

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETO
HUMANITARINIO FAKULTETO
ISTORIJOS KATEDRA**

RASA ŠNIUREVIČIŪTĖ
Kultūros studijų programos
II kurso studentė

**NACIONALINIO RADIO KULTŪRINĖ MISIJA ŠIUOLAIKINĖJE
LIETUVOS VISUOMENĖJE**

Magistro darbas

Darbo vadovas: doc. dr. A. Gumuliauskas

Darbas originalus: Rasa Šniurevičiūtė

(.....)

Šiauliai, 2012

TURINYS

ĮVADAS	3
1. NACIONALINIO RADIOJO KULTŪRINĖ MISIJA: TEORIJA IR PRAKTIKA.....	9
1.1. <i>Kultūros sampratos transformacijos.....</i>	<i>9</i>
1.2. <i>Nacionalinio radijo veiklos perspektyvos globalizacijos sąlygomis.....</i>	<i>13</i>
1.3. <i>Kultūros vieta nacionalinio radijo laidų tinklėlyje: istorinė analizė.....</i>	<i>19</i>
2. REGIONALIZMO ASPEKTAS NACIONALINIO RADIOJO KULTŪRINĖJE MISIJOJE.....	25
2.1. <i>Įstatyminė bazė.....</i>	<i>27</i>
2.2. <i>Nacionalinio radijo vieta praktinėje šalies kultūros politikoje.....</i>	<i>31</i>
2.3. <i>Kultūros politikos samprata.....</i>	<i>35</i>
2.4. <i>Nacionalinis radijas Europos transliuotojų kontekste.....</i>	<i>39</i>
3. NACIONALINIO RADIOJO VERTINIMAS VIEŠOJOJE ERDVĖJE.....	44
3.1. <i>Viešosios erdvės samprata.....</i>	<i>44</i>
3.2. <i>Internetinių komentarų samprata.....</i>	<i>48</i>
3.3. <i>Internetinių komentarų apie nacionalinį radiją analizė.....</i>	<i>53</i>
4. RADIOJO DARBUOTOJŲ IR VISUOMENĖS NUOMONIŲ TYRIMAS.....	60
4.1. <i>Tyrimo metodika ir organizavimas.....</i>	<i>60</i>
4.2. <i>Radijo darbuotojų požiūrio tyrimas.....</i>	<i>61</i>
4.3. <i>Visuomenės nacionalinio radijo kultūrinės misijos suvokimo tyrimo rezultatai</i>	<i>68</i>
IŠVADOS.....	71
LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS.....	73
SANTRAUKA.....	91
SUMMARY.....	92
PRIEDAI.....	93

IVADAS

Temos aptarimas. Kultūra ir visuomenė yra neatskiriama susiję. Per kultūrą visuomenė ar atskiras individas transformuoja daugybę išorinių objektų, tačiau pagrindinis transformuojamas, ar plėtojamas „objektas“ yra pats kultūros subjektas – žmogus. Kultūra yra paties žmogaus gyvenimo pagrindas. Ji gali egzistuoti tik tuomet, jei egzistuoja visuomenė, ir priešingai – kiekvieną žmonių visuomenę lydi kultūra. Kultūra yra visuma žmogaus veiklos būdų, priemonių, normų, vertybių bei idealų, bendrų ištisai grupei žmonių, padedančiu šiems žmonėms orientuotis savoje visuomenėje bei perduodamų iš kartos į kartą. Kultūros vertybės, kultūros formos ir kultūros turinys egzistuoja tik per žmogų, ir būna žmoguje kaip kūno bei proto veikimo produktas. Kultūra yra materialinis ir dvasinis šalies, tautos, žmonijos palikimas, „antroji“ greta gamtos egzistuojanti ir funkcionuojanti, sistemingai kuriama žmogiškoji tikrovė. Visos materialinės ir dvasinės vertybės, visa civilizacija yra sąmoningos žmogaus veiklos rezultatas. Kita vertus, galutinė kultūros paskirtis – tarnauti žmogui, padėti jam augti kaip asmenybei, turtinti jo sąmonę ir jausmus, kurti naujas vertybes. Atsiradus radijui, jis buvo laikomas savotiškais kultūros namais, kuriuose telpa teatras, muziejus, universitetas.

Temos aktualumas ir naujumas. Lietuvos nacionalinio radijo kultūrinė misija šiuolaikinėje visuomenėje nėra tyrinėta jokiais aspektais. Todėl šio tyrimo naujumas neturėtų kelti abejonių. Pastaruoju metu rūpima tema įgauna vis didesnę svarbą visuomenės gyvenime. Ji plačiai aptarinėjama viešojoje erdvėje, specialiose konferencijose, simpoziumuose ir t.t. Vadinasi, globalizacijos sąlygomis nacionalinis radijas atsidūrė kryžkelėje bei privalo pasirinkti naują veiklos kryptį, kurioje svarbią vietą turėtų užimti kultūrinės misijos problema. Tad šis tyrimas padėtų konstruoti tolesnį nacionalinio radijo darbą, nustatyti kultūrinės misijos prioritetus.

Istoriografija ir šaltiniai. Rašant darbą, naudotasi mokslinėmis monografijomis ir straipsniais.

Kultūros sampratos kaitą nagrinėjo A. Andrijauskas¹. Vokiečių ir prancūzų sociologijos mokyklos atstovas N. Elias², aptarė vokiečių kultūros sąvokos savitumus: tautiniai skirtumai, grupių savitumas. Vokiečių ir prancūzų kultūros sąvokų sampratos kaitą aprašė A. Ferara³. Taip pat E. W. H.

¹ Andrijauskas A., *Kultūrologijos istorija ir teorija*, Vilniaus, 2003.

² Elias N., *Apie kultūros ir civilizacijos sociogenezę Vokietijoje ir Prancūzijoje*, Vilnius, 1995.

³ Ferara A., Culture and civilizations, *Dialogues on civilization*, The web Magazine, <http://www.resetdoc.org/story/00000000158>, [prieiga per internetą, žiūrėta, 2012 04 23].

Buford⁴ ir kiti autoriai. Vokiečių mąstytojų kultūros – Bildung sąvokos kitimą tyrinėja J. Zammito savo veikale „*Kant, Herder and the Birth of Anthropology*“⁵.

L. White⁶ kultūrą tyrinėjo, kaip simbolių sistemą. Jis savo knygoje analizavo atviras simbolių sistemos formos sampratas. Kultūros ir visuomenės santykį tyrėjo H. Arlt⁷. Kultūrologas V. Kavolis savo paskaitų ciklo rinkinyje „Kultūros dirbtuvė“⁸ analizuoja skirtingus kultūros suvokimo modelius, kultūros organizaciją, kaip kultūros analizės metodą. E. Ališanka⁹ aprašė kultūrą, kaip abstrakčią sąvoką bei kultūrinę erdvę. JAV antropologas M. Harris¹⁰, kultūrą analizuoja, kaip bendrą visuomeniškai įgytą gyvenseną, būdingą grupei žmonių, kurie panašiai mąsto.

Rašant apie nacionalinio radijo misijos bei vizijos sąvokas, naudotasi J. J. Hampton¹¹, J. Andriuščenkos¹², Melniko¹³ ir kitų autorių darbais, kuriuose vadybiniu požiūriu nagrinėjama misijos bei vizijos sampratos. I. Gaižutytė¹⁴ aprašė valstybinių institucijų misijos bei vizijos sampratą.

Regionalizmo sąvoką nagrinėjo P. Gylys¹⁵. Antai B. Hettne, tyrė regioniškumą kaip kintamąjį, apibrėžiantį konkretaus regiono padėtį¹⁶.

Regionalizmo aspekto nacionalinio radijo veikloje tematika istoriografijoje beveik nėra tyrinėta. Išsamesni šios tematikos tyrimai pradėti, tik pastaraisiais metais. Iš jų galima paminėti magistrantės R. Šniurevičiūtės straipsnį „Regionalizmo aspektas valstybinio radijo veikloje“¹⁷.

Kultūros politiką aprašė L. Vilkončius¹⁸. Jis išskyrė keturis kultūros ir politikos elementus bei kultūros politikos modelius. Kultūros politikos sampratą tyrinėjo ir D. Trosby¹⁹, A. Klein²⁰ bei kiti autoriai.

⁴ Bruford W. H., *The German Tradition of self – Cultivation: „Bildung“ from Humboldt to Thomas Mann*, London: Cambridge University Press, 1975.

⁵ Zammito J., *Kant, Herder and the Birth of Anthropology*, University of Chicago Press, 2002.

⁶ White L., The Concept of Culture, *American Anthropologist*, Vol. 61, Washington, 1959.

⁷ Arlt H., *Culture, Civilization and human Society*, Vol. 1, Vienna, 2001.

⁸ Kavolis, V., *Kultūros dirbtuvė*, Vilnius, 1996.

⁹ Ališanka E., Chtoniškosios vaizduotės linkmės šiuolaikinėje kultūroje, In. *Kultūros istorijos tyrinėjimai*, Vilnius, 1992.

¹⁰ Harris M., *Kultūrinė antropologija*, Vilnius, 1998.

¹¹ Hampton, J. J., *AMA Management Handbook*, 3 rd edn. Amacom, NY, 1994.

¹² Andriuščenka J., *Strateginės vadybos procesas: strateginių nuostatų formulavimo paradigma*, <http://baitas.lzuu.lt/~mazyliis/julram/7/23.pdf>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 10 12].

¹³ Melnikas B., Smaliukienė R., *Strateginis valdymas*, Vilnius, 2007.

¹⁴ Gaižutytė I., Muzikos organizacijų veiklos vadybos ypatumai, *In Meno aritmetika*, Kn. 1, Vilnius, 2004

¹⁵ Gylys P., *Ekonomika, antiekonomika ir globalizacija*, Vilnius, 2008.

¹⁶ Hettne B., Beyond the new regionalism, *New political economy*, 2005

¹⁷ Šniurevičiūtė R., Regionalizmo aspektas Lietuvos valstybinio radijo veikloje, *Acta humanitarica universitatis Saulensis* (Atiduota spaudai)

¹⁸ Vilkončius L., Kultūros politiką lemia valstybės valdžios apsisprendimas, *In Meno aritmetika*, red. E. Žalpys. Vilnius, 2004.

¹⁹ Trosby D., *Economics and culture*, Cambridge University Press, 2001

Viešosios erdvės sampratos kaitą analizavo J. Habermas²¹. Jis aptarė viešosios erdvės atsiradimą bei transformacijas. R. Marcinkevičienė²² tyrinėja viešosios erdvės privatėjimą.

J. Fanzen²³ nagrinėja privatumo apraiškas viešojoje erdvėje. I. Vinogradnaitė²⁴ tyrinėja viešąsias erdves Lietuvoje bei interneto komentarus, kaip viešosios erdvės formą.

Interneta, kaip alternatyvią politinio socialumo vietą tyrinėjo L. Nevinskaitė²⁵. Ji taip pat nagrinėja komentarus, kaip virtualias diskusijas. Taip pat viešąją erdvę, kaip tarpininką tarp piliečio ir valdžios.

Internetinių komentarų sampratą analizavo St. Hall²⁶. Jis savo monografijoje išskyrė komentarų skaitymo strategijas. Internetinius komentarus, kaip viešosios erdvės surogatus aprašė L. Donskis. Internetinius komentarus Lietuvoje tyrinėja R. Baločkaitė²⁷.

Visuomeninio transliuotojo sąvoką aptarė Ž. Pečiulis²⁸. Visuomeninio transliuotojo modelių kaitą tyrinėja W. B. Emery²⁹, M. E. Price ir Raboy M³⁰ ir kiti autoriai. W. Rumphorst³¹ bei P. J. Humphreys³² aptarė visuomeninių transliuotojų finansavimo modelių kaitą.

Šaltiniai. Darbe naudoti internetiniai, publikuoti bei nepublikuoti šaltiniai.

Publikuoti šaltiniai darbe naudoti, kaip pagrindinė medžiaga analizuojant kultūros vietą nacionalinio radijo laidų tinklelyje.

Remtasi dokumentų rinkiniu „Lietuvos kultūra sovietinės ideologijos nelaisvėje 1940-1990“³³, kur yra pranešimas „LKP CK sekretoriui A. Sniečkui apie politines klaidas Vilniaus radijo muzikos laidose“. Šiame pranešime yra informacijos apie kultūrinių radijo laidų transliacijas.

²⁰ *Kultūros straipsnių rinktinė*, Lietuvos respublikos kultūros ministerija, 2006.

²¹ Habermas J. *The structural transformation on the public sphere: an inquiry into a category of bourgeois*, UK, 2003.

²² Marcinkevičienė R., Nuo Habermaso iki Valinsko: Viešosios erdvės privatėjimas, *Akiračiai*, 2009, Nr. 2–3 (409), p. 1

²³ Franzen J., *Kaip būti vienam* / Jonathan Franzen, Vilnius, 2005.

²⁴ Vinogradnaitė I., Viešosios erdvės Lietuvoje: rimtas požiūris į interneto komentarus, *Vertybių nykimas? Rimtas požiūris į atsakomybę*, sud. Jokubaitis A., Vilnius, 2008.

²⁵ Nevinskaitė L., Virtualios diskusijos kaip alternatyvios informacijos šaltinis, *Kalbėjimas paraštėse: alternatyvios viešosios erdvės Lietuvoje*, Vilnius, 2009.

²⁶ Hall St., *Encoding/Decoding, Culture, media, language*, New York: Routledge, 1992.

²⁷ Baločkaitė R., Interneto komentarai Lietuvoje: semiotinis partizanavimas diskurso paraštėse, *Kalbėjimas paraštėse: alternatyvios viešosios erdvės Lietuvoje*, Vilnius, 2009.

²⁸ Pečiulis Ž., Informacija ir žiniasklaida, *Informacijos mokslai*, 2003, t. 27.

²⁹ Emery W. B., *National and International Systems of Broadcasting*. East Lansing: Michigan State University Press, 1969.

³⁰ Price M.E., Raboy M., *Public Service Broadcasting in Transitions: A Documentary Reader*, The European Institute for Media, 2001

³¹ Rumphorst W., *Model Public Service Broadcasting Law with an Introductory, Note and Explanatory Comments*, Geneve, 2003.

³² Humphreys, P. J., *Mass Media and Media Policy in Western Europe*, Manchester University Press, 1996.

³³ Bugušauskas J.R., Streikus A., *Lietuvos kultūra sovietinės ideologijos nelaisvėje 1940-1990*, Vilnius, 2005

Kultūros laidų analizei svarbūs periodiniai leidiniai – laikraščiais „Tiesa“, „Kauno tiesa“, kuriuose skelbta radijo programa, savaitraštį „Kalba Vilnius“ bei valstybinis laikraštis „Lietuvos Aidas“, kur skelbiamos nacionalinio radijo programos. Taip pat „Literatūra ir menas“, kur taip pat publikuota kultūrinių laidų radijo programa.

Prie publikuotų šaltinių priskirtini įstatymai, reglamentuojantys nacionalinio radijo veiklą.

Tiriant kultūros politikos sampratą svarbūs šaltiniai – 2001 m. kultūros politikos nuostatos³⁴ bei 2010 m. kultūros politikos gairės³⁵. Tiriant nacionalinio radijo vietą praktinėje kultūros politikoje svarbus šaltinis – Vyriausybės programos (1999-2000 m., 2000-2001 m., 2004-2006 m., 2006-2008 m., 2008 m.).

Tiriant visuomeninio transliuotojo modelius svarbus šaltinis – Amsterdamo sutartis³⁶, kurios protokole teigiama, jog Europos Bendrijos steigimo sutartis kiekvienai šaliai suteikia teisę pačiai nustatyti visuomeninio transliuotojo finansavimo tvarką.

Internetiniai šaltiniai panaudoti tiek komentarų analizei, tiek nacionalinio radijo vietos praktinėje kultūros politikoje bei nacionalinio radijo veiklos perspektyvoms tirti. Buvo panaudoti įvairūs internetiniai straipsniai, skelbiami naujienų portaluose – *Delfi.lt*, *Alfa.lt*, *Lrytas.lt*, *Respublika.lt*, *Bernardinai.lt* ir kt. Nacionalinio radijo misijos Europos kontekste tyrimui naudotasi Europos transliuotojų sąjungos internetiniu tinklalapiu – *www.ebu.ch* bei *www.lrt.lt* duomenimis – visuomeninių transliuotojų misijos.

Tyrimo remtasi ir nepublikuotais šaltiniais: Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos veiklos ataskaitomis (2001m., 2002 m., 2003 m., 2006 m., 2007 m., 2008 m., 2009 m., 2010 m.), kuriose pateikiama medžiaga apie nacionalinio radijo veiklą bei biudžetą.

Tyrimo problemos formulavimas. Pagrindinė tyrimo problema, išsiaiškinti, kaip visuomenė suvokia nacionalinio radijo kultūrinę misiją bei jos praktinę realizaciją.

Tyrimo objektas. Nacionalinis radijas ir jo veikla, realizuojant savo kultūrinę misiją praktikoje.

Tyrimo tikslas ir uždaviniai. Tikslas – šiame darbe siekiama išsiaiškinti, kokia yra nacionalinio radijo kultūrinė misija šiuolaikinėje Lietuvos visuomenėje.

³⁴ Lietuvos kultūros politikos nuostatos. Valstybės žinios 2001. nr. 42-1454 1999, Br. VIII-1328

³⁵ Lietuvos kultūros politikos gairės, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=377620&p_query=&p_tr2=, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 05 10].

³⁶ Amsterdamo sutartis, 1997 spalio 2d, http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=29686, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 25].

Tikslui pasiekti formuluojami šie uždaviniai:

- Atskleisti kultūros sampratos esmę ir jos kaitą;
- Išanalizuoti radijo kultūros laidų tinklą;
- Nustatyti regionalizmo aspektą nacionalinio radijo veikloje.
- Išsiaiškinti nacionalinio radijo vietą praktinėje šalies kultūros politikoje ir europinę patirtį šioje srityje.
- Išanalizuoti internetinių straipsnių nacionalinio radijo misijos tema komentarus.
- Nustatyti radijo darbuotojų požiūrį į nacionalinio radijo kultūrinę misiją.
- Ištirti, kaip visuomenė suvokia nacionalinio radijo kultūrinę misiją.

Tyrimo metodai. Aptariant teorinę dalį, naudotasi šaltinių ir mokslinės literatūros analizės metodu. Taip pat nacionalinio radijo kultūros laidų tinklo analizei naudotasi apibendrinimo ir vizualizavimo duomenų gavybos metodu. Šis metodas naudojamas, norint suvokti tiriamus duomenis, įvertinti statistikas, tokias kaip vidurkis, dispersija ir pan., nustatyti duomenų pasiskirstymą. Kultūros laidų tendencijų nustatymui naudotasi laiko eilučių analizės metodu. Jis naudojamas, tiriant duomenų kitimą laike. Analizuojant laiko eilučių metodu, gautas modelis atspindi laiko ypatumus, sezoniškumą ir t.t.

Tyrimo metu taip pat taikytas anketinės apklausos metodas. Jį pasitelkta, tiriant visuomenės nacionalinio radijo kultūrinės misijos suvokimą. Remtasi pusiau struktūruota anketa. Ją sudarė tiek uždaro, tiek atviro tipo klausimai. Neturint galimybių susisiekti su vienu iš radijo darbuotojų, pasitelkta nestruktūruota apklausa – pateiktas atviro tipo klausimynas.

Tyrimo metu taikytas ir interviu metodas. Jo pagrindą sudarė atviro tipo, pusiau struktūruotas klausimynas. Šiuo metodu siekta iširti radijo darbuotojų požiūrį į nacionalinio radijo kultūrinę misiją.

Tyrimo imtis. Tyrimas buvo atliktas 2011 m. spalio – 2012 m. balandžio mėnesiais. Pusiau struktūruotame interviu tyrime dalyvavo 7 radijo darbuotojai. Nacionalinio radijo darbuotojai (žr. 32, 33, 34 priedus), VŠĮ nacionalinio radijo korespondentų biuro žurnalistė (žr.18 priedą), buvęs nacionalinio radijo direktorius (žr. 31 priedą), „RS2“ radijo programų direktorė (žr. 32 priedą), „Saulės radijo“ direktorė (žr.33 priedą)

Anketinėje apklausoje dalyvavo 345 respondentai iš visos Lietuvos. Anketa sudaryta iš 18 klausimų (žr.30 priedą).

Darbo struktūra. Darbą sudaro 4 skyriai. Pirmajame skyriuje „Nacionalinio radijo kultūrinė misija: teorija ir praktika“ kalbama apie kultūros sampratos transformacijas, taip pat nacionalinio radijo

veiklos perspektyvas globalizacijos sąlygomis, kultūros vietą nacionalinio radijo laidų tinklelyje. Taip pat atlikta radijo kultūros laidų tinklelio istorinė analizė.

Antrajame skyriuje „Regionalizmo aspektas nacionalinio radijo kultūrinėje misijoje“ analizuojamas regionalizmo aspektas nacionalinio radijo veikloje, nacionalinį radiją reglamentuojantys įstatymai, kalbama apie nacionalinio radijo vietą praktinėje šalies kultūros politikoje bei kultūros politikos sampratą, vertinama nacionalinio radijo veikla rūpimu aspektu Europos transliuotojų kontekste.

Trečiajame skyriuje „Nacionalinio radijo vertinimas viešojoje erdvėje“ analizuojama viešosios erdvės bei internetinių komentarų sampratų įvairovė. Taip pat analizuojami internetiniai komentarai nacionalinio radijo misijos klausimu.

Ketvirtajame skyriuje „Radijo darbuotojų ir visuomenės nuomonių tyrimas“ pateikiama tyrimo metodika ir organizavimas. Čia siekta atskleisti radijo darbuotojų požiūrį į nacionalinį radiją bei jo kultūrinę misiją. Taip pat skyriuje pateikiami visuomenės nuomonės nacionalinio radijo kultūrinės misijos klausimu tyrimo rezultatai.

Darbo pabaigoje pateikiamos išvados bei šaltinių ir literatūros sąrašas, taip pat santraukos lietuvių ir anglų kalbomis, 62 priedai, iš jų 37 atspindi darbo tiriamąją dalį.

1. NACIONALINIO RADIJO KULTŪRINĖ MISIJA: TEORIJA IR PRAKTIKA

1.1. Kultūros sampratos transformacijos

Kultūros sąvoka gali būti apibrėžiama įvairiai, tačiau nė vienas iš apibrėžimų nėra visuotinai priimtinas. Kultūra gali būti suprantama labai įvairiai: tai ir elitinio meno kūriniai, paliekami ateities kartoms bei įrašomi į istoriją amžiams, kultūrai galima priskirti ir populiarios, vienadienės kultūros apraiškas. Netolygu būtų kalbėti ir bandyti vertinti populiariąją bei elitinę kultūrą, ieškant jos plusų ir minusų. Kultūrą galima vertinti kaip visuomeninį reiškinį, procesą, kuris gali pakeisti žmogaus mąstymą, elgesį. Akivaizdu, kad šiuolaikinėje, besikeičiančioje visuomenėje teisę egzistuoti turi visos kultūros apraiškos.

Terminas kultūra – kilęs iš lotyniško žodžio *colere*, kuris reiškia įdirbį, gyventi, globoti, prižiūrėti, saugoti. Tačiau pirmiausia jis nurodo žmogaus ir gamtos bendravimą³⁷. Kultūra suvokiama, kaip gamtos įdirbimas bei priežiūra, dėl ko ji tampa patogi gyventi žmogui. Terminą kultūra pirmiausia pavartojo romėnų filosofas Ciceronas, norėdamas nusakyti sielos bei proto dalykus. Jis kalbėjo apie *excolere animus* (besivystančių protų užduotis), sielos kultivavimą, ir apie *cultura animi* (proto garbinimą) – kultūringą protą³⁸. Apmastydamas kultūros svarbą, romėnų filosofas Seneka rašė: „*Kaip dirva ir kokia traši būtų, negali būti derliaus jos neapdirbus, taip protas be kultūros negali duoti gerų vaisių*“³⁹. Vergilijus savo didaktinėje poemoje apie žemės ūkį „*Georgikos*“ vaizduoja žemdirbystę, sodininkystę, bitininkystę, gyvulininkystę, atskleidžia gamtos harmoniją, kaimiečių darbą: „*Pavasario dienos niekada čia nesibaigia, o vasara net ir ne savo mėnesiais tęsiasi. Dukart čia uždera vaisiai ir dukart veda galvijai, nėra nei plėšriojo tigro, nei liūtų veislės žiaurios ir jokiam žolių rinkikui nereikia vengti nuodingos kurpelės<...> Kiek čia miestų, paminklų pilių ant uolų ir kiek upių tekančių pro senovės sienas*“⁴⁰. Taip jis pabrėžė, jog kultūrą kuria žmogaus darbas, remiantis žinojimu, veikiant tikslingai ir kryptingai.

Viduramžiais posakis „*cultura mentis*“ (protinė ar dvasinė kultūra) plačiai paplinta. Pagrindinėmis dvasinės kultūros raiškos sritimis tapo religija, menas, filosofija, mokslas, o jos šerdimi

³⁷ Sverdiolas A., *Kultūros filosofija*, Vilnius, 2007, p. 41.

³⁸ Ciceronas, *Tusculanae disputationes*, II, p. 25-27.

³⁹ Seneka, *Diatribės*, Vilnius, 1997, p. 16.

⁴⁰ Publius Vergilius Maro, *Georgikos*, Vilnius, 1997, p. 22-25.

– etinė, arba dorovės, kultūra. Ankstyvųjų krikščionybės apologetų aprašomas žmogus – sudėtingas, dvasingumo kupinas Dievo kūrinys, užima svarbią vietą tarp kūrėjo ir gamtos. Jis sukurtas pagal Dievo pavidalą, o tai reiškia, kad iš dalies išsaugo savo transcendentalumą gamtos atžvilgiu. Jei Dievo valia iškėlė žmogų virš gamtos, vadinasi, žmogaus paskirtis – naudotis gamtos vaisiais. Jis – tobuliausias Dievo kūrinys. Todėl žemiškoji būtis negali būti vienintele žmogaus lemtimi⁴¹.

Prancūzų kultūros samprata. Prancūzai kultūrą siejo su gamta, žemės ūkiu, įvairiomis technikomis, organizacijomis. Renesanso humanizmui pirmiausia būdingas universalizmas, noras suvokti gamtą, kaip tobulumo, harmonijos terpę, tikrąją žmogaus buveinę. Iš čia kilo J. J. Rousseau ir jo sekėjų plėtojamos natūralaus žmogaus, natūralios visuomenės bei natūralaus gyvenimo būdo idėjos. J. J. Rousseau kultūrą siejo su dvasia. Gamta – tai didžiausio tobulumo įsikūnijimas, natūrali pilnatvė. Jis ragino grįžti atgal, į natūralų gamtos prieglobstį: „*Visa, kas eina iš kūrėjo rankų yra tobula, gražu, gryna, visa kas patenka į žmogaus rankas genda. Gamta eina kūrėjo nustatytu keliu, žmogaus priedermė ne kištis, ne trukdyti, bet padėti gamtai eiti jos keliu*”⁴². Kultūros reiškiniai, anot J. J. Rousseau, yra dirbtiniai, nes juos sukūrė žmonės. D. Vico, Ch. Montesqueu tyrinėjo kultūrą, kaip gamtą pertvarkytą žmonių veiklos. Kultūra jiems – biologiškai nepaveldima informacija, kurios turinys bei organizavimo ir saugojimo būdai⁴³. R. Descartes teigė, kad svarbiausias pasaulio pažinimo tikslas – padėti žmogui valdyti gamtos jėgas, rasti priemonių ir būdų, padedančių jį įgyvendinti⁴⁴. Prancūzai savo kultūrą suvokė kaip „Kultūrą“, kuri reprezentavo geriausias Vakarų civilizacijos laimėjimus.

Vokiečių kultūros samprata. Vokiečių kultūros sąvoka iš esmės susijusi su intelektualiniais, meniniais, religiniais procesais. Kultūrą jie siejo su dvasingumu.

Vokiečiai naudojo terminus *Cultur*, *Bildung* (švietimas), *Zivilisation* (Civilizacija)⁴⁵. I. Kant kultūrą siejo su „*proto disciplina*“. Filosofas taip pat ją traktavo, kaip išskirtinį gamtinės kilmės lygmenį, peržengiantį tik žmonių visuomenei būdingos veiklos sukurtą tikslingų vertybių pasaulį. Jam kultūra – tai tikslas, kurį gamta iškelia sau per žmonių veiklą: „*Protingai būtybei būdingas sugebėjimas kelti bet kuriuos tikslus, apskritai išsiugdymas yra kultūra*“⁴⁶.

⁴¹ Tomas Akviniėtis, *Filosofijos traktatų rinktinė*, Vilnius, 2009, p. 34.

⁴² Žanas Žakas Ruso, *Rinktiniai raštai*, Vilnius, 1979, p. 22-48.

⁴³ Arlt H., *Culture, Civilization and human Society*, Vol. 1, Vienna, 2001, p. 12-14.

⁴⁴ *Filosofijos istorijos Chrestomatija. Naujieji amžiai*, Vilnius, 1987, p. 22.

⁴⁵ Ferara A., Culture and civilizations, *Dialogues on civilization*, The web Magazine, <http://www.resetdoc.org/story/00000000158>, [prieiga per internetą, žiūrėta, 2012 04 23].

⁴⁶ Kantas I., *Sprendimo galios kritika*, Vilnius, 1991, p. 286-287.

G. F. Hegel kalbėdamas apie kultūrą, pasitelkdavo *Bildung* sąvoką, apimančią dvasinę sritį, subjektyvumą bei moralinį substancionalumą. Kultūringais, anot filosofo, galima vadinti tik tuos žmones, kurie, darydami tą patį, ką kiti, akivaizdžiai nesiryškina gerų savo bruožų, sąžiningumo ir pan.⁴⁷ J. G. Herder nuomone, kultūra susiformuoja bei gyvuoja tik tokioje visuomenėje, kurios galutinis tikslas – žmogiškumas arba humanizmas⁴⁸. To meto kultūrą jis apibūdino, kaip visų aukščiausių taurių žmogaus sugebėjimų pasireiškimą bei sklaidą.

Vokiška kultūros sąvokos prasmė labiausiai pasireiškė jos vedinyje, būdvadyje „kultūrinis“, kuris žymi ne žmogiškosios egzistencijos vertės, bet tam tikrų žmogaus sukurtų produktų vertę ir pobūdį. Galima išskirti savitą vokiečių kultūros bruožą, daugiau apibūdinantį nacionalinius kultūrų ir atskirų etninių, socialinių grupių skirtumus, o taip pat jų originalumą, savitumą, dvasingumą⁴⁹.

Britų kultūros samprata. Britai kultūrą siejo su simbolinėmis sistemomis, idėjų, žodžių, susitarimų visuma, bet – ne su gamta. Kultūra, britų nuomone, – tai įstatymas, visuomeninės struktūros.

Kultūros sąvoka ilgai buvo hierarchizuota, rėmėsi aiškiu bei subalansuotu racionalizmu. Anglų mąstytojas F. Bacon manė, kad kultūra sudaryta iš mokslo ir meno. Žmonių kultūra, pasak jo, gali plėtotis tik tada, kai yra perimamumas bei tęstinumas. Kultūra, anot P. Hagen, – išmokti, o ne įgimti žmogaus elgesio stereotipai⁵⁰. L. White nuomone, kultūra skyla į tris dalis – technologinę, socialinę, ideologinę. Jos visos – glaudžiai susijusios, nors veikia atskirai. Tačiau prioritetą L. White teikia technologinei daliai, suteikiančiai pažangą, kurios dėka išivirtinama aplinkoje. Jam kultūra – tai simbolių visuma, idėjos, jausmai, menas, tikėjimas, įstatymai, kalba ir t. t.⁵¹. Simbolių sistemos išvystymas rodo kultūros lygį.

Šiuolaikinei vakarietiškai culture sąvokai, anot A. Andrijausko, substancionalią prasmę suteikė prancūzų švietėjai bei vokiečių mąstytojai. Ji dažniausiai siejama su dvasine žmonijos raida. XIX a., sparčiai besiplėtojant įvairioms kultūros teorijoms, pamažu išsirutuliojo pagrindinės klasikinės kultūros sąvokos prasmės. Plačiausia šio termino prasme kultūra yra tai, kas iškyla virš gamtos ir siejasi su žmogaus kūrybinio potencialo, galios, iniciatyvos sklaida, aprėpia jo kuriamų vertybių pasaulį. Antroje XIX a. pusėje antropologijos pradininkas E. B. Tylor savo knygoje „Primityvioji kultūra“ suformulavo pirmąjį kultūros apibrėžimą: „*Kultūra yra sudėtinga visuma, jungianti žinojimą, tikėjimą, meną,*

⁴⁷ Bruford W. H., *The German Tradition of self – Cultivation: „Bildung“ from Humboldt to Thomas Mann*, London: Cambridge University Press, 1975, p. 55, 88.

⁴⁸ Zammito J., *Kant, Herder and the Birth of Anthropology*, University of Chicago Press, 2002, 27-28.

⁴⁹ Elias N., *Apie kultūros ir civilizacijos sociogenezę Vokietijoje ir Prancūzijoje*, Baltos lankos, 1995, Nr. 6, p. 5-17.

⁵⁰ Andrijauskas A., Kultūros sąvokos prasiūlavimas ir funkcijos, *Logos*, Nr. 24, 2001, p. 16.

⁵¹ White L., *The Concept of Culture, American Anthropologist*, Vol. 61, Washington, 1959, p. 345-356.

*morale, papročius ir visus kitus sugebėjimus bei įpročius, kuriuos žmogus įgyja būdamas visuomenės nariu*⁵². Toks požiūris į kultūrą viešpatavo ir pirmais XX a. dešimtmečiais, nors jį klibino bei įvairiomis kryptimis plėtė įtakingos E. Durkheim, „Analų“, F. Boas, M. Weber kultūros filosofijos, kultūros morfologijos, socialinės antropologijos, etnologijos ir kitos mokyklos⁵³.

XX a. pirmos pusės klasikinėse kultūros filosofijos bei kultūrologinėse teorijose kultūros sąvoka virsta plačia, daugiamate. Ji apima:

1. „Individo, visuomenės brandos rodiklį, bylojantį apie išsilavinimą, racionalizmą nuo barbarybės iki civilizacijos. Ši prasmė artima civilizuotumo, kultūringumo sąvokoms;
2. Ypatingą žmogaus kūrybinių galių įgyvendinimo sritį;
3. Tam tikrą visuomeninių pasiekimų visetą, vertinimą ne paskirai, o visose socialinio gyvenimo srityse. Jis išskiria žmogų iš gamtos ir grynai biologinės determinacijos lygmens;
4. Išskirtinę dvasinės veiklos sritį, kurioje socialinė žmogaus būtis įgauna kokybiškai naują prasmę, kadangi formuluoja motyvus, principus, tikslus, idėjas, idealus, nepasiekiamus kitoms gyvybės formoms;
5. Atskirą žmogaus veiklos ir gyvenimo sritį, mokslinę kultūrą, buitines, meninę ir t.t.;
6. Savitą normų, tradicijų, vertybių, simbolių prasmų sistemą, skiriančią vieną socialinį vienetą ar jo dalį nuo kito⁵⁴.

Akivaizdu, kad per pastaruosius postmodernizmo ideologijos įsivyravimo dešimtmečius tiek kasdieniniame gyvenime, tiek moksle iš esmės kultūros samprata pakito, palyginti su klasikine Vakarų kultūros filosofijoje viešpatavusia metafizine traktuote, kai kultūra buvo siejama išimtinai su dvasinių vertybių (filosofijos, religijos, meno) visuma. Kasdienybės kultūros sąvokos prasmų daugėjimą taip pat lėmė akivaizdūs kultūros mokslų pokyčiai: stiprėjant antropologijos įtakai, silpnėjo XIX a. – XX a. pirmoje pusėje išgalėjusi klasikinė kultūros samprata, o jos vietą užėmė naujos antropologinės, sociologinės, etnologinės kultūros interpretacijos⁵⁵.

Pasak antropologo M. Harris, kultūrą tai bendrą visuomeniškai įgytą gyvenseną⁵⁶, Antai V. Kavolis teigė, kad populiariojoje vartosenoje kultūros sąvoka yra tapusi tokia taši, kad kone bet ką galima pavadinti kultūra, bent angliškai. Ši tendencija įsitvirtino ir vokiečių, kiek mažiau prancūzų, dar mažiau lietuvių kalbose. Tačiau angliškai kalbančioje visuomenėje darosi įmanoma aptarti kaip kultūrą

⁵² *Kultūros prigimtis*, sud. Bieliauskas Ž., Juknevičius S., Vilnius, 1993, p. 23.

⁵³ Ten pat, p. 13-20.

⁵⁴ Andrijauskas A., *Kultūrologijos istorija ir teorija*, Vilniaus, 2003, p. 128.

⁵⁵ Swingewood A. *Cultural Theory and the Problem of Modernity*, New York: Palgrave, 1998, p. 138-139.

⁵⁶ Harris M., *Kultūrinė antropologija*, Vilnius, 1998, p. 24.

bet kurį žmogiškąjį reiškini. Vienos dienos skaitymuose galima atrasti sporto kultūrą, krautuvių kultūrą, jaunumo, cirko bei keliavimo kultūrą⁵⁷.

E. Ališanka teigia, kad kultūra tampa abstrakčia sąvoka įgyjančia visas gyvenimo sritis. Kultūros erdvė tiksliau, ta erdvė kurią, vadiname kultūra šiandien išsiplėtė tiek, kad bet koks kalbėjimas apie kultūrą gali būti kalbėjimas beveik apie nieką⁵⁸.

Skirtingų mokslų šalininkai kultūroje išvelgia ir išryškina skirtingus dalykus: antropologai ją supranta labai plačiai – nuo akmens kirvių iki simbolių interpretacijų, archeologams tai – pirmiausia materialinės liekanos, etnologams – kultūros relikvai, kultūros sociologams – visuomeniniai reiškiniai, kultūros psychologams – „kultūros vaizdiniai“ ir pan. Šiuolaikinėje komparatyvistinėje kultūrologijoje įsigali reliatyvistinis požiūris, teigiantis, kad kultūros sąvoka yra abstraktus teorinis konstruktas, priklausantis nuo konkretaus požiūrio, įvardijantis skirtingus žmogaus kūrybinės veiklos rezultatus bei socialinio gyvenimo aspektus⁵⁹. Vadinasi, kultūra yra sąlyginė sąvoka, kurią daugelis supranta visiškai skirtingai. Todėl beprasmiška kalbėti apie vieną ir visiems priimtą kultūros sąvoką, nes ji – daugiareikšmė, tiesiogiai priklausanti nuo žmogaus požiūrio.

1.2. Nacionalinio radijo veiklos perspektyvos globalizacijos sąlygomis

Valstybinės ir ne pelno organizacijos steigiamos, kad palaikytų ir plėtotų svarbias visuomenei vertybes. Tik tokiu atveju organizacija gali pateisinti savo egzistavimą, kuris remiamas valstybės biudžeto arba savanoriško subsidijavimo lėšomis. Kiekviena visuomenė susikuria sau svarbių vertybių sistemą, kurią stengiasi išlaikyti bei siekia užtikrinti, kad visi visuomenės nariai galėtų naudotis šiomis vertybėmis.

Misijos sąvoka, kaip ir daugelis kitų vadybos terminų, atėjo iš anglų kalbos ir reiškė tikslą, paskirtį, pavedimą. Todėl akademinėje literatūroje gana dažnai kaip misijos sąvokos atitikmuo vartojama paskirties kategorija⁶⁰.

Misija atspindi organizacijos veiklos prasmę ir požiūrį į išorinę aplinką, visuomenės interesus, socialinę atsakomybę, padeda suvienodinti skirtingas pažiūras bei nukreipti pastangas viena linkme, racionaliau naudojant išteklius. Misija – tai organizacijos pirminis tikslas, pateisinantį jos steigimą ir

⁵⁷ Kavolis K., *Kultūros dirbtuvė*, Vilnius, 1996, p. 17.

⁵⁸ Ališanka E., *Chtoninės vaizduotės linkmės šiuolaikinėje kultūroje*, In. *Kultūros istorijos tyrinėjimai*, Vilnius, 1992, p. 12.

⁵⁹ Andrijauskas A., *Kultūrologijos istorija ir teorija*, Vilniaus, 2003, p. 130.

⁶⁰ Hampton, J. J., *AMA Management Handbook*, 3rd edn. Amacom, NY, 1994, p. 23.

gyvavimą, atskiriantis ją nuo kitų institucijų. Manoma, kad misijos sąvoka yra platesnė nei paskirtis, kadangi ji aprėpia organizacijos strategiją, funkcionavimo elgsenos normas, vadovų vertybines orientacijas. Strateginė misija arba paskirtis – tai suformuluotas teiginys, kodėl funkcionuoja organizacija? Šiuo atveju ji suprantama, kaip glaustai išreikšta sąlyga, atskleidžianti jos gyvavimo prasmę, apibūdinanti išskirtinumą iš kitų į ją panašių organizacijų⁶¹.

Suvokti misiją – labai svarbu, nes, vadovaujantis ja, iškeliami tikslai bei formuluojamos užduotys. Anot M. A. Hitt, kuriant organizacijos misiją turi būti išanalizuotos šios problemos:

- „kas yra organizacijos sukurto produkto vartotojas (visuomenė, jos dalis, kita organizacija ir pan.);
- kas yra produktas ar paslauga (ką organizacija suteikia vartotojui);
- kokius pajėgumus organizacija turi turėti, kad tinkamai tenkintų vartotojų poreikius (pastarasis klausimas leidžia pažvelgti plačiau, įvertinti realią situaciją)⁶².

Užsienio šalių patirtis rodo, jog misija atlieka tokias pagrindines funkcijas: formuoja įstaigos įvaizdį visuomenėje; apjungia įstaigos personalą nuo pačių žemiausių grandžių iki aukščiausiosios vadovybės vieninga idėja, kurios įgyvendinimas skatintų jos bendruomenę, būtų pripažinimo bei pasididžiavimo dalyku. Organizacijos misija – tai tarsi išeities taškas, pagrindinė funkcija, kurią šiuo metu organizacija atlieka.

Organizacijos vizija – visuma apima keletą skirtingų elementų:

- „organizacijos plėtros perspektyvos;
- pagrindinės veiklos nuostatos;
- žmogiškieji ištekliai, jų struktūra ir kvalifikacinis lygis;
- visuomeninė veikla⁶³.

Vizija – tai svajonė, idealus organizacijos ateities veiklos paveikslas, suformuotas jos aukščiausiojo vadovo arba savininko. Tai – mažiausiai tiksliai apibrėžtas įstaigos būsimos veiklos siekių orientyras, turintis aiškiai išreikštą įstaigos plėtotės potencialą. Vizija gali ir netapti realybe, tačiau ji gali būti peržiūrėta, pasiekus konkrečius veiklos rezultatus⁶⁴. Taigi, vizija – tai sąvoka,

⁶¹ Andriuščenka J., *Starteginės vadybos procesas: strateginių nuostatų formulavimo paradigma*, <http://baitas.lzuu.lt/~mazyliis/julram/7/23.pdf>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 10 12].

⁶² Hitt M. A., Ireland R. D., Hoskisson R. E. *Strategic management: Competitiveness and Globalization*. Thomson South-West, 2003, p. 54-56.

⁶³ Ten pat.

⁶⁴ Andriuščenka J., *Starteginės vadybos procesas: strateginių nuostatų formulavimo paradigma*, <http://baitas.lzuu.lt/~mazyliis/julram/7/23.pdf>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 10 12].

aprašanti įstaigos veiklos ateities paveikslą, numatanti hipotetinę situaciją, kurioje veikla plėtojama pačiomis palankiausiomis sąlygomis, atitinkančiomis vadovų viltis ir svajones. Vizija apibrėžia pageidaujamą konkrečios veiklos plėtotės laipsnį. Todėl ji gali tarnauti orientyru, nustatant strateginio planavimo siekių lygmenį. Vizija priskirtina tik tai ateičiai. Ji netenka savo galios, organizacijai pasiekus pageidaujamą būseną, bei turi būti suformuluota naujai. Vizija – tai daugialypis organizacijos portretas ateityje.

B. Melnikas ir R. Smaliukienė teigia, kad misija bei vizija skiriasi ne tik kontekstu, bet ir savo tikslais. Misija skirta organizacijos veiklos sričiai aiškiai apibrėžti. Vizijos tikslas – inspiruoti (įkvėpti) ir motyvuoti, vesti organizaciją nauja kryptimi. Valstybinių institucijų misiją dažniausiai apibrėžia aukštesnės instancijos (pvz., vyriausybė), o viziją sukurti gali ir pati organizacija. Aiški jos misija ir vizija užtikrina nuoseklią veiklą, leidžia įgyvendinti užsibrėžtus ilgalaikius planus, intensyviai veikiant išorinei aplinkai. Įvairių formalių bei neformalių įtakos grupių daromas spaudimas organizaciją blaško, skatina atsisakyti savo sumanymų ir imtis naujos, „efektyvesnės“ veiklos. Nedviprasmiškai suformuluota bei įgyvendinama organizacijos misija (ką daryti) ir vizija (kaip daryti) leidžia objektyviau vertinti jos veiklą⁶⁵.

Valstybinės organizacijos, siekiančios sėkmingai atlikti savo socialinę misiją, o kartu ir išsilaikyti rinkos sąlygomis, susiduria su kontroversijomis: edukacinė – kultūrinė organizacijų misija neleidžia orientuotis vien į rinką. Anot I. Gaižutytės, valstybinės nuo verslo organizacijų skiriasi keliais esminiais požymiais⁶⁶:

- Valstybinės organizacijos misija yra socialinė edukacinė, todėl ši organizacija negali orientuotis vien į rinkos poreikius;
- Valstybinė organizacija negali savarankiškai funkcionuoti be valstybės, o dažnai ir be kitų rėmėjų paramos;
- Valstybinėms organizacijoms tiesiogiai ir netiesiogiai daro įtaką įvairūs socialiniai veikėjai: kultūros politikai ir valdininkai, rėmėjai, ekspertai, klientai. Jų poreikiai dažnai būna labai skirtingi ir net visiškai priešingi;
- Valstybinės organizacijos kuriamas ir teikiamas produktas yra reikšmingas ir naudingas visuomenei bei individui, todėl produkto socialinė vertė yra didesnė už ekonominę;

⁶⁵ Melnikas B., Smaliukienė R., *Strateginis valdymas*, Vilnius, 2007, p. 42.

⁶⁶ Gaižutytė I., Muzikos organizacijų veiklos vadybos ypatumai, *In Meno aritmetika*, Kn. 1, Vilnius, 2004, p. 181-183.

- Nepaisant valstybinės organizacijos produkto socialinės reikšmės ir naudos, valstybinės organizacijos klientai negali visiškai padengti vartojamo produkto kūrimo ir teikimo išlaidų.

Nacionalinio radijo suformuluota vizija: Lietuvos nacionalinis radijas – patikimiausias ir moderniausias Baltijos šalių visuomeninis transliuotojas.

Nacionalinio radijo apibrėžta misija: Teikti Lietuvos visuomenei tikslią, objektyvią ir subalansuotą informaciją, kokybiškas šviečiamąsias, kultūrinės ir pramogines programas, sudaryti prielaidas darniam vystymuisi, demokratijos plėtrai bei atviros visuomenės vertybių įsitvirtinimui Lietuvos Respublikoje.

Įgyvendinant savo misiją nacionalinis radijas: „Renka ir skelbia informaciją apie Lietuvą ir pasaulį, supažindina visuomenę su Europos ir pasaulio kultūros įvairove bei šiuolaikinės civilizacijos pagrindais, stiprina Lietuvos Respublikos nepriklausomybę ir demokratiją, kuria, puoselėja ir saugo nacionalinės kultūros vertybes, ugdo toleranciją ir humanizmą, bendradarbiavimo, mąstymo ir kalbos kultūrą, stiprina visuomenės moralę ir pilietiškumą; vadovaujasi objektyvumo, demokratijos, nešališkumo principais, užtikrina žodžio ir kūrybos laisvę; laidose atspindi įvairias pažiūras ir įsitikinimus, dalyvauti jose ir reikšti savo pažiūras turi teisę įvairių įsitikinimų žmonės; pirmenybę teikia nacionalinei ir pasaulio kultūrai, informacinėms ir šviečiamosioms laidoms“⁶⁷.

Siekdamas strateginių tikslų ir misijos realizacijos, Lietuvos radijas vadovaujasi tokiais veiklos principais bei vertybėmis⁶⁸:

- žodžio, kūrybos ir sąžinės laisvė,
- nepriklausomybė,
- objektyvumas,
- nešališkumas,
- teisingumas,
- tikslumas,
- sąžiningumas,
- pagarba visuomenės interesams, jos vertybėms, moralės normoms,
- pagarba žmogaus orumui, asmens teisėms, privačiam gyvenimui,
- informacijos išsamumas,
- asmeninė atsakomybė,

⁶⁷ *Nacionalinio radijo misija*, <http://www.lrt.lt/lrt/static.php?strid=5123&>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 03 14].

⁶⁸ Ten pat.

- savireguliacija,
- tolerancija,
- nuomonių įvairovė.

Pastaruoju metu plačiai diskutuojama apie nacionalinio transliuotojo – Lietuvos radijo – veiklos perspektyvas. Įvairių debatų metu dažniausiai keliamos šios problemos: ar nacionalinį transliuotoją sustiprintų (susilpnintų) Visuomenės informavimo įstatymo pataisos, ar bus keičiama LRT tarybos sudarymo tvarka, ar laidų metu derėtų uždrausti reklamą, ar radijas tinkamai atlieka jam pavestą misiją.

Nacionalinis radijas, atsižvelgdamas į valdžios institucijų atstovų bei visuomenės keliamą nacionalinio radijo misijos vykdymo klausimą, pradėjo ieškoti savo veiklos optimizavimo galimybių. 2012 m. sausio 20 d. jis surengė tarptautinę konferenciją „Ateities LRT šiandien: visuomeninio transliuotojo misija besikeičiančioje visuomenėje“. Šios konferencijos tikslas, anot rengėjų (LRT Tarybos), komunikuoti visuomenei aiškesnę nacionalinio radijo misiją bei veiklos uždavinius. Minėtame forume buvo pateikta **numatoma nacionalinio radijo misija**: tarnauti visuomenei, teikiant šalyje ir užsienyje gyvenantiems Lietuvos žmonėms tikslią, objektyvią, kokybišką informaciją, šviečiamąsias, kultūrinės ir pramogines laidas. Konferencijos metu suformuluota nauja nacionalinio transliuotojo **vizija**: Nacionalinis radijas – Lietuvos visuomenę ir išeiviją telkiantis, atsakingas, patikimas ir modernus visuomeninis transliuotojas⁶⁹. Nacionalinis radijas, anot forumo rengėjų, turi tapti modernios demokratinės valstybės stiprinimo, nacionalinės tapatybės įtvirtinimo ir kūrybingos visuomenės procesų skleidėja, lietuvių kalbos bei kultūros vertybių puoselėtoja. Taigi, palyginus esamą nacionalinio radijo misiją ir numatomą, galima teigti, kad jos savo turiniu iš esmės nesiskiria (skiriasi formuluotės). Tuo tarpu konferencijoje pateikta visiškai nauja vizijos samprata.

Konferencijos rengėjai teigė, kad svarbiausias nacionalinio radijo siekinys turi būti laidų išskirtinumas ir atpažįstamumas, o ne tikslas orientuotas į komercinę sėkmę bei produkciją. Nacionalinis radijas turi apimti visas visuomenės grupes tiek Lietuvoje, tiek išeivijoje. Taip pat svarbu, kad kuriama produkcija aprėptų šalies bendruomenių, regionų ir išeivijos interesus. Radijo kuriami projektai privalėtų stiprinti lietuvių kalbinę ir kultūrinę tapatybę, tarpusavio bendradarbiavimą. Nacionalinis transliuotojas turi ne tik fiksuoti, archyvuoti Lietuvos kultūros reiškinius, bet ir inicijuoti Lietuvos visuomenę, diasporą telkiančius kultūros projektus⁷⁰.

⁶⁹ Pranckūnienė E., *Numatoma LRT strategija 2012-2017 m.*, <http://www.ateitieslrt.lt/?p=134>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 03 12].

⁷⁰ Ten pat.

Konferencijoje pasisakęs Seimo švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininkas V. Stundys teigė, kad nacionalinio radijo misija – sudėtinga, bet įmanoma. Ji, anot politiko, privalo užtikrinti viešąjį interesą – visuomenės interesą būti informuoti. Tuo tarpu viešojo intereso paskirtis: kultūros vertybių sklaida bei išsaugojimas, pilietinės visuomenės ugdymas. Taip pat nacionalinis radijas neturėtų pataikauti auditorijai. Jis privalo tapti aktyviu viešosios erdvės veikėju – informuojančiu, šviečiančiu, diegiančiu, keičiančiu. Nacionalinis radijas savo veikloje turėtų taikyti skaidrius žurnalistikos etikos standartus, nepažeisti fundamentalių žmogaus orumo, jo teisių ir laisvių nuostatų⁷¹.

Buvęs LTV programų direktorius, žurnalistas J. Banys kritikavo Lietuvos radijo ir televizijos (LRT) tarybą dėl nekompetencijos, o laidų kūrėjus – dėl tinginystės. Jis tvirtino, kad nacionalinio radijo misija – skleisti visuomeninius uždavinius įgyvendinančią kokybišką informaciją ir kokybišką turinį, kuris pasiektų masinę auditoriją. J. Banys kritikavo, jog kultūrinių, edukacinių ir kitų visuomeninių laidų kūrimui nėra keliami visiškai jokie reikalavimai. Žurnalisto teigimu, LRT taryboje bei administracijoje vyrauja įsitikinimas, kad vien intelektualiai laidos tematika užtikrina visuomeninės misijos vykdymą, visiškai nekreipiant dėmesio į laidos pasiekta rezultatą⁷².

Anot D. Lewis, Europos transliuotojų sąjungos atstovo, visuomeniniai transliuotojai atlieka ypatingai svarbų vaidmenį. Jie – kaip patikimas filtras, atspindintis realybę ir teikiantis kokybiško turinio informaciją. Nacionaliniai transliuotojai taip pat garantuoja socialinę įtrauktį ir sanglaudą, formuoja visuomeninę erdvę bei užtikrina platformą nacionaliniam dialogui. Pasak D. Lewis: „*Visuomeniniai transliuotojai atidaro langus, per kuriuos piliečiai gali geriau suvokti socialinę – politinę realybę, kurioje gyvena ir praturtina savo patirtį*“⁷³.

UNESCO generalinio direktoriaus patarėjas H. Juškevičius savo pranešime nacionalinį radiją įvardijo, kaip pigiausią ir efektyviausią priemonę puoselėti kalbai bei kultūrai. Be to, jis – nepakeičiamas ryšys su išeivija. Visa tai ir yra nacionalinio radijo misija. H. Juškevičius teigė, kad „*<...> laikas suprasti nacionalinio radijo vaidmenį politiniame, kultūriniame ir ekonominiame gyvenime, antraip ko nesugebėjo padaryti rusų caras, reicho kancleris ar Kremliaus vadai, pasidarysime patys*“⁷⁴.

⁷¹ Stundys V., *Nacionalinio transliuotojo misijos aspektai*, <http://www.ateitieslrt.lt/?p=134>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 23].

⁷² Banys J., *Nacionalinis transliuotojas ir žurnalistikos standartai*, <http://www.ateitieslrt.lt/?p=134>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 01 24].

⁷³ Lewis D., *Permainos visos Europos visuomeniniuose transliuotojuose*, <http://www.ateitieslrt.lt/?p=134>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 01 27].

⁷⁴ Juškevičius H., *Visuomeninio transliuotojo misija Europos kontekste*, <http://www.ateitieslrt.lt/?p=134>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 01 27].

Lietuvos Respublikos prezidentės patarėja V. Būdienė tvirtino, kad nacionalinis radijas pirmiausia turi stiprinti visuomenę, o jo misija – ugdyti kritinį mąstymą, propaguoti Lietuvos kultūros patrauklumą, ugdyti pozityvią tapatybę⁷⁵.

Minėta konferencija tik patvirtino nuomonę, kad nacionalinis radijas atsidūrė savo veiklos perorganizavimo kryžkelėje. Tai – besiformuojančio globalaus pasaulio iššūkis. Būtinybę keistis, atrodo, supranta tiek žurnalistai, tiek politikai, tiek kultūros bei visuomenės veikėjai. Tačiau pokyčių taktika ir strategija pateikiama skirtinga. Susidariusi padėtis dar kartą patvirtina nuostatą, jog šioje srityje būtina suformuluoti tvirtą valstybės poziciją.

1.3. Kultūros vieta nacionalinio radijo laidų tinklelyje: istorinė analizė

Bene geriausiai nacionalinio radijo veiklos įvairiapusiškumą, kokybę atspindi jo laidų tinklis. Pastarojo duomenų analizei pritaikytas apibendrinimo ir vizualizavimo duomenų gavybos metodas. Jis naudojamas, norint suvokti tiriamus duomenis: įvertinti statistikas, tokias kaip vidurkis, dispersija, standartinis nuokrypis, histogramos ir pan., nustatyti duomenų pasiskirstymą, išskirti hipotezes, kurias duomenų gavybos proceso metu teks patvirtinti ar atmesti⁷⁶. Svarbu išsiaiškinti, kokios vyravo nacionalinio radijo kultūros laidos konkrečiais laikotarpiais. Pirmiausia reikėtų išskirti sovietmetį. Jį taip pat galima skaidyti į smulkesnius periodus: iki 1953 m. stalininė epocha, 1953-1964 m. chruščiovinis „atšilimas“, 1964-1985 m. stagnacija, nuo 1985 m. persitvarkymas. Atskiru laikotarpiu reikėtų išskirti 1988-1992 metus, kada Lietuvoje įsikūrė Sąjūdis ir prasidėjo tautinis atgimimas. Antrąją Lietuvos Respubliką taip pat reikėtų išskaidyti į du laikotarpius: 1990-2004 m. iki stojimo į Europos Sąjungą, nuo 2004 m. po įstojimo į Europos Sąjungą.

Analizuojant kultūros laidas, teko jas klasifikuoti: pažintinės, meno, pramoginės, muzikos. Prie pažintinių laidų priskirtinas teatras, užsienio, lietuvių kalbų pamokėlės, literatūra, liaudies šokiai, žaidimai, papročiai, knygų apžvalga, muzika, rašytojai, parodos, ekskursijos, istorija, kultūra, radijo paskaitos, viktorinos. Prie meno laidų teko priskirti radijo teatrą, vaikų, jaunimo radijo teatrus, radijo apybraižas, apsakymus, literatūros skaitymus, poezijos popietes, vakarą su knyga, vakaro pasaką, detektyvus, tekstus, radijo dokumentiką. Prie pramoginių laidų priskirtini pageidavimų, sveikinimų, literatūrinių pageidavimų koncertai, šokiai – estrada, klausytojai siūlo, subatos vakarėly, muzikiniai sveikinimai, sveikinimų ratas. Prie muzikinių laidų teko priskirti baletų montažus, operų ir operečių

⁷⁵ Būdienė V., *Visuomenės reikalavimai transliuotojui*, <http://www.ateities.lt/?p=134>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 01 27].

⁷⁶ Dunham M. H., *Data Mining: Introductory and Advanced Topics*, Pearson Education, 2006, p. 145-146.

fragmentus, koncertus iš koncertų salių, fragmentus iš lietuviškų baletų, muziką filmams ir spektakliams, vargonų muzikos koncertus, simfonines poemas, operas, operetas, meno saviveiklininkų koncertus, šokių muziką, džiazo muzikos koncertus, fonotekos naujienas, pasaulio tautų liaudies melodijas, pasaulio meno meistrų koncertus, SSRS tautų muziką, melodijas, sovietinių kompozitorių kūrinis, muzikines laidas.

Antrosios sovietinės okupacijos laikotarpiu kultūra, kaip propagandinis įrankis, buvo ypatingai plačiai išnaudojama. Ši tendencija atsispindėjo ir nacionalinio radijo veikloje. Didelį kultūrinių laidų skaičių čia lėmė politinė situacija krašte.

Peržvelgiant radijo kultūros laidas sovietiniu laikotarpiu, kaip atskirą periodą galima išskirti 1944-1951 m., kada buvo atstatomos radijo programų transliacijos ir kuriamas naujas radijo laidų tinklelis. Tuo metu laikraščiai ir žurnalai atskirai nespausdino radijo laidų programos. Todėl informacija apie laidų tinklelį atsispindėjo specialiose publikacijose⁷⁷. Nuo 1956 m. iki 1988 m. radijo laidų tinklelio analizė pateikiama dešimtmečiais (žr. 1, 2, 3, priedus). Analogiškai nagrinėjamas ir 1993-2012 m. laikotarpis (žr. 9, 10, 11, 12 priedus).

1945 m. pradžioje nacionalinio radijo transliacijos lietuvių kalba truko 4 valandas per dieną. Be to, 45 minutės skirtos programoms lenkų kalba. Būtina pabrėžti, kad radijo laidų tinklelis sparčiai ketėsi bei darėsi įvairesnis. Antai pirmieji radijo vaidinimai pastatyti dar 1944 m. Nuo 1945 m. rugpjūčio laidų transliacija pailgėjo iki 8 valandų 40 minučių. Tuo metu pradėtos transliuoti nuolatinės literatūros, dramos, vaikų, jaunimo laidos, plėtėsi muzikinių laidų apimtis⁷⁸.

Muzikinės laidos. Jau 1945 m. radijas transliavo 4 valandų muzikinę programą, po 8 – 12 koncertų kasdien. Pokariu muzikos įrašų labai padaugėjo (kasdien 2/3 muzikos buvo transliuojama iš įrašų, o 1/3 sudarė „gyvieji“ koncertai, transliuojami tiesiog iš studijos). Daugiausia transliuota lietuviška muzika. Klausytojai kasdien girdėdavo kompozitorių J. Tallat – Kelpšos, A. Račiūno, J. Karnavičiaus, Č. Sasnausko, M. Petrausko, J. Švedo, J. Karoso ir kitų kūrinis. Daugelis naujausių kūrinų pirmąjį „krikštą“ pergyvendavo radijuje, o tik vėliau – teatrų bei koncertų salėse. Be to, nuolat

⁷⁷ Rašytojų veikla išvaduotoje Lietuvoje. *Tiesa*, 1945-03-04, Nr. 45(3211), p. 5; Baltušis J., Tarybų Lietuvos radijo darbas ir jo uždaviniai, *Tiesa*, 1946-05-07, Nr.103(3365), p. 4.; Bordonaitė M., Visąsąjunginio radijo diena, *Tiesa*, 1947-05-07 Nr.112(4112), p. 6; Bordonaitė M., Visąsąjunginio radijo diena, *Tiesa*, 1948-05-07, Nr. 103(4102), p. 6-9; Bordonaitė M., Visąsąjunginio radijo diena, *Tiesa*, 1949-05-07, Nr. 103(3987), p.6; Bordonaitė M., radijo diena, *Tiesa*, 1950-05-08, Nr. 104 (3503), p.8.; Gineikaitė E., Radijo diena, *Kauno tiesa*, 1951-05-06, Nr.105.(3501), p.3.

⁷⁸ Krivickienė V., *Tarybų Lietuvos radijas pokario metais (1944-1951 m.)*, Vilnius, 1987, p. 8-9.

transliuota rusų klasikinė, sovietinių respublikų, užsienio kompozitorių kūryba. Taip pat buvo galima pasiklausyti įvairių šventinių koncertų, atskirų kompozitorių kūrybos⁷⁹.

Dažnai rengti pašnekesių ciklai, kuriuose pasakojama apie žymių lietuvių, rusų, užsienio kompozitorių gyvenimą ir kūrybą. Taip pat transliuota laida „Lietuvių liaudies dainos“, kurių metu pasakota apie aukštaičių, žemaičių, Klaipėdos krašto dainų savitumą. Prieš klasikinės muzikos koncertus rengti pašnekesiai „Kaip suprasti muziką“. Nacionalinis radijas transliavo įvairius koncertus su komentarais, koncertus – paskaitas, koncertus – mįsles, kurios lavino klausytojų dėmesį ir atmintį, mokė pažinti muzikos formas bei žanrus. Muzikinių laidų per 1945-1951 m. laikotarpį padidėjo palygint nedaug (per visą tą laiką kasdien transliuota 8–10 kartų), bet repertuaras ženkliai plėtėsi⁸⁰.

Literatūros ir dramos laidos. Pradžioje radijo programose literatūros ir dramos laidos užėmė nedaug eterio laiko, neturėjo nuolatinių pozicijų, buvo transliuojamos kasdien ar kas antrą dieną. 1944 m. vasarą pradėtos transliuoti literatūrinės laidos. Daugiausia, matyt, būta literatūros vakarų ir literatūrinių muzikinių kompozicijų. Tačiau jau nuo 1945 m. vasaros literatūros laidos galutinai susiformavo ir pradėtos transliuoti dukart per dieną po 15–20 minučių, radijo vaidinimai – dukart per savaitę⁸¹.

Beveik visa Lietuvos SSR rašytojų kūryba pirmiausia perskaityta radijo valandėlės „Rašytojas prie mikrofono“ metu. Publicistika buvo įtraukiama į laidų ciklą „Didžiosios komunizmo statybos“. Respublikos kultūrinį ir literatūrinį gyvenimą visapusiškai nušviesdavo nuolat rengiamos „Literatūros ir meno“, „Jaunimo gretų“, „Pergalės“, vėliau „Švyturio“ leidinių apžvalgos, valandėlės „Literatūrinė kronika“, „Naujų knygų lentynoje“. Populiariausia literatūros ir dramos propagavimo forma radijuje – teatras prie mikrofono, kuri suteikdavo didesnių galimybių sceninio meno propagavimui⁸².

Laidos vaikams ir moksleiviams. Šiai auditorijai skirtos laidos pradėtos rengti 1945 m. Jų pozicija bei apimtis tuo laikotarpiu labai nežymiai pakito, tačiau tapo įvairesnė tematika, laidų formos ir žanrai. Labiau atsižvelgta į diferencijuotos auditorijos interesus. Dar 1947 m. „Vaikų

⁷⁹ Rašytojų veikla išvaduotoje Lietuvoje. *Tiesa*, 1945-03-04, Nr. 45(3211); p. 5; Baltušis J., Tarybų Lietuvos radijo darbas ir jo uždaviniai, *Tiesa*, 1946-05-07, Nr.103(3365), p. 4.; Bordonaitė M., Visąsąjunginio radijo diena, *Tiesa*, 1947-05-07 Nr.112(4112), p. 6; Bordonaitė M., Visąsąjunginio radijo diena, *Tiesa*, 1948-05-07, Nr. 103,(4102), p. 6-9; Bordonaitė M., Visąsąjunginio radijo diena, *Tiesa*, 1949-05-07,Nr. 103(3987), p.6; Bordonaitė M., radijo diena, *Tiesa*,1950-05-08, Nr. 104 (3503), p.8.; Gineikaitė E., Radijo diena, *Kauno tiesa*, 1951-05-06, Nr.105(3501), p.3.

⁸⁰ Krivickienė V., *Tarybų Lietuvos radijas pokario metais (1944-1951 m.)*, Vilnius, 1987, p. 14-16.

⁸¹ Ten pat, p.17.

⁸² Rašytojų veikla išvaduotoje Lietuvoje. *Tiesa*, 1945-03-04, Nr. 45(3211); p. 5; Baltušis J., Tarybų Lietuvos radijo darbas ir jo uždaviniai, *Tiesa*, 1946-05-07, Nr.103(3365), p. 4.; Bordonaitė M., Visąsąjunginio radijo diena, *Tiesa*, 1947-05-07 Nr.112(4112), p. 6; Bordonaitė M., Visąsąjunginio radijo diena, *Tiesa*, 1948-05-07, Nr. 103,(4102), p. 6-9; Bordonaitė M., Visąsąjunginio radijo diena, *Tiesa*, 1949-05-07,Nr. 103(3987), p.6; Bordonaitė M., radijo diena, *Tiesa*,1950-05-08, Nr. 104 (3503), p.8.; Gineikaitė E., Radijo diena, *Kauno tiesa*, 1951-05-06, Nr.105(3501), p.3.

valandėlės“ transliuotos kiekvieną dieną tuo pačiu laiku – 17 val., o sekmadienį – dar ir 10 val. Jų metu buvo galima pasiklausyti radijo vaidinimų, skaitomų apysakų. Patiems mažiausiems klausytojams transliuotos vien literatūrinės valandėlės, skaityta grožinė literatūra: pasakėlės, eilėraščiai, apsakymai. Valandėlės moksleiviams ir pionieriams galima suskirstyti į visuomenines, politines, literatūrines ir muzikines⁸³.

Literatūrinių valandėlių („Tarybų Lietuvos rašytojai vaikams“, „Jaunieji menininkai prie mikrofono“, „Moksleivių knygų lentynėlėje“) metu moksleiviai buvo supažindinami su respublikos kultūriniu ir literatūriniu gyvenimu. Čia skaityta daug grožinės literatūros, transliuotos radijo kompozicijos ir vaidinimai. Tris kartus per savaitę jaunimas klausydavosi teminių laidų: „Literatūrinė valandėlė“, radijo laikraštis „Kūno kultūra ir sportas“, „Jaunimo spaudos apžvalga“⁸⁴.

Apie 1953 m. radijo transliuotas laidas informacijos suteikia, „LSSR MVD pranešimas LKP CK pirmajam sekretoriui A. Sniečkui apie politines klaidas Vilniaus radijo muzikos laidose“. Dokumente užsimenama, kad tuo metu buvo transliuojamos muzikinės šviečiamosios laidos „Tarybinė muzika“, „Simfoninė muzika“, taip pat buvo transliuojamas simfoninės muzikos koncertas, Šubertas „Nebaigta simfonija“, laidos „Vokalinė – simfoninė muzika“, „Apie tarybinę operą“, „Apie tarybinį baletą“⁸⁵.

1956-1966 m. laikotarpiu pačiomis populiariausiomis buvo muzikinio pobūdžio laidos, kurios sudarė 58,9% visų transliuojamų kultūros laidų tinklelio (žr. 4 priedą). Be pastarųjų nemažai transliuota pažintinių, pramoginių ir galiausiai meninių programų.

1967-1976 metais ir toliau populiariausiomis išliko muzikinio pobūdžio laidos (59,76%), po jų sekė pažintinės, meninio pobūdžio, pramoginės laidos (žr. 5 priedą). Šiuo laikotarpiu įvairesnėmis tapo pažintinio pobūdžio laidos. Pradėtos transliuoti „Kino naujienos“, „Parodos ir ekskursijos“, „Paveikslų galerijos įrašai“, „Laida iš Kauno“, „Miestas ir muzika“, radijo žurnalas „Kultūra“, „Prozos naujienos“, „Kalbos valandėlė“. Taip pat plėtėsi ir meninio pobūdžio laidų spektras. Atsirado meninės laidos „Jaunojo klausytojo radijo teatras“, „Literatūros skaitymai“, „Prie mikrofono skaitovai“, „Pasakėlė mažiesiems“ (žr. 2 priedą).

⁸³ Bordonaitė M., Visąsąjunginio radijo diena, *Tiesa*, 1947-05-07, Nr.112(4112), p. 6.

⁸⁴ Rašytojų veikla išvaduotoje Lietuvoje. *Tiesa*, 1945-03-04, Nr. 45(3211); p. 5; Baltušis J., Tarybų Lietuvos radijo darbas ir jo uždaviniai, *Tiesa*, 1946-05-07, Nr.103(3365), p. 4.; Bordonaitė M., Visąsąjunginio radijo diena, *Tiesa*, 1947-05-07 Nr.112(4112), p. 6; Bordonaitė M., Visąsąjunginio radijo diena, *Tiesa*, 1948-05-07, Nr. 103,(4102), p. 6-9; Bordonaitė M., Visąsąjunginio radijo diena, *Tiesa*, 1949-05-07,Nr. 103(3987), p.6; Bordonaitė M., radijo diena, *Tiesa*,1950-05-08, Nr. 104 (3503), p.8.; Gineikaitė E., Radijo diena, *Kauno tiesa*, 1951-05-06, Nr.105(3501), p.3.

⁸⁵ Bugušauskas J.R., Streikus A., Lietuvos kultūra sovietinės ideologijos nelaisvėje 1940-1990, Vilnius, 2005, p. 199-201.

1977-1987 metų laikotarpiu populiariausiomis išliko muzikinio (48,57%) bei pažintinio pobūdžio laidos (žr. 6 priedą). Tada pradėtas transliuoti džiazas. Vėl plėtėsi pažintinio pobūdžio laidų diapazonas. Pradėtos transliuoti pažintinės laidos „Publicistinė rašytojo tribūna“, „Interviu su poetu“, radijo žurnalas „Versmės“ pakeitė iki tol gyvavusius radijo žurnalus apie teatrą, daile, kiną. Šiuo laikotarpiu užgimė nauja meninio pobūdžio laida „Vakaras su knyga“ (žr. 3 priedą).

Radijas nėra atsietas nuo politinių bei visuomeninių valstybės pokyčių. 1988 m. radijo laidų tinklėlyje matomos ženklios permainos. Tuo metu atsirado daugiau pažintinių istorijos, kalbos, literatūros laidų: „Istorija prabyla“, „Istorijos puslapiai pasakoja“, „Tautinių grupių istorinė atmintis“, „Gimtoji kalba“, „Gimtoji literatūra“, o taip pat muzikinių laidų: „Tautos gaida“, „Iš tautos dainų skrynelių“ (žr. 7 priedą). Laidų pavadinimuose atsirado ankščiau dėl cenzūros vengti žodžiai – gimtoji ir tauta. Šiuos pokyčius galima sieti su SSKP Generalinio sekretoriaus M. Gorbačiovo politika „*perestrojka*“ bei „*glasnost*“, kuri sudarė galimybę dideliems pasikeitimams ir Lietuvoje. 1988-1992 m. populiariausiomis nacionalinio radijo laidomis išliko muzikinės laidos (57,38%). Toliau sekė pažintinio pobūdžio laidos (27,83%) (žr. 8 priedą).

1993-2004 m. savo pozicijų neužleido muzikinės laidos (41,67%). Šį kartą nedaug nuo jų atsiliko pažintinio pobūdžio laidos (36,67%) (žr. 9 priedą). Galima teigti, kad rūpimu laikotarpiu įvairesnėmis tapo muzikinės, pažintinės, meninės laidos. Tačiau pramogoms nacionalinis radijas teskyrė vieną laidą (žr. 9, 10 priedus).

2005-2012 m. laikotarpiu padėtis nacionalinio radijo laidų tinklėlyje beveik nepakito (muzikinės laidos (43,18%), pažintinės laidos (37,25%), meninio pobūdžio laidos (17,65%) (žr. 11 priedą).

Kultūros laidų tendencijos

Norint išsiaiškinti kultūros laidų tendencijas 1956-2012 m., buvo pritaikytas laiko eilučių analizės metodas. Naudojant laiko eilučių analizės metodą, yra tiriamas duomenų kitimas laike. Parametro reikšmės yra gaunamos fiksuotais laiko momentais (kas dieną, kas savaitę, kas valandą ir pan.). Analizuojant laiko eilučių metodu, gautas modelis atspindi laiko ypatumus, sezoniškumą, tokius kalendoriaus ypatumus, kaip atostogas ar švenčių dienas ir pan.⁸⁶.

Muzikinio pobūdžio laidos. Galima pastebėti, kad didžiausias procentas muzikinio pobūdžio laidų buvo transliuojama 1956-1966 m. ir 1967-1976 m. Mažiausias procentas – 1988-1992 m. ir 1993-2004 m. (žr. 13 priedą). Tokias tendencijas galima paaiškinti tuo, kad sovietmečiu buvo skiriamas

⁸⁶Dunham M. H., *Data Mining: Introductory and Advanced Topics*, Pearson Education, 2006, p. 205-207.

didesnis finansavimas ir dėmesys radijo laidoms. Tuo tarpu 1988-1992 m. tokių laidų galėjo sumažėti dėl politinės situacijos kaitos, nes krašte prasidėjo tautinio atgimimo sąjūdžio laikotarpis, kada padidėjo visuomenės susidomėjimas Lietuvos istorijos, lietuvių kalbos laidomis. 1993-2004 m. sumažėjusį tokio pobūdžio laidų transliavimą galima paaiškinti mažesniu jų finansavimu. Be to, buvo kuriama nauja radijo įstatyminė bazė, sprendžiami valdymo bei priklausomumo klausimai.

Pažintinio pobūdžio laidos. Galima pastebėti, kad mažiausias procentas pažintinio pobūdžio laidų užfiksuotas 1956-1966 m. ir 1988-1992 m. laikotarpiais. Ypatingai tokios laidos buvo populiarios 1993-2004 m. bei 2005-2012 m. Kita vertus, tokių laidų transliavimo procento pokytis nėra žymus. Remiantis šia analize, galima konstatuoti, jog radijas, nepaisant politinės santvarkos, panašų dėmesį skyrė pažintinėms laidoms, o jų populiarumas tik nežymiai kito (žr. 14 priedą).

Meninio pobūdžio laidos. Atlikus radijo programų analizę, belieka konstatuoti, kad mažiausias procentas meninio pobūdžio laidų buvo transliuojamas 1956-1966 m. laikotarpiu. Po to palaipsniui jis didėjo, kol 1988-1992 m. vėl pradėjo mažėti. Daugiausia meninio pobūdžio laidų buvo transliuojama 1993-2004 m. (žr. 15 priedą). Tokią tendenciją paaiškinti vienareikšmiškai nėra lengva. Kita vertus, meninio pobūdžio laidų plėtra radijo laidų tinklelyje gali būti susijusi su politiniais, socialiniais, kultūriniais pokyčiais krašto gyvenime (Lietuvos nepriklausomybės atgavimas, cenzūros panaikinimas, sovietine agresija ir t.t.).

Pramoginio pobūdžio laidos. Galime pastebėti tendenciją, kad daugiausia pramoginio pobūdžio laidų transliuojama 1956-1966 m.. Tačiau po to jų kiekis turėjo tendenciją ženkliai mažėti (žr. 16 priedą). Galiausiai pramoginio pobūdžio laidų nacionaliniame radijuje liko tik viena – „Sveikinimų ratas“ (žr. 12 priedą). Tam, matyt, įtakos turėjo atšilimo laikotarpis Sovietų Sąjungoje (1953-1964 m.), o vėliau naujų technologijų atsiradimas bei jų pritaikymas praktikoje (nešiojami radijo imtuvai, magnetofonai, video magnetofonai, kompiuteriai ir t.t.).

Apibendrinant galima konstatuoti, kad kultūros laidų gausa bei įvairovė vertintina dvejopai. Teigiamas aspektas: sovietiniu laikotarpiu kultūrai radijuje buvo skiriama daug dėmesio, tačiau laidos buvo ideologizuotos, kontroliuojamos ir cenzūruojamos. Po nepriklausomybės paskelbimo kultūros laidų skaičius sumažėjo pirmiausia dėl sudėtingos politinės situacijos. Vėliau kultūros laidų padaugėjo, nes buvo įkurta atskira, specialiai kultūrai skirta „Klasikos“ programa. Tačiau, svarbiausia, posovietiniu laikotarpiu įvairinti bei plėtoti kultūrinės programas trukdo finansavimo problema.

2. REGIONALIZMO ASPEKTAS NACIONALINIO RADIO KULTŪRINĖJE MISIJOJE

Siekiant išsiaiškinti regionalizmo aspektą, nacionalinio radijo kultūrinėje misijoje, svarbu suvokti pačią regionalizmo sąvoką. Regionalizmas – geografinė, regioninė sąvoka, glaudžiai besisiejanti su praeities ir dabarties terminais „periferinis“, „provincinis“. Antai P. Gylys, išskiria keletą regionalizmo sąvokos požymių⁸⁷:

- geografinis artumas;
- pakankamai didelė šalių tarpusavio priklausomybė, šalių subjektų veiklos sąsaja;
- bendri interesai ir deramas jų suvokimas;
- formalūs, oficialūs bendradarbiavimo susitarimai;
- bendrų susitarimų vykdymo priežiūros režimų sukūrimas.

Regionalizmas bendrąja prasme gali būti tyrinėjamas, kaip politinis, kultūrinis, erdvės planavimo ar ekonominis procesas. Plačiąja prasme jis yra suvokiamas, kaip tendencija ir įsipareigojimas visuomenės veikėjams organizuoti pasaulio tvarką, atsižvelgiant į regionus. Siaurąja prasme šis terminas reiškia konkretų regioninį projektą⁸⁸.

B. Hettne regioniškumą įvardijo, kaip kintamąjį, apibrėžiantį konkretaus regiono padėtį regioninių sąsajų atžvilgiu ir išskiria penkis regioniškumo lygmenis: **Regioninė erdvė** – pirmasis regioniškumo lygmuo, apibūdinantis geografinę erdvę, kuri yra apribota daugiau arba mažiau natūraliomis fizinėmis ribomis. **Regioninis kompleksas** – antrasis regioniškumo lygmuo, apibrėžiantis besiplečiančius santykius tarp vietinių bendruomenių grupių. **Regioninė visuomenė** – trečiasis regioniškumo lygmuo, nusakantis organizuotą arba spontaniškai susiformavusį darinį kultūrinėje, ekonominėje, politinėje ar karinėje srityse. **Regioninė bendrija** – ketvirtasis regioniškumo lygmuo atsirandantis, kuomet daugiau arba mažiau formalus organizacinis darinys skatina bendradarbiavimą ir gilina vertybines sąsajas tarp savo narių, taip regioniniame lygmenyje kartu formuojant pilietinę visuomenę, kuriai būdinga socialinė trauka. **Regioninė institucionalizuota santvarka** – penktasis regioniškumo lygmuo – galutinė regioniškumo pakopa, kurios metu regione susiformuoja pastovi

⁸⁷ Gylys P., *Ekonomika, antiekonomika ir globalizacija*, Vilnius, 2008, p. 443.

⁸⁸ *Politikos mokslų enciklopedinis žodynas*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2007, p. 118.

sprendimų priėmimo struktūra bei atskiras identitetas, palaipsniui leidžiantis regionui įgyti veikiančio subjekto bruožų⁸⁹.

Nacionalinio radijo misijos įgyvendinimo procese galima išvelgti keletą aspektų. Vienas jų – regionalizmas. Jis reiškiasi dviem kryptimis – *iš centro ir į centrą*. Tačiau šis kryptingumas nėra tolygus (dominuoja kryptis *į centrą*). Tokia tendencija globalizacijos sąlygomis būdinga daugeliui valstybių. Kita vertus, regionalizmui nacionalinio radijo veikloje įtaką daro konkrečios šalies vykdoma kultūros politika, požiūris į žiniasklaidą.

Norint išsiaiškinti, koks yra skiriamas nacionalinio radijo dėmesys regionams bei jų problemoms, buvo apklausta atviro tipo interviu metodu (žr. 17 priedą) VŠĮ Šiaulių korespondentų biuro Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos žurnalistė Lidija Jankauskienė.

Šiaulių korespondentų biuras buvo įkurtas apie 1971-1972 metus. Jis apima Šiaulių apskritį – Radviliškį, Joniškį, Pakruojį, Kelmę, Akmenę, o taip pat Mažeikius, Telšius ir Tauragę. Be Šiaulių dar korespondentų biurai veikia Kaune, Klaipėdoje, Panevėžyje ir Rygoje. Visuose biuruose dirba po vieną žurnalistą. Pasak L. Jankauskienės, anksčiau biuruose dirbo daugiau žurnalistų, tačiau dabar tik po vieną. Ji sutiko, kad toks darbuotojų skaičius yra per mažas regiono įvykiams nušviesti⁹⁰.

Žurnalistė negalėjo atsakyti į klausimą, kiek yra skiriama lėšų atskirai VŠĮ Šiaulių korespondentų biurui, nes jis yra LRT padalinys, tačiau ne atskiras vienetas. Tuo tarpu biudžetas yra bendras.

LRT žurnalistams nėra nurodoma, kiek ir kokios informacijos pateikti apie regionus. Kaip teigia L. Jankauskienė: *„Daugiausia pateikiame socialinės, kultūrinės informacijos. Pavyzdžiui, gali būti premjera, ar kažkoks įdomus pastatymas ir panašiai. Bet tai turi būti informacija, kuri bus įdomi visai likusiai Lietuvai. Regiono politika mūsų nedomina, kaip ir regiono problemos, tam yra regioninė žiniasklaida. Mes pateikiame bendro pobūdžio informaciją, o ne apie regiono problemas. Mes informaciją pasirenkame pagal vieną kriterijų, tai yra, kad informacija būtų įdomi visai Lietuvai, o ne tik pavyzdžiui Šiauliams. Visą kitą informaciją apie regioną, mes paliekame regioninei žiniasklaidai. Ir informacija pateikiama iš skirtingų regionų nesiskiria, nėra išskirtinio regiono, kuriam būtų skiriama daugiau dėmesio nei kitiems“⁹¹.*

Specialių laidų regionams nacionalinis radijas netransliuoja ir jos nėra rengiamos. Visa informacija iš regionų yra pateikiama visos šalies kontekste „Panoramos“, „Labas rytas“, visų radijo

⁸⁹ Hettne B., Beyond the new regionalism, *New political economy*, 2005, No. 10 (4), p. 4.

⁹⁰ Interviu su VŠĮ korespondentų biuro žurnaliste Lidija Jankauskiene, žiūrėti 18 priedą.

⁹¹ Ten pat.

informacinių laidų bei „Kultūros savaitės“ metu. Taigi, nacionalinis radijas neskiria išskirtinio dėmesio regionams, nėra kuriamos ir transliuojamos atskiros laidos apie regionus ir jų problemas.

Taip pat buvo atliktas Šiaulių regiono gyventojų nuomonės apie nacionalinio radijo misiją tyrimas, siekiant išsiaiškinti, ar regiono gyventojai žino, kokia yra nacionalinio radijo misija, kultūrinė misija ir ar nacionalinis radijas jas vykdo.

Daugiausia nacionalinio radijo klausytojų sudaro pensinio amžiaus žmonės – 49,52%. Po to seka 50-59 metų amžiaus grupės atstovai – 27,21%. Tuo tarpu mažiausiai radijo laidų klausosi 12-14 metų amžiaus respondentai – 0,84% (žr. 19 priedą). Šiaulių regiono nacionalinio radijo didesnę klausytojų dalį sudarė moterys – 63% (žr. 20 priedą). Daugumai respondentų nacionalinis radijas yra patrauklus. Tokią nuomonę išsakė net 68,8% visų apklaustųjų (žr. 21 priedą).

Vertinant atsakymus į klausimą: „*Kokią yra nacionalinio radijo misija?*“, reikėtų pažymėti, kad dauguma respondentų (47%) nieko negalėjo pasakyti šiuo klausimu. Kiti (28%) manė, jog tai turėtų būti objektyvios informacijos suteikimas, treči (16%) – kultūrinis visuomenės švietimas (žr. 22 priedą).

Įvairių atsakymų sulaukta į pateiktą klausimą: „*Kokia yra nacionalinio radijo kultūrinė misija?*“. Ir vėl pasirodė, kad didžioji dalis respondentų (33%) nieko apie tai nežino. Kitas populiariausias atsakymas – supažindinti su kultūros naujienomis (25%). Po to sekė – skleisti informaciją (21%), puoselėti klausytojo įvairiapusį skonį (17%) (žr. 23 priedą).

Dauguma respondentų nurodė, kad nieko nežino apie nacionalinio radijo vykdomą misiją (39%). Teigiamai į šį klausimą atsakė 34% respondentų, o neigiamai – 27% apklaustųjų (žr. 24 priedą).

Taigi, galima daryti išvadą, jog klausytojai nėra informuoti apie nacionalinio radijo misiją, kultūrinę misiją ir apskritai nežino, ar ji yra vykdoma. Vadinasi, klausytojai nelabai suvokia, kokias funkcijas vykdo nacionalinis radijas.

2.1. Įstatyminė bazė

Norint aptarti įstatymus, reglamentuojančius nacionalinio radijo veiklą, pirmiausia reikėtų apžvelgti, kaip buvo kuriama ši juridinė bazė.

Tuoj po Lietuvos nepriklausomybės atstatymo Aukščiausioji Taryba 1990 m. kovo 22 d. panaikino sovietmečiu veikusį **Valstybinį televizijos ir radijo komitetą**. Vietoje jo įsteigtas Lietuvos radijas ir televizija. Aukščiausiosios Tarybos 1990 m. gegužės 10 d. nutarimu Nr. I-208 patvirtintas **Lietuvos radijo ir televizijos statutas**, kuriuo šiai valstybinei įstaigai buvo suteikta teisė valdyti

programų rengimo priemonės bei pirmumo teisė naudotis siuntimo įrengimais ir radijo relinių linijų tinklu⁹².

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1993 m. kovo 3 d. nutarimu Nr. – 126 įsteigė **Radio ir televizijos programų transliavimo įrenginių nuomos privačioms redakcijoms konkursų organizavimo techninę komisiją bei patvirtino nuostatus**. Lietuvos radijas ir televizija turėjo pirmumo teisę naudotis siuntimo įrenginiais ir radijo relinių linijų tinklu. Tai rodo, kad ši institucija užėmė privilegijuotą padėtį, lyginant su kitomis visuomenės informavimo priemonėmis. Įgaliojus Lietuvos radijo ir televizijos valdybą tvirtinti konkursų rezultatus, jai buvo suteikta galimybė spręsti, kurios privačios radijo ir televizijos kompanijos gali eiti į eterį, o kurios – ne⁹³.

Juridinių radijo veiklos reguliavimą atlieka ir 1995 m. birželio 13 d. priimtas **Valstybinės kalbos įstatymas**⁹⁴.

1996 m. liepos 2 d. priimtas **Visuomenės informavimo įstatymas**⁹⁵ iš esmės pakeitė radijo veiklos reguliavimo principus. Įstatymas nustatė viešosios informacijos rinkimo, rengimo, skelbimo ir platinimo tvarką, viešosios informacijos rengėjų, skleidėjų, jų dalyvių, žurnalistų bei jų veiklą reglamentuojančių institucijų teises, pareigas ir atsakomybę.

Be šio įstatymo radijo ir televizijos veiklą reglamentuoja 1996 m. spalio 8 d. priimtas **Nacionalinio radijo ir televizijos įstatymas**⁹⁶. Dokumente numatoma, kad LRT steigimo, valdymo, veiklos, reorganizavimo, likvidavimo tvarką, pareigas, teises ir atsakomybę reglamentuoja Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymas. Remiantis šiuo juridiniu aktu, buvusi valstybės kontroliuojama ir valdoma institucija tapo visuomeniniu transliuotoju. Įstatymas apibrėžė nacionalinio Lietuvos radijo programą, valdymą ir finansavimą. Nacionalinio radijo programose neleidžiama įsivyrėti vienašališkoms politinėms pažiūroms, reikalaujama, kad būtų laidų, skirtų įvairių visuomenės sluoksnių, amžiaus, tautybės bei išsilavinimo žmonėms. Prioritetas teikiamas nacionalinei kultūrai. Daugiau nei pusė programos laidų turi būti sukurta Lietuvoje. Programų dalį, kurią nustato LRT taryba, turi kurti nepriklausomi gamintojai. Lietuvos nacionalinio radijo finansavimas numatomas iš 3 šaltinių:

⁹² *Radijas ir televizija Lietuvoje 1996-2000*, sud. Linauskas J., Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2000, p. 17.

⁹³ Ten pat, p. 21.

⁹⁴ *Valstybinės kalbos įstatymas*, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=170492&p_query=&p_tr2=, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 13].

⁹⁵ *Visuomenės informavimo įstatymas*, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=280580&p_query=&p_tr2=, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 13].

⁹⁶ *Nacionalinio radijo ir televizijos įstatymas*, <http://www.lrt.lt/lrt/static.php?strid=5125&>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 12 29].

abonentinio mokesčio (kurio įvedimas vis atidedamas), valstybės biudžeto ir pajamų, gautų už reklamą, parduotas laidas bei rėmimo lėšų. LRT negali turėti daugiau kaip 4 radijo kanalus. LRT darbuotojai gali dirbti tik pagal terminuotą darbo sutartį. LRT yra Seimo įsteigto Lietuvos radijo ir televizijos teisių ir pareigų perėmėjas. Negali būti jokių kitų LRT dalininkų. LRT visuotinio susirinkimo funkcijos pavedamos LRT tarybai (toliau – Taryba). LRT turi leidybos teisę, taip pat teisę nemokamai įrašinėti ir transliuoti Seimo bei Vyriausybės posėdžius, iškilmingus valstybės aktus ir disponuoti įrašais savo nuožiūra. LRT turi teisę laisvai rengti ne ilgesnes kaip 90 sekundžių trukmės informacinio pobūdžio laidas apie visuomenei reikšmingus Lietuvos ir kitų šalių politikos ar kitokius įvykius, kultūros, sporto ar kitus renginius, apie kuriuos pateikti informaciją visuomenei kiti transliuotojai yra įsigiję išimtinę teisę⁹⁷.

Šio įstatymo 2 skyriaus 9 straipsnyje numatoma, kad LRT organai yra Taryba ir generalinis direktorius. Taryba yra aukščiausiasis organas, atstovaujantis visuomenės interesams. Ji sudaroma 6 metams iš 12 asmenų – visuomenės, mokslo ir kultūros veikėjų. Pirmajai Tarybos, sudaromos šio įstatymo nustatyta tvarka, kadencijai 4 tarybos narius 6 metams skiria Respublikos Prezidentas; 4 narius 4 metams skiria Seimas (2 nariai skiriami iš opozicinių frakcijų pasiūlytų kandidatų); 4 narius, kaip savo atstovus (po vieną), 2 metams skiria šios organizacijos: Lietuvos mokslo taryba, Lietuvos švietimo taryba, Lietuvos meno kūrėjų asociacija, Lietuvos vyskupų konferencija. Pasibaigus Tarybos nario įgaliojimų laikui, jį paskyrusi ar delegavusi institucija (organizacija) naują narį skiria 6 metams. Tarybos sudarymą organizuoja Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetas. Jis kviečia pirmąją Tarybos posėdį, kuriame Tarybos nariai paprasta visų Tarybos narių balsų dauguma 3 metams išsirenka Tarybos pirmininką. Tarybos nariais negali būti Seimo, Vyriausybės, Lietuvos radijo ir televizijos komisijos nariai, politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojai, asmenys, dirbantys pagal darbo sutartį radijo ir televizijos stotyse, tarp jų LRT, taip pat radijo ir televizijos stočių savininkai ir bendraturčiai. 10 straipsnis numato Tarybos funkcijas. Taryba: formuoja LRT programų valstybinę strategiją; nustato LRT programų mastus ir struktūrą, LRT programų transliavimo trukmę, kasmet tvirtina LRT programų sudėtį ir jų pakeitimus; nustato kanalų skaičių ir jų naudojimą programoms transliuoti; tvirtina LRT įstatus; prižiūri, kaip įgyvendinami LRT uždaviniai ir laikomasi teisės aktuose transliuotojams keliamų reikalavimų; svarsto ir tvirtina LRT veiklos perspektyvinius ir kasmetinius planus; tvirtina LRT administracijos teikiamas LRT metines pajamų ir išlaidų sąmatas bei jų vykdymo

⁹⁷ Nacionalinio radijo ir televizijos įstatymas, <http://www.lrt.lt/lrt/static.php?strid=5125&>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 12 29].

ataskaitas; svarsto ir tvirtina metines LRT veiklos ataskaitas; tvirtina LRT kūrybinių darbuotojų, dirbančių pagal terminuotas darbo sutartis, taip pat darbuotojų, priimamų viešo konkurso tvarka, pareigybes⁹⁸.

Taip pat radijo veiklą reglamentuoja 1998 m. birželio 9 d. **Telekomunikacijų įstatymas**. Jis nustato radijo ir televizijos laidų, transliuojamų eteriu ar kabelinėmis priemonėmis, kokybės priežiūros teisinius pagrindus⁹⁹.

2002 m. rugsėjo 10 d. **Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas**¹⁰⁰, reglamentuoja viešosios informacijos, kuri daro neigiamą poveikį nepilnamečių fiziniam, protiniam ar doroviniam vystymuisi, kriterijus, jos skelbimo ir platinimo tvarką, taip pat šios informacijos rengėjų, platintojų ir jų savininkų, žurnalistų bei jų veiklą reglamentuojančių institucijų teises, pareigas ir atsakomybę. Pagal savo kompetenciją Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyba atlieka Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo nuostatų įgyvendinimo priežiūrą.

2004 m. balandžio 15 d. **Elektroninių ryšių įstatymas**¹⁰¹ reglamentuoja visuomeninius santykius, susijusius su elektroninių ryšių paslaugomis, tinklais ir su jais susijusiomis priemonėmis bei paslaugomis, elektroninių ryšių išteklių naudojimu, taip pat visuomeninius santykius, susijusius su radijo įrenginiais, galiniais įrenginiais ir elektromagnetiniu suderinamumu.

Nacionalinio radijo veiklą reguliuoja **Lietuvos radijo ir televizijos komisija**. Ji – nepriklausoma Seimui atskaitinga Lietuvos Respublikos jurisdikcijai priklausančių radijo ir televizijos programų transliuotojų, retransliuotojų ir užsakomųjų visuomenės informavimo audiovizualinėmis priemonėmis paslaugų teikėjų veiklą reguliuojanti ir kontroliuojanti institucija. Komisija atlieka šias funkcijas – kartu su Ryšių reguliavimo tarnyba rengia radijo dažnių skyrimo radijo ir televizijos programoms transliuoti ir siūsti strategiją¹⁰². Kontroliuoja, kaip radijo ir televizijos programų transliuotojai, laikosi Visuomenės informavimo ir Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymų, priimtų išipareigojimų, licencijų sąlygų ir Komisijos priimtų

⁹⁸ Nacionalinio radijo ir televizijos įstatymas, <http://www.lrt.lt/lrt/static.php?strid=5125&>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 12 29].

⁹⁹ Radijas ir televizija Lietuvoje 1996-2000, sud. Linauskas J., Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2000, p. 22.

¹⁰⁰ Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=289912, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 13].

¹⁰¹ Elektroninių ryšių įstatymas, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=232036, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 13].

¹⁰² Lietuvos radijo ir televizijos komisija, http://www.rtk.lt/lt/komisija/apie_komisija, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 05].

sprendimų. Nagrinėja vartotojų skundus dėl radijo ir televizijos programų transliuotojų. Nustato įstatymų ir Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimų, keliamų radijo ir televizijos programų sandarai ir turinui, kaip yra laikomasi viešosios informacijos ir jos skleidimo reikalavimų¹⁰³. Radijo ir televizijos komisijos pagrindinis tikslas yra reglamentuoti radijo ir televizijos stočių, kabelinės televizijos veiklos licencijavimą, kad pastarųjų veikla neprieštarautų Lietuvos valstybės ir nacionalinės kultūros interesams.

2.2. Nacionalinio radijo vieta šalies praktinėje kultūros politikoje

Siekiant išsiaiškinti, kokia yra nacionalinio radijo vieta praktinėje šalies kultūros politikoje, svarbu nustatyti parlamento, vykdomosios valdžios ir politinio elito požiūrį į nacionalinį radiją.

Vakarų šalyse nusistovėjęs politinio gyvenimo stabilumas, suteikia savo piliečiams rinkimų metu realiai matyti valstybės vystymosi perspektyvą. Jį lemia susiklosčiusi politinė sistema, kurios pagrindinei elementai – valstybė, politinės partijos, ideologija, politinė kultūra – atlieka visuomenės politinio gyvenimo stabilizavimo funkciją. Tai reiškia, jog dar prieš rinkimus žinoma kur link pasuks valstybės gyvenimas, rinkėjų pasitikėjimą įgavus vienai ar kitai politinei jėgai. Deja, Lietuvoje ši sritis yra gana problematiška. Šiandien sunku pasakyti, kiek toli mūsų valstybė pažengė nuo senosios sovietinės link naujai kuriamos demokratinės politinės sistemos. Tiesa, pažanga matyti, bet kalbėti apie politinio gyvenimo stabilumą dar ankstoka. Ji neigiamai veikia vyraujantys pasyvios politinės kultūros modelis, politinių partijų deideologizacijos procesas. Dėl to rinkimai į šalies aukščiausias valdžios institucijas virto loterija. Menkas masinės politinės kultūros lygis bei politinio elito pragmatinės manipuliacijos žmonėmis leido suvežėti populizmui, taip pat sudavė smūgį partijų ideologiniam tapatumui. Taip piliečiai, balsuodami už konkrečią politinę jėgą, nėra tikri, jog ši vykdys savo veiksmų programą po rinkimų¹⁰⁴. Dėl šių priežasčių dažnai matome ideologiškai besiblaškančius Seimo narius, norint priimti gyvybiškai svarbų valstybės gyvenimui sprendimą. Parlamentarų veikla neretai apsiriboja tik rietenomis dėl valdžios ar antraeilų nutarimų priėmimu. Todėl šiandien sunku kalbėti apie fundamentalius dalykus, kaip kultūros politikos gairių rengimą. Vis dėlto Seimas per nepriklausomybės dvidešimtmetį sugebėjo priimti nacionalinio radijo veiklą reglamentuojančius dokumentus (apie juos kalbėta poskyryje 2.1.).

¹⁰³ Lietuvos radijo ir televizijos komisija, http://www.rtk.lt/lt/komisija/apie_komisija, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 05].

¹⁰⁴ Gumuliauskas A., Politinė kultūra krizėje ar krizė politinėje kultūroje, *In. Lietuva: dabarties realijos ir ateities vizijos*, Šiauliai, 2010, p. 80-81

Vyriausybę formuoja mandatų daugumą parlamente rinkimų metu iškovojusį politinę jėgą arba politinių partijų koalicija. Ministrų kabineto parengta veiksmų programa atskleidžia, kokią praktinę politiką konkrečiu laikotarpiu bus vykdoma valstybėje. Šis dokumentas atsiranda neatsitiktinai. Jo pagrindą sudaro politinės partijos (surinkusios absoliučią daugumą mandatų parlamente) arba partijų (valdančiosios koalicijos sudarymo atveju) rinkimų programos. Jeigu politinės jėgos, dalyvaujančios vyriausybės darbe, turi tvirtą ideologinį pagrindą, tai valstybės kursą konkrečiam laikotarpiui nesunku nuspėti. Problemos šiuo atveju iškyla tada, kai partijos yra deideologizuotos. Tada atsiranda vietos populizmui. Prasideda vykdančiosios valdžios blaškymasis.

Štai kodėl iš 15 nepriklausomos Lietuvos vyriausybių, tik 6 vyriausybių programose figūruoja nacionalinis radijas ir jo veiklos tobulinimas.

6-osios vyriausybės¹⁰⁵ (Ministras Pirmininkas A. Šleževičius. Paskirtas: 1993 m. kovo 10 d. Dekretu Nr. 11. Atleistas: 1996 m. vasario 8 d. Dekretu Nr. 830) programoje buvo numatyta skatinti įvairių kultūros įstaigų sąveiką, puoselėti nacionalinį identitetą. Tai – vienas iš nacionalinio radijo uždavinių. Ši vyriausybė įteikė Seimui radijo ir televizijos statuto papildymą ir pakeitimą, kurie priimti tais pačiais metais.

10-osios vyriausybės¹⁰⁶ (Ministras Pirmininkas A. Kubilius. Paskirtas: 1999 m. lapkričio 3 d. Dekretu Nr. 657. Atleistas: 2000 m. lapkričio 9 d. Dekretu Nr. 1076) programoje numatyta remti nacionalines kultūros įstaigas, kaip pagrindines valstybės kultūros politikos įgyvendinimo institucijas. Dokumente pasiūlyta nacionaliniam radijui daugiau dėmesio skirti šeimai ir mokyklai.

11-osios vyriausybės¹⁰⁷ (Ministras Pirmininkas R. Paksas. Paskirtas: 2000 m. spalio 27 d. Dekretu Nr. 1052. Atleistas: 2001 m. birželio 20 d. Dekretu Nr. 1384) programoje akcentuota, kad ji sieks kultūros valdymo decentralizacijos ir savivaldos, nacionalinių kultūros institucijų atsakomybės už savo veiklą.

13-oji vyriausybė¹⁰⁸ (Ministras Pirmininkas A. M. Brazauskas. Paskirtas: 2004 m. lapkričio 29 d. Prezidento dekretu Nr. 154. Atleistas: 2006 m. birželio 01 d. Prezidento dekretu Nr. 640), siekiant sukurti efektyvų nepilnamečių apsaugos nuo neigiamos viešosios informacijos poveikio

¹⁰⁵ 1993-1996 m. *Vyriausybės programa*, Lietuvos Respublikos Vyriausybės, <http://www.lrvk.lt/lt/vyriausyte/apie-vyriausyte/ankstesnes-vyriausytes/po-1990-metu/#pirmoji>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 15].

¹⁰⁶ 1999-2000 m. *Vyriausybės programa*, Lietuvos Respublikos Vyriausybės, <http://www.lrvk.lt/lt/vyriausyte/apie-vyriausyte/ankstesnes-vyriausytes/po-1990-metu/#pirmoji>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 15].

¹⁰⁷ 2000-2001 m. *Vyriausybės programa*, Lietuvos Respublikos Vyriausybės, <http://www.lrvk.lt/lt/vyriausyte/apie-vyriausyte/ankstesnes-vyriausytes/po-1990-metu/#pirmoji>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 17].

¹⁰⁸ 2004-2006 m. *Vyriausybės programa*, Lietuvos Respublikos Vyriausybės, <http://www.lrvk.lt/lt/vyriausyte/apie-vyriausyte/ankstesnes-vyriausytes/po-1990-metu/#pirmoji>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

mechanizmą, 2004 m. nustatė specialią tvarką bei patvirtino sistemą, įpareigojančią viešosios informacijos rengėjus, platintojus, savininkus bei žurnalistus žymėti informaciją pagal amžiaus cenzą, o laidas transliuoti tam tikru metu. Šios vyriausybės valdymo laikotarpiu nepamatuotai (artėjo pasaulinė ekonominė krizė) padidėjo finansavimas kultūros sričiai, (ir ne tik), sparčiausiai didėjo investicijos į kultūros infrastruktūrą, nuspręsta toliau renovuoti kultūros įstaigas, stiprinti kultūros informacijos sklaidą.

14-oji vyriausybė¹⁰⁹ (Ministras Pirmininkas G. Kirkilas. Paskirtas: 2006 m. liepos 6 d. Prezidento dekretu Nr. 669. Atleistas: 2008 m. lapkričio 17 d. Prezidento dekretu Nr. 1K-1585) numatė užtikrinti efektyvią kultūros plėtrą, atnaujinant jos infrastruktūrą, gerinant sąlygas kūrybinei veiklai, kūrybinių industrijų plėtrai, kultūrinės informacijos kaupimui ir sklaidai. 2007 m. kovo 28 d. įsakymu Nr. ĮV – 217 patvirtinta Kūrybinių industrijų skatinimo ir plėtros strategija. Tačiau visas šias iniciatyvas sustabdė šalies ekonominis nuosmukis. Prasidėjo sunkmetis. 15-osios vyriausybės¹¹⁰ (Ministras Pirmininkas A. Kubilius. Paskirtas 2008 m. gruodžio 9 d.) veikla pasižymėjo totaliu taupymu, apkarpančiomis lėšas, skirtas kultūros, sveikatos apsaugos, socialinių reikalų, švietimo ir mokslo sritims. Savaimė aišku, jog ir vyriausybės programoje apie kultūrą užsimenama tik tiek, kad bus vykdoma griežtesnė nacionalinių kultūros įstaigų finansinės ir ūkinės veiklos kontrolė, tobulinamas viešųjų pirkimų reglamentas kultūros srityje.

Deideologizacijos procesas neigiamai paveikė ir patį politinį elitą. Jis taip pat blaškosi bei neturi aiškios nuomonės vienu ar kitu strateginiu valstybei klausimu. Tad ir politinio elito požiūris į nacionalinį radiją nėra vienareikšmiškas. Jis viešojoje erdvėje kelia nacionalinio radijo finansavimo bei misijos problemą. Netgi aukščiausiosios valdžios institucijų atstovai nesutaria dėl nacionalinio radijo veiklos perspektyvų. Lietuvos Respublikos prezidentė D. Grybauskaitė nacionalinį radiją laiko turtu: „*Nacionalinis radijas yra nacionalinis turtas, todėl turi būti išlaikomas, saugomas, puoselėjamas ir stiprinamas, o jo misija turi neišnykti ir sunkmečiu*“. Pasak šalies vadovės, nepaisant sunkmečio, nacionaliniam transliuotojui patikėta misija turi būti vykdoma. Prezidentės įsitikinimu, Lietuvos radijui ir televizijai turi būti garantuotas reikiamas finansavimas ir užtikrinta, kad neišnyktų šviečiamosios, analitinės, informacinės, kultūros ir mokslo laidos. Prezidentė pasisako ir už tai, kad finansavimas nacionaliniam radijui turi būti garantuotas: „*Manau, kad, reklama nėra ir nebūtinai turi būti pats*

¹⁰⁹ 2006-2008 m. *Vyriausybės programa*, Lietuvos Respublikos Vyriausybės, <http://www.lrvk.lt/lt/vyriausyte/apie-vyriausyte/ankstesnes-vyriausybes/po-1990-metu/#pirmoji>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 15].

¹¹⁰ 2008 m. *Vyriausybės programa*, Lietuvos Respublikos Vyriausybės, <http://www.lrvk.lt/lt/vyriausyte/apie-vyriausyte/ankstesnes-vyriausybes/po-1990-metu/#pirmoji>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 15].

geriausias finansavimo būdas, galbūt reikėtų paieškoti nacionaliniam radijui kitų finansavimo būdų, kurie nebūtų susiję su reklama ir verslu bei jo interesais“¹¹¹.

Kitiems politikams taip pat nėra aiškios nacionalinio radijo veiklos perspektyvos. Antai finansų ministrė I. Šimonytė mano: *„Kad galbūt valstybė tiesiogiai galėtų apmokėti Lietuvos radijo ir televizijos centrui už LRT programų siuntimo paslaugas. Taip pat nesuprantu, kaip veikia visuomeninis transliuotojas“¹¹².*

Ministras pirmininkas A. Kubilius tvirtina, nematantis realių galimybių nesunkiai rasti papildomą finansavimą nacionaliniam radijui. Premjeras iškėlė retorinį klausimą, kas yra normalus nacionalinio radijo funkcionavimas: *„Aš naktimis miegu. Kodėl jūs tada transliuojate? – Geriau tegu žmonės miega. Nežinau, kodėl Europoje reikia transliuoti. Nesuprantu, kodėl kai žmonės turi miegoti, kažkas transliuoja. Mano manymu, jei dirba, tai reikia neklausyti radijo ir televizoriaus nežiūrėti, o jei miega, tai reikia miegoti. O LRT vadovybei siūlau aiškiai suvokti, jei yra skirta pinigų, tai pagal tuos pinigus turi būti transliuojama. Reikia suskaičiuoti savo misiją ir kas turi būti transliuojama, o ne pažiūrėti į lubas, ir pasakyti, kad mūsų misija tokia ir tada prašoma mums duoti pinigų“¹¹³.*

Seimo pirmininkė I. Degutienė nacionalinį radiją mato, kaip socialinį partnerį. Pirmininkė teigia, kad: *„Turbūt silpniausia Seimo grandis yra vadinamieji viešieji ryšiai arba tai, kiek apie mus objektyviai – apie mūsų darbą, apie mūsų veiklą, apie gyvenimą – gali sužinoti visuomenė. Ir šiuo atveju aš matau nacionalinį radiją kaip mūsų partnerį. <...> Norėčiau būtent pabrėžti įvairias pažiūras ir įvairias nuomones, nes būtent šiuo atžvilgiu kartais tenka išgirsti nusiskundimų - ir ne tik iš politikų, bet ir iš kultūros, mokslo atstovų - kad jie yra neišgirsti“.* Ji pabrėžia, kad viena nacionalinio radijo užduočių yra ugdyti pilietišką, ne tik skandalais besidominčią visuomenę: *„<...> Čia ir matau jūsų pagrindinį vaidmenį - kad mes turėtume ir tą visuomenę kitokią, ir kad ta visuomenė gautų objektyvią, realią, neinterpretuotą žurnalistų informaciją“¹¹⁴.*

¹¹¹ Prezidentė pabrėžė būtinybę stiprinti Nacionalinį transliuotoją, <http://www.cika.lt/node/2437>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 03 15].

¹¹² Finansų ministrė I. Šimonytė nesupranta, kaip veikia visuomeninis transliuotojas, <http://www.lrytas.lt/-12734862101272074134-finans%C5%B3-ministr%C4%97-i-%C5%A1imonyt%C4%97-nesupranta-kaip-veikia-visuomeninis-transliuotojas.htm>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 18].

¹¹³ Kubilius apie sumažintą LRT biudžetą: *„Aš naktimis miegu. Kodėl jūs tada transliuojate?“*, <http://m.lrytas.lt/-12729851551270920103-a-kubilius-apie-suma%C5%BEint%C4%85-lrt-biud%C5%BEet%C4%85-a%C5%A1-naktimis-miegu-kod%C4%971-j%C5%ABs-tada-transliuojate.htm>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 19].

¹¹⁴ Degutienė nacionalinį transliuotoją mato parlamento partneriu, http://www.alfa.lt/straipsnis/13595150/Degutiene.nacionalini.transliuotoja.mato.parlamento.partneriu=2012-01-20_13-50, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 19].

Europos transliuotojų sąjungos (EBU) viceprezidentas C. Cappon stebėjosi Lietuvos valdžios abejingumu nacionaliniam radijui¹¹⁵. Pasak jo, šiandien nacionalinis radijas yra vienas blogiausiai Europoje finansuojamų visuomeninių transliuotojų, jo biudžetas prilygsta Juodkalnijos radijo biudžetui.

Europos Sąjungos duomenys rodo, jog savo nacionaliniu radiju daug labiau rūpinasi Lenkija, Airija, Čekija, Kroatija, Vengrija, Serbija, Slovėnija, Slovakija, Estija, Latvija, Islandija. Mažiau pinigų už Lietuvą visuomeniniam transliuotojui skiria tik Vatikanas¹¹⁶.

Nacionalinis radijas, atsižvelgdamas į valdžios institucijų atstovų bei visuomenės keliamą nacionalinio radijo išlikimo ir reikalingumo klausimą, pradėjo ieškoti savo veiklos optimizavimo galimybių. 2012 m. sausio 20 d. jo vadovybė surengė tarptautinę konferenciją „Ateities LRT šiandien: visuomeninio transliuotojo misija besikeičiančioje visuomenėje“. Tačiau nacionalinio radijo perspektyvos nėra aiškios. Todėl būtina plačiau aiškinti visuomenei bei valdžios institucijoms apsispręsti, ar Lietuvai vis dar reikalingas nacionalinis radijas.

2.3. Kultūros politikos samprata

Pasak A. Klein, kultūros apibrėžimas priklauso nuo to, kokią kultūros ir kokią politikos sąvoką pasirinksi. Jis išskiria keturis elementus, kuriuos sudėjus gaunasi vis atskiras apibrėžimas: 1) Plačioji kultūros sąvoka – kultūra kaip žmonių papročiai ir gyvenimo būdai. 2) Siauroji kultūros sąvoka – kultūra kaip menas, tiesa, grožis ir gėris. 3) Plačioji politikos sąvoka – politika kaip valstybinė ir visuomeninė veikla. 4) Siauroji politikos sąvoka – politika kaip perdėm valstybinė veikla¹¹⁷.

Kultūros politika – valstybės, savivaldybių, visuomeninių organizacijų ir piliečių idėjų, principų ir veiksmų visuma, kuria siekiama palaikyti ir įtakoti kultūrą bei pageidaujamus pokyčius. Tai konkretūs valstybės institucijų sprendimai bei veiksmai, kurių imamasi kultūrai plėtoti ir skleisti, visuomenės dalyvavimui kultūros procese, jo valdyme užtikrinti, meninei kūrybai remti, kultūros žmogaus įvairiapusei raiškai garantuoti¹¹⁸.

¹¹⁵ EBU: *LRT gresia marginalizacija*,

[http://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/kitos_lietuvos_zinios/ebu_lrt_gresia_marginalizacija/](http://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/kitos_lietuvos_zinios/ebu_lrt_gresia_marginalizacija/http://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/kitos_lietuvos_zinios/ebu_lrt_gresia_marginalizacija/), [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 19].

¹¹⁶ Juškevičius H., *Visuomeninio transliuotojo misija Europos kontekste*, <http://www.ateitieslrt.lt/?p=134>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 01 27].

¹¹⁷ *Kultūros straipsnių rinktinė*, Lietuvos respublikos kultūros ministerija, 2006, p. 21–22

¹¹⁸ Vilkončius L., Kultūros politiką lemia valstybės valdžios apsisprendimas. *Meno aritmetika*, red. E. Žalpus. Vilnius, 2004, p. 26.

Vakarų valstybėse kultūra yra viena iš valstybės politinės, ekonominės, socialinės raidos dalis, dažnai pati skatinanti naujoves, spartinanti krašto galių socialinę bei ekonominę plėtrą. Valstybei ypač svarbu išlaikyti savo kūrybines galias, kultūrinę gyvastį ir tapatumą¹¹⁹.

Kultūra atlieka daugybę socialinių ir politinių funkcijų, kuriomis labai dažnai grindžiama kultūros politika nacionaliniame lygmenyje, įgaunanti daugiau aktualumo globalizaciniame ir daugiakultūriniame pasaulyje. Pasaulyje kultūros politika patiria įvairias krizes bei susiduria su įvairiom problemomis. Galima išskirti tris pagrindines kultūros politikos krizes: kultūros biudžeto deficitas, kultūros administravimo ir kultūros politikos reformos trūkumas bei diskusijų kultūros politikos temomis stoka. Kultūros politikos formavimuisi būdingas regionalizmo aspektas.

Valstybės kultūros politikos modelį nulemia šalyje veikianti politinė – ekonominė sistema, tautinės tradicijos, visuomenės pilietinio išprusimo ir pasirinkimo lygis ir kiti dalykai. Valstybės kultūros politiką apibrėžia bendriausiam tam tikro laikotarpio šalies kultūros plėtojimo gaires, taip pat nustato prioritetingas jos kryptis bei sritis. Kultūros politikos modelis susiformuoja kiekvienoje valstybėje priklausomai nuo politinės santvarkos ir ekonominio gyvenimo organizavimo formos. Jis funkcionuoja net jei valstybė nėra parengusi ir apibendrinusi jokios specialios kultūros politikos dokumento¹²⁰.

Antai L. Vilkončius teigia, kad kultūros politikos modelio pasirinkimą pirmiausia lemia šalies politinė santvarka bei ekonomikos organizavimo būdas. Todėl galėtume išskirti du pagrindinius modelius, kurie yra tarsi du priešingi poliai¹²¹:

- **Valstybinis kultūros politikos modelis.** Jam būdinga valstybinė kultūros reiškinių, jų „gamybos priemonių“ ir platinimo nuosavybė. Valstybė per savo politines, ideologines ir teises institucijas iš centro kontroliuoja ir finansuoja kultūrą. Taigi, valstybė šiuo atveju yra kultūros savininkė, todėl jai neišvengiamai tenka ir prižiūrėtojo, ir išlaikytojo vaidmuo. Šis modelis dar kartais vadinamas biurokratiniu arba švietėjišku.
- **Liberalusis kultūros politikos modelis.** Svarbiausias jo požymis yra privati kultūros reiškinių, „gamybos priemonių“ ir platinimo nuosavybė. Kadangi valstybės pozicija kultūros atžvilgiu yra neutrali, todėl lemiamas vaidmuo tenka rinkai: tai, ką šalies visuomenė perka – gyvuoja, o tai,

¹¹⁹ Trosby D., *Economics and culture*, Cambridge University Press, 2001, p. 45.

¹²⁰ *Kultūros politika*, Vilnius, 2008, p. 27.

¹²¹ Vilkončius L., Kultūros politiką lemia valstybės valdžios apsisprendimas. *In Meno aritmetika*, red. E. Žalpus. Vilnius, 2004, p. 26-27.

ko neperka – arba išnyksta, arba reikalauja išskirtinės paramos. Čia labiau nei valstybinio kultūros politikos modelio sąlygomis, išryškėja skirtumai tarp elitinės ir masinės kultūros. Kadangi šiuo atveju valstybė nėra kultūros savininkė, todėl elitinė kultūra negali gyvuoti be privataus kapitalo paramos, dažniausiai teikiamos per privačius rėmimo fondus. Vienas ryškiausių liberaliojo kultūros politikos modelio pavyzdžių veikia JAV.

Pasaulyje nėra valstybės, kurioje vienas iš šių modelių veiktų grynuoju pavidalu. Kad ir koks būtų modelis, jame visada aptiksime daugiau ar mažiau kito modelio elementų.

Valstybiniame kultūros politikos modelyje paprastai pasitenkinama teisiniais aktais, reglamentuojančiais mažesnių mokesčių kultūrinei veiklai nustatymą, kultūros paveldo, autorių teisių apsaugą ir pan. Tuo tarpu liberaliajame kultūros politikos modelyje šalies įstatymų leidėjams be minėtų dar tenka priimti įstatymus, skatinančius privataus kapitalo srautus į kultūros sritį. Tai yra tokių juridinių dokumentų, kurie skatintų verslininkus investuoti į kultūros sritį, sudarytų tokiems finansiniams srautams palankias sąlygas¹²².

Esant bet kuriam kultūros politikos modeliui, valstybė atlieka 5 vaidmenis: **Savininko** – valstybei priklauso kultūros objektai ir ji juos valdo savo nuožiūra. **Saugotojo** – valstybė saugo paveldą ir kitus kultūrinės veiklos produktus, taip pat autorių teises. **Patrono** – valstybė tiesiogiai materialiai remia kultūros objektus ir subjektus. **Skatintojo** – valstybė sukuria sąlygas, kurioms esant, rėmėjams naudinga remti kultūrą. **Reguliuotojo** – valstybė, remdamasi pasirinkta politika ir jos įgyvendinimo strategija, reguliuoja atskirų kultūros sričių plėtotės tempus ir mastus¹²³.

Lietuvos kultūros politikos modelis. Kultūros politika paprastai suvokiama, kaip toks valdymo menas, kurį pagal Vyriausybės nustatytą teisinį reglamentą vykdo Kultūros ministerija. Tačiau diskusijose išryškėja ir įvairesnis traktavimas – dažnai apgailestaujama, kad „normalūs“ kultūros politikos svertai Lietuvoje vis dar nesukurti, pesimistiškai teigiama, esą Lietuvoje apskritai nėra kultūros politikos (šiuo atveju turima omenyje, kad kultūros politika nėra tinkama). Viena pagrindinių Lietuvos kultūros politikos problema galima įvardinti vis dar stiprų kultūros sampratos ideologizavimą¹²⁴.

Lietuva vis dar neturi vieningo kultūros politikos modelio. Tad šiuo metu veikia valstybinis kultūros politikos modelis. Apie jo buvimą pirmiausia byloja valstybinių kultūros organizacijų gausa.

¹²² Vilkončius L., Kultūros politiką lemia valstybės valdžios apsisprendimas. In *Meno aritmetika*, red. E. Žalpsys. Vilnius, 2004, p. 29.

¹²³ *Kultūros politika*, Vilnius, 2008, p. 35.

¹²⁴ Lubytė E., *Permainų svoris: Dailės vadyba Lietuvoje 1988-2006*, Vilnius, p. 122.

Vien Kultūros ministerijai priklauso 13 teatrų, 14 muziejų, 6 koncertinės organizacijos, 2 kultūriniai rezervatai. Ji taip pat laikoma Trakų istorinio nacionalinio parko, Šiuolaikinio meno centro, Kultūros darbuotojų tobulinimosi centro ir kitų įstaigų steigėja. Suskaičiavę kitas kultūros organizacijas (bibliotekas, muziejus, kultūros centrus, teatrus, meno kolektyvus ir kt.), kurių steigėjais yra 60 Lietuvos savivaldybių, pastebėsime, jog valstybės valdymo institucijoms pavaldžių kultūros organizacijų įtaka Lietuvos kultūriniam gyvenimui yra didesnė nei likusios dalies toje srityje veikiančių subjektų. Šis modelis yra neefektyvus ir brangiai kainuojantis visuomenei.

Lietuvos Respublikos kultūros politika grindžiama LR Konstitucija, įstatymais, tarptautiniais kultūros srities sutartimis ir susitarimais, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės veiklos programomis.

2001 m. gegužės 14 d. priimtos kultūros politikos nuostatos (Lietuvoje tai pirmas tokio pobūdžio dokumentas). Jos apibrėžia kultūros politikos tikslus, principus, uždavinius ir jų įgyvendinimo būdus. Nuostatų pagalba siekiama sudaryti sąlygas kryptingai ir suderintai valstybės, savivaldybių institucijų, įstaigų, įmonių ir nevyriausybinėms organizacijoms, taip pat visuomenės kultūrinei veiklai.

Dokumente buvo nustatyti kultūros politikos tikslai: išsaugoti ir puoselėti nacionalinės kultūros tapatumą, plėtoti informacinę visuomenę, sudaryti visuomenei sąlygas dalyvauti kultūroje ir ją vartoti, skatinti Lietuvos kultūros bei meno sklaidą spaudoje, radijuje ir televizijoje, kaupti ir populiarinti šiuolaikinę meninę kūrybą, sudaryti sąlygas visuomenei pažinti šiuolaikinę meninę kūrybą. Visuomenės informavimo plėtra šiame dokumente tapo vienu iš strateginių tikslų. Nuostatose taip pat iškeliami keturi principai, kurių privalu laikytis valstybei ir savivaldybėms: demokratiškumo – kiekvienas pilietis turi teisę dalyvauti kultūros politikos valdyme, bei užsiimti kultūrine veikla, gauti kultūrinės paslaugas; tapatumo – lietuvių, bei Lietuvoje gyvenančių tautinių mažumų užtikrinimas puoselėti bei išsaugoti savo kultūrą; decentralizacija – kultūros politikos valdymo, formavimo ir įgyvendinimo padalijimas savivaldybėms ir valstybei, kultūros savivaldos plėtojimas; atvirumo – Lietuvos kultūros sklaida užsienyje, bei kitų tautų kultūrų pažinimas. Kultūra šiame dokumente įvardijama, kaip individo ir tautos išraiškos forma bei veiksnys, kuris skatina socialinę ir ekonominę raidą¹²⁵. Gaila, bet šios nuostatos niekada nebuvo įgyvendinamos.

¹²⁵ Lietuvos kultūros politikos nuostatos. Valstybės žinios 2001. nr. 42-1454 1999, Br. VIII-1328

2010 m. birželio 30 d. buvo patvirtintos „Lietuvos kultūros politikos gairės“. Jose nurodomas naujas Lietuvos kultūros politikos kaitos tikslas – atnaujinti Lietuvos kultūros politikos modelį, kuris padėtų atskleisti, išsaugoti ir plėtoti visuomenės kultūrinį tapatumą bei kūrybinį potencialą.

Dokumente numatytos tokios kultūros politikos gairės: 1) įtvirtinti kultūrą kaip strateginę valstybės raidos kryptį, teikiant prioritetą kultūros politikai; 2) reformuoti ir demokratizuoti kultūros valdymą, plėtojant kultūros savireguliaciją; 3) gerinti esamą kultūros sistemos finansavimą, užtikrinant kultūros sektoriaus uždirbtų pinigų grąžą kultūrai; 4) užtikrinti autorių teisių ir gretutinių teisių aukšto lygio apsaugą, didinti Lietuvos kūrėjų intelektualinį kapitalą ir juo pagrįstą kūrybinių industrijų konkurencingumą; 5) ugdyti kultūrinės žmogaus kompetencijas ir kūrybingumą visą jo gyvenimą; 6) formuoti bendrą integralios paveldo apsaugos politiką; 7) užtikrinti Lietuvos darnų vystymąsi, derinant paveldosaugos ir aplinkosaugos tikslus su urbanistine plėtra ir erdviu planavimu; 8) didinti kultūros prieinamumą visoje Lietuvoje; 9) plėsti Lietuvos kultūrinę erdvę, vienijant Lietuvos atstovus pasaulyje; 10) konceptualiai, kryptingai siekiant ilgalaikių tikslų, skleisti Lietuvos kultūrą užsienyje¹²⁶.

Gairių pagrindinis tikslas – kultūros politikos administravimo sistemos esminis keitimas. Tačiau, kaip žinia Lietuvoje dar nebuvo įgyvendintos jokios kultūros politikos nuostatos gairės. Todėl vargu, ar ir šios bus realizuotos praktikoje. Kultūros politika yra procesas, Lietuvoje šis procesas dar tik prasidėjęs.

2.4. Nacionalinis radijas Europos transliuotojų kontekste

Atsiradus radijui ir televizijai, susiformavo valstybinio transliuotojo modelis, ryškiausiai atsiskleidęs ir ilgiausiai išsilaikęs Rytų bloko šalyse. Vakarų Europoje buvo sukurta visuomeninio transliuotojo doktrina, turinti valstybinės žiniasklaidos požymių. Tačiau valstybės kontrolė čia švelnesnė ir mažiau matoma. Europoje radijas formavosi ne kaip žiniasklaidos priemonė ar pramoga (kaip JAV), o kaip socialinė kultūrinė institucija. Radijas buvo laikomas savotiškais kultūros namais, kuriuose telpa teatras, muziejus, universitetas. Šią kryptį atspindėjo ne tik programos, bet ir kuriami radijo kolektyvai (orkestrai, chorai, ansambliai)¹²⁷.

Trečiajame XX a. dešimtmetyje sukuriama sistema, siekianti užtikrinti saugų atstumą tarp valdžios ir transliuotojo. Britų BBC (*British Broadcasting Corporation*) – radijo ir televizijos visuomeninis transliuotojas. Jos principai išreiškiami trimis žodžiais – informuoti, mokyti, linksminti.

¹²⁶ *Lietuvos kultūros politikos gairės*, http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=377620&p_query=&p_tr2=, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 05 10].

¹²⁷ Pečiulis Ž., Informacija ir žiniasklaida, *Informacijos mokslai*, 2003, t. 27, p. 44-45.

Britiškasis visuomeninio transliuotojo modelis po Antrojo pasaulinio karo paplito Vakarų Europoje, o XX a. paskutinio dešimtmečio pradžioje – Rytų ir Vidurio Europoje. Demokratinei valstybei suteiktas radijo ir televizijos programų transliavimo monopolis turėjo užtikrinti nuomonių pliuralizmą ir žodžio laisvę. Ši BBC koncepcija kiekvienoje šalyje turi specifinių bruožų. Jos misija buvo formuluojama taip: „Parodyti nacionalinį identitetą ir kultūrinį gyvenimą, sutelkti visus per šventes ir krizės metu, turėti stiprią žinių tarnybą, atspindėti visų Britanijos tautybių, regionų, bendruomenių interesus. Padėti žmonėms šviestis, teikti naujų idėjų kultūros, muzikos, literatūros srityse, rodyti aukšto lygio naujoviškas programas“¹²⁸.

Svarbiausi visuomeninio transliuotojo principai – prieinamumas (pasiekiami visi piliečiai), pliuralizmas (atspindimos įvairios nuomonės), universalumas (programos skiriamos atsižvelgiant į įvairius auditorijos poreikius), nepriklausomumas (politinis ir finansinis). Nepriklausomumas yra vienas iš kertinių visaverčio visuomeninio transliuotojo egzistavimo postulatų. Politinės laisvės garantijas paprastai užtikrina apsaugos organizacijos, transliuotojo ir valdžios tarpininkės. Per visuomenines valdymo institucijas visuomenė kontroliuoja visuomeninį transliuotoją. Ne mažiau svarbi ir finansinė visuomeninio transliuotojo nepriklausomybė. Ji gali būti įgyvendinama įvairiais būdais, tačiau tinkamiausiu laikomas abonentinis mokestis, kai patys piliečiai tiesiogiai išlaiko visuomeninį transliuotoją. Mokestis sumažina nepriklausomumą nuo politinės valdžios, valstybės biudžeto lėšas leidžia panaudoti, kuriant kultūros, tautinių mažumų ar kitas neatsiperkančias programas. Reklamos atsisakymas arba jos dalies mažinimas leidžia išvengti rinkos įtakos, programų komercializavimo¹²⁹.

Įvairūs visuomeninio transliuotojo valdymo ir finansavimo modeliai leidžia juos kūrybingai traktuoti ir taikyti, atsižvelgti į konkrečią valstybės politinę, kultūrinę patirtį, susiklosčiusius valstybės ir žiniasklaidos santykius. Kita vertus, politinei valdžiai atveriamos galimybės pernelyg plačiai traktuoti visuomeninio transliuotojo uždavinius, tikslus, misiją, manipuliuoti įstatymais, visuomenės nuomone, paversti visuomeninį transliuotoją propagandos įrankiu.

Amsterdamo sutarties¹³⁰ visuomeninio transliavimo protokole (*Treaty of Amsterdam*) teigiama, jog Europos Bendrijos steigimo sutartis kiekvienai šaliai suteikia teisę pačiai nustatyti visuomeninio transliuotojo finansavimo tvarką, sudarančią sąlygas vykdyti su viešosiomis paslaugomis susijusius įgaliojimus. Todėl Rytų ir Vidurio Europos valstybių politinė valdžia turi galimybių delsti įvesti

¹²⁸ Emery W. B., *National and International Systems of Broadcasting*. East Lansing: Michigan State University Press, 1969, p. 96.

¹²⁹ Humphreys, P. J., *Mass Media and Media Policy in Western Europe*, Manchester University Press, 1996, p. 3-4.

¹³⁰ *Amsterdamo sutartis, 1997 spalio 2d*, http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_1?p_id=29686, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 25].

abonentinį mokestį, o valstybinis finansavimas gali būti paverčiamas politinio spaudimo įrankiu (daugelyje Vakarų Europos valstybių abonentinis mokestis buvo įvestas anksčiau). Santykio su politine valdžia atžvilgiu pavojingiausiu laikomas alternatyvos neturintis biudžetinis finansavimas¹³¹.

Finansavimo schemas galima būtų skirti į dvi plačias kategorijas: „viengubą finansavimą“ ir „dvigubą finansavimą“. „Viengubo finansavimo“ kategorija aprėpia tas sistemas, kuriose visuomeninio transliavimo paslaugos bet kokia forma finansuojamos tik valstybės lėšomis. „Dvigubo finansavimo“ sistemos aprėpia daug schemų, pagal kurias visuomeninio transliavimo paslaugos finansuojamos įvairiai derinant valstybės lėšas ir įplaukas iš komercinės arba viešųjų paslaugų teikimo veiklos, pavyzdžiui, reklamos laiko ar programų pardavimo bei paslaugų teikimo už užmokestį¹³² (žr. 1 lentelė).

1 lentelė

Visuomeninio radijo finansavimo būdai

<i>Abonementas</i>	<i>Abonementas ir reklama</i>	<i>Abonementas, reklama ir biudžetas</i>	<i>Biudžetas ir reklama</i>	<i>Biudžetas</i>
Didžioji Britanija	Vokietija	Prancūzija	Lietuva	Estija
Suomija	Lenkija		Latvija	
Švedija				
Norvegija				

Šaltinis: EBU – http://www.ebu.ch/en/ebu_members/actives/index.php, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 01 15].

JAV audiovizualinė žiniasklaida formavosi, kaip komercinė struktūra. Radijo programų transliavimo iniciatyvos ėmėsi imtuvų gamintojai. Valstybė skatino stotis jungtis į tinklus. Šitaip susikūrė didieji radijo tinklai NBC, CBS, ABC, vėliau pradėję transliuoti ir televizijos programas. JAV radijas transliavo reklamą, kaip ir kinematografas stengėsi patenkinti masinės auditorijos poreikius. Iš pardavimų politikos (marketingo) buvo perimtas programų pardavimo, klausomumo principas. Tiesa, vėliau ir JAV atsirado alternatyva komercinėms radijo stotims. Septintojo dešimtmečio pabaigoje įsikūrė visuomeninio transliavimo tarnyba – *Public Broadcasting Service* (PBS), platinanti

¹³¹ Harcourt A., *The European Union and the regulation of media markets*, Manchester University Press, 2005, p. 45.

¹³² Price M.E., Raboy M., *Public Service Broadcasting in Transitions: A Documentary Reader*, The European Institute for Media, 2001, p. 165-168.

visuomeninių radijų produkciją. Tačiau amerikietiška visuomeninio transliuotojo sistema skiriasi nuo europietiškos, iš esmės būdama nišinė segmentuota komercinio transliavimo alternatyva¹³³.

Europos transliuotojų Sąjungos (EBU) suformuluotuose pavyzdiniuose visuomeninio transliuotojo nuostatuose kalbama apie transliuotojo socialinę atsakomybę, įvairią ir kokybišką informaciją, padedančią piliečiams spręsti apie socialinę politiką ir viešąjį gyvenimą¹³⁴.

Daugelis Europos visuomeninių transliuotojų, tarp jų ir Lietuva, deklaruoja demokratijos plėtotės, socialinių ryšių ir visuomenės integracijos tikslus. Visuomeninio transliuotojo tikslai – plėtoti pilietinę visuomenę, skatinti nekomercinių ir nepolitinių grupių veiklą, puoselėti nacionalines vertybes. Tačiau visuomeninių transliuotojų misijos skiriasi. Šiuos skirtumus galima matyti, palyginus kai kurių didžiųjų Europos valstybių, Jungtinių Amerikos Valstijų ir Baltijos šalių nacionalinių transliuotojų misijas.

Latvijos nacionalinio radijo (LR) misija: „skatinti demokratiją ir pilietinės visuomenės kūrimą. Informuoti, švieti, skatinti kultūrinę plėtrą“¹³⁵. Estijos nacionalinio radijo (ERR) misija: „skatinti Europines vertybes, padėti klausytojui konceptualiai reaguoti į visuomenės pokyčius, formuojant pasaulėžiūrą ir vertybes. Suburti įvairias bendruomenes, skatinti saugoti etninę kultūrą. Išlaikyti ir skatinti kalbos ir kultūros tęstinumą“¹³⁶. Lenkijos nacionalinio radijo (PR) misija: „kurti ir transliuoti kokybiškas nacionalines ir regionines laidas. Teikti informaciją, skatinti kultūros ir meno plėtrą, sudaryti sąlygas naudotis švietimo, mokslo ir kultūros pasiekimais, pramogomis“¹³⁷. Vokietijos nacionalinio radijo (ARD) misija: „skatinti mokymąsi visą gyvenimą, kultūros sklaidą, kurti programas užsienio vokiečiams“¹³⁸. Prancūzijos nacionalinio radijo (CRF) misija: „kultūros sklaidą, švietimas, įvairių nuomonių užtikrinimas, kokybiškų programų kūrimas, parama menininkams“¹³⁹. Suomijos nacionalinio radijo (YLE) misija: „skatinti demokratiją, kuriant įvairias informacines ir debatų laidas socialiniais klausimais. Stiprinti suomių kultūrą, kurti informacinę visuomenę“¹⁴⁰. Švedų nacionalinio radijo (SVR) misija: „kurti kokybiškas programas, kad jos tenkintų visų klausytojų poreikius, nepaisant

¹³³ Pečiulis Ž., Viešoji erdvė masinės komunikacijos eroje: audiovizualinės visuomenės tarybos idėjos raida, *Politologija*, 2005, Nr. 3 (39), p. 78.

¹³⁴ Rumphorst W., *Model Public Service Broadcasting Law with an Introductory, Note and Explanatory Comments*, Geneve, 2003, p. 38-39.

¹³⁵ *Latvijas Radio misija*, <http://www.latvijasradio.lv/par-mums.html>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 13].

¹³⁶ *Meie väärtused*, <http://www.err.ee/sisu.aspx?s=6&a=4>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 13].

¹³⁷ *Cele spółki*, <http://www.polskieradio.pl/Portal/Search.aspx?q=misja>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 15].

¹³⁸ *Mission Statement*, <http://www.dw.de/dw/0,,8852,00.html>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 15].

¹³⁹ *Missions*, <http://www.radiofrance.fr/lentreprise/missions/>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 13].

¹⁴⁰ *Mission*, <http://www.yle.fi/>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 15].

lyties, amžiaus, kultūrinės ir etninės kilmės“¹⁴¹. Norvegijos nacionalinio transliuotojo (NRK) misija: „Skatinti demokratinus procesus visuomenėje, stiprinti norvegų identitetą, kalbą, kultūrą, kultūros paveldą. Atspindėti Norvegijos geografinę įvairovę“¹⁴². Didžiosios Britanijos nacionalinio radijo (BBC) misija: „išlaikyti pilietiškumą ir pilietinę visuomenę, skatinti švietimą ir mokymąsi, kūrybiškumą ir kultūrinę kompetenciją, skleisti visuomenei naujų ryšių ir technologijų naudą, suteikti pramogą“¹⁴³. Jungtinių Amerikos Valstijų nacionalinio radijo (NPR) misija: „kurti informacinę visuomenę, padėti savo klausytojui geriau suprasti ir įvertinti įvykius, idėjas bei kultūrą“¹⁴⁴. Tad galima konstruoti, kad Lietuvos nacionalinio radijo misija nėra išskirtinė, turi daug bendrų sąsajų su Europos ir JAV nacionalinių transliuotojų misijomis. Visuomeninio transliavimo paslaugos, nors ir turinčios aiškia ekonominę svarbą, nesulyginamos su viešąja paslauga jokiame kitame ekonomikos sektoriuje. Nėra jokios kitos paslaugos, kuria tuo pačiu metu galėtų naudotis toks didelis gyventojų sektorius, kuri suteiktų gyventojams tiek daug informacijos bei turinio ir tokia veikla perteiktų tiek atskirą, tiek viešąją nuomonę bei jai turėtų įtakos.

¹⁴¹ *Mission*, <https://upload.radioleaks.se/>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 16].

¹⁴² *Mission*, <http://www.nrk.no/>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 16].

¹⁴³ *Mission*, http://www.bbc.co.uk/aboutthebbc/insidethebbc/whoweare/mission_and_values/, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 16].

¹⁴⁴ *Mission*, <http://www.npr.org/about/aboutnpr/>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 16].

3. NACIONALINIO RADIJO VERTINIMAS VIEŠOJOJE ERDVĖJE

3.1. Viešosios erdvės samprata

Viešąją erdvę kaip sąvoką pavartojo vokiečių filosofas J. Habermas garsiojoje knygoje „Struktūrinės viešosios erdvės transformacijos: buržuazinės visuomenės kategorijų analizė“. Jis įvardijo ir detalai aptarė buržuazinės viešosios erdvės atsiradimą, ties XVIII – XIX a. sandūra, pasiremdamas to meto politinio, socialinio, kultūrinio gyvenimo ir filosofijos pokyčiais. Būtent jis įtikinamai parodė, kaip monarchistinė, feodalinė visuomenė, neskyrusi valstybės ir visuomenės, viešojo ir privataus gyvenimo, kurios politika reiškėsi statuso ir galios demonstravimu, palaipsniui dėl naujos liberalios konstitucinės tvarkos virsta visai kitokia, skyrusia vieša nuo privataus ir dėl to suformavusia viešąją erdvę, kurioje vyko kritiniai debatai, skirti viešajai nuomonei formuoti. Anot J. Habermas: „*Viešojoji erdvė yra socialinė, politinė ir komunikacinė arena, viešųjų diskusijų laukas, kuriame ieškoma tiesos, sprendimų priimtinių visiems lauko dalyviams. Tai viešosios komunikacijos sfera, kurioje išsakomi visi argumentai, formuojama viešojoji nuomonė, kuria grindžiami politiniai demokratinės valstybės sprendimai. Be viešosios komunikacijos sunkiai įsivaizduojama demokratinė santvarka*“¹⁴⁵.

J. Habermas viešajai sferai kelia pagrindines sąlygas¹⁴⁶:

- Maksimali viešumo apimtis – paties didžiausio piliečių skaičiaus dalyvavimas diskusijų forume.
- Viešumo efektyvumas – diskusijų forumo sprendimų ar labiausiai vyraujančių idėjų poveikis realiai valdžios politikai turi būti akivaizdus.
- Viešumo konstruktyvumas – diskusijos tame forume turi vykti kiek įmanoma racionaliau.
- Viešosios sferos dalyvių statusas yra nesvarbus.
- Viešojoje sferoje turi būti galimybė kvestionuoti tai, kas nebuvo aptariama.
- Atvirumas ir vientisumas – viešojoji sfera yra vienodai prieinama ir bendra visiems.

Viešojoji erdvė, atsiradusi kaip priešprieša valstybinės galios struktūroms, skyrėsi ne tik nuo jų, bet ir nuo privataus gyvenimo, nors ir išaugo iš privačių draugijų ir asmeniniais ryšiais susijusių

¹⁴⁵ *Viešosios erdvės apibūdinimas pagal J. Habermas*, <http://www.miestoiq.lt/2009/04/viesoji-erdve-internete/>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 12].

¹⁴⁶ Habermas J. *The structural transformation on the public sphere: an inquiry into a category of bourgeois*, UK, 2003, p. 27.

bendrijų. Privačioji viešosios erdvės prigimtis lėmė ir kitus J. Habermas jai priskirtus bruožus: egalitarinis etosas arba socialinio statuso nepaisymas, naujos, iš bendrų interesų plaukiančios temos ir aktyvus dalyvavimas diskusijoje, – taigi temos buvo bendros ne tik dėl turinio, bet ir visuotinio įsitraukimo į jas¹⁴⁷.

J. Franzen teigia, kad „tikra vieša erdvė yra vieta, kurioje laisvai jaučiasi bet kuris pilietis ir kur grynai asmeniniai dalykai neleidžiami arba ribojami“. Taip jis pabrėžia pelno siekimu pagrįsto privatumo vartojimo paplitimą, ir teigia, kad viešojoje erdvėje negali būti jokios privatumo apraiškos. Antrindamas J. Habermas, jis pritaria, kad viešąją erdvę privaloma išnaudoti tik diskusijoms ar disputams, susijusiems su bendrais visos visuomenės ar jos grupės interesais. Visiškai vieša vieta, pasak J. Franzen, yra beveik išnykusi kategorija. „*Tebėra teismo salės ir prisiekusiųjų suolai, priemiestiniai traukiniai ir autobusų stotys, kartais pasitaiko, kad nedidelio miestelio pagrindinė gatvė iš tiesų yra pagrindinė gatvė, o ne vien prekybos centras su keliomis kavinėmis ir šaligatviais. Bet šiaip suaugusiems piliečiams vienintelė pusiau vieša erdvė yra darbo pasaulis*“¹⁴⁸.

Laikantis viešosios sferos sąlygų, gimsta viešoji visuomenės nuomonė, kurios paisoma, priimant politinius sprendimus. Tik tai, kas rūpi ir liečia kiekvieną viešosios sferos dalyvį, gali būti jos objektu.

Tam, kad viešoji sfera veiktų efektyviai, svarbu, jog jos dalyviai rastų bendrą nuomonę (viešąją nuomonę), kurios paisytų valdžia. Priėti vieningos nuomonės nėra lengva, todėl J. Habermas mano, kad norint rasti susitarimą, būtina vadovautis tiesos kriterijumi: „*Tam tikram daiktui tam tikrą savybę galiu priskirti tik tuo atveju, jei ir bet kuris kitas, galintis pradėti su manimi pokalbį, tam pačiam daiktui priskirtų tą pačią savybę. Kad atskirčiau teisingus teiginius nuo klaidingų, remiuosi kitų vertinimais; būtent vertinimais visų kitų, su kuriais kada nors galėčiau pradėti pokalbį. Teiginių teisingumo sąlyga yra potencialus visų kitų pritarimas*“¹⁴⁹.

Taigi, viešoji erdvė šiuo atveju yra tarsi tarpininkas tarp privačios erdvės ir viešosios erdvės, kuomet privačioji erdvė apibrėžia pilietinę visuomenę siauresne reikšme, t.y. šiuo atveju, ją apibūdina kaip produktų apsiskeitimo ir visuomeninio darbo sritį. Tuo tarpu, viešosios valdžios erdvė apima valstybės, teisėtvarkos ir valdančiosios klasės aspektus. Taigi, šiuo atveju viešosios erdvės diskusijos tarsi įžengia tarp šių dviejų sričių ir formuodama viešąją nuomonę sukuria valstybės ir visuomenės poreikių sąlytį.

¹⁴⁷ Marcinkevičienė R., Nuo Habermaso iki Valinsko: Viešosios erdvės privatėjimas, *Akiračiai*, 2009, Nr. 2-3 (409), p. 1.

¹⁴⁸ Franzen J., *Kaip būti vienam* / Jonathan Franzen, Vilnius, 2005, p. 48-49.

¹⁴⁹ Alexy, R., *Teisinio argumentavimo teorija*, Vilnius, 2005, p. 121.

Viešoji erdvė yra tos vietos „už kiemo vartų“ ar „namų durų“, kuriose susitinkama su saulygiais, tai yra su tais, su kuriais nesaisto būtinybė išgyventi. Naujaisiais amžiais nebeliko šios viešajai erdvei būtinos prarajos, kurią antikos žmogus turėjo peržengti kasdien, kad transcenduotų siaurą namų ūkio sritį ir pakiltų į politikos sritį. Būtent politinio socialumo, socializavimosi, buvimo ir laiko leidimo kartu vietos, o ne žiniasklaidos institucijos čia sutapatinamos su viešąja erdve. Informavimo ir nuomonės formavimo funkcijas šiuolaikinėse visuomenėse atlieka skirtingos institucijos ir praktikos, todėl būtų klaidinga viešąją erdvę sutapatinti su kuria nors viena iš jų. Šiuolaikinėje visuomenėje viešąsias erdves įkūnija ne kokia nors viena apibrėžta institucija, bet skirtingai organizuotos ir pagal skirtingą logiką funkcionuojančios praktikos, kurias vienija bendras bruožas – jos yra tarpininkai tarp piliečio ir valdžios, jos atveria piliečiui valdžios pasaulį ir formuoja jo nuomonę apie valdžią bei bendrų reikalų sprendimo būdus¹⁵⁰.

Dažnai yra keliamas klausimas, ar įmanoma sukurti erdves, pajėgiančias į viešą diskusiją įtraukti visus piliečius. Svarstomosios demokratijos kritikai aiškina, kad toli gražu ne nori ir jaučia pareigą, ar turi laiko įsitraukti į viešą diskusiją. Anot H. Rautefeld, viešojo erdvė, susikurianti iki ten, kur užsimezga viešas dialogas, visuomet yra keleto publikos atrinktųjų kūrinys. Nors viešojo erdvė pagal apibrėžimą yra publikos (visi piliečiai) erdvė, pati publika joje nepasirodo. Už ją kalba jos atstovai, siūlydami ir ginčydami dėl bendro pasaulio interpretacijų¹⁵¹. Publika, kurios vardu yra kalbama, yra išivaizduojama bendruomenė, į kurios vaizdinį projektuojami numanomi sentimentai, interesai ir nuomonės. Būtina sąlyga tam, kad neišvengiamai šališkai mėstančių atstovų išivaizduotos publikos nuomonė, tai yra viešojo nuomonė, nevirstų neginčijamu ir baimingai garbinamu stabu, yra viešosios erdvės demokratizacija, reiškianti atstovų viešai išsakančių platų nuomonių spektrą ir įvairovę¹⁵².

J. Franzen teigia, kad prie to, jog viešojo erdvė prarado savo XIX a. turėtą pavidalą, labiausiai prisidėjo masinės informacijos priemonės, nes šiuolaikinės technologijos visuomeninio ugdymo darbą atlieka kur kas geriau. Televizija, radijas ir fotografija yra ryškios greito poveikio priemonės. Interneto atsiradimas, šiuo atveju buvo kaip nauja viltis, nauja erdvė privatumui ir viešumui atskirti¹⁵³.

¹⁵⁰ Vinogradnaitė I., Viešosios erdvės Lietuvoje: rimtas požiūris į interneto komentarus, *Vertybių nykimas? Rimtas požiūris į atsakomybę*, sud. Jokubaitis A., Vilnius, 2008, p. 12-13.

¹⁵¹ Hans von Rautefeld, Thinking for Thousand: Emerson's Theory of Political Representation in the Public Sphere, *American Journal of Political Science*, N.49(1), 2005, p. 184-197.

¹⁵² Vinogradnaitė I., Viešosios erdvės Lietuvoje: rimtas požiūris į interneto komentarus, *Vertybių nykimas? Rimtas požiūris į atsakomybę*, sud. Jokubaitis A., Vilnius, 2008, p. 82-83.

¹⁵³ Franzen J., *Kaip būti vienam* / Jonathan Franzen, Vilnius, 2005, p. 62.

Interneto plitimas paskutiniuoju XX a. dešimtmečiu bei sparti virtualios komunikacijos technologijų kaita sukūrė naujas pilietinių diskusijų erdves, naujas masinės komunikacijos priemones bei vietas susitikti ir bendrauti, įveikiant laiko ir erdvės nuotolius.

Internetiniai naujienų portalai savo pobūdžiu yra panašūs į J. Habermas aprašytas XVIII a. kavines ir skaitytojų klubus, į kuriuos rinkdavosi to meto buržua paskaityti laikraščių ir žurnalų bei aptarti sužinotų naujienų. Užklydęs į naujienų portalą XXI a. pilietis taip pat gali ir paskaitinėti naujienas, ir jas aptarti. Vis dėlto, tęsiant šią analogiją, dauguma čia užklysta paskaityti, bet ne pakalbėti, nors gana dažnai jie mielai „paklauso“, ką kalba kiti. Kitaip sakant, naujienų portalai dažniausiai yra naudojami „pasyvia“, t.y. dauguma žmonių skaito juose pateikiamą medžiagą, nors patys komentarus rašo retai. Tačiau kitų parašyti komentarai, nors ir nusileidžia naujienų skaitymui, yra skaitomi gana dažnai – kartą per savaitę ar dažniau juos skaito pusė naujienų portalų lankytojų. Rašančių komentarus gerokai mažiau. Interneto naujienų tinklalapiai sutraukia apie 90% interneto vartotojų, o internetiniais diskusijų forumais ir elektroninio pašto konferencijomis naudojami vos trečdalis visų interneto vartotojų¹⁵⁴.

Internetinė erdvė praplečia ir viešosios erdvės panaudojimą. Interneto sklaidos galimybes palaikantieji ypatingai pabrėžia technologines naujosios žiniasklaidos galimybes. Dvipusė, daug individų priimanti, asinchroninė kompiuteriu perduodama komunikacijos prigimtis paskatina bendruomenę kurti dialogą labiau negu pasyvus ir izoliuotas informacijos suvokimas per visuomenės informavimo priemones¹⁵⁵.

Aprašydamas internetą, naujai atsiradusios viešosios erdvės formą, „naują progą laisvei“ A. Sverdiolas supriešina tai, kuo ji galėjo tapti ir kuo tapo. Galėjo tapti svarbia plataus viešumo ir asmeninės raiškos sfera, tačiau tapo „virtualia išvietės siena“. Čia viešumai, bet „privatumo sąlygomis, kitiems nežinant ir nematant kas parašė, kuriami skurdaus pažintinio turinio, menkos ir klišinės argumentacijos užrašai“¹⁵⁶.

Ne mažiau griežtas ir L. Donskis šiuo klausimu, pasak jo, žvelgdamas į internetinę žiniasklaidą jau iš pirmo žvilgsnio gali pajauti, kad ten apstu deformuotų dalykų, besiribojančių su socialine patologija – zoologinio antisemitizmo ir apskritai klaikios ksenofobijos, kovingo analfabetizmo, pasišovusio „sutriuškinti“ bet kokio lygio autorių, užuot turėję viešąją erdvę turime jos simuliacijas,

¹⁵⁴ Nevinskaitė L., Vinogradnaitė I., Internetas kaip alternatyvi politinio socialumo vieta, *Kalbėjimas paraštėse: alternatyvios viešosios erdvės Lietuvoje*, Vilnius, 2009, p. 41-42.

¹⁵⁵ Deuze M., *Journalists in the Netherlands*. Amsterdam: Aksant Academic Publishers, 2002, <http://dare.uva.nl/record/112258>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 01 11]

¹⁵⁶ Sverdiolas A., *Lėkštutėlė lėkštėlė :keli dabartinės Lietuvos viešosios erdvės ypatumai*, Vilnius, 2006, p. 149-156.

baigiančias kolonizuoti ir privačią erdvę. Šiaip ar taip, ten esama gan įdomių dalykų. Visoje toje maišalynėje šalia pavienių interneto chuliganų, siekiančių žūtbut šokiruoti tekstų autorius, interneto svetainėse ir po straipsnių komentarais galima užčiuopti ištisą paletę socialinių sentimentų ir aistrų – kerštą, anoniminius gandus, norą pažeminti, puolimą iš depresijos, kad su autoriumi, kurio negali pakesti dėl jo pažiūrų ar veiklos, niekada nepajėgtum diskutuoti garbingai ir atvirai – auditorijoje, spaudoje, prisitatus, o ne besislepiant ir besimaskuojant. Internetiniai komentarai reikalingi, siekiant sukurti viešosios erdvės egzistavimo internete iliuziją. Viešoji erdvė yra neįmanoma be dalykiškos *ad rem* diskusijos, tai yra diskusijos ne apie asmenis ir jų privatų gyvenimą, o apie viešus reikalus. Viešoji erdvė yra neišivaizduojama ir be savęs aiškiai identifikuojančio ir suvokiančio politinio bei moralinio individo – asmens, aktyviai siekiančio palaikyti, o ne maskuoti savo individualumą ir tapatybę¹⁵⁷.

Šiandien turime pasitenkinti suprimityvėjusia viešąja erdve ir jos surogatais – televizijos pokalbių šou ir internetinių anonimų karais, o ne giliomis ir lavinančiomis diskusijomis valstybės ir politinės bendruomenės klausimais.

3.2. Internetinių komentarų samprata

Internetas – erdvė, kuri yra vieša ir atvira jei ne visiems, tai bent daugeliui. Pagrindiniai jo vartotojai yra jauni žmonės, nors gana aktyvios visos amžiaus grupės iki 50 metų. Daugiausia internetu naudojami moksleiviai, studentai (94%), įvairių sričių specialistai (86%) bei tarnautojai (68%). Mažiausiai naudojami pensininkai (11%), darbininkai (28%) ir bedarbiai (33%). Virtualiose erdvėse egzistuoja tie patys klasikiniai socialinės atskirties mechanizmai, eliminuojantys subjektą pagal amžiaus, lyties, socialinės padėties kriterijus. Populiariausia veikla internete išlieka naujienų portalų skaitymas¹⁵⁸.

Pasak M. Foucault, interneto komentarai – ar tai niekinis kalbėjimas, kaip bepročio diskursas, kuris negali cirkuliuoti taip, kaip diskursai, kuris laikomas niekiniu ir negaliojančiu, jis nėra nei teisingas, nei svarbus¹⁵⁹. Komentarai internete parodo tikrąją visuomenės nuomonę, bet nėra reikšmingi viešajam gyvenimui, iš esmės visuomenės nuomonė viešajam gyvenimui yra nesvarbi. Jos artikuliavimas, konceptualizavimas, diskutavimas yra „laiko švaistymas“, nes viešasis gyvenimas, matyt, paklūsta ne

¹⁵⁷ Donskis L., *Pilietinė visuomenė ir jos priešai : autoritetas, tiesa ir viešoji erdvė XXI amžiaus pradžios Lietuvoje*, 2004, p. 43-47.

¹⁵⁸ Baločkaitė R., *Interneto komentarai Lietuvoje: semiotinis partizanavimas diskurso paraštėse, Kalbėjimas paraštėse: alternatyvios viešosios erdvės Lietuvoje*, Vilnius, 2009, p. 55.

¹⁵⁹ Foucault M., *Diskurso tvarka*, Vilnius, 1998, p. 8-10.

užkulisiuose besiformuojančiai pilietiniai valiai, bet neatremiamai istorijos logikai arba – valdančiosios klasės sprendimams. Tie, kas kuria šį diskursą, patys pripažįsta savo kuriamą diskursą niekiniu, nors ir teisingu. Pirmiausia komentarai parodo daugialypę ir sudėtingą „masių“ sąmonę, jos aktyvų vaidmenį komunikacijos procese, atskleidžia, kaip tekstas yra perskaitomas ir suprantamas, kaip skaitytojas „atkoduoja“ jame užkoduotą pranešimą. Kaip teigia St. Hall, egzistuoja įvairūs būdai, kuriais dominuojantis diskursas yra perskaitomas ir „suvartojamas“¹⁶⁰.

St. Hall išskyrė tris skaitymo strategijas: hegemoninę, diskutuojančią ir kontrahegemoninę, tai yra besipriešinančią dominuojančiam diskursui. Hegemoninis skaitymas reiškia, kad skaitytojas naudojami tais pačiais kodais ir simboliniais resursais kaip ir teksto autorius. Jis tinkamai atkoduoja tekstą ir perskaito, priima jam skirtą pranešimą. Diskutuojantis skaitymas, tai skaitymo būdas, kai skaitant deramasi dėl tekste užkoduotų reikšmių, jos priimamos, tačiau modifikuojamos ir interpretuojamos, remiantis skaitytojo asmeniniu patyrimu. Kontrahegemoninis skaitymas reiškia, kad skaitytojas lieka teksto pozicijoje. Skaitytojas naudojami kitais kodais, kitais prasmės šaltiniais, o teksto prasmė suvokiama, bet atmetama¹⁶¹.

Komentarai parodo skirtingas skaitymo strategijas ir aktyvų skaitytojo vaidmenį, kuriant prasmę, parodo, kaip prasmė gimsta ties gamybos ir vartojimo riba. Tekstai ir autoriai yra vertinami, kritikuojami, interpretuojami. Teksto prasmės atkoduojamos, remiantis suvokėjo asmeniniu patyrimu, skaitytojas aktyviai veikia ne vien tik formuojant individualią, asmeninę prasmę, bet dalyvauja ir šiame pakraštiniame kalbėjime, viešam svarstymui pateikdamas savąsias prasmės interpretacijas ir komentarus. Antai J. Potter teigia, kad tokiu pagrindu formuojasi tam tikros „interpretacinės bendruomenės“ – socialinės grupės, naudojančios tą patį „interpretacinį repertuarą“ ir vienodai atkoduojančio dominuojančio diskurso reikšmes. Viešasis diskursas visuomet yra suvaržytas tam tikrų kalbėjimo taisyklių, o užkulisių diskursas, priešingai, yra chaotiškas, dioniziškas, emociingas, grindžiamas ribų peržengimu, taisyklių laužymu. Jis neapgalvotas ir nesuplanuotas viešųjų ryšių strategijų, kylantis iš spontaniškų reakcijų, momento nuotaikos. Čia, užkulisiuose, diskurso „gamyba“ vyksta beveik nekontroliuojama, šitas diskursas atsiranda iš to, kas socialiai reikšminga, bet išstumta už viešumo ribų. Čia spontaniškų reakcijų pagrindu formuojasi interpretacinės

¹⁶⁰ Baločkaitė R., Interneto komentarai Lietuvoje: semiotinis partizanavimas diskurso paraštėse, *Kalbėjimas paraštėse: alternatyvios viešosios erdvės Lietuvoje*, Vilnius, 2009, p. 58.

¹⁶¹ Hall St., *Encoding/Decoding, Culture, media, language*, 1992, New York: Routledge, p. 118-119.

bendruomenės ir diskurso koalicijos, kurias dažnai vienija antielitinės nuostatos, homofobija, rasizmas, seksizmas, sąmokslų teorijos, politinis šovinizmas ir radikalizmas¹⁶².

Interneto komentarai – tai slaptieji transkriptai (visuma politinių ir socialinių nuostatų, kurios yra išreiškiamos tik privačioje, asmeninėje tai yra užkulisiuose (angl. off stage), nematant ir nežinant priešingos klasės atstovams) tų, kurie negali artikuliuoti ir išsakyti savo nepasitenkinimo viešai. Lietuvoje skirtumas tarp viešo ir užkulisių diskurso yra skausmingai ryškus. Užkulisiuose, tai yra, anoniminėje viešų komentarų erdvėje, vykdoma bendra galios kritika: politikos ir verslo eliti kartu su pramogų verslo atstovais suvokiami archetipiškai ir degeneruoja į homogenišką galią turinčiųjų hedonistų klasę. Sugedusiam, amoraliam „elitui“ priešpastatant „dorus paprastus žmones“, kuriama dichotomija tarp „jų“ ir „mūsų“. Antielitinių nuostatų pagrindu formuojasi purvinas bendrumo jausmas, perversiškas socialinis solidarumas ir konstruojamas iš esmės populistinis politinis diskursas¹⁶³.

Pasak L. Donskio, internetiniai anoniminiai komentarai yra viešosios erdvės surogatai. Sunku pasakyti, kokia jų paskirtis ir funkcija. Neretai atrodo, kad anoniminiai komentarai gyvena savo gyvenimą, nepriklausomą nuo to, kas rašoma jų esą aptariamame straipsnyje ar komentare. Jie bendrauja tarpusavyje, kuria savitas komunikacijos formas ir net improvizuoja naujas tapatybes bei naujo tipo virtualią minią – ką gi, internetinė nirvana ištrina pirminę tapatybę ir individualybę, tad turbūt malonu pabūti Niekuo. Paliekant anonimams jų kanalą, nė per nago juodymą nesiplėtoja pilietinė diskusija ir politinė sąmonė. Kol aš savęs neidentifikuoju ir neįvardinu savęs, aš nesu nei pilietis, nei politinis individas. Jei diskusijoje dalyvauja savo vardą ir pavardę bijantys pasirašyti žmonės, atveriamą kone tobula nišą psichiškai nestabiliems žmonėms ir patologiškiems dalykams: šmeižtui, žeminimui, neapykantos proveržiams. Kita vertus, čia puikiausiai jaučiasi ir tie, kurių pašaukimas yra rašyti užsakomuosius puolimus, anoniminius skundus ir paskvilius¹⁶⁴. Tačiau, kaip teigia L. Donskis, kad ir kaip būtų komentuose esama ir puikių taiklių, dalykiškų pastabų. Esama ir nuoširdžių vertinimų. Bet keista, kad mūsų internetinės spaudos redaktoriai nepareikalauja, kad žmonės pasirašytų savo vardą, pavardę ir elektroninį adresą. Taip būtų galima nesunkiai atsikratyti internetinių anoniminių banderlogų, ižeidinėjančių žmones ir nuodijančius sąmonę¹⁶⁵.

Kaip teigia R. Marcinkevičienė, komentaro teksto natūralumu abejoti netenka, jo paskirtį, arba vadinamąjį intencionalumą, nusako pats žanro pavadinimas – noras komentuoti. Didžiausia problema –

¹⁶² Baločkaitė R., Interneto komentarai Lietuvoje: semiotinis partizanavimas diskurso paraštėse, *Kalbėjimas paraštėse: alternatyvios viešosios erdvės Lietuvoje*, Vilnius, 2009, p. 57-58.

¹⁶³ Ten pat, p. 70-71.

¹⁶⁴ Donskis L., *Be pykčio. Vienerių metų minčių žemėlapis*, Vilnius, 2006, p. 119-120

¹⁶⁵ Donskis L., *Pilietinė visuomenė ir jos priešai*, 2004, p. 47.

tokio komentaro autonomiškumas. Neaišku, ar vieną komentarą galima laikyti savarankišku vienetu, t. y. tekstu. Internetiniai komentarai kaip žanras išsiskiria daugiabalsiškumu atsiradusiu daugeliui autorių, išreiškiant skirtingas pozicijas ir požiūrį į temą, taip pat ir į teksto autorių, jame minimus asmenis ar kitus komentatorius. Todėl komentarai primena polilogą, daugelio kalbėjimą su daugeliu. Tą geriausiai rodo formalieji komentarų bruožai, t. y. kreipiniai ir pseudonimai. Kartais komentatoriai pradeda atskirą dialogą nekreipdami dėmesio į pradžią jam davusį straipsnį ar kitus komentatorius. Tokios atskirų komentatorių dialoginės replikos sudaro didelio bet kokio straipsnio komentarų dalį. Jos lengvai atskiriamos pagal kreipinį ar adresatą – kam konkrečiai replika yra skiriama¹⁶⁶.

Daugeliui komentarų būdinga kasdienės šnekamosios kalbos retorika, familiarumas ar net vulgarumas. Komentatoriai sudaro apie tam tikrą žanrą besitelkiančią vadinamąją diskurso bendruomenę, kurią galima apibūdinti, kaip labai įvairialypę, nenuolatinę, susibūrusią dėl susidomėjimo viena ar kita tema ar pomėgio reikšti savo nuomonę ir jausmus. Apskritai imant, skirtingi interneto vartai, taip pat periodiniai leidiniai internete turi leidinio paskirtį atitinkančius savus skaitytojus, kurių dalis yra aktyvūs komentatoriai. Žvelgiant visos Lietuvos mastu, tiksliau, lietuviškai skaitančių žmonių Lietuvoje ar užsienyje mastu, galima kalbėti apie, atrodytų, negausią, bet interaktyvią komentatorių grupę, turinčią stiprų motyvą, laiko ir galimybių dalyvauti internetinėse diskusijose ar komentuoti straipsnius internete. Jiems komentaro žanras yra pomėgis, kasdieninė veikla, o gal net ir savastis¹⁶⁷.

Labai svarbus klausimas yra, kokių motyvų vedami interneto vartotojai dalyvauja virtualiose diskusijose, tai yra komentuoja straipsnius? Ar diskusijose dalyvauja, norint pasidalinti turima svarbia informacija, pateikti alternatyvų požiūrį ar tik praleisti laiką ir išlieti susikaupusias emocijas? Pasak L. Nevinskaitės, analizuojant auditorijos dalyvavimo internetinėje žiniasklaidoje motyvus, vaisinga remtis naudojimosi ir atlygio požiūriu. Šis požiūris teigia: „yra socialinės ir psichologinės priežastys; poreikių, kurie sukuria lūkesčius masinėms komunikacijos priemonėms ir kitiems šaltiniams, o pastarieji lemia skirtingus žiniasklaidos šaltinių pasirinkimus ir sukelia kitas pasekmes, kartais ir netikėtas. Naudojimosi ir atlygio požiūris remiasi prielaida, kad žmonės aktyviai ieško ir renkasi tokį turinį, kuris leidžia jiems patenkinti įvairius poreikius. Poreikio patenkinimas suteikia tam tikrą simbolinį atlygį“¹⁶⁸.

¹⁶⁶ Marcinkevičienė R., Apie komentatorius ir komentarus. *Akiračiai*, Nr. 7, p. 4.

¹⁶⁷ Rojas H., „Corrective” Actions in the Public Sphere: How Perceptions of Media and media Effects Shape Online Behaviors, <http://users.polisci.wisc.edu/behavior/Papers/Rojas2007.pdf>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 03 10].

¹⁶⁸ Nevinskaitė L., Virtualios diskusijos kaip alternatyvios informacijos šaltinis, *Kalbėjimas paraštėse: alternatyvios viešosios erdvės Lietuvoje*, Vilnius, 2009, p. 124-125.

Antai D. McQuail, išskiria keturias apibendrintas atlygio kategorijas: Informacija – sužinoti apie įvykius, gauti praktiškų patarimų, formuoti nuomonę, patenkinti smalsumą ir kt. Tapatybė – sustiprinti asmens vertybes, rasti elgesio modelių, identifikuoti su kitais, savęs pažinimas. Integracija ir socialinė sąveika – suprasti kitų padėtį, identifikuotis su kitais ir jausti priklausomybę, kompensuoti realų bendravimą ir kt. Pramoga – atitrūkti, pabėgti nuo problemų, atsipalaiduoti, praleisti laiką, išlieti emocijas ir kt.¹⁶⁹

Vartotojai komentaruose gali reikšti savo nuomonę, pagrįstą arba ne. Tačiau būtent diskusijų informacinio pobūdžio pildymas ir kitoks jo apdorojimas labiausiai priartina naujienų vartotoją prie žurnalisto, visaverčio internetinio turinio kūrėjo vaidmens, tačiau tik priartina, nes komentaras, pasak apibrėžimo, negali būti atskiras tekstas ir egzistuoja tik santykyje su naujienų pranešimu, kurį komentuoja. Nors kai kurie itin išsamūs komentarai atrodo kaip savarankiški tekstai, jie priklauso nuo komentuojamo pranešimo bent jau to pranešimo „užduotos“ temos. Galima išskirti tris komentarų turinio santykio su komentuojamu pranešimu tipus: papildymą, pataisymą ir kritiką. Tai gali būti ir teigiamas papildymas, kai komentuotojas pateikia naujos informacijos arba pataiso straipsnyje pateikiamą informaciją, ir kritika, kai komentuotojas tik kritikuoja turinį, atkreipia dėmesį į jo trūkumus, tai yra informacijos, ne nuomonės atžvilgiu¹⁷⁰.

Dar vienas informacinio komentarų turinio aspektas – informacijos užklauskos, skatinančios kitus skaitytojus atsakyti į jas, pateikiant prašomą informaciją. Užklausomis stiprinamas informacinis svarstymų pagrindas, parodoma, kad diskusijos tikslas yra gilinti žinias ir geriau suprati nagrinėjamą klausimą, o net tik išreikšti nuomonę, pasibarant, kritikuoiant ar praleisti laiką¹⁷¹.

Taigi, komentarai nėra atskiras tekstas, tačiau ir naujienų pranešimai negali būti traktuojami atskirai be jų. Galima teigti, kad naujienų pranešimai tarsi apauga komentuotojų pateikiama papildomą informaciją, o naujienų turinys „sutirštinamas“. Tačiau komentarai gali ir pagerinti informacijos turinį, nurodant ir pataisant klaidas pranešimuose. Taip pat komentatoriai kvestionuoja informacijos atrankos kriterijus, keldami klausimus, ar pateiktai informacijai apskritai verta patekti į viešąją erdvę. Komentarai – anoniminis nuomonių srautas, papildantis straipsnius. Jie yra interneto eros reiškinys. Visais laikais tradicinės žiniasklaidos vartotojai – laikraščių skaitytojai, radijo klausytojai, televizijos

¹⁶⁹ McQuail D., Winhald S., *Communication Models of the Study of Mass Communication*, London, 1993, p. 156.

¹⁷⁰ Marcinkevičienė R., Internetinių straipsnių komentarai žanriniu aspektu, *Filologija*, 2006, Nr. 11, p. 57-60.

¹⁷¹ Rojas H., „Corrective” Actions in the Public Sphere: How Perceptions of Media and media Effects Shape Online Behaviors, <http://users.polisci.wisc.edu/behavior/Papers/Rojas2007.pdf>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 03 10].

žiūrovai – spontaniškai kilusią nuomonę galėdavo išreikšti tik šalia sėdintiems artimiesiems. Tokie komentarai niekada neišeidavo į viešumą.

3.3. Internetinių komentarų apie nacionalinio radijo misiją analizė

Analizei pasirinkta trylikos internetinių straipsnių nacionalinio radijo misijos tema komentarai. Visi straipsniai buvo publikuoti skirtingais laikotarpiais.

Pirmasis straipsnis „*Pirmiau misija, paskui pinigai*“¹⁷² publikuotas *verslo banga. lt* tinklalapyje, 2002 m. spalio 24 d. Straipsnyje kalbama apie nacionalinio radijo finansinius sunkumus, kurie trukdo vykdyti misiją. Klausymas, kodėl visi diskutuoja apie nacionalinio radijo misiją, o galvoja apie reklamos pinigus, susilaukė 18 komentarų, iš kurių 5 teigiami, 3 neigiami, o 10 nesusiję su tema. Antrasis „*Romas Pakalnis: LRT misija – šviesti visuomenę*“¹⁷³ publikuotas *bernardinai lt*. Portale, 2005 gegužės 5d. Straipsnyje rašoma, kad nacionalinio radijo misija – šviesti visuomenę, kelti pažinimo kartelę aukščiau. Kai kurių laidų kokybė galėtų būti ir geresnė. Straipsnis susilaukė 10 komentarų, iš kurių 4 neigiami, o 6 nesusiję su tema. Trečiasis straipsnis „*VRK nacionaliniam transliuotojui priminė jo misiją*“¹⁷⁴ publikuotas *zebra. lt* portale, 2007 m. sausio 6 d. Jame kalbama apie tai, kad Vyriausioji rinkimų komisija priminė, jog nacionalinis transliuotojas gauna iš vyriausybės lėšų visuomeninei misijai vykdyti, todėl jis iš tų pinigų gali finansuoti ir rinkimams skirtas laidas. Tai yra jo misijos dalis. Straipsnis susilaukė 5 komentarų, kurie nesusiję su tema. Ketvirtasis straipsnis „*Ar visuomeninis transliuotojas įgyvendina savo misiją*“¹⁷⁵ publikuotas *zniur. lt* tinklalapyje, 2008 m. birželio 4 d. Jame analizuojamos nacionalinio transliuotojo misijos įgyvendinimo problemos. Straipsnis susilaukė 42 komentarų, iš kurių 21 teigiamas, 5 neigiami, 16 nesusiję su tema. Penktasis straipsnis „*LRT pristatė vertybes ir misiją*“¹⁷⁶ publikuotas *balsas. lt* portale, 2009 m. liepos 27 d. Straipsnyje konstatuojama, kad nacionalinis transliuotojas labiau orientuojasi į komercines laidas, nesusijusias su visuomeninio transliuotojo misija. Nacionalinio radijo vadovybė siekia aiškiai perteikti veiklos misiją bei vertybes savo darbuotojams, taip pat savo auditorijai ir Lietuvos visuomenei. Jis

¹⁷²Bačiulis A., *Pirmiau misija paskui pinigai 2002-10-24*, <http://www.verslobanga.lt/lt/leidinys.NextPage.12/3db7c160723e3.2>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

¹⁷³*Romas Pakalnis: LRT misija– šviesti visuomenę 2005-05-05*, <http://archyvas.tst.bernardinai.lt/index.php?url=articles%2F13212%2FDESC%2F1>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

¹⁷⁴*VRK nacionaliniam transliuotojui priminė jo misiją 2007-01-06*, <http://zebra.15min.lt/lt/naujienos/lietuva/vrk-nacionalini-am-transliuotojui-primine-jo-misija-94574.html>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

¹⁷⁵*Ar visuomeninis transliuotojas įgyvendina savo misiją? 2008-06-04*, <http://www.zniur.lt/klausimas/ar-visuomeninis-transliuotojas-igyvendina-savo-misija/?cid=12498&pageID=5#komentarai>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

¹⁷⁶*LRT pristatė vertybes ir misiją 2009-07-27*, <http://www.balsas.lt/naujiena/302272/lrt-pristate-vertybes-imisija/rubrika:naujienos-lietuva-pilietinevisuomene>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 14].

susilaukė 39 komentarų, iš kurių 14 teigiami, 5 neigiami, o 20 absurdiški arba nesusiję su tema. Šeštasis straipsnis „*Mirtis su misija lūpose*“¹⁷⁷ publikuotas *politika.ant.lt* tinklalapyje, 2009 m. gruodžio 9 d. Jame akcentuojama, jog nacionalinis radijas tampa labiau valstybiniu nei visuomeniniu transliuotoju, kadangi politikai nori ir bando kištis į jo veiklą. Jis susilaukė 18 komentarų, kurie buvo nesusiję su tema. Septintasis straipsnis „*V. Grubliauskas: LRT misiją vykdo geriau*“¹⁷⁸ publikuotas *1001portails.com/lrt* tinklalapyje, 2009 m. liepos 15 d. Jame tvirtinama, kad nacionalinis transliuotojas savo misiją 2008 m. vykdė geriau nei anksčiau. Straipsnis susilaukė 7 komentarų, iš kurių 4 teigiami, 1 neigiamas, o 2 nesusiję su tema. Aštuntasis straipsnis „*Misija nebeįmanoma?*“¹⁷⁹ publikuotas *lrytas.lt* portale, 2010 m. kovo 17 d. Jame tvirtinama, kad dabar LRT misija primena užduotį iš pasakos: „Nueik nežinia kur, atnešk nežinia ką“. Straipsnis susilaukė 7 komentarų, iš kurių 2 neigiami, o 5 nesusiję su tema. Devintasis straipsnis „*Nebeįmanoma LRT misija*“¹⁸⁰ publikuotas *delfi.lt* naujienų portale, 2010 m. birželio 27 d. Jame abejojama nacionalinio radijo sugebėjimu įgyvendinti jam pavestą misiją. Straipsnis susilaukė 61 komentaro, iš kurių 15 teigiamų, 21 neigiamas, o 25 nesusiję su tema. Dešimtas straipsnis „*Visuomenė kviečiama aptarti kuriamą valstybinę LRT programų strategiją*“¹⁸¹ publikuotas *alkas.lt* tinklalapyje, 2011 m. rugpjūčio 12 d. Jame visuomenė raginama aktyviai įsitraukti į svarstymus dėl visuomeninio transliuotojo kuriamų programų ir naujos tokių programų valstybinės strategijos. Kviečiama svarstyti, kokia turėtų būti misija. Straipsnis susilaukė 11 komentarų, iš kurių 6 teigiami, 1 neigiamas, o 4 nesusiję su tema. Vienuoliktasis straipsnis „*Ar ateityje LRT atstovaus visuomenei?*“¹⁸² publikuotas *respublika.lt* naujienų portale, 2012 m. vasario 1 d. Jame retoriškai keliamas klausymas, kokią misiją šiandien atlieka nacionalinis radijas, ką reikėtų daryti, kad jis atstovautų visuomenės interesams, puoselėtų šalies kultūrą ir tradicijas? Straipsnis susilaukė 5 komentarų, iš kurių 2 teigiami, 1 neigiamas, o 2 nesusiję su tema. Dvyliktasis straipsnis „*Apie LRT*

¹⁷⁷ *Mirtis su misija lūpose 2009-12-09*, <http://politika.atn.lt/straipsnis/41491/mirtis-su-misija-lupose>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

¹⁷⁸ *V. Grubliauskas: LRT misiją vykdo geriau 2009-07-15*, http://www.1001portails.com/lrt_lt_rss_all_php-f-17961-2748872-v_grubliauskas_nacionalinis_transliuotojas_misij%C4%85_vykdo_geriau.html, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

¹⁷⁹ *Misija nebeįmanoma 2010-04-17*, <http://www.lrytas.lt/?id=12714423301269981730&view=6>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 14].

¹⁸⁰ *Neįmanoma LRT misija 2010-06-27*, <http://verslas.delfi.lt/Media/neimanoma-lrt-misija.d?id=33900401#ixzz1vAmHLNeh>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

¹⁸¹ *Visuomenė kviečiama aptarti kuriamą LRT programų strategiją 2011-08-12*, <http://alkas.lt/2011/08/12/visuomene-kvieciama-aptarti-kuriama-valstybine-lrt-programu-strategija/>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 16].

¹⁸² *Ar ateityje LRT atstovaus visuomenei?*,

http://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/ziniasklaida/ar_ateityje_lrt_atstovaus_visuomenei/coments.1, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

*misiją: J. Banys*¹⁸³ publikuotas *infolex.lt* portale, 2012 m. sausio 20 d. Jame teigiama, jog nacionalinio radijo misija turėtų būti – skleisti visuomeninius uždavinius atitinkantį kokybišką turinį ir užtikrinti, kad šis turinys pasiektų masinę auditoriją. Visuomeninis transliuotojas be masinės auditorijos yra tik labai brangi mokesčių mokėtojų pinigų švaistymo mašina. Straipsnis susilaukė 293 komentarų, iš kurių 67 teigiami, 34 neigiami, o 192 nesusiję su tema. Tryliktasis straipsnis „*Siaurėjanti teisė žinoti – LRT misija?*“¹⁸⁴ publikuotas *lzinios.lt* naujienų portale, 2012 m. gegužės 8 d. Jame nušviečiama protesto akcija, kurios dalyviai, susirinkę prie LRT pastato, reikalavo nacionalinį transliuotoją praturtinti nuomonėmis, nustoti skelbti tendencingą informaciją ir pagaliau paisyti viešojo intereso. Būtina pažymėti, jog tai gerokai prasilenkia su LRT misija. Straipsnis susilaukė 22 komentarų, iš kurių 6 teigiami, 7 neigiami, o 9 absurdiški ir nesusiję su tema.

Komentarų apie nacionalinio radijo misiją pavyzdžiai.

Neigiamo pobūdžio komentarai daugiausia apie nacionalinio radijo, kaip visuomeninio transliuotojo funkcijų neįgyvendinimą. Komentuojama, kad radijas neatlieka svarbiausio visuomeninio uždavinio – misijos, tai yra neatstovauja visuomeniniams interesams.

Neigiamo pobūdžio, komentarai:

1. „*Nacionaliniame radijuje pasigendu aktualių laidų, skirtu visuomenės intereso viešinimui ir gynimui. Kai kurios diskusijų laidos kelia aktualius klausimus, tačiau tai dažniausiai daroma teoriniame lygmenyje, nematant (arba nenorint matyti) realijų. Drįstu tvirtinti kad radijas pamažu eina tenlink, iš kur su tokiu vargu prieš dvidešimtį metų išsiveržė: tampa ne visuomenės interesų reiškėju, bet valstybininku (kuriais pasitikėjimo laipsnis niekam ne paslaptis) ruporu. Mano galva, jis nekaip neatlieka ir vadinamąją kultūrinių laidų transliuotojo misiją*“¹⁸⁵.

2. „*Neįgyvendina Misijos, nebent kaip prieš 20 metų, nėra laisvų diskusijų laidose, jaučiama cenzūra, nėra ko norėt komunistų valdžia, tarnauja klanui, žodžiu vykdo nusikalstamą veiklą*“¹⁸⁶.

¹⁸³ *Apie LRT misiją: J. Banys 2012-01-20*, <http://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=55&str=49567>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

¹⁸⁴ *Siaurėjanti teisė žinoti – LRT misija? 2012-05-08*, <http://www.lzinios.lt/Lietuvoje/Siaurejanti-teise-zinoti-LRT-misija>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 05 08].

¹⁸⁵ *Ar ateityje LRT atstovaus visuomenei?*,

http://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/ziniasklaida/ar_ateityje_lrt_atstovaus_visuomenei/coments.1, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

¹⁸⁶ *Ar visuomeninis transliuotojas įgyvendina savo misiją? 2008-06-04*, <http://www.ziniur.lt/klausimas/ar-visuomeninis-transliuotojas-igyvendina-savo-misija/?cid=12498&pageID=5#komentara>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

3. „Visuomeninis transliuotojas atliks savo funkciją tuomet kai: Kai vėl bus laidos vaikam – labanakt vaikučiai. Dabar to nėra, nes ši įstaiga dirba kaip komercinė, ir tą laiką atiduoda pelno siekimui, o ne vaikams. Kas kitas turi būti labiau atsakingas už vaikus?”¹⁸⁷

4. „Ar dabar Lietuvos radijas kokio norite? Ne, ne, ne.”¹⁸⁸

5. „TAIP, išties TAIP Šito uždavinio – misijos JI NEPAJEGI ATLIKTI.MANE PATENKINA radijo stotis KLASIKA Taškas”¹⁸⁹.

6. „Norintys vykdyti misiją, gali vykdyti ją ir per Youtubą, nes LRT tapo auksine lesyklėlė elektriko draugeliams”¹⁹⁰.

7. „O kam išvis jo reikia? Finansuojamo iš biudžeto laikraščio nėra. Pasigendate?”¹⁹¹.

8. „Kvaila sureikšminti kažkokį transliuotoją, kuris skelbiasi VISUOMENINIU, tik neaišku, kokiai visuomenei atstovauja. Taip, atstovauja klerikalams, dešiniams, bet laisvamaniams, kaip kairiuųjų pažiūrų žmonėms NIEKAIP. Niekaip neatstovauja feministėms, užtat sutenerių ir paslėptos prostitucijos reklamos sočiai. Todėl manau, kad IŠ VISO tokio VISUOMENINIO TRANSLIUOTOJO NEREIKIA”¹⁹².

11. „Ar tik ne su AMB mirtim sietinas LRT bankrotas? jau 20 metu nacionalinį transliuotoją valdo komunistai!”¹⁹³.

13. „LRT misijos vykdymas yra visiškai „nuprastėjęs“, visuotinai įsigalėjęs kosmopolitizmas, lėkštumas, vien vidutinybių supratimo transliavimas”¹⁹⁴.

13. „Nebespekuliukite sąvoka „misija“, jos nevykdote”¹⁹⁵.

¹⁸⁷ Misija nebeįmanoma 2010-04-17, <http://www.lrytas.lt/?id=12714423301269981730&view=6>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 14].

¹⁸⁸ Bačiulis A., Pirmiau misija paskui pinigai 2002–10–24, <http://www.verslobanga.lt/l/leidinys.NextPage.12/3db7c160723e3.2>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

¹⁸⁹ Neįmanoma LRT misija 2010-06-27, <http://verslas.delfi.lt/Media/neimanoma-lrt-misija.d?id=33900401#ixzz1vAmHLNeh>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

¹⁹⁰ Misija nebeįmanoma 2010-04-17, <http://www.lrytas.lt/?id=12714423301269981730&view=6>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 14].

¹⁹¹ Apie LRT misiją: J. Banys 2012-0-20, <http://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=55&str=49567>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

¹⁹² Ar ateityje LRT atstovaus visuomenei?,

http://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/ziniasklaida/ar_ateityje_lrt_atstovaus_visuomenei/, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

¹⁹³ Visuomenė kviečiama aptarti kuriamą LRT programų strategiją 2011-08-12, <http://alkas.lt/2011/08/12/visuomene-kviečiama-aptarti-kuriamą-valstybine-lrt-programų-strategiją/>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

¹⁹⁴ V. Grubliauskas: LRT misiją vykdo geriau 2009-07-15, http://www.1001portails.com/lrt_lt_rss_all_php-f-17961-2748872-v_grubliauskas_nacionalinis_transliuotojas_misij%C4%85_vykdo_geriau.html, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

¹⁹⁵ Ten pat.

14. „Manau mūsų visuomeniniam transliuotojui trūksta tvirtesnio pilietiškumo ir patriotiškumo kas yra jų pagrindinis vaidmuo”¹⁹⁶.

15. „Tiesiog yra daug žmonių, gaunančių iš LRT nauda tol, kol ji veikia neefektyviai. O visuomenės interesas būtų, kad visuomeninis transliuotojas tiksliai vykdytų jam priskirtas funkcijas, o mokesčių mokėtojų pinigus naudotų netgi efektyviau, nei bet kuris kitas transliuotojas Lietuvoje”¹⁹⁷.

Teigiamo pobūdžio komentarai daugiausia apie tai, kas radijas atliekama savo misiją. Komentaruose yra teigiama, kad Lietuvos nacionalinis radijas, kaip visuomeninis transliuotojas transliuoja kokybiškas programas, kurios yra geresnės nei komercinių radijo stočių. Kadangi, radijo programos yra kokybiškos ir tenkina klausytojus komentatoriai ragina įvesti abonentinį mokestį, kuris garantuotų pastovų finansavimą nacionaliniam transliuotojui.

Teigiamo pobūdžio komentarai:

1. „Nacionalinis radijas pastaraisiais metais pagerėjo. Bet galėtų reklamos tai netransliuoti, nes jie gauna pinigus iš biudžeto”¹⁹⁸.

2. „Kol nebus kaip visur įvestas mokestis už RTV, tol turėsime komerciją valstybiniame transliuotojume. Nerūkit ir nedejuokit, o balsuokit už mokestį. Vis dėlto tenka konstatuoti, jog net ir dabar valstybinis radijas vienintelė atgaiva komercinėje prisikėlimo partijos mentaliteto purvasklaidoje”¹⁹⁹.

3. „Radijas iš dalies atlieka misiją”²⁰⁰.

4. „Kiek suprantu, radijas išvis niekam niekada problemų nekėlė – ten ir žmonių radikaliai mažiau, ir pinigai nepalyginamai mažesni. Visus pinigus suėda televizija”²⁰¹.

5. „Jei norime tobulėti skirkime kiek galint daugiau pinigėlių mūsų mylimam radijui”²⁰².

¹⁹⁶ Ar visuomeninis transliuotojas įgyvendina savo misiją? 2008–06–04, <http://www.ziniur.lt/klausimas/ar-visuomeninis-transliuotojas-igyvendina-savo-misija/?cid=12498&pageID=5#komentara>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

¹⁹⁷ Misija nebeįmanoma 2010–04–17, <http://www.lrytas.lt/?id=12714423301269981730&view=6>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 14].

¹⁹⁸ V. Grubliauskas: LRT misiją vykdo geriau 2009–07–15, http://www.1001portails.com/lrt_lt_rss_all_php-f-17961-2748872-v_grubliauskas_nacionalinis_transliuotojas_misija%C4%85_vykdo_geriau.html, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

¹⁹⁹ Misija nebeįmanoma 2010–04–17, <http://www.lrytas.lt/?id=12714423301269981730&view=6>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 14].

²⁰⁰ Ar ateityje LRT atstovaus visuomenei?,

http://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/ziniasklaida/ar_ateityje_lrt_atstovaus_visuomenei/,coments.1, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

²⁰¹ Apie LRT misiją: J. Banyš 2012 01 20, <http://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=55&str=49567>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

²⁰² Ten pat.

6. „Štai LRT „misija“ išgyvena ne pačius geriausius laikus ir todėl, kad šioje sferoje žmogus rinktis gali, o vienas svarbiausių tos misijos bruožų yra „tautiškumo“ indoktrinavimas“²⁰³.

7. „Mums reikalinga misija – ne propagandos, ne oficialios ideologijos, bet savivokos, kad esame tokie MES, kad mums kai kas naudinga, kai kas ne, kad turime, kaip visuma, savuosius siekius, interesus (labiau turiu omenyje ne politinius, bet bendruomenės), galime juos puoselėti, o išnešioje, subrandinę – įgyvendinti. Kaip sakiau – yra mūsų aktualijos, ir jos bus, ir jas norėsime žinoti su kuo mažiau iškraipymų, ir tame mums geriausiai padės tvarkingai veikiantis nacionalinis transliuotojas“²⁰⁴.

8. „Nuomonės mieruotojai meluoja – nežinau nei vieno rimto žmogaus, kuris nevertintų radijo solidumo, kokybės, teisingumo ir t.t.“²⁰⁵.

9. „Nacionalinis radijas asmeniškai mano poreikius tenkina, tikrai geriau nei komercinės radijo stotys, kurios transliuoja neaiškų šlamštą jaunimo smegenims plauti“²⁰⁶.

10. „Liūdna, bet tai bene vienintele rimta radijo stotis“²⁰⁷.

11. „Pilnai sutinku, kad Lietuvos radijas – rimčiausia radijo stotis, nėra ką lyginti su komercinėmis radijo stotimis, kurios skirtos tik jaunimui“²⁰⁸.

Analizuojamų trylikos internetinių straipsnių nacionalinio radijo misijos tema komentarus, galima konstatuoti: 1) Skirtingais metais publikuotų straipsnių internetinėje erdvėje komentarų skaičius skiriasi; 2) Mažiausiai komentuotas (5 komentarai) 2007 m. paskelbtas straipsnis „VRK nacionaliniam transliuotojui priminė jo misiją“ (žr. 25 priedą). Tokį menką skaitytojų susidomėjimą galėjo įtakoti pakankamai rami to meto nacionalinio radijo padėtis viešojoje erdvėje (nebuvo didesnių skandalų, nesusipratimų). Tuo tarpu 2007 m. nacionalinio radijo biudžetą sudarė 80,3 mln. Litų. Tai pati didžiausia suma per visą nepriklausomybės laikotarpį (žr. 26 priedą). Kiekybine prasme maždaug vienodai komentatorių dėmesio susilaukė straipsniai „Ar visuomeninis transliuotojas įgyvendina savo misiją“ (2008 m. – 42 komentarai), „LRT pristatė vertybes ir misiją“ (2009 m. – 64

²⁰³ Apie LRT misiją: J. Banys 2012 01 20, <http://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=55&str=49567>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

²⁰⁴ Ten pat.

²⁰⁵ Mirtis su misija lūpose 2009–12–09, <http://politika.atn.lt/straipsnis/41491/mirtis-su-misija-lupose>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

²⁰⁶ Ar ateityje LRT atstovaus visuomenei?,

http://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/ziniasklaida/ar_ateityje_lrt_atstovaus_visuomenei/coments.1, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

²⁰⁷ Visuomenė kviečiama aptarti kuriamą LRT programų strategiją 2011–08–12, <http://alkas.lt/2011/08/12/visuomene-kvieciama-aptarti-kuriamu-valstybine-lrt-programu-strategija/>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

²⁰⁸ Mirtis su misija lūpose 2009–12–09, <http://politika.atn.lt/straipsnis/41491/mirtis-su-misija-lupose>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

komentarami), „*Misija nebeįmanoma?*“ (2010 m. – 68 komentarai) (žr. 25 priedą). Komentavimo intensyvumą, matyt, šiuo atveju nulėmė sunkmetis, kada iškilo grėsmė mažinti nacionalinio radijo biudžetą (žr. 26 priedą). 2012 m. paskelbtas straipsnis „*Apie LRT misiją: J. Banys*“ buvo bene labiausiai komentuojamas (320 komentarų) (žr. 25 priedą). Tai nulėmė 2012 m. sausio 20 d. LRT tarybos surengta Seime konferencija „*Ateities LRT šiandien: visuomeninio transliuotojo misija besikeičiančioje visuomenėje*“, kurioje pristatyta numatoma LRT strategija 2012-2017m., taip pat svarstyta jo misija. Šia tema buvo aktyviai diskutuojama ir internetiniuose straipsniuose. Tad susidomėjimas nacionalinio transliuotojo misijos tema nebuvo atsitiktinis

Siekiant nustatyti komentatorių nuomonę nacionalinio radijo misijos įgyvendinimo klausimu, o taip pat požiūrį į nacionalinį radiją, iš bendro komentarų skaičiaus (538) buvo atrinkti 224 komentarai. Juose tiesiogiai bandyta diskutuoti nacionalinio radijo misijos tema bei išreikštas požiūris į nacionalinį radiją. Likę 314 komentarų nesusiję su tema.

Atlikus komentarų analizę paaiškėjo, kad 15,35% komentatorių patikėjo nacionalinio transliuotojo misijos praktine realizacija. Tuo tarpu 11,63% komentatorių, į šią galimybę žiūrėjo skeptiškai (žr. 27 priedą). Be to, 17,43% komentatorių neabejojo nacionalinio radijo reikalingumu, o 8,5% šios institucijos išlikimo problemą vertino neigiamai.

Analizuojant komentarus nacionalinio radijo misijos tema, pastebėta, kad didžioji dalis komentatorių pamiršta, kad LRT yra ne tik nacionalinė televizija, bet ir nacionalinis radijas. Todėl komentuojant straipsnius apie LRT misiją, daugiausia pabrėžiama televizijos veikla. Tai atsispindi ir viename iš komentarų: „*Viskas lyg ir tvarkoj su šita diskusija, išskyrus vieną smulkmeną: LRT nėra „televizija“. LRT yra ir TV ir RADIJAS ir (jau dabar labai menka, nes niekas nesupranta jos svarbos). Tad skaičiuodami darbuotojus ir lygindami LRT su kitais nepamirškite ir radijo. Sakau, tą ne todėl, kad nesutikčiau su tuo kas čia sakoma, bet galbūt kils daugiau minčių jei į svarstymus įtrauksit daugiau objektų, pvz. 3 radijo stotis*“²⁰⁹.

²⁰⁹ *Apie LRT misiją: J. Banys 2012 01 20*, <http://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=55&str=49567>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

4. RADIO DARBUOROJŲ IR VISUOMENĖS NUOMONIŲ TYRIMAS

4.1. Tyrimo metodika ir organizavimas

Darbo tyrime, norint išsiaiškinti radijo darbuotojų požiūrį į nacionalinio radijo kultūrinę misiją bei visuomenės nacionalinio radijo kultūrinės misijos suvokimą, remtasi tiek kokybiniu, tiek kiekybiniu tyrimų principais. Tikslui pasiekti pasirinkti du metodai – anketa raštu ir interviu.

Kokybiniais tyrimams apibūdinti dažnai vartojama sąvoka atvejo tyrimas, kuris akcentuoja, kad tyrimas remiasi atskirų atvejų studijomis. Dar kitur jie įvardijami kaip interpretaciniai tyrimai, pabrėžiantys tyrėjų siekį interpretuoti reiškinius tomis prasmėmis, kurias jiems suteikia tiriami žmonės.

Kokybiniai tyrimai yra apibūdinami, kaip sistemingas, nestruktūrizuotas atvejo ar individų grupės, situacijos, ar įvykio tyrimas natūralioje aplinkoje, siekiant suprasti tiriamuosius reiškinius bei pateikti interpretacinį, holistinį jų paaiškinimą. Svarbi kokybinių tyrimų ypatybė yra ta, jog šiems tyrimams netaikomi griežti imties tūrio reikalavimai. Jų reprezentatyvumą lemia ne tiriamųjų parinkimo būdai, o lankstūs vienokie ar kitokie teoriniai kriterijai. Todėl galima manyti, kad svarbiausias kokybinių tyrimų elementas – tyrimo duomenų apibendrinimas²¹⁰.

Kaip teigia R. Tidikis, kokybiniai tyrimai dažniausia nėra reprezentatyvūs griežtąja prasme, bet pateikia kur kas gilesnę ir platesnę informaciją. Kokybinę tyrimų esmę atskleidžia ir pats kokybės, kaip sąvokos, būdingos šiam metodui išskyrimas. Kokybė apibrėžiama kaip esminis daikto apibrėžtumas, dėl kurio objektas yra tas, o ne kitas, daiktas ir skiriasi nuo kitų daiktų, objekto santykyje su kitais išryškėja įvairios jo savybės²¹¹. Kokybinuose tyrimuose siekiama atrasti prasmes, argumentus, samprotavimus, bet ne priežastis²¹².

Kiekybiniai tyrimo metodai – metodai, kurių galutiniai tyrimo rezultatai išreiškiami skaičiais. Tai procedūrų būdų ir aprašomų metodų visuma, suteikianti galimybę gauti naujų sociologinių žinių. Šių metodų klasifikacija gali būti įvairi. Jie gali būti skirstomi į skaitmeninius, statistinius ir

²¹⁰ Kardelis K., *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*, Vilnius, 2007, p. 274.

²¹¹ Tidikis R., *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*, Vilnius, 2009, p. 357-358.

²¹² Žydžiūnaitė V., *Methodological Considerations: Sequential Linking of Qualitative and Quantitative Research*, *Socialiniai mokslai*, 2007, Nr. 1(55), p. 13-14.

nestatistinius, parametrinius ir neparametrinius statistikos metodus. Kiekybiniai metodai padeda giliau ir tiksliau nagrinėti duomenis²¹³.

Kaip teigia I. Luobikienė, kiekybinės analizės esmė yra suvesti sąvokas į skaičius, matuoti ir, naudojant statistinės analizės procedūras, analizuoti²¹⁴.

Radio darbuotojų požiūrio į nacionalinio radijo kultūrinę misiją tyrimui buvo pasirinktas kokybinis tyrimas, o visuomenės nacionalinio radijo kultūrinės misijos suvokimo tyrimui kiekybinis tyrimas.

Tyrimui buvo sudarytos dvi anketos, kurios skyrėsi savo adresantais ir klausimų tipais.

Pirmoji anketa – tai klausimynas skirtas radijo darbuotojams (žr. 29 priedą). Ji sudaryta iš atviro tipo klausimų. Ši anketa – klausimynas buvo pateiktas vienam respondentui elektroniniu paštu. Su kitais penkiais respondентаis įvyko pokalbiai, kurių pagrindą sudarė anketos klausimai. Pokalbiai nebuvo visiškai struktūruoti, klausimų skirtingumas priklausė nuo konkrečios situacijos.

Antroji anketa skirta plačiajai visuomenei (žr. 30 priedą). Ši anketa sudaryta tiek iš uždaro, tiek iš atviro tipo klausimų. Atviro tipo klausimai buvo taikyti tam, kad patys respondentai pateiktų savo kultūrinės misijos variantą. Tai leido geriau ištirti visuomenės suvokimą.

4.2. Radio darbuotojų nuomonių tyrimas

Atliekant interviu su radijo darbuotojais, siekta išsiaiškinti jų požiūrį į nacionalinį transliuotoją bei jo vykdomą kultūrinę misiją. Respondentais pasirinkta 4 nacionalinio radijo darbuotojai, 1 buvęs nacionalinio radijo darbuotojas bei 2 komercinių radijo stočių darbuotojai.

Siekta išsiaiškinti jų požiūrį ir turimas žinias apie: 1) šiandieninę nacionalinio transliuotojo padėtį; 2) klausytojų auditoriją; 3) laidų tinklą; 4) kultūrinę misiją.

Šiuo metu viešojoje erdvėje daug diskutuojama apie visuomeninio transliuotojo situaciją. Todėl svarbu išsiaiškinti, ką respondentai mano apie nacionalinio radijo padėtį.

Dauguma apklaustų radijo darbuotojų teigė, kad nacionalinio radijo padėtis yra sudėtinga. Nacionalinio radijo žurnalistė ir laidų vedėja D, Trečiokaitė teigė *„iš esmės radijo padėtis nesikeičia trūksta finansavimo, ilgalaikės strategijos, galiausiai visuomenės supratimo, kad radijas pirmiausia tarnauja visuomenei, o ne pats sau“*²¹⁵.

²¹³ Kardelis K., *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*, p. 273.

²¹⁴ Luobikienė I., *Socialinių tyrimų metodika*, Kaunas, 2007, p. 121.

²¹⁵ Interviu su nacionalinio radijo žurnaliste ir laidų vedėja Daiva Trečiokaite, žiūrėti 35 priedą.

Įdomią nuomonę išsakė buvęs nacionalinio radijo direktorius R. Geleževičius. Anot jo, radijas yra svarbi komunikacijos priemonė, kuri integruoja gyventojus: *„Lietuvos radijo klausosi maždaug penktadalis šalies radijo auditorijos, Europos šalių tarpe tai neblogas rodiklis. Jo „gerinimas“ auditorijos plėtros prasme reikštų neišvengiamą programų kokybės susilpninimą. Esu tos nuomonės, kad šalis nusipelno tokio nacionalinio transliuotojo, kuris pateiktų ir tokią programą, kuri galbūt nėra tokia svarbi komercine prasme, bet reikšminga šalies kultūrai ir jos sociumo darniai raidai. Lietuvos radijo klauso visuose Lietuvos kampeliuose – nuo Gedimino prospekto iki suklypusių kaimo gryčių ir klauso visų sluoksnių atstovai – ir akademikai, ir troleibusų vairuotojai. Jis integruoja šalies gyventojus ir tarnauja kaip itin reikšminga komunikacijos priemonė. Čia jo esmė. Todėl ir politikai ypač stengiasi patekti į Lietuvos radijo eterį, kadangi jo klausytojų auditoriją sudaro aktyvūs rinkėjai. Tuo tarpu komercinė reklama, pavyzdžiui, naujų mobiliosios telefonijos produktų įvedimas į rinką, nukeliauja į komercinio radijo stotis. Transliuojama reklama labai daug pasako apie transliuotojo auditoriją ir jo paties veiklą“²¹⁶.*

Komercinės radijo stoties „RS 2“ programų direktorė L. Venckutė teigia, kad bet koks radijas – ar tai būtų nacionalinis, ar regioninė radijo stotis šiandien dienai išgyvena sunkius laikus. Direktorės žodžiais tariant, *„svarbu išmokti minimaliomis išlaidomis padaryti žymiai daugiau negu anksčiau, o ne verkšlenti, kad valstybė nebeskiria daugiau lėšų jo išlaikymui. Visi turime prisitaikyti prie esamos padėties, sunkūs laikai visiems. Taip pat kalbant ir apie darbuotojus, kaip specialistus, kurie turi sugebėti pavaduoti vieni kitus įvairiose situacijose“²¹⁷.*

Gana pozityvią nuomonę šiuo klausimu išsakė nacionalinio radijo žurnalistas, redaktorius ir laidos „Lietuvos diena“ vedėjas Č. Burba. Jis teigė, kad nors ir nacionalinio radijo padėtis nėra gera ir jau nuo krizės pradžios buvo sumažintas finansavimas, sutrumpinta transliavimo trukmė, tačiau radijas sugeba išlikti radijo rinkos lyderiu: *„Lietuvos radijas vis dar sugeba išlaikyti didelį klausytojų ratą. Visoje Europoje krizės laikotarpiu, pastebima tokia tendencija, kad visuomeninių transliuotojų auditorija išaugo, nemaža dalis komercinių stočių klausytojų perėjo pas visuomeninius transliuotojus. Nacionalinis radijas savo programų kokybę nenusileidžia Europos visuomeniniams transliuotojams, nors mūsų biudžetas yra vienas iš mažiausių Europoje, tačiau, kad ir koks tas finansavimas bebūtų mažas jis užtikrina radijo gyvavimą“²¹⁸.*

²¹⁶ Interviu su buvusiu nacionalinio radijo direktoriumi Rimgaudu Geleževičiumi, žiūrėti 31 priedą .

²¹⁷ Interviu su RS2 programų direktore Lina Venckute, žiūrėti 32 priedą .

²¹⁸ Interviu su nacionalinio radijo žurnalistu, redaktoriumi Česlovu Burba, žiūrėti 34 priedą.

Nacionalinio radijo žurnalistas A. Matuzas teigė, kad radijo padėtis sudėtinga. Tačiau jis tiki radijo perspektyva, radijas tiesiog reikalingas žmonėms: *„Manau, kad nepaisant visokiausių prognozių radijas išliks“*²¹⁹.

Kalbant apie radijo veiklos pokyčius, dauguma respondentų pripažino, kad pokyčiai vienokie ar kitokie nacionaliniam radijui yra reikalingi. Antai A. Matuzas mano, jog pokyčiai reikalingi visiems, nes negalima stovėti vietoje, kitaip nėra tobulėjama. Panašios nuomonės laikosi ir „Saulės“ radijo direktorė R. Akučienė: *„manau, kad radijui reikalingi pokyčiai. Vienas svarbiausių, pokyčių būtų – programų atnaujinimas, kūrimas naujų laidų, skirtų daugiau jaunimui“*²²⁰.

Nacionalinio radijo žurnalistė ir laidų vedėja D. Trečiokaite mano, kad pokyčius būtų galima pradėti nuo laidų tinklelio: *„didžiausias iššūkis ir problema yra tai, kad dėliojant laidų tinklelį yra būtinybė surasti erdvių, kuriose galėtų susitikti ir diskutuoti skirtingų visuomenės grupių atstovai. Turėtume konsoliduoti visuomenines, politines ir pilietines iniciatyvas bendruose forumuose. Didžiausia blogybė yra tai, kad trūksta naujos originalios produkcijos. Tenka kartoti archyvinės laidas, nes trūksta pinigų naujoms kurti“*²²¹.

Priešingą nuomonę išsakė R. Geleževičius. Jis teigė, kad radijui tikrai nereikia revoliucijos, nes jis ir taip atitinka europietiškus visuomeninio transliuotojo standartus. Kalbėdamas apie radijo auditoriją R. Geleževičius pabrėžė, kad *„visi, kiek yra man žinomi bandymai užsienio šalyse atjauninti auditoriją (dažniausiai steigiant specialią stotį jaunimui; Lietuvos radijas, man būnant Lietuvos radijo direktorium, irgi prasidėjo „Opus 3“ transliacijos) ypatingos sėkmės niekam neatnešė. Visuomeniniai transliuotojai visur yra brandesnio amžiaus žmonių radijas (ir televizija), tokių žmonių, kurie daugiau sielojasi dėl valstybės, tautos, visuomenės perspektyvų. Populiarus juokelis, kad ateis laikas ir visi LR klausytojai tiesiog išmirs, kaip rodo praktika, nepasitvirtina. Tiesiog žmonės sulaukia vidurinio amžiaus (maždaug nuo 35 m.) ir tampa Lietuvos radijo klausytojais. Komerčiniai radijai, kurie siūlo pietums vien saldinius (pageidavimų koncertus, tuščias kalbas ir trumpas žinias) rafinuotesnių klausytojų ima nebetenkinti. Tiesiog įvyksta auditorijos persiskirstymas“*²²².

Č. Burba teigė nežinantis, kokie pokyčiai būtų naudingi radijo veiklai: *„mes dabar esame kaip tik šioje studijoje, kai svarstome ir diskutuojame su visuomene apie reikalingus, būtinus radijo veiklos pokyčius. Aišku pirmiausia norėtusi, kad pats radijas finansine prasme taptu stabilus. Kai žinai kiek*

²¹⁹ Interviu su nacionalinio radijo žurnalistu Artūru Matuzu, žiūrėti 36 priedą.

²²⁰ Interviu su Saulės radijo direktore Rasa Akučiene, žiūrėti 33 priedą.

²²¹ Interviu su nacionalinio radijo žurnaliste ir laidų vedėja Daiva Trečiokaite, žiūrėti 35 priedą.

²²² Interviu su buvusiu nacionalinio radijo direktoriumi Rimgaudu Geleževičiumi, žiūrėti 31 priedą.

*gali sau leisti, tuomet lengviau galima planuoti savo pokyčius, kad ir kurti daugiau naujų programų, ar steigti naujų kanalų, gerinti jau esamų programų kokybę ir pan. “.*²²³

Radijo gyvavimui reikalingas ne tik stabilus finansavimas, bet ir klausytojai. Radijui svarbu atrasti savo klausytojų auditoriją ir ją išlaikyti. Todėl iškyla aktualus klausimas, ar nacionalinis radijas išnaudoja visas priemones, kad sudomintų įvairaus amžiaus klausytoją.

R. Geleževičius teigia, kad „*Lietuvos radijas negali vienoje ir toje pačioje programoje patenkinti visų amžiaus grupių ir skirtingo išprusimo žmonių poreikius, nes antraip išbarstytų visą auditoriją ir liktų su apgailėtinu 2-3 proc. reitingu. Todėl ir egzistuoja skirtingos programos: Lietuvos radijas, Klasika, Opus-3. Žinoma, jeigu leistų finansinės galimybės, reiktų: a) steigti dar daugiau kanalų; b) gerinti esamų kanalų kokybę: esamų laidų turinys, naujos laidos, geresni vedėjai etc. Visada yra ką daryti dar ir dar – čia regime procesą, kuris neturi pabaigos*“²²⁴.

Anot A. Matuzo, radijas turi nemažai priemonių, nes transliuojamos trys programos. Jis teigia, kad tai užtikrina nemažą pasirinkimą įvairaus amžiaus, skirtingo išsilavinimo, skirtingų pomėgių klausytojams. Priešingos nuomonę išsakė R. Akučienė. Ji mano, kad nacionalinis radijas neišnaudoja visų savo galimybių sudominti įvairaus amžiaus klausytoją.

D. Trečiokaitė pripažįsta, kad yra nelengva konkuruoti su komercinėmis radijo stotimis dėl klausytojų auditorijos: „*toji konkurencija yra svarbi, nes jei neturėsime auditorijos, tai neturėsime kaip atlikti savo misiją. Radijas dabar yra labai artimas klausytojui. Klausytojas gali modeliuoti programą, įsiterpti, reikšti savo nuomonę, patikusią laidą išklausyti jam patogiu laiku*“²²⁵.

Dauguma respondentų tvirtino, kad nacionalinio radijo klausytojais yra vidutinio arba vyresnio amžiaus žmonės, o pačią mažiausią dalį klausytojų auditorijos sudaro jaunimas.

Pasak D. Trečiokaitės, jaunimas sudaro labai mažą dalį nacionalinio radijo klausytojų: „*nerasime pasaulyje visuomeninių radijo transliuotojų, kurie nerengtų žinių, informacinių-muzikinių, muzikos, literatūros, vaikų ir panašių laidų. Tai visą laiką buvo, yra ir bus Lietuvos radijo duona. Komerciniai radijai savo klausytojus dažniausiai maitina vien populiariaja muzika, trumpomis žiniomis ir lengvabūdiškais plepalais, kurie yra patrauklūs jaunimui, o Lietuvos radijas, vadovaudamasis įstatymo apibrėžta misija, kuria dešimtis laidų, kurios niekada nebus itin populiarios,*

²²³ Interviu su nacionalinio radijo žurnalistu, redaktoriumi Česlovu Burba, žiūrėti 34 priedą.

²²⁴ Interviu su buvusiu nacionalinio radijo direktoriumi Rimgaudu Geleževičiumi, žiūrėti 31 priedą.

²²⁵ Interviu su nacionalinio radijo žurnaliste ir laidų vedėja Daiva Trečiokaite, žiūrėti 35 priedą.

nors yra reikšmingos socialiniu požiūriu. Tai laidos neįgaliesiems ir tautinėms mažumoms, daugelis kultūros laidų ir t.t. Jos domina vyresnio amžiaus žmones, bet ne jaunimą²²⁶.

R. Geleževičius, kalbėdamas klausytojų tema, pažymėjo, kad „pensijinio amžiaus žmonės yra didelis Lietuvos radijo turtas, kurį reikia saugoti kaip akies vyzdį. Komercinės stotys jį perimtų su malonumu, bet tiesiog nesugeba. Be to, ši auditorija nėra pagrindinė Lietuvos radijo auditorija, o tik viena pagrindinių, šalia, vidurinio amžiaus ir regionų gyventojų auditorijos“. Jo teigimu jaunimas sudaro pačią mažiausią klausytojų dalį, nes klausytojus daugiausia vilioja muzika ir informacija „todėl jaunimas, pavyzdžiui, klausyti linkęs vienokios muzikos, vyresnieji – kitokios. Pirmiesiems Gorbulskio nė nebandyk siūlyti, antrieji reikalauja, jų požiūriu, kokybiškos (t.y. melodingos, gerai orkestruotos, su profesionalių poetų sukurtais dainų tekstais) ir būtinai lietuviškos muzikos, jokio Stano ar pan. jie nelinkę klausytis. Gaudavau šimtus laiškų su tokios pozicijos išdėstymu. Todėl jaunimas renkasi kitas stotis“²²⁷.

Pasak L. Venckutės, jaunimas šiandien nebeklauso radijo: „jaunimas užsiėmę kita veikla, pamokos, studijos, būreliai, klubai, jaunimo susibūrimai – ten, kur radijo nėra. Dauguma jaunimo dar neturi savo transporto, didžioji dalis vyresnės auditorijos klausosi muzikos automobilyje Didesnė dalis jaunimo klausosi komercinių radijo stočių, kurios netransliuoja rimtosios muzikos, o transliuoja, tai kas yra dabar labai populiaru, tai yra, tai kas ant „bangos“²²⁸.

Tuo tarpu A. Matuzas teigia, kad tokia padėtis nėra vien nacionalinio radijo problema: „tai yra visų visuomeninių radijų problema, net tik Lietuvos radijo. Visuomeninių radijų auditoriją sudaro vyresni klausytojai, o jaunimas dažniausiai renkasi komercines radijo stotis Vidutinis Lietuvos radijo klausytojas yra žmogus nuo trisdešimties, o ypač nuo keturiasdešimties metų iki pat dienų pabaigos. Šioje amžiaus grupėje esame aiškūs lyderiai“²²⁹. Č. Burba teigia, kad nesvarbu, kokio amžiaus klausytojai daugiausia sudaro radijo auditoriją, svarbiausia yra ją išlaikyti, transliuojant kokybiško turinio programas, kurios tenkintų klausytojų poreikius²³⁰.

Pastebėtas panašus respondentų vertinimas, kalbant apie nacionalinio radijo laidų tinklą bei jo kokybę. Tiek R. Akučienė, tiek Č. Burba, tiek D. Trečiokaitė, tiek L. Venckutė, tiek A. Matuzas, tiek R. Geleževičius pripažįsta, kad nacionalinio radijo programos yra kokybiškos.

²²⁶ Interviu su nacionalinio radijo žurnaliste ir laidų vedėja Daiva Trečiokaite, žiūrėti 35 priedą.

²²⁷ Interviu su buvusiu nacionalinio radijo direktoriumi Rimgaudu Geleževičiumi, žiūrėti 31 priedą.

²²⁸ Interviu su RS2 programų direktore Lina Venckute, žiūrėti 32 priedą.

²²⁹ Interviu su nacionalinio radijo žurnalistu Artūru Matuzu, žiūrėti 36 priedą.

²³⁰ Interviu su nacionalinio radijo žurnalistu, redaktoriumi Česlovu Burba, žiūrėti 34 priedą.

Antai R. Geleževičius teigia, kad: „Klasikos“ programa yra labai kokybiška bet, ji skirta *Mocarto ir pan. mėgėjams, t.y. rafinuotam vartotojui. Pirmoje programoje pateikiamos populiarios kultūros, daugiausia, žinoma, muzikos laidos, kurias ruošia redaktorės su aukštuoju muzikiniu išsilavinimu. Jau ko, o kokybės ten per akis. Kadangi radijas turi daug klausytojų tai, reikia manyti, kad laidos yra kokybiškos ir tenkina klausytojus. Juk radijo imtuvą taip paprasta išjungti*²³¹.

Visų respondentų nuomonė apie nacionalinio radijo kultūrinę misiją išsiskyrė. Antai D. Trečiokaitė mano, kad viena iš misijos sudedamųjų dalių galėtų būti nuomonių įvairovės užtikrinimas. Taip pat kaip radijo misiją ji įvardijo – radijo buvimą tarpininku tarp kultūros kūrėjų ir klausytojo: „*jei žmonėms kultūrą pateiksi įdomiai, ne pačiu nuobodžiausiu, labiausiai apsunkintu būdu, tai klausytojai tikrai susidomės*“²³². A. Matuzo teigimu, radijo kultūrinė misija – objektyvumas, nuomonių įvairovė, informatyvumas, kokybiška programa. Taip pat jis pabrėžė, jog „*iš laidų tinklelio galima matyti, kad misija yra vykdoma*“²³³.

Pasak R. Geleževičiaus, „*penkerius metus dirbau Lietuvos radijuje, penkerius metus diskutavome dėl tos misijos. Nusistovėjo toks požiūris: misija – tai kokybiška pramoga ir visapusiška, operatyvi, objektyvi informacija. Lietuvos radijas gali sau tai leisti, o ne transliuoti vien popą ir negatyvias naujienas apie „durną“ valdžią, kadangi gauna valstybės finansavimą*“²³⁴.

Nors nuomonės apie kultūrinę misiją respondentų išsiskyrė, tačiau beveik visi jie tvirtino, kad radijas savo misiją vykdo. Č. Burba užtikrino, kad nacionalinis radijas įgyvendina savo misiją, transliuoja tai, ko netransliuoja kiti. Kadangi radijas nėra priklausomas nuo dienos reklamos pajamų, auditorijos pokyčių, nebeturi reaguoti į vienadienes permainas ir gali taikytis į tai kas visuomenei svarbu. Čia svarbiausia yra standartai ir kokias vertybės. Kuriant laidas radijuje, vadovaujamosi kiek kitais kriterijais, nei komerciniuose stotyse: „*laidos turi būti vertinamos ne pagal tai, kokią reklamos teikėjams reikiamą auditorijos dalį pritraukė, bet, kiek atitinka įvairių visuomenės grupių poreikius, atlieka ugdomąją, šviečiamąją funkciją*“²³⁵. Visuomeninio transliuotojo vertinimo kriterijai kur kas subtilesni nei komercinės radijo stoties.

Tuo tarpu R. Akučienė teigė, kad radijui vykdyti jo misiją yra sudėtinga dėl politikų kišimosi į žurnalistų veiklą: „*šiandien svarbiausiu visuomeninio transliuotojo lėšų šaltiniu yra Seimo skiriami pinigai. Jau pripratome prie nuolatinių diskusijų, kiek lėšų turi būti skirta. Taip pat ir prie politinio*

²³¹ Interviu su buvusiu nacionalinio radijo direktoriumi Rimgaudu Geleževičiumi, žiūrėti 31 priedą.

²³² Interviu su nacionalinio radijo žurnaliste ir laidų vedėja Daiva Trečiokaite, žiūrėti 35 priedą.

²³³ Interviu su nacionalinio radijo žurnalistu Artūru Matuzu, žiūrėti 36 priedą.

²³⁴ Interviu su buvusiu nacionalinio radijo direktoriumi Rimgaudu Geleževičiumi, žiūrėti 31 priedą.

²³⁵ Interviu su nacionalinio radijo žurnalistu, redaktoriumi Česlovu Burba, žiūrėti 34 priedą.

*šantažo, jog visuomeninis transliuotojas turi atitikti politikų lūkesčius, kitaip finansavimas mažės. Deja, bet tokia situacija reiškia tik tai, kad realiai turime ne visuomeninį transliuotoją, bet nuo politikų įgeidžių priklausomą žiniasklaidos priemonę*²³⁶.

Dauguma respondentų mano, kad nacionalinis radijas daug dėmesio skiria elitinės kultūros propagavimui.

Antai Č. Burba teigia, kad skiriama ypatingai daug dėmesio elitinei kultūrai. Tam egzistuoja atskira kultūros programa „Klasika“. Jos programos laidų tinklelis skirtas vien tik elitinei kultūrai. Išsakytai nuomonei pritaria ir R. Geleževičius: „*Klasika*“ – *išimtinai skirta vien elitinei kultūrai*²³⁷.

Anot A. Matuzo, kaip Lietuvos televizijoje tam skirtas LTV 2 kanalas, taip radijuje – „Klasikos“ programa²³⁸. Pasak L. Venckutės, nacionalinio radijo kultūros programa yra orientuota į elitinę kultūrą.

Respondentai, paprašyti apibūdinti nacionalinio radijo klausytoją, pareiškė skirtingą nuomonę. Antai R. Geleževičiaus teigė, „*kaip nėra „vidutinio amerikiečio“ (jo ilgai ieškojo tenyškščiai sociologai), taip nėra ir tikslaus Lietuvos radijas klausytojo portreto. Jis toks įvairus, kokia – įvairia – yra ir visa Lietuva. Paprastai, tai vidurinio-vyresniojo amžiaus žingeidus ir išsilavinęs žmogus, kuriam rūpi pasaulis ir Lietuva*“²³⁹.

L. Venckutė mano, kad nacionalinio radijo klausytojas yra subrendusi, išsilavinusi asmenybė, kuriai rūpi Lietuvos ir užsienio aktualijos. Taip pat jis galintis ir norintis išsakyti savo nuomonę įvairiais klausimais. Direktorės R. Akučienės teigimu, tai – vyresnio amžiaus žmogus, kuriam rūpi informacija ir kokybiška pramoga. Pasak Č. Burbos, nors ir sunku apibūdinti, bet jis yra „*vidutinio ir vyresnio amžiaus klausytojas, kuris domisi įvairiais dalykais, nuo įvairios muzikos, politikos, istorijos, kultūros ir t.t.*“²⁴⁰ Pagal D. Trečiokaiteį tai – išsilavinęs ir smalsus žmogus. A. Matuzas mano, kad radijo klausytojas – „*mąstantis, besidomintis politiniais įvykiais, socialiniais gyvenimo reiškiniiais, dalyvaujantis rinkimuose, vienu žodžiu – aktyvus pilietis*“²⁴¹.

²³⁶ Interviu su Saulės radijo direktore Rasa Akučiene, žiūrėti 33 priedą.

²³⁷ Interviu su buvusiu nacionalinio radijo direktoriumi Rimgaudu Geleževičiumi, žiūrėti 31 priedą.

²³⁸ Interviu su nacionalinio radijo žurnalistu Artūru Matuzu, žiūrėti 36 priedą.

²³⁹ Interviu su buvusiu nacionalinio radijo direktoriumi Rimgaudu Geleževičiumi, žiūrėti 31 priedą.

²⁴⁰ Interviu su nacionalinio radijo žurnalistu, redaktoriumi Česlovu Burba, žiūrėti 34 priedą.

²⁴¹ Interviu su nacionalinio radijo žurnalistu Artūru Matuzu, žiūrėti 36 priedą.

4.3. Visuomenės nacionalinio radijo kultūrinės misijos suvokimo tyrimo rezultatai

Ansktesniame skyriuje išanalizuotas radijo darbuotojų požiūris į nacionalinio radijo padėtį, laidų tinklėlių bei laidų kokybę, klausytoją ir kultūrinę misiją. Kita vertus, labai svarbu iširti, kaip visuomenė suvokia nacionalinio radijo kultūrinę misiją bei jos praktinę realizaciją.

Tyrimė dalyvavo 345 respondentai. Žinoma, toks skaičius nėra pakankamas, norint daryti apibendrinančias išvadas visos šalies mastu. Kita vertus, šis tyrimas leidžia stebėti tam tikras tendencijas.

Daugiausia respondentų dalyvavusių tyrimė sudarė moterys – 57,39% (žr. 37 priedą).

Tyrimė daugumą dalyvavusių respondentų sudarė 60 m. ir daugiau amžiaus grupė (27,3%) (žr. 38 priedą). Po to sekė 20-29 m. amžiaus grupė (19,48%). Tuo tarpu mažiausią amžiaus grupę sudarė 12-14 m. respondentai (7,25%).

Dauguma respondentų turi aukštąjį išsilavinimą – 27,41% (žr. 39 priedą), antra pagal dydį vidurinį išsilavinimą turinti grupė (24,42%), aukštesnįjį išsilavinimą turinti grupė (18,90%). Pati mažiausia respondentų grupė turi specialųjį vidurinį išsilavinimą (0,58%). Daugiausią respondentų sudarė dirbančiųjų grupė (29,39%) (žr. 40 priedą). Po jų sekė pensinikų grupė (18,85%), o pati mažiausia grupė (12,72%) – respondentai, neturintys darbo santykių.

Anketos duomenys atskleidžia (žr. 30 priedą), kad, vertinant respondentų atsakymus į pateiktą klausimą: „*kokios populiariausios radijo stotys Lietuvoje?*“, reiktų pažymėti, jog dauguma respondentų nurodė – M-1 (15,84%) (žr. 41 priedą), kiti – Lietuvos radijas (11,8%), tretii – Radijo centras (10,89%). Pirpažintina, jog remiantis „TNS Gallup“ rinkos tyrimų bendrovės duomenimis, 2011 m. Lietuvoje populiariausios radijo stotys buvo M-1 bei Lietuvos radijas (žr. 42, 43 priedus). Tokiu būdu respondentų nuomonė atspindi realią situaciją Lietuvoje.

Didžioji dalis respondentų labiau žiūrį televiziją (52,46%), o klausosi radijo – 47,54% respondentų (žr. 44 priedą). Tarp respondentų, kurie klausosi radijo, didesnę dalį sudaro moterys – 57,58% (žr. 45 priedą). Daugiau nei pusė apklaustų respondentų klausosi nacionalinio radijo (57,64%) (žr. 46 priedą). Taigi, galima teigti, kad nacionalinis radijas yra populiarus tarp klausytojų.

Svarbu atskleisti respondentų, kurie klausosi nacionalinio radijo pasiskirstymą pagal lytį, išsilavinimą, bei socialinį statusą. Tyrimas parodė, kad radijo klausosi panašus procentas tiek vyrų, tiek moterų (žr. 47 priedą). Vadinasi, nacionalinis radijas yra populiarus tarp abiejų lyčių klausytojų.

Klausytojų pasiskirstyme pagal išsilavinimą (žr. 48 priedą) pastebėta tendencija, kad mažiausiai radijo klausosi nebaigtą vidurinį išsilavinimą turintys respondentai (14%), o visų kitų skirtingą išsilavinimą turinčių respondentų klausomumo vidurkis – 61%. Respondentų pasiskirstyme pagal socialinį statusą mažiausiai radijo klausosi moksleiviai – tik 2% visų respondentų (žr. 49 priedą).

Populiariausias respondentų atsakymas į pateiktą klausimą: „*kaip dažnai kalausotės?*“ – kai turiu laiko – 50% (žr. 51 priedą). Respondentai daugiausia klausosi kultūros laidų (89%), mažiausiai – politinių (26%) (žr. 52 priedą). Anketos duomenys atskleidžia, kad vyrai daugiausia klausosi publicistinio (64,29%) bei kultūrinio pobūdžio laidų (61,1%) (žr. 53 priedą). Moterys daugiausia klausosi publicistinio (52,83%) bei kultūrinio pobūdžio laidų (38,83%).

Kultūros laidų vertinimas (žr. 54 priedą) yra svarbus aspektas, tiriant radijo kultūrinę misiją visuomenėje. Todėl svarbu nustatyti, kaip respondentai vertina nacionalinio radijo kultūros laidų kokybę. Radijo transliuojamų kultūros laidų kokybę tenkina daugiau nei pusę respondentų (58%). Taip pat svarbu nustatyti, kaip respondentai vertina siūlomą kultūros laidų kiekį (žr. 54 priedą). Daugiau nei pusei respondentų (59%) pakanka siūlomų kultūros laidų kiekio.

Svarbu ištirti ir respondentų požiūrių skirtumą į nacionalinį radiją tarp visų respondentų dalyvavusių apklausoje (žr. 56 priedą), ir tų, kurie anketoje pažymėjo, kad klausosi nacionalinio radijo (žr. 55 priedą). Pastebėta, kad skirtumas tarp šių respondentų yra didžiulis. Savo nuomonę daugiau išreiškė respondentai, kurie anketoje pažymėjo atsakymą, kad klausosi nacionalinio radijo.

Vertinant atsakymo variantus į pateiktą klausimą: „*kuo patrauklus?*“ reiktų pažymėti, kad dauguma respondentų nurodė, jog radijo laidose nėra juos dominančių temų (34%) (žr. 58 priedą). Kiti nurodė, kad jiems nepatraukli transliuojama muzika (23%). Šie rezultatai neparodo objektyvių radijo nepatrauklumo priežasčių. Įvairesnių atsakymų sulaukta į pateiktą klausimą: „*kuo patrauklus?*“ dauguma respondentų nurodė – objektyvumu (44%) (žr. 59 priedą). Kitas populiarus atsakymas – kultūrinėmis programomis (31,2%).

Labai svarbu ištirti, kokią nacionalinio radijo misiją atviro tipo klausime nurodo respondentai. Atskleidžiant atsakymo variantus į pateiktą klausimą: „*kokia turėtų būti radijo misija?*“ dauguma respondentų (26,51%) tvirtino – informuoti visuomenę (žr. 60 priedą), kiti (20,28%) manė, jog tai turėtų būti visuomenės švietimas, tretieji (15,6%) – nacionalinės kultūros puoselėjimas, ketvirtieji (12,5%) manė, kad tai turėtų būti objektyvios informacijos sklaida.

Įvairių atsakymų variantų susilaukta ir į pateiktą klausimą: „*kokia turėtų būti radijo kultūrinė misija?*“. Reiktų pažymėti, kad dauguma respondentų (32,68%), manė, jog tai kokybiškų kultūros laidų

transliavimas (žr. 61 priedą). Kitas populiarus atsakymas – supažindinti su kultūra (26,86%). Treti (3,89%) manė, kad turi lavinti klausytojų kultūrinį skonį.

Daugiau nei pusė apklaustųjų (58,84%) teigė, kad nacionalinis radijas vykdo kultūrinę misiją (žr. 62 priedą). 23,53% respondentų nieko negalėjo pasakyti šiuo klausimu. Neigiamai atsakė 18,63%, visų apklaustųjų. Dauguma respondentų manė, kad nacionalinis radijas orientuotas į elitinės kultūros skleidimą (51,2%). Populiariosios kultūros viršenybę išskėlė 20,73% respondentų (žr. 63 priedą).

Taigi, tyrime dalyvavusiems respondentams nacionalinis radijas yra patrauklus ir orientuotas į elitinę kultūrą. Radijo laidų tinklėlis bei jo kokybė tenkina klausytojus. Anot respondentų, radijo misija yra informuoti visuomenę, o kultūrinė misija – tai kokybiškų kultūros laidų transliavimas. Dauguma respondentų manė, kad nacionalinis radijas vykdo kultūrinę misiją. Galima daryti išvadą, kad klausytojai suvokia nacionalinio radijo, kaip visuomeninio transliuotojo, funkcijas, kurios yra apibrėžtos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatyme.

IŠVADOS

1. Kultūros sąvoka gali būti apibrėžiama įvairiai. Tačiau nė vienas iš apibrėžimų nėra visuotinai priimtas. Kultūros sąvoka ilgai buvo hierarchizuota, rėmėsi aiškiu bei subalansuotu racionalumu. Kultūros sampratos kaita vyko nuo pat antikos laikų iki XIX a., kuomet, sparčiai besiplėtojant įvairioms kultūros teorijoms, pamažu išsirutuliojo pagrindinės klasikinės kultūros sąvokos prasmės. Šiuolaikinei vakarietiškai kultūros sąvokai substancionalią prasmę suteikė prancūzų švietėjai bei vokiečių mąstytojai. XIX – XX a. pirmoje pusėje išgalėjusi kultūros samprata pakeičiama naujomis antropologinėmis, sociologinėmis, etnologinėmis kultūros interpretacijomis.

2. Radijo laidų tinklelio analizė atspindi besikeičiančias sąlygas Lietuvos radijuje skirtingais laikotarpiais. Sovietiniu laikotarpiu ideologiniais sumetimais kultūrai radijuje buvo skiriama daug dėmesio. Transliuota daug įvairių kultūros laidų, tačiau jos buvo ideologizuotos, kontroliuojamos ir cenzūruojamos. Po nepriklausomybės paskelbimo kultūros laidų skaičius sumažėjo, pirmiausia, dėl sudėtingos politinės situacijos. Vėliau kultūros laidų padaugėjo, nes buvo įkurta atskira, specialiai kultūrai skirta „Klasikos“ programa. Tačiau, svarbiausia, posovietiniu laikotarpiu įvairinti bei plėtoti kultūrinės programas trukdo finansavimo problema.

3. Regionalizmui nacionalinio radijo veikloje įtakos turi konkreti šalies vykdoma kultūros politika. Lietuvos nacionalinio radijo veikloje regionalizmo aspekto nėra. Nacionalinis radijas neteikia išskirtinio dėmesio kuriam nors regionui. Nėra kuriamos ir transliuojamos atskiros laidos apie gyvenimą periferijoje ar jos problemas. Regionų korespondentų biurų pateikiamų reportažų svarbiausiu kriterijumi yra informacijos aktualumas visai Lietuvai, o ne tik atskiriems regionams.

4. Nacionalinio radijo vietą šalies praktinėje kultūros politikoje lemia parlamento, vykdomosios valdžios bei politinio elito požiūris į nacionalinį radiją. Kadangi, Lietuvoje politinis gyvenimas nėra stabilus, dažnai matome ideologiškai besiblaškančius politikus, norint priimti svarbius valstybės gyvenimui sprendimus. Todėl sunku kalbėti apie fundamentalius dalykus, kaip kultūros politikos gairių rengimą. Štai kodėl iš 15 nepriklausomos Lietuvos vyriausybių, tik 6 vyriausybių programose figūruoja nacionalinis radijas ir jo veiklos tobulinimas. Politinio elito požiūris į nacionalinį radiją nėra vienareikšmiškas. Jis viešojoje erdvėje kelia nacionalinio radijo finansavimo bei misijos problemą. Netgi aukščiausiosios valdžios institucijų atstovai nesutaria dėl nacionalinio radijo veiklos perspektyvų. Kitiems politikams taip pat nėra aiškios nacionalinio radijo veiklos perspektyvos. Europos visuomeninių transliuotojų valdymo ir finansavimo modeliai leidžia juos kūrybingai traktuoti ir taikyti, atsižvelgti į konkrečią valstybės politinę, kultūrinę patirtį, susiklosčiusius valstybės ir žiniasklaidos

santykius. Europoje tinkamiausiu finansavimo šaltiniu laikomas abonentinis mokestis, kai patys piliečiai tiesiogiai išlaiko visuomeninį transliuotoją. Šis mokestis sumažina nepriklausomumą nuo valdžios. Daugelis Vakarų Europos valstybių abonentinį mokestį yra įsivedusios jau seniai, tačiau Lietuvos valdžia delsia įvesti šį mokestį. Daugelis Europos visuomeninių transliuotojų kartu ir Lietuvos deklaruoja demokratines plėtotes, socialinių ryšių ir visuomenės integravimo tikslus. Lietuvos nacionalinio radijo misija nėra išskirtinė, turi daug bendrų sąsajų su Europos bei JAV visuomeninių transliuotojų misijomis. Visuomeninio transliavimo paslaugos, nors ir turinčios aiškia ekonominę svarbą, nesulyginamos su viešąja paslauga jokiame kitame ekonomikos sektoriuje.

5. Atlikus komentarų analizę, galima teigti, kad daugiausia buvo rašomi komentarai ne apie radijo misiją, jos vykdymą, o komentarai nesusiję su tema. Paaikškėjo, kad 15,35% komentatorių patikėjo nacionalinio transliuotojo misijos praktine realizacija. Tuo tarpu 11,63% komentatorių į šią galimybę žiūrėjo skeptiškai. Be to, dauguma komentatorių neabejojo nacionalinio radijo reikalingumu.

Taip pat pastebėta, kad didžioji dalis komentatorių pamiršta, kad LRT yra ne tik nacionalinė televizija, bet ir nacionalinis radijas. Todėl komentuojuot straiptsnius apie LRT misiją, daugiausia pabrėžiama televizijos veikla.

6. Apžvelgus radijo darbuotojų požiūrį į nacionalinio radijo kultūrinę misiją, teigtina, jog būdinga nuomonių įvairovė. Pirmiausia radijo darbuotojų nuomonės išsiskyrė, kad nacionalinio radijo padėtis yra sudėtinga, nes trūksta finansavimo, be to reikalingi radijo veiklos pokyčiai. Anot radijo darbuotoju, laidų tinklelis yra patrauklus klausytojui, o kultūros laidos – kokybiškos. Nacionalinio radijo klausytoją jie apibūdino, kaip vyresnio arba vidutinio amžiaus, išsilavinusį, žingeidų, smalsų žmogų, kuriam įdomus pasaulis ir Lietuva. Radijo darbuotojų požiūris į nacionalinio radijo kultūrinę misiją išsiskiria. Tačiau daugelis nurodė, kad kultūrinė misija tai kokybiška programa. Anot radijo darbuotoju, nacionalinis radijas vykdo savo kultūrinę misiją.

7. Visuomenė nacionalinį radiją vertina teigiamai. Nacionalinis radijas daugumai respondentų yra patrauklus savo programa, kokybe bei orientuotas į elitinę kultūrą. Radijo misijos suvokimas svyruoja nuo objektyvios informacijos pateikimo iki nacionalinės kultūros puoselėjimo bei objektyvios informacijos sklaidos. Kultūrinės misijos suvokimas svyruoja nuo kokybiškų kultūros laidų transliavimo iki visuomenės supažindinimo su kultūra bei klausytojo kultūrinio skonio lavinimo. Dauguma respondentų mano, kad nacionalinis radijas vykdo savo kultūrinę misiją. Taigi, visuomenė suvokia nacionalinio radijo, kaip visuomeninio transliuotojo, funkcijas, kurios yra apibrėžtos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatyme.

LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SARAŠAS

ŠALTINIAI

Nepublikuoti

1. Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos 2001 m. veiklos ataskaita, http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=2706&p_d=23526&p_k=1, [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 11 22].
2. Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos 2002 m. veiklos ataskaita, http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=2706&p_d=23526&p_k=1, [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 11 22].
3. Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos 2003 m. veiklos ataskaita, http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=2706&p_d=23526&p_k=1, [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 11 22].
4. Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos 2006 m. veiklos ataskaita, <http://www.lrt.lt/taryba/static.php?strid=7008>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 11 22].
5. Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos 2007 m. veiklos ataskaita, <http://www.lrt.lt/taryba/static.php?strid=7008>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 11 22].
6. Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos 2008 m. veiklos ataskaita, <http://www.lrt.lt/taryba/static.php?strid=7008>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 11 22].
7. Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos 2009 m. veiklos ataskaita, <http://www.lrt.lt/taryba/static.php?strid=7008>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 11 22].
8. Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos 2010 m. veiklos ataskaita, <http://www.lrt.lt/taryba/static.php?strid=7008>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 11 22].

Publikuoti

1. *Amsterdamo sutartis, 1997 spalio 2d*, http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_1?p_id=29686, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 25].
2. Bugušauskas J.R., Streikus A., *Lietuvos kultūra sovietinės ideologijos nelaisvėje 1940-1990*, Vilnius, 2005.

3. *Elektroninių ryšių įstatymas*,
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=232036, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 13].
4. *Nacionalinio radijo ir televizijos įstatymas*, <http://www.lrt.lt/lrt/static.php?strid=5125&>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 12 29].
5. *Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas*,
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=289912, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 13].
6. *Lietuvos kultūros politikos nuostatos*. Valstybės žinios 2001. nr. 42-1454 1999, Br. VIII-1328
7. *Lietuvos kultūros politikos gairės*,
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=377620&p_query=&p_tr2=, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 05 10].
8. *Nacionalinio radijo ir televizijos įstatymas*, <http://www.lrt.lt/lrt/static.php?strid=5125&>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 12 29].
9. *Valstybinės kalbos įstatymas*,
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=170492&p_query=&p_tr2=, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 13].
10. *Visuomenės informavimo įstatymas*,
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=280580&p_query=&p_tr2=, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 13].
11. 1999-2000 m. *Vyriausybės programa*, Lietuvos Respublikos Vyriausybės,
<http://www.lrvk.lt/lt/vyriausybe/apie-vyriausybe/ankstesnes-vyriausybes/po-1990-metu/#pirmoji>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 15].
12. 2000-2001 m. *Vyriausybės programa*, Lietuvos Respublikos Vyriausybės,
<http://www.lrvk.lt/lt/vyriausybe/apie-vyriausybe/ankstesnes-vyriausybes/po-1990-metu/#pirmoji>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 15].
13. 2004-2006 m. *Vyriausybės programa*, Lietuvos Respublikos Vyriausybės,
<http://www.lrvk.lt/lt/vyriausybe/apie-vyriausybe/ankstesnes-vyriausybes/po-1990-metu/#pirmoji>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 15].

14. 2006-2008 m. *Vyriausybės programa*, Lietuvos Respublikos Vyriausybės, <http://www.lrvk.lt/lt/vyriausybe/apie-vyriausybe/ankstesnes-vyriausybes/po-1990-metu/#pirmoji>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 15].
15. 2008 m. *Vyriausybės programa*, Lietuvos Respublikos Vyriausybės, <http://www.lrvk.lt/lt/vyriausybe/apie-vyriausybe/ankstesnes-vyriausybes/po-1990-metu/#pirmoji>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 15].

Periodinė spauda

1. Baltušis J., Tarybų Lietuvos radijo darbas ir jo uždaviniai, *Tiesa*, 1946-05-07, Nr.103(3365), p. 4.
2. Bordonaitė M., Visąsąjunginio radijo diena, *Tiesa*, 1947 05 07 Nr.112(4112), p. 6.
3. Bordonaitė M., Visąsąjunginio radijo diena, *Tiesa*, 1948 05 07, Nr. 103, (4102), p. 6-9.
4. Bordonaitė M., Visąsąjunginio radijo diena, *Tiesa*, 1949 05 07, Nr. 103, p.6.
5. Bordonaitė M., radijo diena, *Tiesa*, 1950 05 08, Nr. 104 (3503), p.8.
6. Ferrara A., Culture and civilizations, *Dialogues on civilization*, The web Magazine, <http://www.resetdoc.org/story/00000000158>, [prieiga per internetą, žiūrėta, 2012 04 23].
7. Gineikaitė E., Radijo diena, *Kauno tiesa*, 1951 05 06, Nr.105(3501), p. 3.
8. Marcinkevičienė R., Nuo Habermaso iki Valinsko: Viešosios erdvės privatėjimas, *Akiračiai*, Nr. 2-3 (409), 2009, p. 1-6.
9. Lietuvos radijo kultūros laidos, *Literatūra ir menas*, 2004 10 15 http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3019&kas=straipsnis&st_id=5531, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 01 24].
10. Lietuvos radijo kultūros laidos, *Literatūra ir menas*, 2004 06 25, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3007&kas=leidpasirink, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 01 24].Lietuvos radijo kultūros laidos,
11. Lietuvos radijo kultūros laidos, *Literatūra ir menas*, 2004 02 06, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=2987&kas=straipsnis&st_id=4076, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 01 24].
12. Lietuvos radijo kultūros laidos, Lietuvos radijo kultūros laidos, *Literatūra ir menas*, 2005 05 13, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3048&kas=straipsnis&st_id=6779, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 12].

13. Lietuvos radijo kultūros laidos, Lietuvos radijo kultūros laidos, *Literatūra ir menas*, 2005 02 11, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3035&kas=straipsnis&st_id=6228, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 12].
14. Lietuvos radijo kultūros laidos, Lietuvos radijo kultūros laidos, *Literatūra ir menas*, 2005 10 21, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3067&kas=straipsnis&st_id=7574, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 21].
15. Lietuvos radijo kultūros laidos, Lietuvos radijo kultūros laidos, *Literatūra ir menas*, 2005 10 21, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3067&kas=straipsnis&st_id=7574, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 21].
16. Lietuvos radijo kultūros laidos, Lietuvos radijo kultūros laidos, *Literatūra ir menas*, 2005 12 16, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3075&kas=straipsnis&st_id=7929, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 21].
17. Lietuvos radijo kultūros laidos, Lietuvos radijo kultūros laidos, *Literatūra ir menas*, 2006 02 24, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3084&kas=straipsnis&st_id=8313, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 21].
18. Lietuvos radijo kultūros laidos, Lietuvos radijo kultūros laidos, *Literatūra ir menas*, 2006 04 28, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3007&kas=leidpasirink, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 21].
19. Lietuvos radijo kultūros laidos, Lietuvos radijo kultūros laidos, *Literatūra ir menas*, 2006 06 30, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3102&kas=straipsnis&st_id=9091, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 21].
20. Lietuvos radijo kultūros laidos, Lietuvos radijo kultūros laidos, *Literatūra ir menas*, 2006 09 29, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3111&kas=straipsnis&st_id=9458, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 21].
21. Lietuvos radijo kultūros laidos, Lietuvos radijo kultūros laidos, *Literatūra ir menas*, 2006 12 22, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3123&kas=straipsnis&st_id=9962, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 21].
22. Lietuvos radijo kultūros laidos, Lietuvos radijo kultūros laidos, *Literatūra ir menas*, 2007 01 26, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3127&kas=straipsnis&st_id=10125, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 22].

23. Lietuvos radijo kultūros laidos, Lietuvos radijo kultūros laidos, *Literatūra ir menas*, 2007 03 23, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3135&kas=straipsnis&st_id=10466, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 22].
24. Lietuvos radijo kultūros laidos, Lietuvos radijo kultūros laidos, *Literatūra ir menas*, 2007 04 27, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3140&kas=straipsnis&st_id=10672, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 22].
25. Lietuvos radijo kultūros laidos, Lietuvos radijo kultūros laidos, *Literatūra ir menas*, 2007 06 29, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3149&kas=straipsnis&st_id=11080, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 22].
26. Lietuvos radijo kultūros laidos, Lietuvos radijo kultūros laidos, *Literatūra ir menas*, 2007 07 20, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3152&kas=straipsnis&st_id=11203, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 22].
27. Rašytojų veikla išvaduojoje Lietuvoje. *Tiesa*, 1945-03-04, Nr. 45(3211); p. 5.
28. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 5, 1956, p. 6-7.
29. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 12, 1956, p. 6-7.
30. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 26, 1956, p. 4-6.
31. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 56, 1956, p. 4-6.
32. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 13, 1957, p. 3-5.
33. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 22, 1957, p. 3-5.
34. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 40, 1957, p. 4-6.
35. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 57, 1957, p. 3-5.
36. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 1, 1958, p. 4-6.
37. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 20, 1958, p. 4-6.
38. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 39, 1958, p. 4-5.
39. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 60, 1958, p. 4-6.
40. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 4, 1959, p. 6-7.
41. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 20, 1959, p. 6-7.
42. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 40, 1959, p. 6-8.
43. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 49, 1959, p. 6-7.
44. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 16, 1960, p.4-7.
45. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 34, 1960, p. 6-7.

46. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 47, 1960, p. 6-8.
47. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 56, 1960, p. 3-5.
48. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 7, 1962, p. 6-8.
49. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 37, 1962, p. 6-8.
50. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 54, 1962, p. 3-5.
51. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 68, 1962, p. 8-10.
52. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 6, 1963, p. 4-6.
53. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 30, 1963, p. 4-7.
54. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 44, 1963, p. 6-8.
55. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 56, 1963, p. 4-6.
56. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 11, 1966, p. 3-4.
57. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 28, 1966, p. 3-4.
58. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 42, 1966, p. 3-4.
59. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 60, 1966, p. 3-5.
60. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 1, 1967, p. 4-7.
61. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 20, 1967, p. 4-7.
62. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 38, 1967, p. 7-8.
63. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 42, 1967, p. 4-7.
64. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 5, 1968, p. 6-9.
65. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 15, 1968, p. 6-9.
66. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 30, 1968, p. 7-10.
67. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 44, 1968, p. 7-10.
68. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 3, 1969, p. 6-8.
69. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 20, 1969, p.8-10.
70. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 29, 1969, p. 6-9.
71. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 50, 1969, p. 8-10.
72. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 1, 1970, p. 6-9.
73. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 13, 1970, p. 7-9.
74. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 29, 1970, p. 7-9.
75. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 68, 1970, p. 6-10.
76. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 31, 1971, p. 4-6.

77. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 58, 1971, p. 6-8.
78. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 70, 1971, p. 5-9.
79. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 16, 1971, p. 6-8.
80. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 3, 1972, p. 6-8.
81. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 39, 1972, p. 3-5.
82. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 53, 1972, p. 6-9.
83. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 66, 1972, p. 7-9.
84. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 8, 1973, p. 7-8.
85. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 12, 1973, p. 7-8.
86. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 20, 1973, p. 7-8.
87. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 45, 1973, p. 7-8.
88. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 31, 1974, p. 11-13.
89. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 39, 1974, p. 7-9.
90. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 42, 1974, p. 7-9.
91. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 60, 1974, p. 8-10.
92. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 31, 1975, p. 4-6.
93. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 52, 1975, p. 6-8.
94. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 41, 1975, p. 3-5.
95. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 67, 1975, p. 3-5.
96. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 27, 1976, p. 6-7.
97. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 45, 1976, p. 6-7.
98. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 53, 1976, p. 4-5.
99. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 68, 1976, p. 5-7.
100. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 11, 1978, p. 9-13.
101. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 29, 1978, p. 3-5.
102. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 59, 1978, p. 6-8.
103. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 67, 1978, p. 4-8.
104. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 6, 1979, p. 4-6.
105. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 38, 1979, p. 6-9.
106. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 47, 1979, p. 6-9.
107. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 61, 1979, p. 6-9.

108. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 14, 1980, p. 6-8.
109. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 31, 1980, p. 6-8.
110. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 47, 1980, p. 6-8.
111. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 35, 1981, p. 6-8.
112. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 42, 1981, p. 6-8.
113. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 50, 1981, p. 6-8.
114. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 63, 1981, p. 6-8.
115. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 9, 1982, p. 6-9,
116. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 19, 1982, p. 6-9.
117. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 48, 1982, p. 6-9.
118. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 66, 1982, p. 6-9.
119. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 14, 1983, p. 6-9.
120. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 39, 1983, p. 4.
121. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 49, 1983, p. 6-9.
122. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 55, 1983, p. 6-9.
123. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 1, 1984, p. 6-8.
124. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 17, 1984, p. 6-8.
125. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 39, 1984, p. 6-8.
126. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 53, 1984, p. 6-9.
127. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 20, 1985, p. 6-9.
128. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 39, 1985, p. 6-9.
129. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 46, 1985, p. 6-9.
130. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 61, 1985, p. 6-9.
131. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 39, 1986, p. 6-7.
132. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 46, 1986, p. 8-9.
133. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 56, 1986, p. 8-9.
134. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 60, 1986, p. 6-7.
135. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 3, 1987, p. 8-9.
136. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 28, 1987, p. 8-9.
137. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 47, 1987, p. 8-9.
138. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 14, 1988, p. 8.

139. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 27, 1988, p. 9.
140. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 45, 1988, p. 8.
141. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 65, 1988, p. 8.
142. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 12, 1989, p. 8.
143. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 19, 1989, p. 8.
144. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 35, 1989, p. 9.
145. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 54, 1989, p. 9.
146. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 4, 1990, p. 4.
147. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 23, 1990, p. 4.
148. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 40, 1990, p. 4.
149. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 52, 1990, p. 3,
150. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 59, 1990, p. 4.
151. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 24, 1991, p. 3.
152. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 34, 1991, p. 3.
153. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 55, 1991, p. 7.
154. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 61, 1991, p. 7.
155. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 26, 1992, p. 9.
156. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 37, 1992, p. 12.
157. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 48, 1992, p. 7.
158. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 53, 1992, p. 7.
159. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 67, 1992, p. 9.
160. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 7, 1993, p. 17.
161. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 15, 1993, p. 17-19.
162. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 51, 1993, p. 17-20.
163. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 56, 1993, p. 17-20.
164. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 23, 1994, p. 17-18.
165. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 36, 1994, p. 19.
166. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 42, 1994, p. 18-19.
167. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 51, 1994, p. 17.
168. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 23, 1995, p. 14-17.
169. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 29, 1995, p. 14-18.

170. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 45, 1995, p. 18.
171. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 48, 1995, p. 18-19.
172. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 12, 1996, p. 13-15.
173. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 34, 1996, p. 13-15.
174. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 45, 1996, p. 13.
175. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 17, 1997, p. 14-19.
176. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 36, 1997, p. 14-19.
177. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 42, 1997, p. 14-19.
178. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 46, 1997, p. 14-19.
179. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 3, 1998, p. 20.
180. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 34, 1998, p. 20.
181. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 47, 1998, p. 20-22.
182. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 51, 1998, p. 20.
183. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 4, 1999, p. 7-8.
184. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 29, 1999, p. 7.
185. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 33, 1999, p. 7.
186. Radijo programa, *Kalba Vilnius*, Nr. 45, 1999, p. 7.
187. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 64 (8066), 2000, p. 21.
188. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 71 (8073), 2000, p. 22.
189. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 96 (8098), 2000, p. 21.
190. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 112 (8100) 2000, p. 21-22
191. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 10 (8365), 2001, p. 14-15.
192. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 24(8376), 2001, p. 13 -15.
193. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 34 (8413), 2001, p.14-15.
194. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 55(8465), 2001, p. 14-15.
195. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 4 (8584), 2002, p. 15.
196. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 10 (8590), 2002, p. 15.
197. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 17(8597), 2002, p. 15.
198. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 29 (8608), 2002, p. 15.
199. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 280 (9161), 2003, p. 15-16.
200. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 302 (9183), 2003, p. 15-16.

201. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 334(9267), 2003, p. 15-16.
202. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 346 (9302), 2003, p. 15-16.
203. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 122 (10512), 2008, p. 11-15.
204. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 130 (10520), 2008, p. 11-15.
205. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 268 (10658), 2008, p. 11-17.
206. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 277 (10667), 2008, p. 12-18.
207. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 283 (10673), 2008, p. 12-19.
208. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr.60 (10736), 2009, p. 10-12.
209. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 79 (10749), 2009, p. 10-12.
210. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 252 (10928), 2009, p. 10-12.
211. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 254 (10930), 2009, p. 10-12.
212. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 264 (10940), 2009, p. 10-14.
213. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 266 (10942), 2009, p. 10-14.
214. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 86 (11045), 2010, p. 9-12.
215. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 107 (11056), 2010, p. 9-12.
216. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 129 (11079), 2010, p. 9-12.
217. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 148 (11096), 2010, p. 9-13.
218. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 205 (1114), 2010, p. 9-12.
219. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 142, 143, 144, 2011, p. 12.
220. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 274, 275, 276, 2011, p. 12.
221. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 367,368, 369, 2011, p. 12.
222. Radijo programa, *Lietuvos Aidas*, Nr. 546, 547, 548, 2011, p. 12.
223. *Viešosios erdvės apibūdinimas pagal J. Habermas*, <http://www.miestoiq.lt/2009/04/viesoji-erdve-internete/>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 12].

Interneto šaltiniai

1. *Ar ateityje LRT atstovaus visuomenei 2012 02 01*, http://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/ziniasklaida/ar_ateityje_lrt_atstovaus_visuomenei/coments.1, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 14].
2. *Apie LRT misiją: J. Banys 2012 01 20*, <http://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=55&str=49567>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

3. *Ar visuomeninis transliuotojas įgyvendina savo misiją?* 2008-06-04, <http://www.ziniur.lt/klausimas/ar-visuomeninis-transliuotojas-igyvendina-savo-misija/?cid=12498&pageID=5#komentara>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].
4. Banys J., *Nacionalinis transliuotojas ir žurnalistikos standartai*, <http://www.ateitieslrt.lt/?p=134>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 01 24].
5. Būdienė V., *Visuomenės reikalavimai transliuotojui*, <http://www.ateitieslrt.lt/?p=134>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 01 27].
6. *Cele spólki*, <http://www.polskieradio.pl/Portal/Search.aspx?q=misja>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 15].
7. *Degutienė nacionalinį transliuotoją mato parlamento partneriu*, http://www.alfa.lt/straipsnis/13595150/Degutiene.nacionalini.transliuotoja.mato.parlamento.partneriu=2012-01-20_13-50/, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 19].
8. ¹ *EBU: LRT gresia marginalizacija*, http://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/kitos_lietuvos_zinios/ebu_lrt_gresia_marginalizacija/http://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/kitos_lietuvos_zinios/ebu_lrt_gresia_marginalizacija/, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 19].
9. *Finansų ministrė I. Šimonytė nesupranta, kaip veikia visuomeninis transliuotojas*, <http://www.lrytas.lt/-12734862101272074134-finans%C5%B3-ministr%C4%97-i-%C5%A1imonyt%C4%97-nesupranta-kaip-veikia-visuomeninis-transliuotojas.htm>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 18].
10. Juškevičius H., *Visuomeninio transliuotojo misija Europos kontekste*, <http://www.ateitieslrt.lt/?p=134>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 01 27].
11. *Kubilius apie sumažintą LRT biudžetą: „Aš naktimis miegu. Kodėl jūs tada transliuojate?“*, <http://m.lrytas.lt/-12729851551270920103-a-kubilius-apie-suma%C5%BEint%C4%85-lrt-biud%C5%BEet%C4%85-a%C5%A1-naktimis-miegu-kod%C4%971-j%C5%ABs-tada-transliuojate.htm>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 19].
12. *LR programa* 2012 03 24, 2012 04 16; <http://www.lrt.lt/schedule.php?c=1353>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 14].
13. *LRT pristatė vertybes ir misiją 2009 07 27*, <http://www.balsas.lt/naujiena/302272/lrt-pristate-vertybes-imisija/rubrika:naujienos-lietuva-pilietinevi-su-visuomene>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 14].

14. LRT vertybės ir misija 2009 07 30, http://www.alfa.lt/straipsnis/10284004/LRT.vertybes.ir.misija=2009-07-30_1001/#ixzz1v2NjpJ56, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 14].
15. Lewis D., *Permainos visos Europos visuomeniniuose transliuotojuose*, <http://www.ateitieslrt.lt/?p=134>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 01 27].
16. *Lietuvos radijo ir televizijos komisija*, http://www.rtk.lt/lt/komisija/apie_komisija, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04].
17. *Latvijas Radio misija*, <http://www.latvijaradio.lv/par-mums.html>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 13].
18. *Meie väärtused*, <http://www.err.ee/sisu.aspx?s=6&a=4>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 13].
19. Mission Statement, <http://www.dw.de/dw/0,,8852,00.html>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 15].
20. *Missions*, <http://www.radiofrance.fr/lentreprise/missions/>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 13].
21. Mission, <http://www.yle.fi/>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 15].
22. *Mission*, <https://upload.radioleaks.se/>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 16].
23. *Mission*, <http://www.nrk.no/>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 16].
24. *Mission*, http://www.bbc.co.uk/aboutthebbc/insidethebbc/howweare/mission_and_values/, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 16].
25. *Mission*, <http://www.npr.org/about/aboutnpr/>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 04 16].
26. *Misija nebeįmanoma 2010 04 17*, <http://www.lrytas.lt/?id=12714423301269981730&view=6>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 14].
27. *Mirtis su misija lūpose 2009 12 09*, <http://politika.atn.lt/straipsnis/41491/mirtis-su-misija-lupose>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].
28. *Neįmanoma LRT misija 2010-06-27*, <http://verslas.delfi.lt/Media/neimanoma-lrt-misija.d?id=33900401#ixzz1vAmHLNeh>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].
29. *Pirmiau misija paskui pinigai 2002 10 24*, <http://www.verslobanga.lt/lt/leidinys.NextPage.12/3db7c160723e3.2>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].
30. Pranckūnienė E., *Numatoma LRT strategija 2012-2017 m.*, <http://www.ateitieslrt.lt/?p=134>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 03 12].

31. *Prezidentė pabrėžė būtinybę stiprinti Nacionalinį transliuotoją*, <http://www.cika.lt/node/2437>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 03 15].
32. *Romas Pakalnis: LRT misija- šviesti visuomenę 2005 05 05*, <http://archyvas.tst.bernardinai.lt/index.php?url=articles%2F13212%2FDESC%2F1>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].
33. *Siaurėjanti teisė žinoti – LRT misija? 2012-05-08*, <http://www.lzinios.lt/Lietuvoje/Siaurejanti-teise-zinoti-LRT-misija>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 05 08].
34. Stundys V., *Nacionalinio transliuotojo misijos aspektai*, <http://www.ateitieslrt.lt/?p=134>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 23].
35. *Visuomenė kviečia aptarti kuriamą LRT programų strategiją 2011 08 12*, <http://alkas.lt/2011/08/12/visuomene-kvieciama-aptarti-kuriama-valstybine-lrt-programu-strategija/>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].
36. *VRK nacionaliniam transliuotojui priminė jo misiją 2007 01 06*, <http://zebra.15min.lt/lt/naujienos/lietuva/vrk-nacionaliniam-transliuotojui-primine-jo-misija-94574.html>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].
37. *V. Grubliauskas: LRT misiją vykdo geriau 2009 07 15*, http://www.1001portails.com/lrt_lt_rss_all_php-f-17961-2748872_v_grubliauskas_nacionalinis_transliuotojas_misij%C4%85_vykdo_geriau.html, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

LITERATŪRA

1. Andrijauskas A., *Kultūrologijos istorija ir teorija*, Vilniaus, 2003.
2. Andrijauskas A., Kultūros sąvokos prasmių laukas ir funkcijos, *Logos*, Nr. 24, 2001, p. 16-26.
3. Andriuščenka J., *Starteginės vadybos procesas: strateginių nuostatų formulavimo paradigma*, <http://baitas.lzuu.lt/~mazylis/julram/7/23.pdf>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 10 12].
4. Ališanka E., Chtoniškosios vaizduotės linkmės šiuolaikinėje kultūroje, *In Kultūros istorijos tyrinėjimai*, Vilnius, 1992.
5. Alexy, R., *Teisinio argumentavimo teorija*, Vilnius, 2005.
6. Arlt H., *Culture, Civilization and human Society*, Vol. 1, Vienna, 2001.

7. Bruford W. H., *The German Tradition of self – Cultivation: „Bildung“ from Humboldt to Thomas Mann*, London: Cambridge University Press, 1975.
8. Baločkaitė R., Interneto komentarai Lietuvoje: semiotinis partizanavimas diskurso paraštėse, *Kalbėjimas paraštėse: alternatyvios viešosios erdvės Lietuvoje*, Vilnius, 2009, p. 55-89.
9. Ciceronas, *Tusculanae disputationes, II*.
10. Dunham H. M., *Data Mining: Introductory and Advanced Topics*, Pearson Education, 2006.
11. Donskis L., *Pilietinė visuomenė ir jos priešai: autoritetas, tiesa ir viešoji erdvė XXI amžiaus pradžios Lietuvoje*, 2004.
12. Donskis L., *Be pykčio. Vienerių metų minčių žemėlapis*, Vilnius, 2006.
13. Deuze M., *Journalists in the Netherlands*, Amsterdam: Aksant Academic Publishers, 2002, <http://dare.uva.nl/record/112258>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 01 11].
14. Elias N., *Apie kultūros ir civilizacijos sociogenezę Vokietijoje ir Prancūzijoje*, Vilnius, 1995, Nr. 6, p. 6-9.
15. Emery W. B., *National and International Systems of Broadcasting*. East Lansing: Michigan State University Press, 1969.
16. Franzen J., *Kaip būti vienam / Jonathan Franzen*, Vilnius, 2005.
17. *Filosofijos istorijos Chrestomatija. Naujieji amžiai*, Vilnius, 1987.
18. Foucault M., *Diskurso tvarka*, Vilnius, 1998.
19. Gaižutytė I., Muzikos organizacijų veiklos vadybos ypatumai, *In Meno aritmetika*, Kn. 1, Vilnius, 2004.
20. Gylys P., *Ekonomika, antiekonomika ir globalizacija*, Vilnius, 2008.
21. Gumuliauskas A., Politinė kultūra krizėje ar krizė politinėje kultūroje, *In. Lietuva: dabarties realijos ir ateities vizijos*, Šiauliai, 2010, p. 80-86.
22. Habermas J. *The structural transformation on the public sphere: an inquiry into a category of bourgeois*, UK, 2003.
23. Hettne B., Beyond the new regionalism, *New political economy*, 2005.
24. Hampton, J. J., *AMA Management Handbook*, 3 rd edn. Amacom, NY, 1994.
25. Hall St., Encoding/Decoding, *Culture, media, language*, New Yourk: Routledge, 1992.
26. Hitt M. A., Ireland R. D., Hoskisson R. E. *Strategic management: Competitiveness and Globalization*. Thamson South–West, 2003.

27. Humphreys, P. J., *Mass Media and Media Policy in Western Europe*, Manchester University Press, 1996.
28. Harcourt A., *The European Union and the regulation of media markets*, Manchester University Press, 2005.
29. Habermas J. *The structural transformation on the public sphere: an inquiry into a category of bourgeois*, UK, 2003.
30. Hans von Rautefeld, Thinking for Thousand: Emerson's Theory of Political Representation in the Public Sphere, *American Journal of Political Science*, N.49(1), 2005, p. 184-197.
31. Harris M., *Kultūrinė antropologija*, Vilnius, 1998.
32. Kardelis K., *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*, Vilnius, 2007.
33. Kavolis K., *Kultūros dirbtuvė*, Vilnius, 1996.
34. *Kultūros straipsnių rinktinė*, Lietuvos respublikos kultūros ministerija, 2006.
35. Kantas I., *Sprendimo galios kritika*, Vilnius, 1991.
36. *Kultūros prigimtis*, sud. Bieliauskas Ž., Juknevičius S., Vilnius, 1993.
37. *Kultūros politika*, Vilnius, 2008.
38. Krivickienė V., *Tarybų Lietuvos radijas pokario metais (1944-1951 m.)*, Vilnius, 1987.
39. Luobikienė I., *Socialinių tyrimų metodika*, Kaunas, 2007.
40. Lubytė E., *Permainų svoris: Dailės vadyba Lietuvoje 1988-2006*, Vilnius, 2008.
41. *Lietuvos tauta: būklė ir raidos perspektyvos*, Vilnius, 2007.
42. McQuail D., Winhald S., *Communication Models of the Study of Mass Communication*, London, 1993.
43. Melnikas B., Smaliukienė R., *Strateginis valdymas*, Vilnius, 2007.
44. Nevinskaitė L., Virtualios diskusijos kaip alternatyvios informacijos šaltinis, *Kalbėjimas paraštėse: alternatyvios viešosios erdvės Lietuvoje*, Vilnius, 2009, p. 120-156.
45. Nevinskaitė L., Vinogradnaitė I., Internetas kaip alternatyvi politinio socialumo vieta, *Kalbėjimas paraštėse: alternatyvios viešosios erdvės Lietuvoje*, Vilnius, 2009, p. 20-83.
46. Pečiulis Ž., Viešoji erdvė masinės komunikacijos eroje: audiovizualinės visuomenės tarybos idėjos raida, *Politologija*, 2005, Nr. 3 (39), p. 71-82.
47. Pečiulis Ž., Informacija ir žiniasklaida, *Informacijos mokslai*, 2003, t. 27.
48. Price M.E., Raboy M., *Public Service Broadcasting in Transitions: A Documentary Reader*, The European Institute for Media, 2001.

49. *Politikos mokslų enciklopedinis žodynas*. Vilnius, 2007.
50. Publius Vergilius Maro, *Georgikos*, Vilnius, 1997.
51. Rojas H., „*Corrective” Actions in the Public Sphere: How Perceptions of Media and media Effects Shape Online Behaviors*, <http://users.polisci.wisc.edu/behavior/Papers/Rojas2007.pdf>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 03 10].
52. Rumphorst W., *Model Public Service Broadcasting Law with an Introductory, Note and Explanatory Comments*, Geneve, 2003.
53. *Radijas ir televizija Lietuvoje 1996-2000*, sud. Liniauskas J., Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2000.
54. Seneka, *Diatribės*, Vilnius, 1997.
55. Sverdiolas A., *Kultūros filosofija*, Vilnius, 2007.
56. Sverdiolas A., *Lėkštutėlė lėkštelė: keli dabartinės Lietuvos viešosios erdvės ypatumai*, Vilnius, 2006.
57. Štikelis St., *Televizija ir radijas: vakar, šiandien ir rytoj*, Vilnius, 1982.
58. Swingewood A. *Cultural Theory and the Problem of Modernity*, New York: Palgrave, 1998.
59. Šniurevičiūtė R., Regionalizmo aspektas Lietuvos valstybinio radijo veikloje, *Acta humanitarica universitatis Saulensis* (Atiduota spaudai).
60. Šniurevičiūtė R., Nacionalinio radijo vieta šalies kultūros politikoje, *Studentų darbai – 2012*, Šiauliai, p. 73.
61. Trosby D., *Economics and culture*, Cambridge University Press, 2001.
62. Tomas Akviniėtis, *Filosofijos traktatų rinktinė*, Vilnius, 2009.
63. Tidikis R., *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*, Vilnius, 2009.
64. Vinogradnaitė I., *Viešosios erdvės Lietuvoje: rimtas požiūris į interneto komentarus, Vertybių nykimas? Rimtas požiūris į atsakomybę*, sud. Jokubaitis A., Vilnius, 2008.
65. Vilkončius L., *Kultūros politiką lemia valstybės valdžios apsisprendimas*. In. *Meno aritmetika*, red. E. Žalpus. Vilnius, 2004.
66. Zammito J., *Kant, Herder and the Birth of Anthropology*, University of Chicago Press, 2002.
67. Žanas Žakas Ruso, *Rinktiniai raštai*, Vilnius, 1979.
68. Žydžiūnaitė V., Methodological Considerations: Sequential Linking of Qualitative and Quantitative Research, *Socialiniai mokslai*, 2007, Nr. 1(55), p. 13-18.

69. White L., The Concept of Culture, *American Antropologist*, Vol. 61, Washington, 1959.

SANTRAUKA

Nacionalinio radijo kultūrinė misija šiuolaikinėje Lietuvos visuomenėje

Pagrindinės sąvokos: *Nacionalinis radijas, kultūra, kultūrinė misija, visuomenė.*

Lietuvos nacionalinio radijo kultūrinė misija šiuolaikinėje visuomenėje nėra tyrinėta jokiais aspektais. Todėl šiame darbe pateikiami nauji tyrimai bei išvagos.

Šio darbo analizės objektas – nacionalinio radijo kultūrinė misija. Jame siekiama išsiaiškinti, koks yra radijo darbuotojų požiūris į nacionalinio radijo kultūrinę misiją bei visuomenės nacionalinio radijo kultūrinės misijos suvokimas.

Sovietiniu laikotarpiu kultūrai radijuje buvo skiriama daug dėmesio. Tačiau laidos buvo ideologizuotos, kontroliuojamos bei cenzūruojamos. Po nepriklausomybės paskelbimo kultūros laidų skaičius sumažėjo pirmiausia dėl sudėtingos politinės situacijos bei nepakankamo finansavimo.

Lietuvos nacionalinio radijo veikloje regionalizmo aspektas nėra įgyvendinamas. Nacionalinis radijas neteikia išskirtinio dėmesio kuriam nors regionui. Nėra kuriamos ir transliuojamos atskiros laidos apie gyvenimą periferijoje ar jos problemas.

Nacionalinio radijo vietą šalies praktinėje kultūros politikoje lemia parlamento, vykdomosios valdžios bei politinio elito požiūris į nacionalinį radiją. Iš 15 nepriklausomos Lietuvos vyriausybių, tik 6 vyriausybių programose figūruoja nacionalinis radijas ir jo veiklos tobulinimas. Politinio elito požiūris į nacionalinį radiją nėra vienareikšmiškas. Jis viešojoje erdvėje kelia nacionalinio radijo finansavimo bei misijos problemą. Daugelis Europos visuomeninių transliuotojų kartu ir Lietuvos deklaruoja demokratines plėtotes, socialinių ryšių ir visuomenės integravimo tikslus. Lietuvos nacionalinio radijo misija nėra išskirtinė, turi daug bendrų sąsajų su Europos bei JAV visuomeninių transliuotojų misijomis.

Atlikus tyrimą, darbe pateikiamos 6 radijo darbuotojų požiūris į nacionalinio radijo kultūrinę misiją.

Anketinė apklausa atskleidė, jog visuomenės nacionalinio radijo kultūrinės misijos suvokimas svyruoja nuo kokybiškų kultūros laidų transliavimo iki visuomenės supažindinimo su kultūra bei klausytojo kultūrinio skonio lavinimu. Dauguma respondentų mano, kad nacionalinis radijas vykdo savo kultūrinę misiją.

SUMMARY

The cultural mission of the national radio in the contemporary Lithuania's society

Main concepts: *National radio, culture, cultural mission, society.*

The cultural mission of the national radio in the contemporary Lithuania's society is not researched in any aspects. That is why in this thesis new researches and insights are presented.

The object of this analysis is the cultural mission of the national radio. In this thesis our aim is to find out, what is the society's and radio employees' attitude towards the cultural mission of the national radio and the society's perception of national radios' mission.

During the soviet period there was a lot of attention for a culture in the radio, but the broadcasts were ideological, controlled and censored. After the declaration of independence the number of culture broadcasts decreased due the difficult political situation and the lack of funding.

The aspect of Lithuania's national radio regionalism is not realized. The national radio does not give any exceptional attention for separate regions. There are now separate broadcasts about the life in the periphery or its problems.

National radios' place in the practical cultures' policy is determined by the parliament, the executive and the political elites approach to the national radio. Out of the 15 independent Lithuania's government, only in the 6 government broadcasts the national radio is figuring and improving its performance. Political elites approach to the national radio is not unambiguous. It is posing the problems of national radios financing and its mission's problem in the public space. Many European public service broadcasters, including Lithuania's, are declaring the democratic development, social relations and social integration goals. Lithuania's national radios mission is not unique, it has a lot of common links with Europe and the USA public service missions.

After finishing the research, 6 radio employees' opinions about the national radio were presented. Questionnaire revealed that the society's perception of the national radio's cultural mission varies from the quality of cultures' broadcasts, to society's introduction with culture. Most of the respondents believe that the national radio is fulfilling its cultural mission.

PRIEDAI

1. Kultūros laidos (1956-1966)
2. Kultūros laidos (1967-1976)
3. Kultūros laidos (1977-1987)
4. Kultūros laidų pasiskirstymas pagal pobūdį(1956-1966)
5. Kultūros laidų pasiskirstymas pagal pobūdį (1967-1976)
6. Kultūros laidų pasiskirstymas pagal pobūdį (1977-1987)
7. Kultūros laidos (1988-1992)
8. Kultūros laidų pasiskirstymas pagal pobūdį (1988-1992)
9. Kultūros laidų pasiskirstymas pagal pobūdį (1993-2004)
10. Kultūros laidos (1993-2005)
11. Kultūros laidų pasiskirstymas pagal pobūdį (2005-2012)
12. Kultūros laidos(2005-2012)
13. Muzikinio pobūdžio laidų tendencijos (1956-2012)
14. Pažintinio pobūdžio laidų tendencijos (1956-2012)
15. Meninio pobūdžio laidų tendencijos (1956-2012)
16. Pramoginio pobūdžio laidų tendencijos (1956-2012)
17. Atviro tipo interviu klausimynas VŠĮ Šiaulių korespondentų biuro Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos žurnalistei.
18. Interviu su VŠĮ Šiaulių korespondentų biuro Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos žurnaliste Lidija Jankauskiene
19. Nacionalinio radijo klausytojų auditorija Šiaulių regione
20. Klausytojų auditorija pagal lytį
21. Nacionalinio radijo patrauklumas
22. Nacionalinio radijo misija
23. Nacionalinio radijo kultūrinė misija
24. Nacionalinio radijo misijos vykdymas
25. Straipsnių nacionalinio radijo misijos tema komentarų skaičius

26. Nacionalinio radijo biudžetas
27. Komentatorių nuomonė apie nacionalinio radijo misiją
28. Komentatorių nuomonė apie nacionalinį radiją
29. Klausimynas radijo darbuotojams
30. Visuomenės nacionalinio radijo kultūrinės misijos suvokimo tyrimo instrumentas – anketa
31. Anketinė apklausa raštu su buvusiu Lietuvos nacionalinio radijo direktoriumi Rimgaudu Geleževičiumi
32. Interviu su „RS 2“ program direktore Lina Venckute
33. Interviu su „Saulės“ radijo direktore Rasa Akučiene
34. Interviu su nacionalinio radijo žurnalistu, redaktoriumi Česlovu Burba
35. Interviu su nacionalinio radijo žurnaliste bei laidų vedėja Daiva Trečiokaite
36. Interviu su nacionalinio radijo žurnalistu bei laidų vedėju Artūru Matuzu
37. Apklaustų respondentų pasiskirstymas pagal lytį
38. Apklaustų respondentų pasiskirstymas pagal amžių
39. Apklaustų respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą
40. Apklaustų respondentų pasiskirstymas pagal socialinę padėtį
41. Respondentų nuomonės pasiskirstymas apie populiariausias radijo stotis Lietuvoje
42. Radijo auditorijos dienos ir savaitė pasiekimas 2011 m. rudeni
43. Vidutinė radijo auditorijos struktūra pagal laiką Lietuvoje 2011 m. rudeni
44. Respondentų pasiskirstymas pagal televizijos žiūrėjimą ir radijo klausymą
45. Respondentų klausančių radijo pasiskirstymas pagal lytį
46. Respondentų pasiskirstymas pagal nacionalinio radijo klausymą
47. Respondentų, kurie klauso nacionalinio radijo pasiskirstymas pagal lytį
48. Respondentų, kurie klauso nacionalinio radijo pasiskirstymas pagal išsilavinimą
49. Respondentų, kurie klauso nacionalinio radijo pasiskirstymas pagal socialinį statusą
50. Respondentų, kurie klauso nacionalinio radijo pasiskirstymas pagal klausymo dažnumą
51. Respondentų, kurie klauso nacionalinio radijo pasiskirstymas pagal klausomų laidų pobūdį
52. Respondentų, kurie klauso nacionalinio radijo laidų klausimosi pasiskirstymas pagal lytį
53. Respondentų, kurie klauso nacionalinio radijo pasiskirstymas pagal kultūros laidų kokybės vertinimą
54. Respondentų, kurie klauso nacionalinio radijo pasiskirstymas pagal siūlomų laidų kiekį

55. Respondentų, kurie klauso nacionalinio radijo nuomonės pasiskirstymas pagal nacionalinio radijo patrauklumą
56. Respondentų nuomonės pasiskirstymas pagal nacionalinio radijo patrauklumą
57. Respondentų dažniausiai įvardintos nacionalinio radijo nepatrauklumo priežastys
58. Respondentų dažniausiai įvardintos nacionalinio radijo patrauklumo priežastys
59. Respondentų dažniausiai įvardinama nacionalinio radijo misija
60. Respondentų dažniausiai įvardinama nacionalinio radijo kultūrinė misija
61. Respondentų nuomonės pasiskirstymas pagal nacionalinio radijo kultūrinės misijos vykdymą
62. Respondentų nuomonės pasiskirstymas pagal nacionalinio radijo kultūrinį orientavimąsi

Kultūros laidos (1956-1966 m.)*

Pažintinės	Meno	Pramoginės	Muzikos
„Anglų kalbos pamokėlė“	Radijo teatras	Dainos, šokiai, estrada	„Baletų montažai“
„Ižymieji pasaulio dirigentai“	Pasakėlė mažiesiems	Koncertas „Linkime pasveikti“	„Chorai iš klasikinių operų“
„Koncertas – pašnekesys“	Vaikų radijo teatras	Koncertas - mįslė	„Estradinės melodijos“
„Lietuvių tautosakos rinkėjai ir puoselėtojai“	Poezijos valandėlė	Koncertas „Klausytojai siūlo“	„Estradinės dainos“
„Literatūros naujienos“	Radijo apybraiža/apsakymas	Koncertas „Mano mėgstamiausias kūrinys“	„Eteryje nauja daina“
„Liaudies šokiai, papročiai, dainos, linksmos nuobiros“		Literatūrinių pageidavimų koncertas	„Estradinės muzikos kaleidoskopas“
„Liaudies žaidimai“		„Jūsų mėgstamiausios eilutės“	„Fragmentai iš operų“
„Liaudies šokiai“		„Linksmasis subatvakaris“	„Iš pasaulio muzikos lobynų“
„Moksleiviams“		Pageidavimų koncertas	„Iš koncertų salių“
„Nauja įdomu. Paskaitykite“		Šokiai, estrada	„Iš lietuviškų baletų“
„Prie mikrofono“			„Mūsų fonotekos naujienos“
„Su draugystės mikrofonu“			„Muzika filmams ir spektakliams“
„Taisyklingai kalbėkime ir rašykime“			„Melodijų paradas“
„Vaikams“			„Naujausi Lietuvos radijo įrašai“
			„Nuo melodijos prie melodijos“

			„Klasikų dainos“
			„Klasikinės melodijos“
			„Klasikinės muzikos sekmadienis“
			„Koncertas „ Tarp darbo valandų“
			Muzikinė laida „ Ar jūs žinote“
			„Liaudies dainos“
			„Liaudies melodijos“
			„Lengvosios melodijos“
			„Lietuvių liaudies melodijos“
			„Lyrinės liaudies dainos“
			„Melodijos iš kino filmų“
			„Operinės muzikos vakaras“
			„Operų pasaulyje“
			„Operų uvertiūros“
			Operetės
			„Pasaulio meno meistrų koncertas“
			„Simfoniniai valsai“
			„Simfoninės poemos“
			„Simfoninis koncertas“
			„Siuitos iš baletų“
			„Simfoninės variacijos“
			„Tarybinių kompozitorių

			kūriniai“
			„Tarybinių operų fragmentai“
			„TSRS tautų liaudies muzika“
			„Tarybinių kompozitorių simfonijos“
			„Tarybų šalies melodijos“
			„Vargonų muzika“
			„Vokaliniai duetai“

*Radijo laidų tinklelis sudarytas remiantis Lietuvos radijo ir televizijos savaitraščiu „*Kalba Vilnius*“:

1956 m.: Nr. 5, p. 6-7; Nr. 12, p. 6-7; Nr. 26, p. 4-6 Nr. 56, p. 4-6.

1957 m.: Nr. 13, p. 3-5; Nr. 22, p. 3-5; Nr. 40, p. 4-6, Nr. 57, p. 3-5.

1958 m.: Nr. 1, p. 4-6; Nr. 20, p. 4-6; Nr. 39, p. 4-5. Nr. 60, p. 4-6.

1959 m.: Nr. 4, p. 6-7; Nr. 20, p. 6-7; Nr. 40, p. 6-8; Nr. 49, p. 6-7.

1960 m.: Nr. 16, p. 4-7; Nr. 34, p. 6-7, Nr. 47, p. 6-8; Nr. 56, p. 3-5.

1962 m.: Nr. 7, p. 6-8; Nr. 37, p. 6-8, Nr. 54, p. 3-5, Nr. 68, p. 8-10.

1963 m.: Nr. 6, p. 4-6; Nr. 30, p. 4-7; Nr. 44, p. 6-8; Nr. 56, p. 4-6.

1966 m.: Nr. 11, p. 3-4,; Nr. 28, p. 3-4; Nr. 42, p. 3-4; Nr. 60, p. 3-5.

1967 m.: Nr. 1, p. 4-7; Nr. 20, p. 4-7; Nr. 38, p. 7-8; Nr. 42, p. 4-7.

1968 m. : Nr. 5, p. 6-9; Nr. 15, p. 6-9; Nr. 30, p. 7-10; Nr. 44, p. 7-10.

1969 m.: Nr. 3, p. 6-8; Nr. 20, p.8-10; Nr. 29, p. 6-9; Nr. 50, p. 8-10.

Kultūros laidos (1967-1976 m.)*

Pažintinės	Meno	Pramoginės	Muzikos
„Garsieji pasaulio rašytojai“	Jaunojo klausytojo radijo teatras	Koncertas „Linkime pasveikti“	„Baletų montažai“
„Knygos bičiulių klubas“	Literatūros skaitymai	Klausytojai siūlo	„Chorai iš lietuviškų operų“
„Kino naujienos“	Radijo teatras	Pageidavimų koncertas	„Estradinės parafrazės“
„Kalbos valandėlė“	Radijo apybraižos/apsakymai	Subatos vakarėly	„Estradinės dainos“
„Koncertas – prisiminimai“	Prie mikrofono pasakų senelis	Šokiai ir estrada	„Estradinė muzika“
„Literatūrinė savaitė“	Poezijos valandėlė		„Eteryje nauja daina“
Laida iš Kauno. „Miestas ir muzika“	Prie mikrofono skaitovai		„Estradinės lopšinės“
„Liaudies dainos, šokiai, papročiai“	Pasakėlė mažiesiems		„Fragmentai iš operų“
„Netikėti susitikimai“	Vaikų radijo teatras		„Harmonizuotos melodijos“
„Moksleiviams“			„Ištraukos iš baletų“
„Parodos ir jų ekskursijos“			„Ištraukos iš operų“
„Paveikslų galerijos įrašai“			„Iš radijo muzikos aruodų“
„Prie mikrofono“			„Iš liaudies muzikos lobyno“
„Prozos naujienos“			„Kameriniai valsai“
Radijo žurnalas „Kultūra“			„Klasikų kūriniai“
„Respublikos teatrų scenose“			„Klasikinės muzikos popietė“
„Radijas mokyklai“			„Klasikinės muzikos sekmadienis“

„Vestuvių melodijos“			„Lietuviška muzika“
„Vaikams“			„Liaudies dainos“
			„Lietuvių klasikų kūrinių pusvalandis“
			„Liaudies melodijos“
			„Liaudies melodijų margumynas“
			„Lietuvių liaudies muzikos pusvalandis“
			„Lengvosios melodijos“
			„Lyrinės vakaro melodijos“
			„Lietuviški duetai“
			„Muzikinis rytmetis“
			„Muzikinės novelės“
			„Muzika kino filmams“
			„Operečių puslapiai“
			Operos
			„Operečių fragmentai“
			„Populiari klasikinė muzika“
			„Populiariosios muzikos koncertas“
			„Saviveiklininkų koncertas“
			„Siuitos iš kino filmų“
			„Siūlome įsirašyti“
			„Simfoninės poemos“
			„Simfonijos“
			„Socialistinių šalių melodijos“

			„Šokių muzika“
			„Šokiai iš kino filmų“
			„Tarybinių operų fragmentai“
			„Tarybinės dainos“
			„TSRS tautų melodijos“
			„Tarybinių autorių kūriniai“
			„Vidudienio koncertas“
			„Vargonų muzika“
			„XX amžiaus muzika“

*Radijo laidų tinklelis sudarytas remiantis Lietuvos radijo ir televizijos savaitraščiu „*Kalba Vilnius*“:

1970 m.: Nr. 1, p. 6-9; Nr. 13, p. 7-9; Nr. 29, p. 7-9; Nr. 68, p. 6-10.

1971 m.: Nr. 31, p. 4-6; Nr. 58, p. 6-8; Nr. 70, p. 5-9; Nr. 16, p. 6-8.

1972 m.: Nr. 3, p. 6-8; Nr. 39, p. 3-5, Nr. 53, p. 6-9; Nr. 66, p. 7-9.

1973 m.: Nr. 8, p. 7-8; Nr. 12, p. 7-8; Nr. 20, p. 7-8; Nr. 45, p. 7-8.

1974 m.: Nr. 31, p. 11 -13; Nr. 39, p. 7-9; Nr. 42, p. 7-9; Nr. 60, p. 8-10.

1975 m.: Nr. 31, p. 4-6; Nr. 52, p. 6-8; Nr. 41, p. 3-5; Nr. 67, p. 3-5.

1976 m.: Nr. 27, p. 6-7; Nr. 45, p. 6-7; Nr. 53, p. 4-5; Nr. 68, p. 5-7.

1978 m.: Nr. 11, p. 9-13; Nr. 29, p. 3-5; Nr. 59, p. 6-8,; Nr. 67, p. 4-8.

1979 m.: Nr. 6, p. 4-6; Nr. 38, p. 6-9; Nr. 47, p. 6-9; Nr. 61, p. 6-9.

Kultūros laidos (1977-1987 m.)*

Pažintinės	Meno	Pramoginės	Muzikos
„Interviu su poetu“	Literatūriniai skaitymai	Koncertas pagal radijo klausytojų pageidavimus	„Džiazo muzika“
„Kalbos valandėlė“	Literatūros popietė	Koncertas „Linkime pasveikti“	„Estradinis kaleidoskopas“
„Knygos bičiulių klubas“	Literatūrinės miniatiūros	Muzikiniai pageidavimai	Fonotekos naujiena
„Koncertas – pašnekesys“	Radijo apybraiža/apsakymas	Mano mėgstamiausias kūrinys	„Iš koncertų salių“
„Koncertas – prisiminimas“	Radijo vaidinimas jaunimui	Subatos vakarėly	„Klasikinės muzikos koncertas“
„Kauno panorama“	Radijo teatras		„Klasikinės muzikos mėgėjui“
Laida iš Kauno. „Miestas ir muzika“	Radijo vaidinimas		„Kamerinės muzikos vakaras“
„Literatūriniai susitikimai“	Poezija - gyvenimo sesuo		„Klasikinės muzikos rytmetis“
„Lietuvių liaudies dainos, šokiai ir žaidimai“	Pasakėlė mažiesiems		„Kino filmų melodijos“
„Lietuvių liaudies žaidimai“	Vakaras su knyga		„Lietuviška estrada“
Mokomės rusų kalbos			„Lengvosios melodijos“
„Mūsų kalba“			„Liaudies melodijos“
„Prie knygų lentynos“			„Liaudies muzikos koncertas“
„Publicistinė rašytojo tribūna“			„Liaudies dainos“
„Paveikslų galerijos įrašai“			„Lietuviškų baletų fragmentai“
„Profesija“			„Meno saviveikla“

„Radijo popietė moksleiviams“			„Nuotaikų kaleidoskopas“
„Radijas vaikams“			„Nuo melodijos prie melodijos“
Radijo žurnalas „Kūryba“			„Nauji Lietuvos radijo įrašai“
Radijo žurnalas „Muzika“			„Operų fragmentai“
„Su draugystės mikrofonu“			Operos
„Vestuvių melodijos“			„Populiarios muzikos koncertas“
Radijo žurnalas „Versmės“			„Pasaulio tautų liaudies dainos“
			„Plokštelių muzika“
			„Populiarios klasikinės muzikos koncertas“
			„Siūlome įsirašyti“
			„Šokių muzika“
			„Šokių muzikos kaleidoskopas“
			„Tarybinės muzikos valanda“
			„Tarybinių operečių fragmentai“
			„TSRS tautų muzika“
			„Vilniaus koncertų salėse“
			„Vargonų muzika“

*Radijo laidų tinklelis sudarytas remiantis Lietuvos radijo ir televizijos savaitraščiu „*Kalba Vilnius*“:

1980 m.: Nr. 14, p. 6-8; Nr. 31, p. 6-8; Nr. 47, p. 6-8; Nr. 65, p. 6-8.

1981 m.: Nr. 35, p. 6-8; Nr. 42, p. 6-8; Nr. 50, p. 6-8, Nr. 63, p. 6-8.

1982 m.: Nr. 9, p. 6-9; Nr. 19, p. 6-9; Nr. 48, p. 6-9; Nr. 66, p. 6-9.

1983 m.: Nr. 14, p. 6-9; Nr. 39, p. 4; Nr. 49, p. 6-9; Nr. 55, p. 6-9.

1984 m.: Nr. 1, p. 6-8; Nr. 17, p. 6-8; Nr. 39, p. 6-8; Nr. 53, p. 6-9.

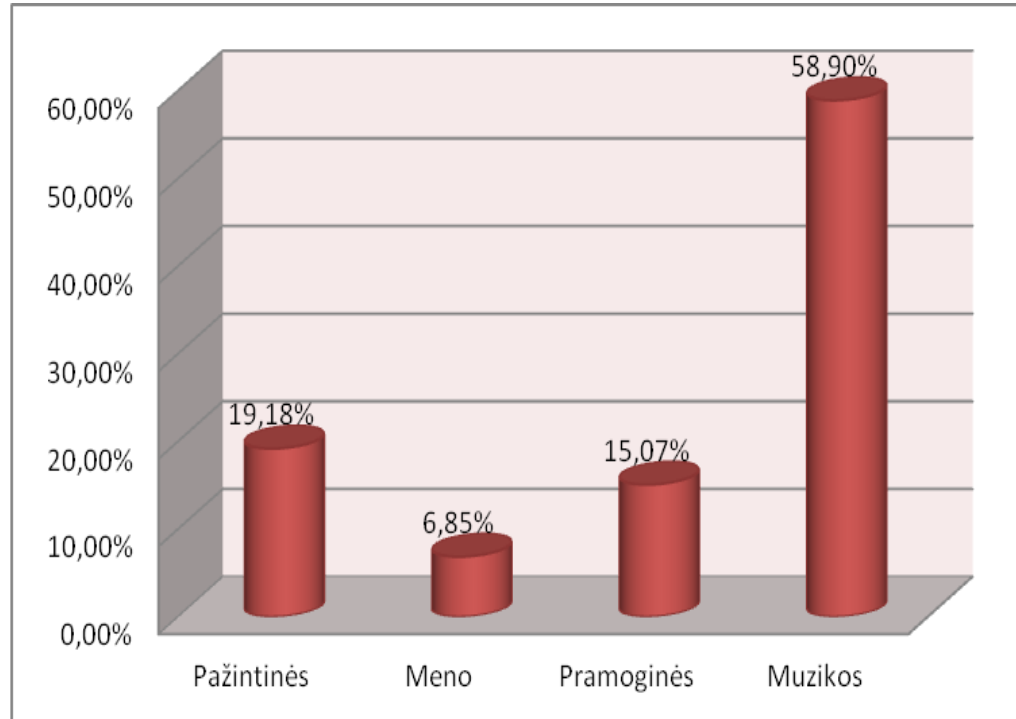
1985 m.: Nr. 20, p. 6-9; Nr. 39, p. 6-9; Nr. 46, p. 6-9, Nr. 61, p. 6-9.

1986 m.: Nr. 39, p. 6-7; Nr. 46, p. 8-9; Nr. 56, p. 8-9; Nr. 60, p. 6-7.

1987 m.: Nr. 3, p. 8-9; Nr. 28, p. 8-9; Nr. 47, p. 8-9; Nr. 58, 8-9.

4 priedas

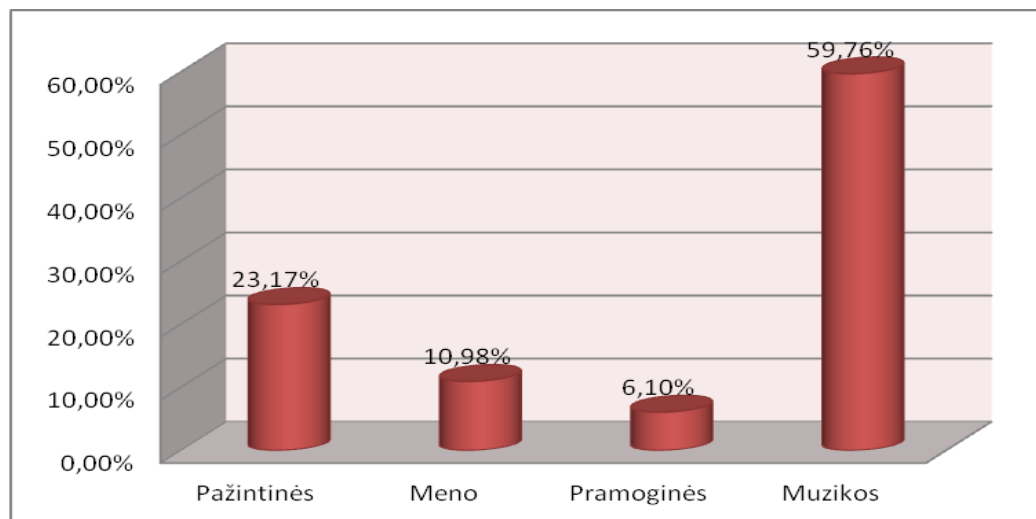
Kultūros laidų pasiskirstymas pagal pobūdį 1956-1966 m.*

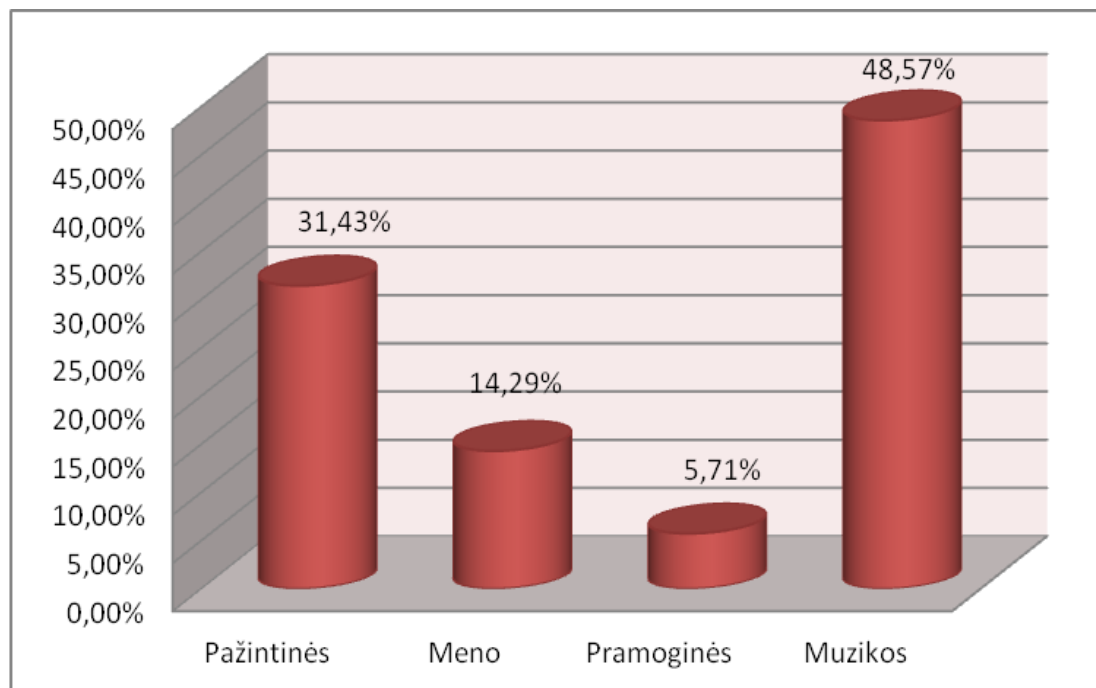
*Stulpelinė diagrama sudaryta pagal darbo autorės sudarytus priedus (žr. 1 priedą)

5 priedas

Kultūros laidų pasiskirstymas pagal pobūdį 1967-1976 m.*

*Stulpelinė diagrama sudaryta pagal darbo autorės sudarytus priedus (žr. 2 priedą)

Kultūros laidų pasiskirstymas pagal pobūdį 1977-1987 m.*

*Stulpelinė diagrama sudaryta pagal darbo autorės sudarytus priedus (žr. 3 priedą)

Kultūros laidos (1988-1992 m.)*

Pažintinės	Meno	Pramoginės	Muzikos
„Eureka“	Literatūrinės miniatiūros	Koncertas pagal klausytojų pageidavimą	Baletų fragmentai
„Gimtoji literatūra“	Pasaka	Muzikiniai sveikinimai	Džiazo muzika
„Gimtoji kalba“	Radijo apsakymas		„Dainuojame, skambiname, griežiamo“
„Istorija prabyla“	Radijo teatras		„Estradinė muzika“
„Istorijos puslapiai pasakoja“	Vaidinimas moksleiviams		„Estradiniai ritmai“
„Iš vokalinio meno istorijos“	Vakaro lyrika		„Giedroji klasika“
„Kultūra ir religija“	Vakaras su knyga		„Interliudas“
„Kultūra ir dorovė“			„Iš tautos dainų skrynelių“
„Literatūra“			„Iš fonotekos fondų“
„Paskutinis suolas“			„Iš radijo muzikos aruodų“
„Radijas moksleiviams“			„Juventus“
„Radijas vaikams“			„Jūsų fonotekai“
„Šeštadienio susitikimai“			„Jaunimo muzikos studija“
Teatras			„Klasikinės muzikos popietė“
„Tautinių grupių istorinė atmintis“			„Klasikų partitūros“
„Taisyk žodžiui kelia“			Klasikinė muzika
„Vardai“			„Klasikinės miniatiūros“
			„Lyrinės melodijos“

			„Liaudies muzika“
			„Musica“
			„Musica hucunda“
			„Muzikinis kaleidoskopas“
			„Miuziklų ir operečių fragmentai“
			„Mažasis radijo rečitalis“
			„Muzikinis šiupinys“
			„Muzikinė estafetė“
			„Nuo melodijos prie melodijos“
			„Operinės muzikos vakaras“
			Operos
			„Pasaulio tautų liaudies melodijos“
			„Plokštelė“
			„Populiarios muzikos koncertas“
			„Sekmadienio harmonija“
			„Tautos gaida“
			„Vidudienio koncertas“

*Radijo laidų tinklelis sudarytas remiantis Lietuvos radijo ir televizijos savaitraščiu „*Kalba Vilnius*“:

1988 m.: Nr. 5, p. 8; Nr. 14, p. 8; Nr. 27, p. 9; Nr. 45, p. 8; Nr. 65, p. 8.

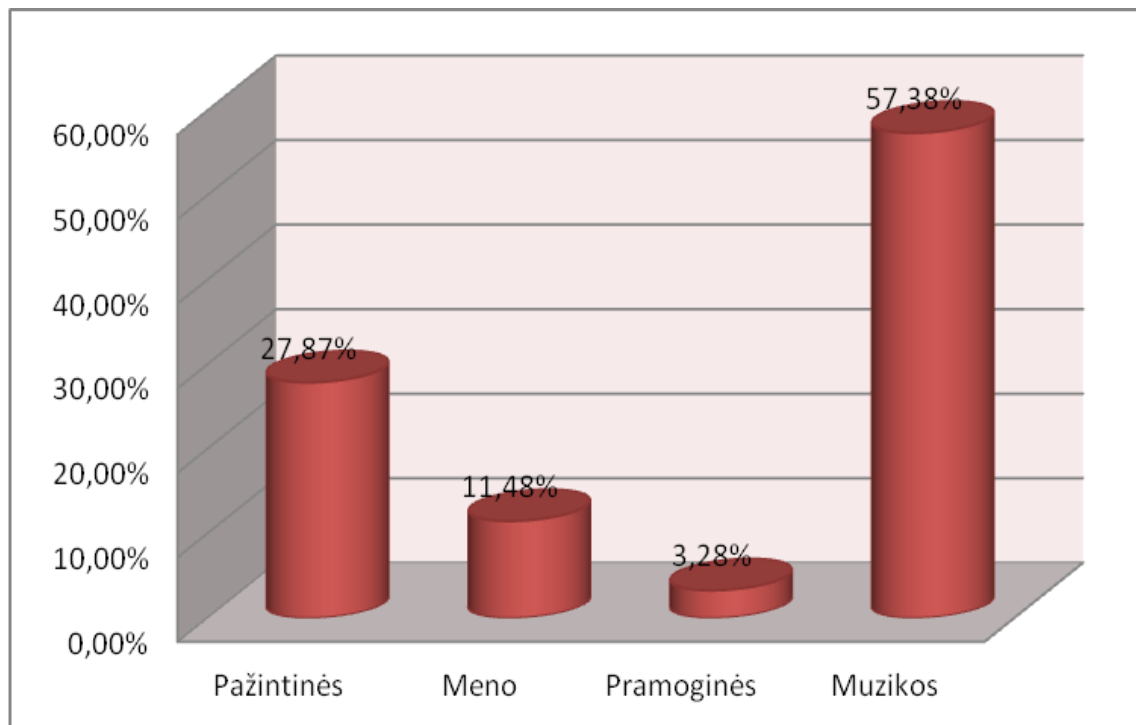
1989 m.: Nr. 12, p. 8; Nr. 19, p. 8; Nr. 35, p. 9; Nr. 54, p. 9; Nr. 69, p. 9.

1990 m.: Nr. 4, p. 4; Nr. 23, p. 4; Nr. 40, p. 4; Nr. 52, p. 3; Nr. 59, p. 4.

1991 m.: Nr. 1, p. 4; Nr. 24, p. 3; Nr. 34, p. 3; Nr. 55, p. 7; Nr. 61, p. 7.

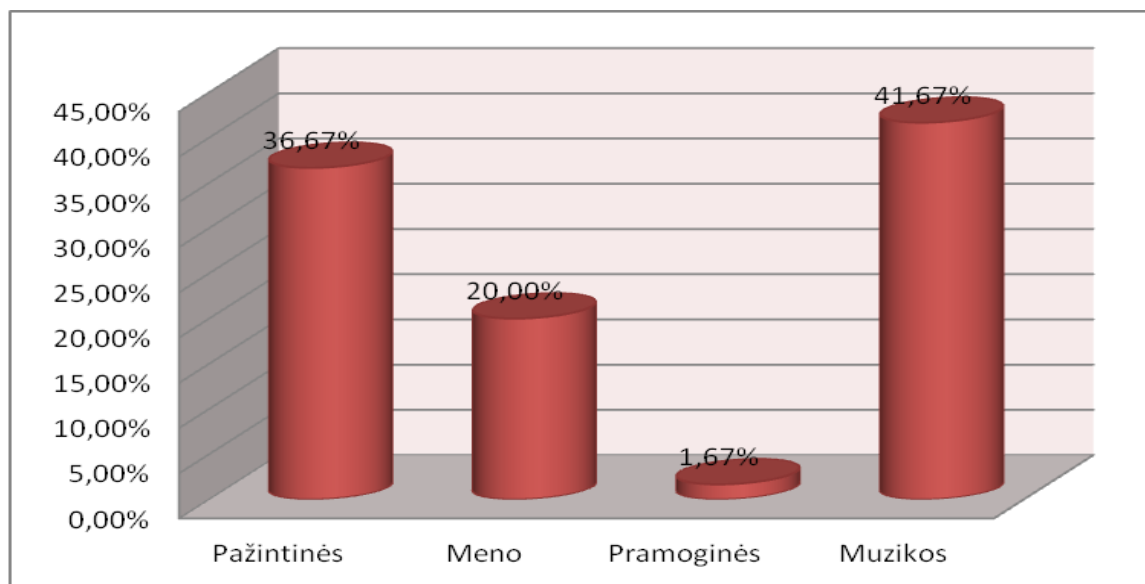
1992 m.: Nr. 26, p. 9; Nr. 37, p. 12; Nr. 48, p. 7; Nr. 53, p. 7; Nr. 67, p. 9.

Kultūros laidų pasiskirstymas pagal pobūdį 1988-1992 m.*

*Stulpelinė diagrama sudaryta pagal darbo autorės sudarytus priedus (žr. 7 priedą)

Kultūros laidų pasiskirstymas pagal pobūdį 1993-2004 m.*

*Stulpelinė diagrama sudaryta pagal darbo autorės sudarytus priedus (žr. 10 priedą)

Kultūros laidos (1993-2004 m.)*

Pažintinės	Meno	Pramoginės	Muzikos
„Anapus rampos“	Detektyvas	Muzikiniai sveikinimai	„Ars musica“
„Eureka“	Kviečia teatras		„Bravo!“
„Gimtoji kalba“	Mažasis radijo teatras		„Džiazo vakaras“
„Homo cultus“	Radijo apsakymai		„Dainynas“
„Koncertas prisiminimas“	Popietė su knyga		„Euroradijo koncertas“
„Kultūros puslapiai“	Poetiniai skaitymai		„Iš folkloros skrynelės“
„Kultūros savaitė“	Po lyros ženklų		„Jos didenybė operetė“
„Klasikos enciklopedija“	Vaidinimas moksleiviams		„Koncertų salėse“
„Knygų piramidė“	Vakaro pasaka		„Kolekcijos. Archyvai. Fonoteka“
„Literatūros akiračiai“	Vakaras su knyga		„Lietuvių klasikai“
„Muzikos vardynas“	Vidurnakčio lyrika		„Lietuvių godos“
„Portretas“			„L'estro armonica“
„Professor Grammar“. Mokomės anglų kalbos			„Muzikinis vidudienis“
„Paskutinis suolas“			„Muzikinis pastišas“
„Savaitė operos teatre“			„Operos vakaras“
„Šaltiniai“			„Pasaulio koncertų salėse“
„Tetos Betos viktorina“			„Senosios muzikos valanda“
„Taisyk žodžiui kelią“			„Sudie, XX amžiau“
„Teatro uždangą praskleidus“			„Tautos gaida“

„Teatras, parodos, koncertai“			„Terra harmonija“
„Vokiškai? - kodėl ne?“			„Vivat classica“
Žurnalas „Muzika“			„Valsai“
„Versmė“			„Vudstoko vaikai“
			„Vakaro orkestras“
			„Žvaigždės žiūri į žemę“

*Radijo laidų tinklelis sudarytas remiantys:

Lietuvos radijo ir televizijos savaitraščiu „*Kalba Vilnius*“: 1993 m.: Nr. 7, p. 17; Nr. 15, p. 17-19; Nr. 51, p. 17-20; Nr. 56, p. 17-20;

1994 m.: Nr. 23, p. 17-18; Nr. 36, p. 19; Nr. 42, p. 18-19; Nr. 51, p. 17.

1995 m.: Nr. 23, p. 14-17; Nr. 29, p. 14 – 18; Nr. 45, p. 18; Nr. 48, p. 18-19.

1996 m.: Nr. 12, p. 13-15; Nr. 34, p. 13-15; Nr. 45, p. 13.

1997 m.: Nr. 17, p. 14-19; Nr. 36, p. 14-19, Nr. 42, p. 14-19, Nr. 46, p. 14 – 19.

1998 m.: Nr. 3, p. 20; Nr. 34, p. 20; Nr. 47, p. 20-22, Nr. 51, p. 20.

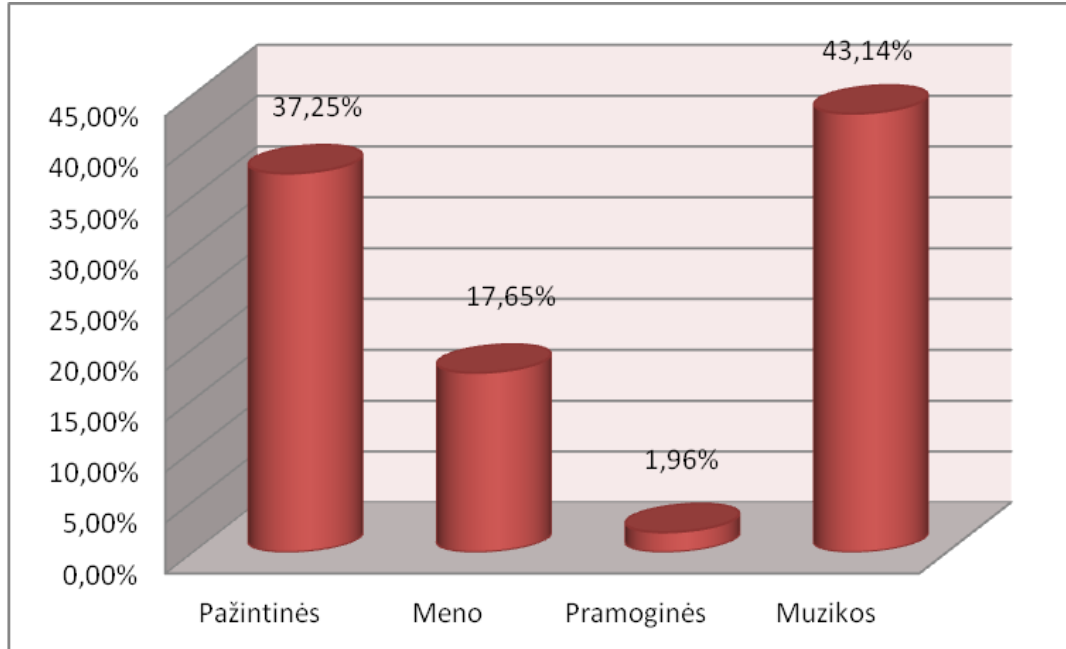
1999 m.: Nr. 4, p. 7-8; Nr. 29, p. 7; Nr. 33, p. 7, Nr. 45, p. 7.

Valstybinis laikraštis „*Lietuvos Aidas*“: 2000 m., Nr. 64 (8066), p. 21; Nr. 71 (8073), p. 22; Nr. 96 (8098), p. 21; Nr. 112 (8100), p. 21-22.

2001 m.: Nr. 10 (8365), p. 14-15; Nr. 24(8376), p. 13 -15; Nr. 34 (8413), 14-15; Nr. 55(8465), p. 14-15.

2002 m.: Nr. 4 (8584), p. 15; Nr. 10 (8590), p. 15; Nr. 17(8597), p. 15; Nr. 29 (8608), p. 15.

2003 m.: Nr. 280 (9161), p. 15-16; Nr. 302 (9183), p. 15-16, Nr. 334(9267), p. 15-16; Nr. 346 (9302), p. 15-16.

Kultūros laidų pasiskirstymas pagal pobūdį 2005-2012 m.*

*Stulpelinė diagrama sudaryta pagal darbo autorės sudarytus priedus (žr. 12 priedą)

Kultūros laidos (2005-2012 m.)*

Pažintinės	Meno	Pramoginės	Muzikos
„Būtašis laikas“	Kviečia teatras	Sveikinimų ratas	„Ars musica“
„ Gyvoji istorija“	Po lyros ženklų		„Antra pavara“
„ Gamta - visų namai“	Radio teatras		„Džiazo pasažai“
„Kultūros savaitė“	Radio dokumentika		„Euroradio koncertas“
Koncertai. Parodos. Spektakliai	Tekstai		„Iš radio aukso fondų“
„ Kalbos valandėlė“	Vakaras su knyga		„Klasikos versmė“
„ Kaip žmonės gyvena“	Vidurnakčio lyrika		„Klasikos sodai“
„ Kino Meka“	Vaikų radio teatras		„Kamerinė muzika“
„ Knygų apžvalgos“	Vakaro pasaka		„Lietuvos koncertų salėse“
„ Mes, moterys“			„Modus“
„ Literatūros akiračiai“			„Musica sacra“
„ Laisvai !“			„Muzikinis pastišas“
„Parodų salėse“			„Muzikinė dėžutė“
Radio paskaitos			„Muzikinis vidudienis“
„ Tetos Betos viktorina“			„Operissimo“
„ Toks gyvenimas“			„Operos vakaras“
„ Žinių amžius“			„Pasaulio koncertų salėse“
„ Žmonės ir idėjos“			„Ryto allegro“
XX amžiaus istorijos			„Sudie, XX amžiau“
			„Vudstoko vaikai“

			„Vakaro andantė“
			„Žvaigždės žiūri į žemę“

*Radijo laidų tinklelis sudarytas remiantis: Lietuvos rašytojų sąjungos savaitraščiu „*Literatūra ir menas*“:

2004 m.: 2004-10-15 Nr. 3019 , http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3019&kas=straipsnis&st_id=5531, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 01 24]; 2004-06-25 Nr. 3007 ,http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3007&kas=leidpasirink, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 01 24]; 2004-02-06 Nr. 2987 http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=2987&kas=straipsnis&st_id=4076, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 01 24];

2005 m.: 2005-05-13 Nr. 3048 , http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3048&kas=straipsnis&st_id=6779, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 12]; 2005-02-11 Nr. 3035 http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3035&kas=straipsnis&st_id=6228, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 12]; 2005-10-21 Nr. 3067 , http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3067&kas=straipsnis&st_id=7574, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 21]; 2005-10-21 Nr. 3067, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3067&kas=straipsnis&st_id=7574, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 21]; 2005-12-16 Nr. 3075, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3075&kas=straipsnis&st_id=7929 , [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 21];

2006 m.: 2006-02-24 Nr. 3084, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3084&kas=straipsnis&st_id=8313, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 21]; 2006-04-28 Nr. 3093, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3007&kas=leidpasirink, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 21]; 2006-06-30 Nr. 3102 , http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3102&kas=straipsnis&st_id=9091, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 21]; 2006-09-29 Nr. 3111, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3111&kas=straipsnis&st_id=9458 ,[prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 21]; 2006-12-22 Nr. 3123, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3123&kas=straipsnis&st_id=9962, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 21];

2007 m.: 2007-01-26 Nr. 3127, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3127&kas=straipsnis&st_id=10125, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 22]; 2007-03-23 Nr. 3135, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3135&kas=straipsnis&st_id=10466, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 22]; 2007-04-27 Nr. 3140, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3140&kas=straipsnis&st_id=10672, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 22]; 2007-06-29 nr. 3149, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3149&kas=straipsnis&st_id=11080, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 22]; 2007-07-20 nr. 3152, http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3152&kas=straipsnis&st_id=11203, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 22];

Valstybinis laikraštis „*Lietuvos Aidas*“:

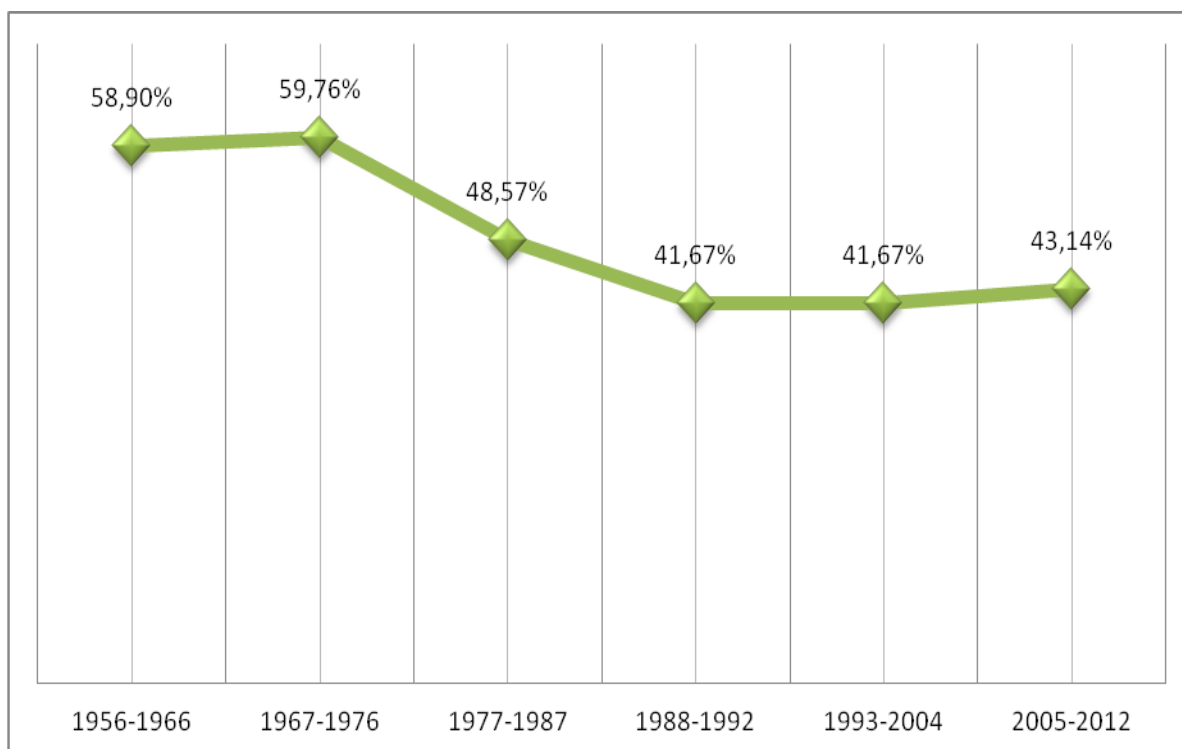
2008 m.: Nr. 122 (10512), p. 11-15; Nr. 130 (10520), p. 11-15; Nr. 268 (10658), p. 11-17; Nr. 277 (10667), p. 12-18; Nr. 283 (10673), p. 12-19;

2009 m.: Nr.60 (10736), p. 10-12; Nr. 79 (10749), p. 10-12; Nr. 252 (10928), p. 10-12, Nr. 254 (10930), p. 10-12; Nr. 264 (10940), p. 10-14; Nr. 266 (10942), p. 10-14;

2010 m.: Nr. 86 (11045), p. 9-12; Nr. 107 (11056), p. 9-12; Nr. 129 (11079), p. 9-12; Nr. 148 (11096), p. 9-13; Nr. 205 (1114), p. 9-12;

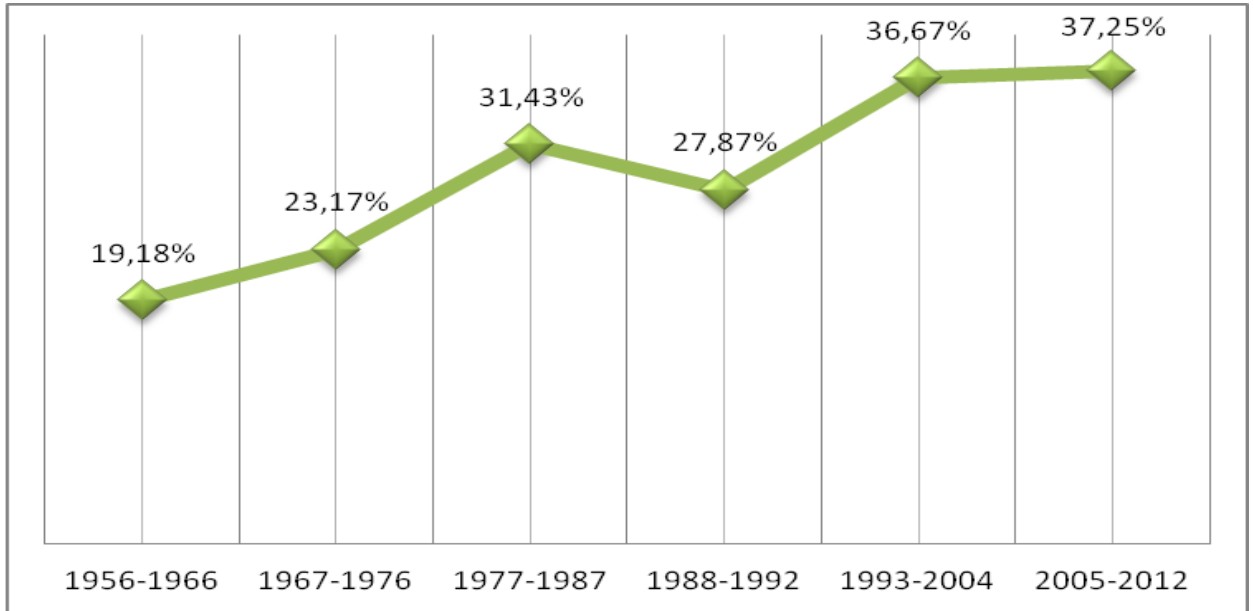
2011 m.: Nr. 142, 143, 144, p. 12; Nr. 274, 275, 276, p. 12, Nr. 367,368, 369, p. 12; Nr. 546, 547, 548, p. 12; Nr. 723, 724, 725, p. 12;

Nacionalinio radijo ir televizijos svetainė, *LR programa*, <http://www.lrt.lt/schedule.php?c=1353>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 14], 2012 03 24, 2012 04 16;

Muzikinio pobūdžio laidų tendencijos 1956-2012 m.*

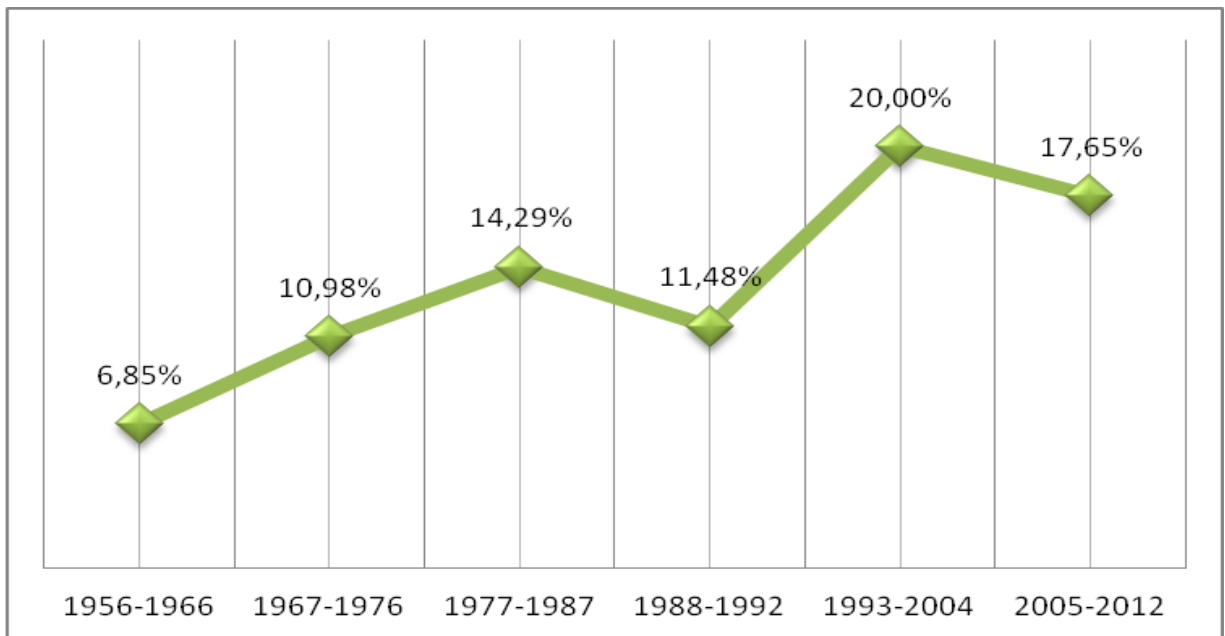
*Linijinė diagrama sudaryta pagal darbo autorės sudarytus priedus (žr. 1,2,3,7,10,12 priedus)

Pažintinio pobūdžio laidų tendencijos 1956-2012 m.*

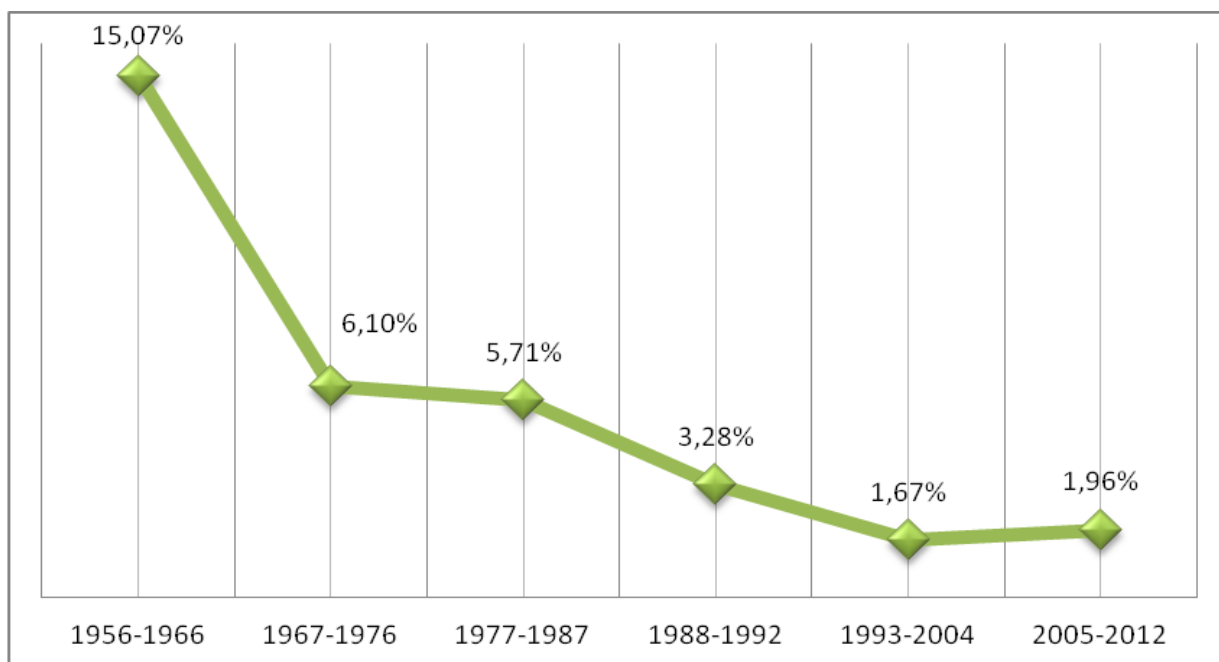

*Linijinė diagrama sudaryta pagal darbo autorės sudarytus priedus (žr. 1,2,3,7,10,12 priedus)

Meninio pobūdžio laidų tendencijos 1956-2012 m.*

*Linijinė diagrama sudaryta pagal darbo autorės sudarytus priedus (žr. 1,2,3,7,10,12 priedus)

Pramoginio pobūdžio laidų tendencijos 1956-2012 m.*

*Linijinė diagrama sudaryta pagal darbo autorės sudarytus priedus (žr. 1,2,3,7,10,12 priedus)

**Atviro tipo interviu klausimynas VŠĮ Šiaulių korespondentų biuro
Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos žurnalistei**

Klausimai :

1. Kada buvo įkurtas VŠĮ Šiaulių korespondentų biuras?
2. Kokį regioną apima VŠĮ Šiaulių korespondentų biuras?
3. Kiek šiame biure dirba darbuotojų?
4. Ar darbuotojų užtenka visam regionui?
5. Kokiuose Lietuvos regionuose yra įkurti korespondentų biurai?
6. Kiek yra skiriama lėšų VŠĮ Šiaulių korespondentų biurui?
7. Ar yra nurodyta, kiek, kokios informacijos pateikti apie regionus ? (Pavyzdžiui, kultūrinės, kriminalinės, politinės ir t.t.)?
8. Kokios informacijos daugiausiai pateikiama? Ar toje informacijoje atsispindi regionų problemos?
9. Gal žinote, ar yra specialių nacionalinio radijo laidų skirtų būtent regionams, regionų problemoms?
10. Ar informacija pateikiama apie Šiaulių regioną, skiriasi nuo informacijos pateikiamos apie kitus regionus?
11. Gal, žinote ar nacionalinis radijas visiems regionams skiria tiek pat dėmesio? Ar yra koks išskirtinis regionas, apie kurį yra dažniau kalbama?

Interviu su VŠĮ Šiaulių korespondentų biuro Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos žurnaliste Lidija Jankauskiene

Pokalbis įvyko 2012 m. balandžio 18 d. Pokalbio trukmė - apie 20 min.

Rasa Šniurevičiūtė (toliau – R.Š.): Laba diena.

Lidija Jankauskienė (toliau – L.J.): Sveiki.

R.Š.: Kada buvo įkurtas VŠĮ Šiaulių korespondentų biuras?

L.J.: Tiksliai negaliu pasakyti, kažkur 1971 m, 1972 metais.

R.Š.: Kokį regioną apima VŠĮ Šiaulių korespondentų biuras?

L.J.: Taip apima Šiaulių apskritį, tai yra Radviliškį, Akmenę, Joniškį, Pakruojį, Kelmę, o taip pat Tauragę, Mažeikiai ir Telšiai mums priklauso.

R.Š.: Kiek šiame biure dirba darbuotojų?

L.J.: Dirba vienas žmogus ir taip yra visuose biuruose dirbą po vieną žurnalistą.

R.Š.: Ar vieno darbuotojo užtenka visam regionui?

L.J.: Užtenka, aišku galėtų būti ir daugiau, bet yra kaip yra. Anksčiau dirbdavo daugiau darbuotojų apie 2-3, tačiau dabar yra palikta tik po vieną.

R.Š.: Gal žinote, kokiuose Lietuvos regionuose yra įkurti korespondentų biurai?

L.J.: Be Šiaulių dar yra biurai Kaune, Klaipėdoje, Panevėžyje, Alytuje ir Rygoje.

R.Š.: Gal galėtumėte pasakyti, kiek yra skiriama lėšų VŠĮ Šiaulių korespondentų biurui?

L.J.: Matote, biuras... padalinis nėra atskiras vienetas nuo nacionalinio radijo ir televizijos. Yra bendras biudžetas visai LRT. Nėra atskiros eilutės, kurioje būtų nurodoma kiek yra skiriama atskirai biurui. Tiesiog yra vienas bendras biudžetas.

R.Š.: Ar yra nurodyta, kiek, kokios informacijos pateikti apie regionus ? (Pavyzdžiui, kultūrinės, kriminalinės, politinės ir t.t.)?

L.J.: Tikrai nėra nurodyta, nei informacijos kiekis, nei pobūdis. Tikrai ne.

R.Š.: Kokios informacijos daugiausiai pateikiama? Ar toje informacijoje atsispindi regionų problemas?

L.J.: Mes daugiausia pateikiame socialinės, kultūrinės informacijos. Pavyzdžiui gali būti Premjera, ar kažkoks įdomus pastatymas ir panašiai. Bet tai turi būti informacija, kuri bus įdomi visai likusiai Lietuvai. Regiono politika mūsų nedomina, kaip ir regiono problemos, tam yra regioninė žiniasklaida. Mes pateikiame bendro pobūdžio informaciją, o ne apie regiono problemas.

Mes informaciją pasirenkame pagal vieną kriterijų, tai yra, kad informacija būtų įdomi visai Lietuvai, o ne tik pavyzdžiui Šiauliams. Ir visa mūsų perduodama informacija yra rodoma Lietuvos televizijos laidoje „Panorama“, o radijuje „Labas rytas“, „Kultūros savaitė“, taip pat informacinėms laidoms ir tą informacija yra bendro pobūdžio.

R.Š.: Gal žinote, ar yra specialių nacionalinio radijo laidų skirtų būtent regionams, regionų problemoms, kultūrai ?

L.J.: Tikrai nėra. Nėra kuriamos tokios laidos skirtos atskiriems regionams.

R.Š.: Ar informacija pateikiama apie Šiaulių regioną, skiriasi nuo informacijos pateikiamos apie kitus regionus?

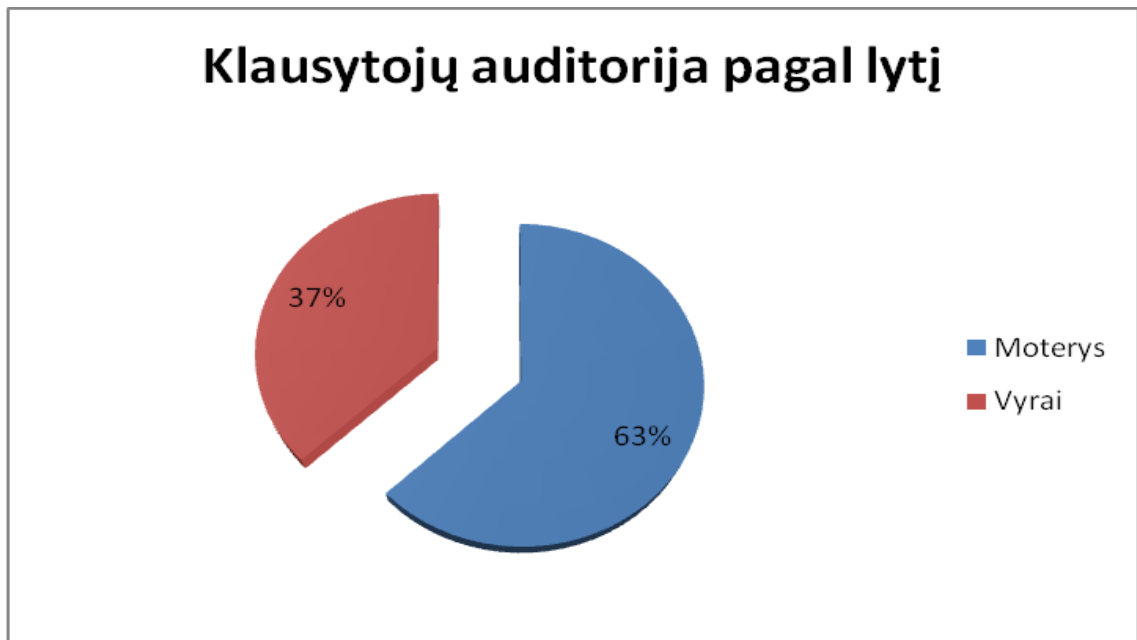
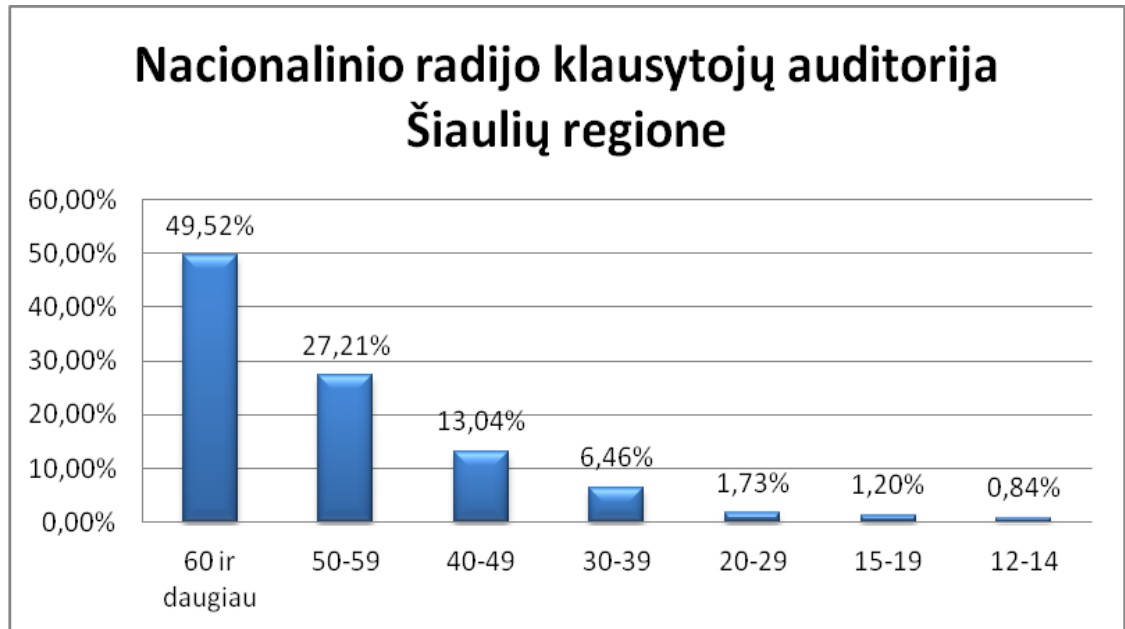
L.J.: Tikrai nesiskiria pateikiama informacija, nes regionai nėra akcentuojami.

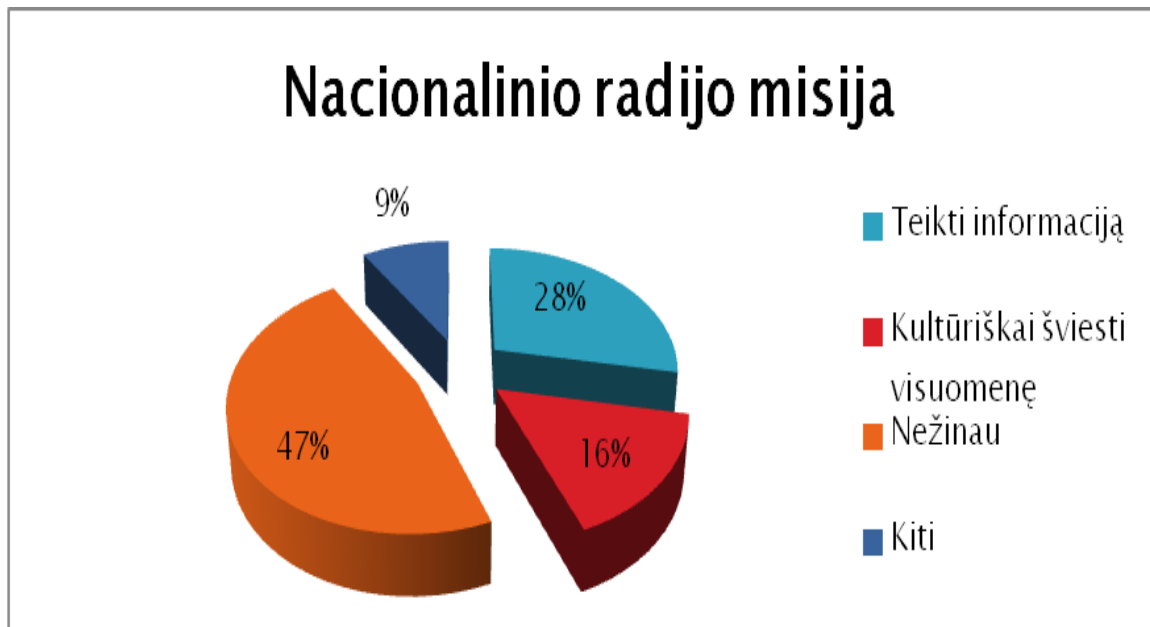
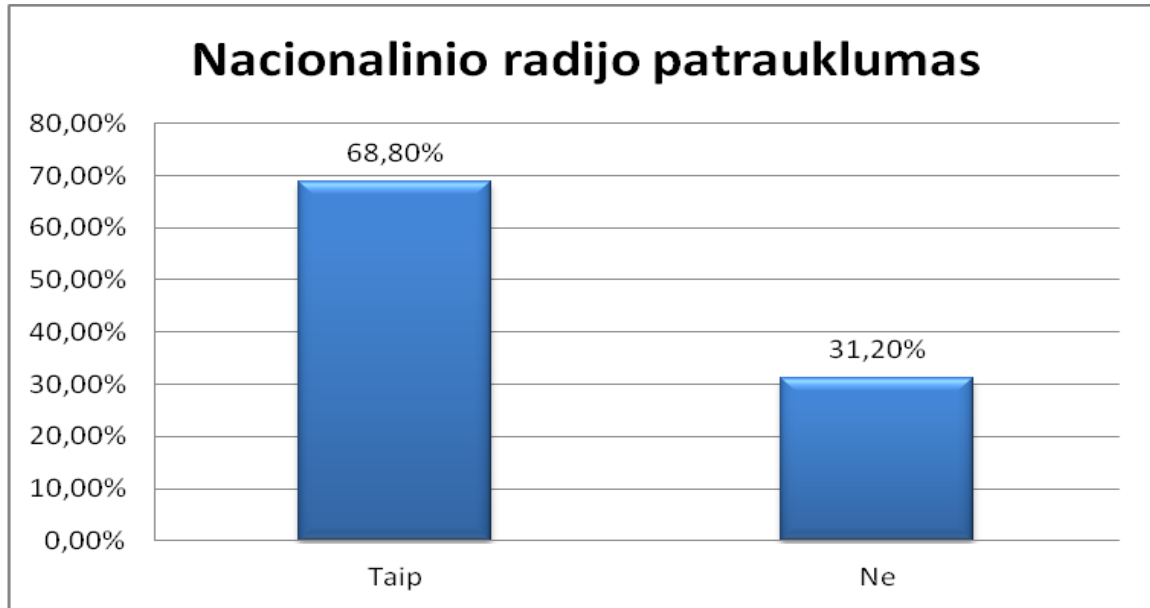
R.Š.: Gal, žinote ar nacionalinis radijas visiems regionams skiria tiek pat dėmesio? Ar yra koks išskirtinis regionas, apie kurį yra dažniau kalbama?

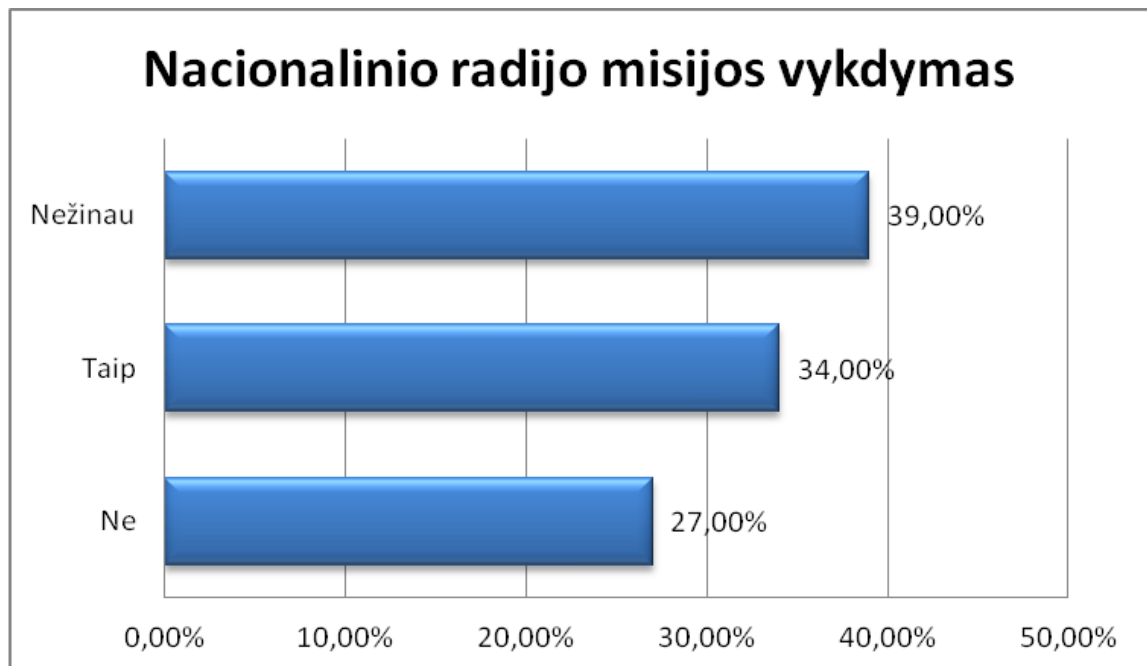
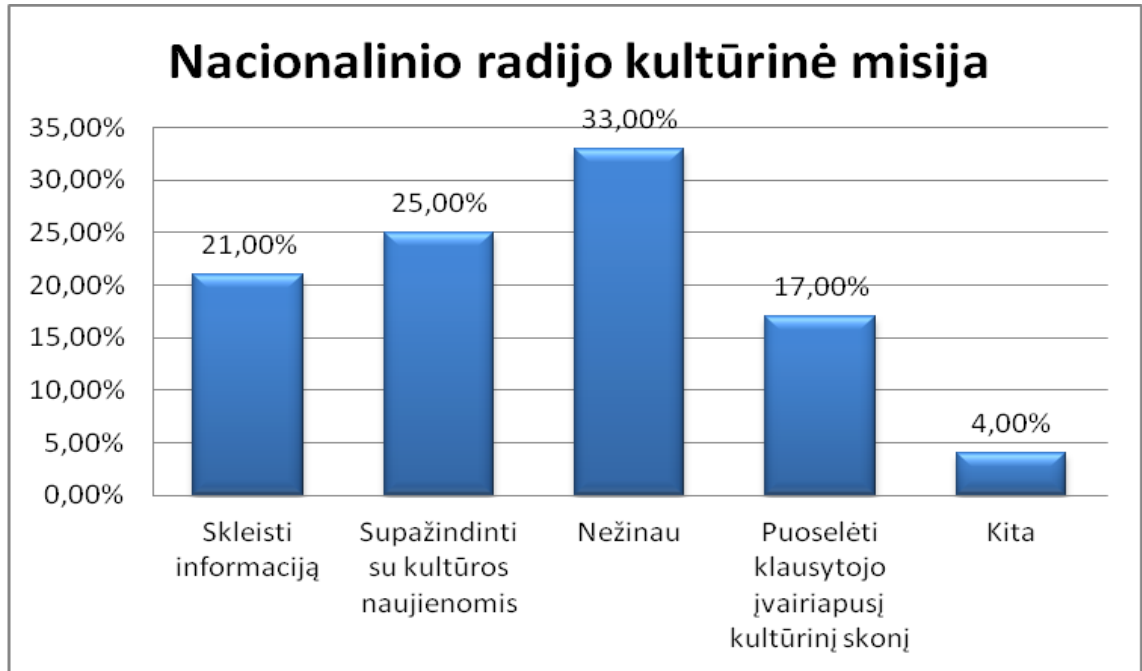
L.J.: Visiems regionams yra skiriama vienodai dėmesio, nei vienas regionas nėra išskiriamas

<...>

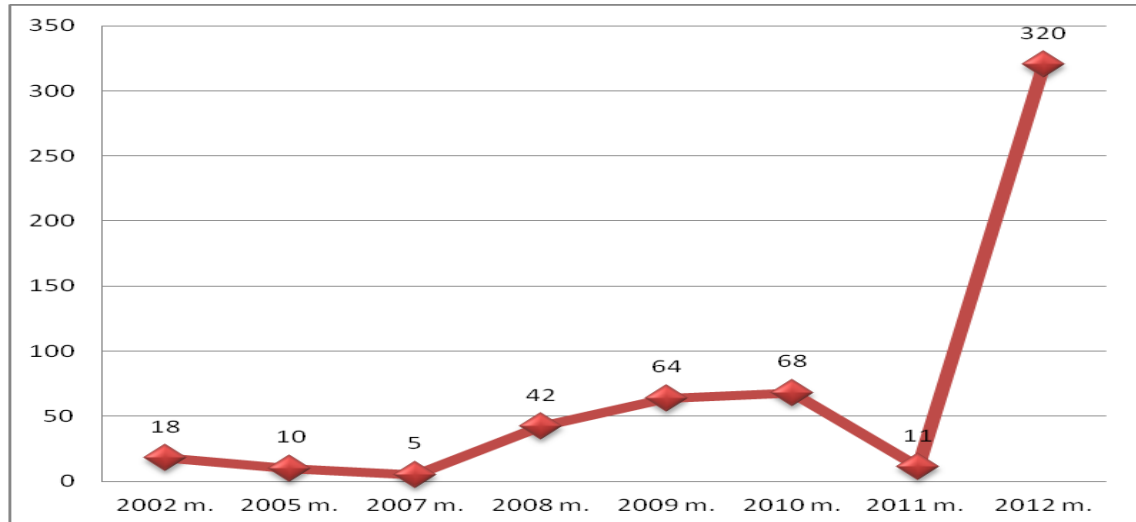
R.Š.: Ačiū Jums už pokalbį

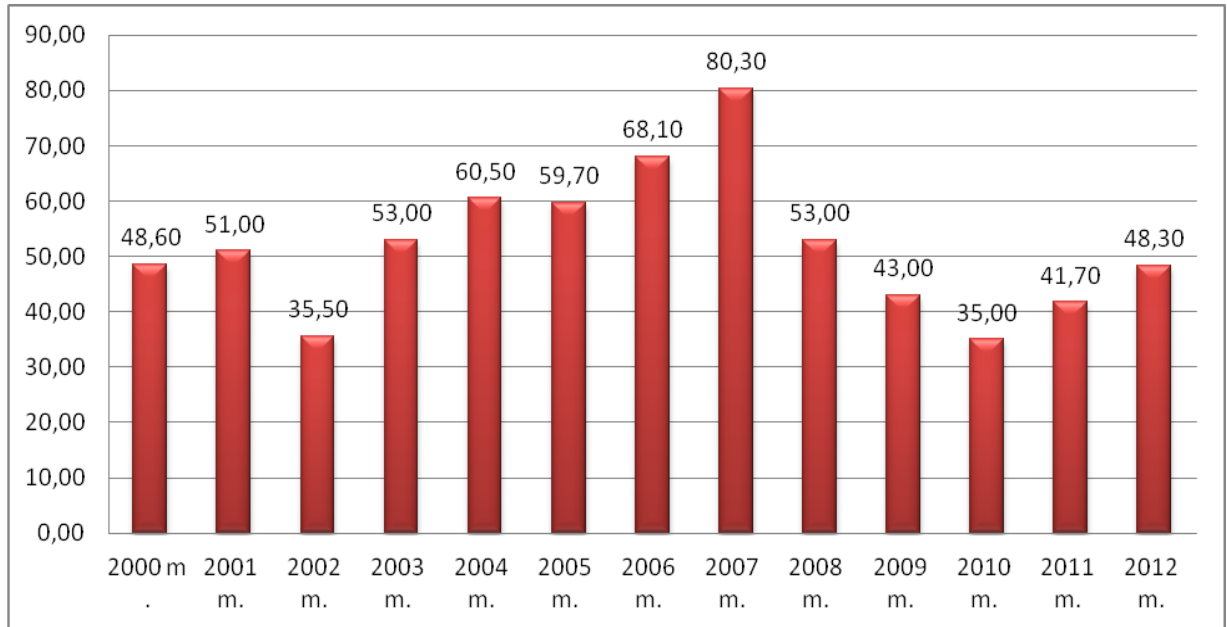
Straipsnių nacionalinio radijo misijos tema komentarų skaičius*

*Linijinė diagrama sudarytas pagal straipsnių komentarus:

LRT pristatė vertybes ir misiją 2009 07 27, <http://www.balsas.lt/naujiena/302272/lrt-pristate-vertybes-imisija/rubrika:naujienos-lietuva-pilietinevi-su-omene>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 14]; *Misija nebeįmanoma 2010-04-17*, <http://www.lrytas.lt/?id=12714423301269981730&view=6>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 14]; *LRT vertybės ir misija 2009 07 30*, http://www.alfa.lt/straipsnis/10284004/LRT.vertybes.ir.misija=2009-07-30_10-01/#ixzz1v2NjpJ56, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 14]; *Ar ateityje LRT atstovaus visuomenei 2012 02 01*, http://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/ziniasklaida/ar_ateityje_lrt_atstovaus_visuomenei/,coments.1, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 14]; *Siaurėjanti teisė žinoti – LRT misija? 2012 05 08*, <http://www.lzinios.lt/Lietuvoje/Siaurejanti-teise-zinoti-LRT-misija>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 05 08]; *Pirmiau misija paskui pinigai 2002-10-24*, http://www.verslobanga.lt/lt/1_eidinys.NextPage.12/3db7c160723e3.2, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16]; *Visuomenė kviečia aptarti kuriamą LRT programų strategiją 2011 08 12*, <http://alkas.lt/2011/08/12/visuomene-kvieciama-aptarti-kuriamav-alstybybne-lrt-programu-strategija/>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16]; *Mirtis su misija lūpose 2009 12 09*, <http://politika.atn.lt/straipsnis/41491/mirtis-su-misija-lupose>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16]; *Apie LRT misiją: J. Banys 2012 01 20*, <http://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=55&str=49567>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16]; *Neįmanoma LRT misija 2010 06 27*, http://verslas.delfi.lt/Media/neimanoma-lrt-misija.d?i_d=33900401#ixzz1vAmHLNeh, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16]; *Ar visuomeninis transliuotojas įgyvendina savo misiją? 2008 06 04*, <http://www.ziniur.lt/klausimas/ar-visuomeninis-transliuotojas-igyvendina-savo-misija/?cid=12498&pageID=5#komentara>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16]; *Romas Pakalnis: LRT misija- šviesti visuomenę 2005 05 05*, <http://archyvas.tst.bernardinai.lt/index.php?url=articles%2F13212%2FDESC%2F1>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16]; *VRK nacionaliniam transliuotojui priminė jo misiją 2007 01 06*, <http://zebra.15min.lt/lt/naujienos/lietuva/vrk-nacionaliniam-transliuotojui-primine-jo-misija-94574.html>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16]; *V. Grubliauskas: LRT misiją vykdo geriau 2009 07 15*, http://www.1001portails.com/lrt_lt_rss_all_php-f-17961-2748872-v_grubliauskas_nacionalinis_transliuotojas_misij%C4%85_vykdo_geriau.html, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16]

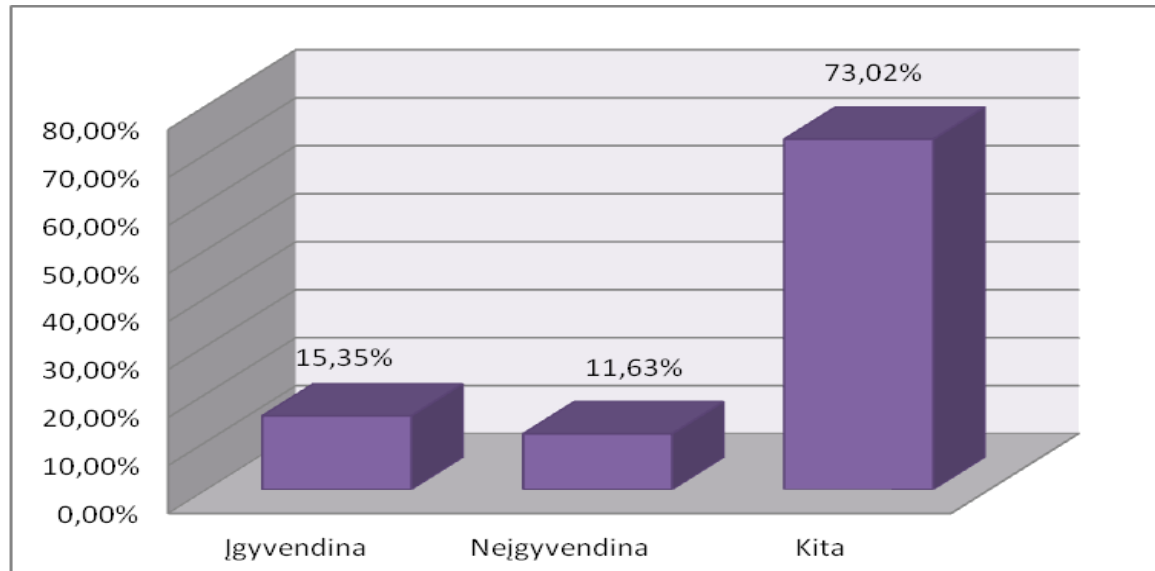
Nacionalinio radijo biudžetas (mln. litų)*

*Stulpelinė diagrama sudaryta remiantis :

Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos 2001 m. veiklos ataskaita, http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=2706&p_d=23526&p_k=1, [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 11 22].
 Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos 2002 m. veiklos ataskaita, http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=2706&p_d=23526&p_k=1, [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 11 22].
 Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos 2003 m. veiklos ataskaita, http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=2706&p_d=23526&p_k=1, [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 11 22].
 Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos 2006 m. veiklos ataskaita, <http://www.lrt.lt/taryba/static.php?strid=7008>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 11 22].
 Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos 2007 m. veiklos ataskaita, <http://www.lrt.lt/taryba/static.php?strid=7008>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 11 22].
 Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos 2008 m. veiklos ataskaita, <http://www.lrt.lt/taryba/static.php?strid=7008>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 11 22].
 Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos 2009 m. veiklos ataskaita, <http://www.lrt.lt/taryba/static.php?strid=7008>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 11 22].
 Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos tarybos 2010 m. veiklos ataskaita, <http://www.lrt.lt/taryba/static.php?strid=7008>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 11 22].
 2012 m.: LRT biudžetas didės 16%, kultūros įstaigų piniginės nestorės 2011 10 13, <http://www.lzinios.lt/Lietuvoje/LRT-biudzetas-dides-16-proc.-kulturos-istaigu-piniginės-nestores>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 03 24].

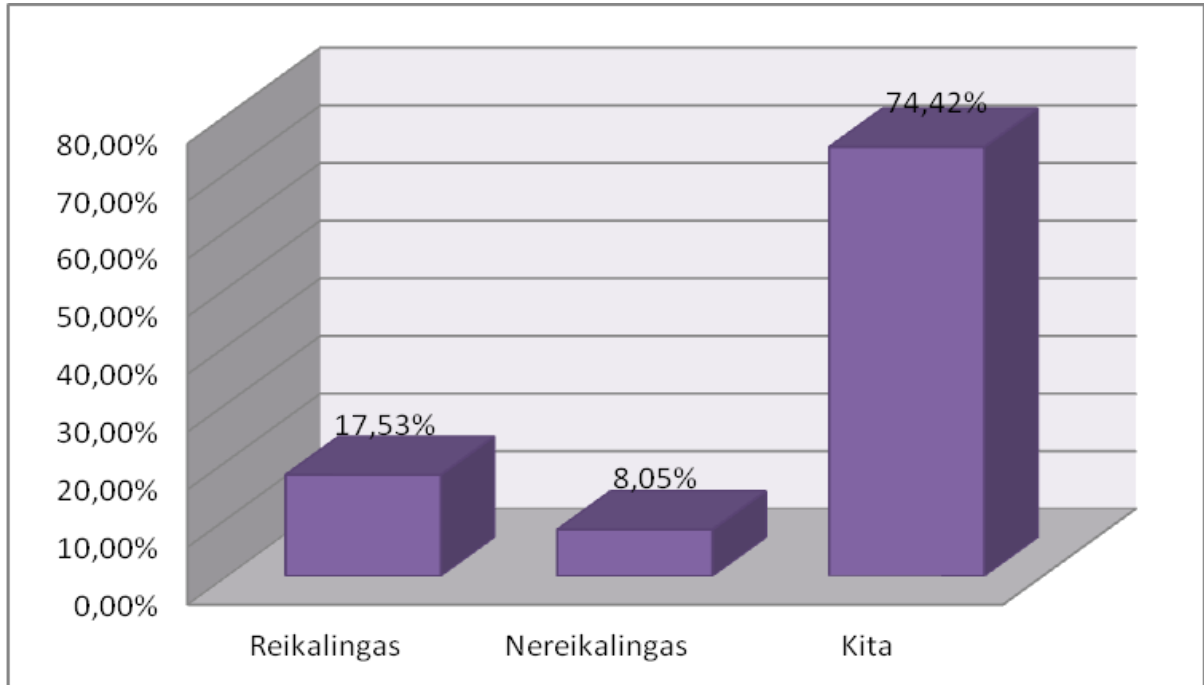
Komentatorių nuomonė apie nacionalinio radijo misiją*

*Stulpelinė diagrama sudarytas pagal straipsnių komentarus:

LRT pristatė vertybes ir misiją 2009 07 27, <http://www.balsas.lt/naujiena/302272/lrt-pristate-vertybes-imisija/rubrika:naujienos-lietuva-pilietinevi-su-omene>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 14]; *Misija nebeįmanoma 2010-04-17*, <http://www.lrytas.lt/?id=12714423301269981730&view=6>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 14]; *LRT vertybės ir misija 2009 07 30*, http://www.alfa.lt/straipsnis/10284004/LRT.vertybes.ir.misija=2009-07-30_10-01/#ixzz1v2NjpJ56, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 14]; *Ar ateityje LRT atstovaus visuomenei 2012 02 01*, http://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/ziniasklaida/ar_ateityje_lrt_atstovaus_visuomenei/coments.1, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 14]; *Siaurėjanti teisė žinoti – LRT misija? 2012 05 08*, <http://www.lzinios.lt/Lietuvoje/Siaurejanti-teise-zinoti-LRT-misija>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 05 08]; *Pirmiau misija paskui pinigai 2002-10-24*, <http://www.verslobanga.lt/lt/1eidinys.NextPage.12/3db7c160723e3.2>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16]; *Visuomenė kviečia aptarti kuriamą LRT programų strategiją 2011 08 12*, <http://alkas.lt/2011/08/12/visuomene-kvieciama-aptarti-kuriamavalsitybine-lrt-programu-strategija/>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16]; *Mirtis su misija lūpose 2009 12 09*, <http://politika.atn.lt/straipsnis/41491/mirtis-su-misija-lupose>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16]; *Apie LRT misiją: J. Banys 2012 01 20*, <http://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=55&str=49567>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16]; *Neįmanoma LRT misija 2010 06 27*, <http://verslas.delfi.lt/Media/neimanoma-lrt-misija.d?i d=33900401#ixzz1vAmHLNeh>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16]; *Ar visuomeninis transliuotojas įgyvendina savo misiją? 2008 06 04*, <http://www.ziniur.lt/klausimas/ar-visuomeninis-transliuotojas-igyvendina-savo-misija/?cid=12498&pageID=5#komentara>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16]; *Romas Pakalnis: LRT misija- šviesti visuomenę 2005 05 05*, <http://archyvas.tst.bernardinai.lt/index.php?url=articles%2F13212%2FDESC%2F1>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16]; *VRK nacionaliniam transliuotojui priminė jo misiją 2007 01 06*, <http://zebra.15min.lt/lt/naujienos/lietuva/vrk-nacionaliniam-transliuotojui-primine-jo-misija-94574.html>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16]; *V. Grubliauskas: LRT misiją vykdo geriau 2009 07 15*, http://www.1001portails.com/lrt_lt_rss_all_php-f-17961-2748872-v_grubliauskas_nacionalinis_transliuotojas_misija%2F13212%2FDESC%2F1, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

Komentatorių nuomonė apie nacionalinį radiją*

*Stulpelinė diagrama sudarytas pagal straipsnių komentarus:

LRT pristatė vertybes ir misiją 2009-07-27, <http://www.balsas.lt/naujiena/302272/lrt-pristate-vertybes-imisija/rubrika:naujienos-lietuva-pilietinevi-su-omene>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 14]; *Misija nebeįmanoma 2010-04-17*, <http://www.lrytas.lt/?id=12714423301269981730&view=6>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 14]; *LRT vertybės ir misija 2009-07-30*, http://www.alfa.lt/straipsnis/10284004/LRT.vertybes.ir.misija=2009-07-30_10-01/#ixzz1v2NjpJ56, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 14]; *Ar ateityje LRT atstovaus visuomenei 2012-02-01*, http://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/ziniasklaida/ar_ateityje_lrt_atstovaus_visuomenei/coments.1, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 14]; *Siaurėjanti teisė žinoti – LRT misija? 2012-05-08*, <http://www.lzinios.lt/Lietuvoje/Siaurejanti-teise-zinoti-LRT-misija>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 05 08]; *Pirmiau misija paskui pinigai 2002-10-24*, http://www.verslobanga.lt/l/1_eidinys.NextPage.12/3db7c160723e3.2, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16]; *Visuomenė kviečia aptarti kuriamą LRT programų strategiją 2011-08-12*, <http://alkas.lt/2011/08/12/visuomene-kvieciama-aptarti-kuriamavaltstybine-lrt-programu-strategija/>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16]; *Mirtis su misija lūpose 2009-12-09*, <http://politika.atn.lt/straipsnis/41491/mirtis-su-misija-lupose>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16]; *Apie LRT misiją: J. Banys 2012 01 20*, <http://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=55&str=49567>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16]; *Neįmanoma LRT misija 2010-06-27*, <http://verslas.delfi.lt/Media/neimanoma-lrt-misija.d?i=d=33900401#ixzz1vAmHLNeh>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16]; *Ar visuomeninis transliuotojas įgyvendina savo misiją? 2008-06-04*, <http://www.ziniur.lt/klausimas/ar-visuomeninis-transliuotojas-igyvendina-savo-misija/?cid=12498&pageID=5#komentara>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16]; *Romas Pakalnis: LRT misija- šviesti visuomenę 2005 05 05*, <http://archyvas.tst.bernardinai.lt/index.php?url=articles%2F13212%2FDESC%2F1>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16]; *VRK nacionaliniam transliuotojui priminė jo misiją 2007-01-06*, <http://zebra.15min.lt/lt/naujienos/lietuva/vrk-nacionaliniam-transliuotojui-primine-jo-misija-94574.html>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16]; V. Grubliauskas: LRT

misiją vykdo geriau 2009-07-15, http://www.1001portails.com/lrt_lt_rss_all_php-f-17961-2748872-v_grubliauskas_nacionalinis_transliuotojas_misij%C4%85_vykdo_geriau.html, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 02 16].

Klausimynas radijo darbuotojams

Klausimai:

1. Ką manote apie dabartinę nacionalinio radijo padėtį?
2. Kokie pokyčiai reikalingi radijui, ar jie apskritai reikalingi?
3. Ar radijas išnaudoja visas priemones, kad pritrauktų įvairaus amžiaus klausytojus?
4. Kodėl pagrindinę nacionalinio radijo klausytojų auditoriją sudaro pensinio amžiaus žmonės?
5. Kodėl pačią mažiausią klausytojų dalį sudaro jaunimas?
6. Koks Jūsų požiūris į radijo transliuojamas kultūros laidas?
7. Ar klausytojui pateikiamas pakankamai patrauklus radijo laidų tinklelis?
8. Kokia, Jūsų nuomone, turėtų būti šiandieninio nacionalinio radijo kultūrinė misija? Ar ji vykdoma?
9. Ar nacionalinis radijas pakankamai skiria dėmesio elitinės kultūros propagavimui?
10. Ar nacionalinis radijas turi savo klausytoją? Apibūdinkite jį.

Visuomenės nacionalinio radijo kultūrinės misijos suvokimo tyrimo instrumentas – anketa

Visuomenės nacionalinio radijo kultūrinės misijos suvokimo tyrimas

Gerbiami respondentai,

Dėkoju, kad skiriate laiko šios anketos užpildymui. Esu Šiaulių universiteto Kultūros studijų magistrantė. Šios anketos tikslas – išsiaiškinti, *kokia yra nacionalinio radijo kultūrinė misija šiuolaikinėje Lietuvos visuomenėje*. Anketa yra anoniminė. Rezultatai bus naudojami magistro baigiamajame darbe.

Prašytume pažymėti **ženkliuku X** Jūsų nuostatas labiausiai atitinkančius atsakymo variantus (galimi keli atsakymo variantai).

1. Jūsų lytis.

- Moteris
- Vyras

2. Jūsų amžius.

- 12-14
- 15-19
- 20-29
- 30-39
- 40-49
- 50-59
- 60 ir daugiau

3. Jūsų išsilavinimas.

- Nebaigtas vidurinis
- Vidurinis
- Spec. vidurinis
- Nebaigtas aukštasis
- Aukštesnysis
- Aukštasis

4. Jūsų socialinė padėtis.

- Moksleivis
- Studentas

- Dirbantis
- Bedarbis
- Pensininkas

5. Kokios populiariausios, Jūsų nuomone, radijo stotys Lietuvoje?

.....

6. Labiau žiūrite televiziją ar klausotės radijo?

- Televiziją
- Radijas

7. Ar klausotės nacionalinio radijo?

- Taip
- Ne

8. Kaip dažnai klausotės ?

- Kiekvieną dieną
- Kelis kartus per savaitę
- Vieną kartą per savaitę
- Kartą per mėnesį
- Kelis kartus per mėnesį
- Kita (įrašykite savo variantą)

9. Kokių laidų mieliau klausotės:

- Politinių
- Publicistinių
- Kultūrinių

10. Ar Jūs tenkina radijo transliuojamos kultūrinės laidos?

- Taip
- Ne
- Nežinau

11. Ar pakankamas, Jūsų nuomone, siūlomų kultūrinių laidų kiekis?

- Taip
- Ne
- Nežinau

12. Ar nacionalinis radijas patrauklus klausytojui?

- Taip
- Ne
- Nežinau

13. Kuo patrauklus?

.....

14. Kuo nepatrauklus?

.....

15. Kokia, Jūsų nuomone, šiandien turėtų būti radijo paskirtis (misija)?

.....

16. Kaip manote, ar šiandieninė nacionalinio radijo veikla atitinka Jūsų nusakytą paskirtį (misiją)?

.....

17. Kokia, Jūsų nuomone, turėtų būti nacionalinio radijo kultūrinė paskirtis (misija)?

.....

18. Į kokią kultūrą šiandien labiau orientuotas nacionalinis radijas?

- Elitinę
- Populiariąją
- Nežinau

Dėkoju už Jūsų atsakymus

Anketinė apklausa raštu su buvusiu Lietuvos nacionalio radijo direktoriumi Rimgaudu Geleževičiumi

1. Ką manote apie dabartinę nacionalinio radijo padėtį?

R. G.: Apie dabartinę padėtį man sunku ką nors teigti, kadangi Lietuvos radijuje nebedirbu ketverius metus. Lietuvos radijo klausosi maždaug penktadalis šalies radijo auditorijos, Europos (EBU – Europos transliuotojų sąjungos) šalių tarpe tai neblogas rodiklis. Jo „gerinimas“ auditorijos plėtros prasme reikštų neišvengiamą programų kokybės susilpninimą. Esu tos nuomonės, kad šalis nusipelno tokio nacionalinio transliuotojo, kuris pateiktų ir tokią programą, kuri galbūt nėra tokia svarbi komercine prasme, bet reikšminga šalies kultūrai ir jos socialiai raidai.

Lietuvos radijo klauso visuose Lietuvos kampeliuose – nuo Gedimino prospekto iki suklypusių kaimo gryčių ir klauso visų sluoksnių atstovai – ir akademikai, ir troleibusų vairuotojai. Jis integruoja šalies gyventojus ir tarnauja kaip itin reikšminga komunikacijos priemonė. Čia jo esmė. Todėl ir politikai ypač stengiasi patekti į Lietuvos radijo eterį, kadangi jo klausytojų auditoriją sudaro aktyvūs rinkėjai. Tuo tarpu komercinė reklama, pavyzdžiui, naujų mobiliosios telefonijos produktų įvedimas į rinką, nukeliauja į komercinio radijo stotis. Transliuojama reklama labai daug pasako apie transliuotojo auditoriją ir jo paties veiklą.

2. Jūsų nuomone, kokie pokyčiai reikalingi radijui?

R. G.: Nemanau, kad reikalinga revoliucija. Lietuvos radijas atitinka tipiškus europietiškos šalies visuomeninio radijo standartus. Visi (kiek yra man žinomi) bandymai užsienio šalyse atjauninti auditoriją (dažniausiai steigiant specialią stotį jaunimui; Lietuvos radijas, man būnant Lietuvos radijo direktorium, irgi prasidėjo „Opus 3“ transliacijos) ypatingos sėkmės niekam neatnešė.

Visuomeniniai transliuotojai visur yra brandesnio amžiaus žmonių radijas (ir televizija), tokių žmonių, kurie daugiau sielojasi dėl valstybės, tautos, visuomenės perspektyvų. Populiarus juokelis, kad ateis laikas ir visi Lietuvos radijo klausytojai tiesiog išmirs, kaip rodo praktika, nepasitvirtina. Tiesiog žmonės sulaukia vidurinio amžiaus (maždaug nuo 35 m.) ir tampa Lietuvos radijo klausytojais. Komerciniai radijai, kurie siūlo pietums vien saldinius (pageidavimų koncertus, tuščias kalbas ir trumpas žinias) rafinuotesnių klausytojų ima nebetenkinti. Tiesiog įvyksta auditorijos persiskirstymas.

3. Ar radijas išnaudoja visas priemones, kad pritrauktų įvairaus amžiaus klausytojus?

R. G.: Lietuvos radijas negali vienoje ir toje pačioje programoje patenkinti visų amžiaus grupių ir skirtingo išprusimo žmonių poreikius, nes antraip išbarstytų visą auditoriją ir liktų su apgailėtinu 2-3 proc. reitingu. Todėl ir egzistuoja skirtingos programos: Lietuvos radijas, Klasika, Opus-3. Žinoma, jeigu leistų finansinės galimybės, reiktų: a) steigti dar daugiau kanalų; b) gerinti esamų kanalų kokybę: esamų laidų turinys, naujos laidos, geresni vedėjai etc. Visada yra ką daryti dar ir dar – čia regime procesą, kuris neturi pabaigos.

4. Kaip manote, kodėl pagrindinę nacionalinio radijo klausytojų auditoriją sudaro pensinio amžiaus žmonės?

R. G.: Kiekvienas žmogus yra lygiai vertingas ir reikšmingas. Pensinio amžiaus žmonės yra didelis Lietuvos radijo turtas, kurį reikia saugoti kaip akies vyzdį. Komercinės stotys jį perimtų su malonumu (tai, beje, byloja komercinių TV stočių veikla), bet tiesiog nesugeba. Be to, ši auditorija nėra pagrindinė Lietuvos radijo auditorija, o tik viena pagrindinių, šalia, vidurinio amžiaus ir regionų gyventojų auditorijos.

5. Kodėl pačią mažiausią klausytojų dalį sudaro jaunimas?

R. G.: Jau atsakiau. Klausytojus daugiausia vilioja muzika ir informacija. Todėl jaunimas, pavyzdžiui, klausyti linkęs vienokios muzikos, vyresnieji – kitokios. Pirmiesiems Gorbulskio nė nebandyk siūlyti, antrieji reikalauja, jų požiūriu, kokybiškos (t.y. melodingos, gerai orkestruotos, su profesionalių poetų sukurtais dainų tekstais) ir būtinai lietuviškos muzikos, jokio Stano ar pan. jie nelinkę klausytis. Gaudavau šimtus laiškų su tokios pozicijos išdėstymu. Todėl jaunimas renkasi kitas stotis.

6. Koks Jūsų požiūris į radijo transliuojamas kultūros laidas?

R. G.: Klasikos programa yra labai kokybiška, bet, žinoma, ji skirta Mocarto ir pan. mėgėjams, t.y. rafinuotam vartotojui. Pirmoje programoje pateikiamos populiarios kultūros, daugiausia, žinoma, muzikos (radijo specifika) laidos, kurias ruošia redaktorės su aukščiau muzikiniu išsilavinimu. Jau ko, o kokybės ten per akis.

7. Ar klausytojui pateikiamas pakankamai patrauklus radijo laidų tinklelis?

R. G.: Jeigu turi tiek daug klausytojų, tai, reikia manyti, kad taip. Juk radijo imtuvą taip paprasta išjungti...

8. Kokia, Jūsų nuomone, turėtų būti šiandieninio nacionalinio radijo kultūrinė misija? Ar ji vykdoma?

R. G.: Penkerius metus dirbau Lietuvos radijuje, penkerius metus diskutavome dėl tos misijos. Nusistovėjo toks požiūris: Misija – tai kokybiška pramoga ir visapusiška, operatyvi, objektyvi informacija. Lietuvos radijas gali sau tai leisti (o ne transliuoti vien popsą ir negatyvias naujienas apie „durną“ valdžią), kadangi gauna valstybės finansavimą.

9. Ar nacionalinis radijas pakankamai skiria dėmesio elitinės kultūros propagavimui?

R. G.: Labai daug, o Klasika- išimtinai vien tam.

10. Ar nacionalinis radijas turi savo klausytoją? Apibūdinkite jį

R. G.: Kaip nėra „vidutinio amerikiečio“ (jo ilgai ieškojo tenykščiai sociologai), taip nėra ir tikslaus LR klausytojo portreto. Jis toks įvairus, kokia – įvairia – yra ir visa Lietuva.

Paprastai, tai vidurinio-vyresniojo amžiaus žingeidus ir išsilavinęs žmogus, kuriam rūpi pasaulis ir Lietuva.

Interviu su „RS 2“ radijo programų direktore Lina Venckute

Pokalbis įvyko 2011 m. gruodžio 12 d. Pokalbio trukmė – apie 35 min.

Rasa Šniurevičiūtė (toliau – R.Š.): Laba diena.

Lina Venckutė (toliau – L.V.): Laba diena.

R.Š.: Pirmiausia norėčiau paklausti, ką manote apie dabartinę nacionalinio radijo padėtį?

L.V.: Bet koks radijas – ar tai būtų nacionalinis, ar regioninė radijo stotis šiai dienai išgyvena sunkius laikus.

R.Š.: Kaip manote, kokie pokyčiai reikalingi radijui ir ar jie apskritai reikalingi?

L.V.: Kalbant apie finansinę padėtį reikia išmokti minimaliomis išlaidomis padaryti žymiai daugiau negu anksčiau, o ne verkšlenti, kad valstybė nebeskiria daugiau lėšų jo išlaikymui.

Visi turime prisitaikyti prie esamos padėties, sunkūs laikai visiems. Taip pat kalbant ir apie darbuotojus, kaip specialistus, kurie turi sugebėti pavaduoti vieni kitus įvairiose situacijose. Taip pat svarbu idėjų, naujovių kūrimas, jų pateikimas klausytojams paprasta, suprantama forma. Taip pat svarbus ir operatyvus informacijos pateikimas.

Pokyčių reikia, tačiau tai nereiškia, kad vieną dieną staiga viskas turi pasikeisti, tai turi vykti palaipsniui, kadangi turi būti atsižvelgiama į klausytojo poreikius.

R.Š.: Ar nacionalinis radijas išnaudoja visas priemones, kad pritrauktų įvairaus amžiaus klausytojus?

L.V.: Manau, niekada negalima sakyti, kad viską išnaudojai. Žinoma, reikia išnaudoti kiek įmanoma maksimumo, ir visada siekti daugiau.

R.Š.: Kaip Jūs manote, kodėl pagrindinę nacionalinio radijo klausytojų auditoriją sudaro pensinio amžiaus žmonės, o pačią mažiausią klausytojų dalį sudaro jaunimas?

L.V.: Todėl, kad jų programa ir muzikinis formatas pritaikytas vyresnio amžiaus žmonėms.

Manau, kad jaunimas užsiėmęs kita veikla, pamokos, studijos, būreliai, klubai, jaunimo susibūrimai – ten, kur radijo nėra. Jaunimas dauguma, dar neturi savo transporto, didžioji dalis vyresnės auditorijos klausosi muzikos mašinoje.

Didesnė dalis jaunimo klausosi komercinių radijo stočių, kurios netransliuoja rimtosios muzikos, o transliuoja, tai kas yra dabar labai populiaru, tai kas yra ant „bangos“. Juolab, nemanau, kad daug jaunimo galima sudominti, pavyzdžiui, klasikine muzika, nors tai ir lavintų jų muzikinį skonį, tačiau jie labiau renkasi lengvai klausomą muziką, kuri nėra tokia sudėtinga ir kurios nereikia suprasti. Todėl manau, kad būtent dėl to jaunimas sudaro mažiausią dalį nacionalinio radijo klausytojų auditorijos.

R.Š.: Koks Jūsų požiūris į nacionalinio radijo transliuojamas kultūros laidas?

L.V.: Labai teigiamas požiūris. Ypač klausytojams, manau, reikia informacijos apie kultūrinius renginius, parodas, koncertus ir t.t. Svarbu, kad klausytojas girdėtų tikrai kokybišką programą.

R.Š.: Ar klausytojui pateikiamas pakankamai patrauklus radijo laidų tinklelis?

L.V.: Visada yra kur tobulėti, tobulinti tinkelį ir pačią programą.

Kiekviena radijo stotis transliuoja tinkelį pagal savo finansines galimybes, tai yra, darbuotojų kiekį, darbuotojų galimybes. Apskritai programa turi būti kuo įvairesnė, sugebanti pritraukti įvairių pomėgių klausytoją ir žinoma, laisvalaikio laidas.

Nacionalinio radijo laidų tinklelis manau, patrauklus klausytojui juolab, kad jis, ir turi savo klausytoją. Vadinasi, jei turi klausytoją, tai yra kas jo klausosi, tuomet radijas savo tinkelį pateikia patraukliai.

R.Š.: Kokia, Jūsų nuomone, turėtų būti šiandieninio nacionalinio radijo kultūrinė misija? Ar ji vykdoma?

L.V.: Tiek nacionalinio, tiek regioninės radijo stoties misija apskritai turėtų būti nušviesti ir informuoti visuomenę apie vykstančią naujausią, aktualiausią informaciją, tiek savame mieste, Lietuvoje ir užsienyje. Kultūrinė misija, išimtinai vien kultūros sklaida, svarbiausia visa tai pateikti klausytojui nenuobodžia forma.

Na jei, jau nacionalinis radijas vis dar veikia, ir jam išlaikyti yra skiriami tikrai nemaži pinigai, vadinasi, jis savo misiją atlieką.

R.Š.: Kaip manote, ar nacionalinis radijas pakankamai skiria dėmesio elitinės kultūros propagavimui?

L.V.: Manau, kad skiriama daug dėmesio, nes turi atskirą kanalą „Klasiką“ skirta vien tik elitinei kultūrai transliuoti. Apskritai šis transliuotojas, mano požiūriu, yra labiau orientuotas į elitinę kultūrą.

R.Š.: Ar nacionalinis radijas turi savo klausytoją? Apibūdinkite jį

L.V.: Na manau, kad nacionalinio radijo klausytojas yra subrendusi, išsilavinusi asmenybė, kuriai rūpi Lietuvos ir užsienio aktualijos, taip pat galintis ir norintis išsakyti savo nuomonę įvairiais klausimais <...>

R.Š.: Dėkoju Jums už pokalbį

Interviu su „Saulės“ radijo direktore Rasa Akučiene

Pokalbis įvyko 2012 m. sausio 25 d. Pokalbio trukmė – apie 20 min.

Rasa Šniurevičiūtė (toliau – R.Š.): Laba diena.

Rasa Akučienė (toliau – R.A.): Laba diena.

R.Š.: Ką manote apie dabartinę nacionalinio radijo padėtį?

R. A.: Mano nuomone padėtis gana nebloga. Galėtų radijas būti mažiau konservatyvus, atviresnis visuomenei.

R.Š.: Ką turite omenyje konservatyvus?

R. A.: Viskas pakankamai užsistovėję. Reiktų pokyčių, atsinaujinimo, šviežio požiūrio į savo vykdomą veiklą.

R.Š.: Kokie pokyčiai reikalingi radijui ir, ar jie apskritai reikalingi?

R. A.: Manau, kad reikalingi. Vienas svarbiausių pokyčių, bent jau mano nuomone, tapti novatorišku radiju. Galėtų atnaujinti savo programas, kurti naujų laidų, skirtų daugiau jaunimui. Daugiau transliuoti naujo formato laidų, skirtų įvairiai auditorijai.

R.Š.: Ar radijas išnaudoja visas priemones, kad pritrauktų įvairaus amžiaus klausytojus?

R. A.: Nacionalinis mano nuomone neišnaudoja visų savo galimybių. Manau, kad jaunesnio amžiaus klausytojų šis radijas nesugeba sudominti savo laidomis bei transliuojama muzika.

R.Š.: Kaip manote, kodėl pagrindinę nacionalinio radijo klausytojų auditoriją sudaro pensinio amžiaus žmonės?

R. A.: Gal būt todėl, kad pateikiama informacija nėra aktuali jaunimui, o daugiau skirta būtent vyresnio amžiaus auditorijai. Tačiau tai nėra blogai, visoks klausytojas yra vertingas. Jei nebūtų klausytojų nebūtų ir radijo.

R.Š.: Kaip manote, kodėl pačią mažiausią klausytojų dalį sudaro jaunimas?

R. A.: Manau todėl, kad muzika ir informacinis turinys jiems nėra aktualus, o programos neturi itin didelio pramoginio pobūdžio. Vienu žodžiu, nacionalinio radijo programa manau, nėra patraukli jaunimui, na išskyrus jų Opus 3 programą. Ji turbūt ir yra skirtas, būtent jauniems žmonėms.

R.Š.: Koks Jūsų požiūris į radijo transliuojamas kultūros laidas?

R. A.: Pakankamai neblogas. Manau, kad tai kokybiškos savo turiniu laidos.

R.Š.: Ar klausytojui pateikiamas pakankamai patrauklus radijo laidų tinklelis?

R. A.: Manau, kad ne. Mat kaip ir minėjau anksčiau – reikia keisti, kad nebūtų per daug pastovus.

R.Š.: Kokia, Jūsų nuomone, turėtų būti šiandieninio nacionalinio radijo kultūrinė misija?

Ar ji vykdoma?

R. A.: Pirmoje vietoje – informavimas, svarbiausia visuomenės informavimas.

Misija beveik atliekama. Bet yra keletas minusų, dėl visuomenės informavimo. Dėl tam tikrų priežasčių nacionalinis radijas neatskleidžia tikros informacijos bei šalyje vykstančių aktualijų.

R.Š.: Ką turite omenyje?

R. A.: Šiandien svarbiausiu visuomeninio transliuotojo lėšų šaltiniu yra Seimo skiriami pinigai. Jau pripratome prie nuolatinių diskusijų, kiek lėšų turi būti skirta. Taip pat ir prie politinio šantažo, jog visuomeninis transliuotojas turi atitikti politikų lūkesčius, kitaip finansavimas mažės. Deja, bet tokia situacija reiškia tik tai, kad realiai turime ne visuomeninį transliuotoją, bet nuo politikų įgeidžių priklausomą žiniasklaidos priemonę.

R.Š.: Kaip manote, ar nacionalinis radijas pakankamai skiria dėmesio elitinės kultūros propagavimui?

R. A.: Nežinau, sunku pasakyti.

R.Š.: Ar nacionalinis radijas turi savo klausytoją? Apibūdinkite jį

R. A.: Turi, kaip ir visos radijo stotys. Manau, nacionalinio radijo klausytojas vyresnis žmogus, kuriam rūpi labiau informacija, kultūra <...>

R.Š.: Dėkoju Jums už pokalbį

Inteviu su nacionalinio radijo žurnalistu, redaktoriumi Česlovu Burba

Pokalbis įvyko 2012 m. balandžio 18 d. Pokalbio trukmė – apie 35 min.

Rasa Šniurevičiūtė (toliau – R.Š.): Laba diena.

Česlovas Burba (toliau – Č.B.): Laba diena.

R.Š.: Ką manote apie dabartinę nacionalinio radijo padėtį?

Č.B.: Nacionalinio radijo padėtis nėra gera, jau nuo krizės pradžios yra sumažintas finansavimas, sutrumpinta transliavimo trukmė.

Nors tarp radijo stočių yra didelė ir nuolat auganti konkurencija, tačiau radijas sugeba išlikti radijo rinkos lyderiu. Lietuvos radijas vis dar sugeba išlaikyti didelį klausytojų ratą.

Visoje Europoje krizės laikotarpiu, pastebima tokia tendencija, kad visuomeninių transliuotojų auditorija išaugo, nemaža dalis komercinių stočių klausytojų perėjo pas visuomeninius transliuotojus. Nacionalinis radijas savo programų kokybę nenusileidžia Europos visuomeniniams transliuotojams, nors mūsų biudžetas yra vienas iš mažiausių Europoje, tačiau, kad ir koks tas finansavimas bebūtų mažas jis užtikrina gyvavimą.

R.Š.: Kokie pokyčiai reikalingi radijui ir, ar jie apskritai reikalingi?

Č.B.: Sunku pasakyti kokie pokyčiai būtų naudingiausi. Mes dabar esame kaip tik šioje stadijoje, kai svarstome ir diskutuojame su visuomenę apie reikalingus bei būtinus radijo pokyčius.

Aišku pirmiausia norėtusi, kad pats radijas finansine prasme taptų stabilus. Kai žinai kiek gali sau leisti, tuomet lengviau galima planuoti savo pokyčius, kad ir kurti daugiau naujų programų, ar steigti naujų kanalų, gerinti jau esamų programų kokybę ir panašiai. Tačiau radijas dabar kol kas sau to negali leisti.

R.Š.: Ar radijas išnaudoja visas priemones, kad pritrauktų įvairaus amžiaus klausytojus?

Č.B.: Nacionalinio radijo auditorija yra tikrai plati, jos poreikiams patenkinti ir yra 3 radijo programos. Rengiamos autorinės laidos, daug dėmesio skiriama kultūrai, muzikai, aišku pirmiausia kokybei bei auditorijai.

Radijuje aš pats vedu informacinę laidą. Tai labai operatyvi, interaktyvi laida, jos temos ir pašnekovai gali keistis tiesioginio eterio metu. Klausytojai gali skambinti į laidas, reikšti savo nuomonę,

piktintis, kritikuoti laidos vedėjus ir pašnekovus, tai puiki terpė diskusijoms, kurios susilaukia nemažo klausytojų dėmesio.

R.Š.: Kaip manote, kodėl pagrindinę nacionalinio radijo klausytojų auditoriją sudaro pensinio amžiaus žmonės, o pačią mažiausią klausytojų dalį sudaro jaunimas?

Č.B.: Nacionalinio radijo auditoriją daugiausia sudaro 40-59, 60-74 amžiaus klausytojai, negalima klausytojų skirstyti, visi jie yra vienodai svarbūs. Ir nesvarbų kokio amžiaus klausytojai daugiausia sudaro radijo auditoriją, svarbiausia ją išlaikyti, transliuojant kokybiško turinio programas, kurios tenkintų klausytojų poreikius.

Jaunimas sudaro mažiausią klausytojų dalį, nes jiems netinka radijo transliuojama muzika, žinoma trūksta ir laidų skirtų jaunimui. Jaunimo muzikinio skonio patenkinimui yra Opus 3 programa, kurioje vyrauja ta muzika, kurią mėgsta jaunesnioji klausytojų dalis. Stengiamasi patenkinti visų klausytojų poreikius, tačiau visiems įtikti negalime.

R.Š.: Koks Jūsų požiūris į radijo transliuojamas kultūros laidas?

Č.B.: Labai kokybiškos laidos, kurias rengia profesionalai.

R.Š.: Ar klausytojui pateikiamas pakankamai patrauklus radijo laidų tinklelis?

Č.B.: Tirai kokybiškas ir patrauklus, todėl ir turime didžiausią klausytojų auditoriją.

R.Š.: Kokia, Jūsų nuomone, turėtų būti šiandieninio nacionalinio radijo kultūrinė misija?

Ar ji vykdoma?

Č.B.: Nacionalinis radijas atlieka savo misiją – transliuoja tai ko netransliuoja kiti.

Kadangi radijas nėra priklausomas nuo dienos reklamos pajamų, auditorijos pokyčių, nebeturi reaguoti į vienadienes permainas, ir gali taikytis į tai kas visuomenei svarbu. Čia svarbiausia yra standartai bei kokias vertybės transliuojamos.

Kuriant laidas radijuje, vadovaujamosi kiek kitais kriterijais, nei komercinėse radijo stotyse, tai tikrai žinau, nes esu dirbęs ir komercinėje radijo stotyje. Laidos turi būti vertinamos ne pagal tai, kokią reklamos teikėjams reikiamą auditorijos dalį pritraukė, bet, kiek atitinka įvairių visuomenės grupių poreikius, atlieka ugdomąją, šviečiamąją funkciją. Visuomeninio transliuotojo vertinimo kriterijai kur kas subtilesni nei komercinės radijo stoties.

R.Š.: Ar nacionalinis radijas pakankamai skiria dėmesio elitinės kultūros propagavimui?

Č.B.: Skiriama išimtinai daug dėmesio, tam ir yra atskira kultūros programa „Klasika“. „Klasikos“ programos laidų tinklelis yra skirtas vien tik aukštajai kultūrai.

R.Š.: Ar nacionalinis radijas turi savo klausytoją? Apibūdinkite jį

Č.B.: Nemanau, kad galėčiau tiksliai apibūdinti radijo klausytoją. Tai yra vidutinio ir vyresnio amžiaus klausytojas, kuris domisi įvairiais dalykais, nuo įvairios muzikos, politikos, istorijos, kultūros ir t.t. <...>

R.Š.: Ačiū Jums už pokalbį

Interviu su nacionalio radijo žurnaliste bei laidų vedėja Daiva Trečiokaite

Pokalbis įvyko 2012 m. balandžio 20 d. Pokalbio trukmė – apie 35 min.

Rasa Šniurevičiūtė (toliau – R.Š.): Laba diena.

Daiva Trečiokaite (toliau – D.T.): Laba diena.

R.Š.: Pirmiausia norėčiau paklausti ką manote apie dabartinę nacionalinio radijo padėtį?

D.T.: Apie nacionalinio radijo padėtį jau šitiek prirašyta straipsnių, tiek diskutuota, tiek spaudoje, internete ir t.t. Iš esmės radijo padėtis nesikeičia trūksta finansavimo, ilgalaikės strategijos, galiausiai visuomenės supratimo, kad radijas pirmiausia tarnauja visuomenei, o ne pats sau. Tačiau noriu pabrėžti, kad Lietuvos radijas turi labai didelį patikimumo koeficientą, jis yra patikimas, jį žmonės žino, tiki objektyvumu. Seniai žinoma, kad visuomeninis transliuotojas yra pigiausia ir efektyviausia priemonė puoselėti kalbą, tradicijas, kultūrą.

R.Š.: Ar reikalingi pokyčiai radijui ?

D.T.: Didžiausias iššūkis ir problema yra ta, kad dėliojant laidų tinklėlių yra būtinybė surasti erdvių, kuriose galėtų susitikti bei diskutuoti skirtingų visuomenės grupių atstovai. Turėtume konsoliduoti visuomenines, politines ir pilietines iniciatyvas bendruose forumuose. Didžiausia blogybė yra tai, kad trūksta naujos originalios produkcijos. Tenka kartoti archyvinės laidas, nes trūksta pinigų naujoms kurti.

R.Š.: Kaip manote, ar radijas išnaudoja visas priemones, kad pritrauktų įvairaus amžiaus klausytojus?

D.T.: Yra nelengva konkuruoti tarp švietėjiškos ir kultūrinės misijos su komercinėmis radijo stotimis. Toji konkurencija yra svarbi, nes jei neturėsime auditorijos, tai neturėsime kaip atlikti savo misiją. Radijas dabar yra labai artimas klausytojui. Klausytojas gali modeliuoti programą, įsiterpti, reikšti savo nuomonę, patikusią laidą išklaudyti jam patogiu laiku.

R.Š.: Kaip manote, kodėl pagrindinę nacionalinio radijo klausytojų auditoriją sudaro pensinio amžiaus žmonės, o pačią mažiausią klausytojų dalį sudaro jaunimas?

D.T.: Tarp vyresnio amžiaus žmonių populiariausių muzikos klausymo būdų išlieka radijas, jaunimas muzikos klausosi įvairesniais būdais.

Turbūt nerasime pasaulyje visuomeninių radijo transliuotojų, kurie nerengtų žinių, informacinių – muzikinių, muzikos, literatūros, vaikų ir panašių laidų. Tai visą laiką buvo, yra ir bus Lietuvos radijo duona. Komeraciniai radijai savo klausytojus dažniausiai maitina vien populiariaja muzika, trumpomis žiniomis bei lengvabūdiškais plepalais, kurie yra patrauklūs jaunimui, o nacionalinis radijas, vadovaudamasis įstatymo apibrėžta misija, kuria dešimtis laidų, kurios niekada nebus itin populiarios, nors yra reikšmingos socialiniu požiūriu. Tai – laidos neįgaliesiems bei tautinėms mažumoms, daugelis kultūros laidų ir t.t. Jos domina vyresnio amžiaus žmones. Ir ši padėtis nesikeis, kol netransliuosime specialios programos jaunimui.

R.Š.: Koks Jūsų požiūris į radijo transliuojamas kultūros laidas?

D.T.: Tai kokybiškos laidos, kurios įgyvendina nacionalinio radijo misiją. Kultūros laidos, perimdamos šiandien populiarias pateikimo formas, turi savitą požiūrį ir tikslą, o svarbiausia kokybę.

R.Š.: Kaip manote, ar klausytojui pateikiamas pakankamai patrauklus radijo laidų tinklelis?

D.T.: Taip.

R.Š.: Kokia, Jūsų nuomone, turėtų būti šiandieninio nacionalinio radijo kultūrinė misija? Ar ji vykdoma?

D.T.: Tai kokybiškos kultūros laidos. Taip pat radijo misija yra, būti tarpininku tarp kultūros kūrėjų ir klausytojo. Svarbu nuomonių įvairovės užtikrinimas.

Jei žmonėms kultūrą pateiksi įdomiai, ne pačiu nuobodžiausiu, labiausiai ap sunkintu būdu, tai klausytojai tikrai susidomės.

R.Š.: Ar nacionalinis radijas pakankamai skiria dėmesio elitinės kultūros propagavimui?

D.T.: Manau, kad taip.

R.Š.: Ar nacionalinis radijas turi savo klausytoją? Apibūdinkite jį

D.T.: Nacionalinis radijas turi savo lojalų klausytoją. Manau, kad mūsų klausytoją įvardinčiau, kaip smalsų, išsilavinusį žmogų <...>

R.Š.: Ačiū Jums už pokalbį

Interviu su nacionalio radijo žurnalistu bei laidų vedėju Arūnu Matuzu

Pokalbis įvyko 2012 m. vasario kovo 15d. Pokalbio trukmė – apie 30 min.

Rasa Šniurevičiūtė (toliau – R.Š.): Laba diena.

Arūnas Matuzas (toliau – A.M.): Laba diena.

R.Š.: Norėčiau paklausti ką manote apie dabartinę nacionalinio radijo padėtį?

A.M.: Visuomeninio radijo padėtis yra kaip ir vakar, ir užvakar. Sunki padėtis.

Aš tikiu radijo perspektyva. Manau, kad nepaisant visokiausių prognozių radijas išliks. Galvoju taip ne dėl to, kad dar dešimtį metų į priekį turėčiau sau darbo. Radijas tiesiog reikalingas žmonėms.

R.Š.: Kokie pokyčiai reikalingi radijui ir, ar jie apskritai reikalingi?

A.M.: Pokyčiai reikalingi visiems, negalima stovėti vietoje, kitaip nėra tobulėjama. Visuomeninio radijo programos tinklelis kinta retai, tačiau jį sudarančių laidų turinys turėtų būti atnaujinamas kasmet.

R.Š.: Ar radijas išnaudoja visas priemones, kad pritrauktų įvairaus amžiaus klausytojus?

A.M.: Kadangi, nacionalinis radijas transliuoja tris programas, tai manau yra nemažas pasirinkimas įvairaus amžiaus, skirtingo išsilavinimo, skirtingų pomėgių klausytojui. Radijo auditoriją ir sudaro visų amžiaus grupių klausytojai. Klausytojų auditorija išsiskirto visoms trimis transliuojamoms programoms, pavyzdžiui Opus 3 klausosi daugiausia jauni žmonės, Klasikos – vidutinio ir vyresnio amžiaus klausytojai, ir t.t.

R.Š.: Kaip manote, kodėl pagrindinę nacionalinio radijo klausytojų auditoriją sudaro pensinio amžiaus žmonės, o pačią mažiausią klausytojų dalį sudaro jaunimas?

A.M.: Tai yra visų visuomeninių radijų problema, net tik nacionalinio radijo. Visuomeninių radijų auditoriją sudaro vyresni klausytojai, o jaunimas dažniausiai renkasi komercines radijo stotis.

Vidutinis Lietuvos radijo klausytojas yra žmogus nuo trisdešimties, o ypač nuo keturiasdešimties metų iki pat dienų pabaigos. Šioje amžiaus grupėje esame aiškūs lyderiai. Vadinasi, turime taikytis prie klausytojų bei ieškoti jiems priimtinos muzikos, žinoma norėtume, kad mūsų klausytųsi ir įvairaus amžiaus klausytojai.

R.Š.: Koks Jūsų požiūris į radijo transliuojamas kultūros laidas?

A.M.: Nacionalinio radijo kultūros laidos kviečia klausytojus domėtis kultūriniu gyvenimu, diskutuoti su kultūros veikėjais, atkreipia dėmesį į svarbius šių dienų kultūros reiškinius bei procesus.

R.Š.: Kaip manote, ar klausytojui pateikiamas pakankamai patrauklus radijo laidų tinklelis?

A.M.: Patrauklus. Dabar radijas priartėjo prie klausytojo taip, kad šis gali rinktis. Ir jis renkasi, nes yra labai reiklūs, jiems reikalinga kokybė. Manau, dirbantys radijuje tai puikiai supranta.

R.Š.: Kokia, Jūsų nuomone, turėtų būti šiandieninio nacionalinio radijo kultūrinė misija? Ar ji vykdoma?

A.M.: Misija – objektyvumas, nuomonių įvairovė, informatyvumas, kokybiška programa. Iš laidų tinklelio galima matyti, kad misija yra vykdoma.

R.Š.: Ar nacionalinis radijas pakankamai skiria dėmesio elitinės kultūros propagavimui?

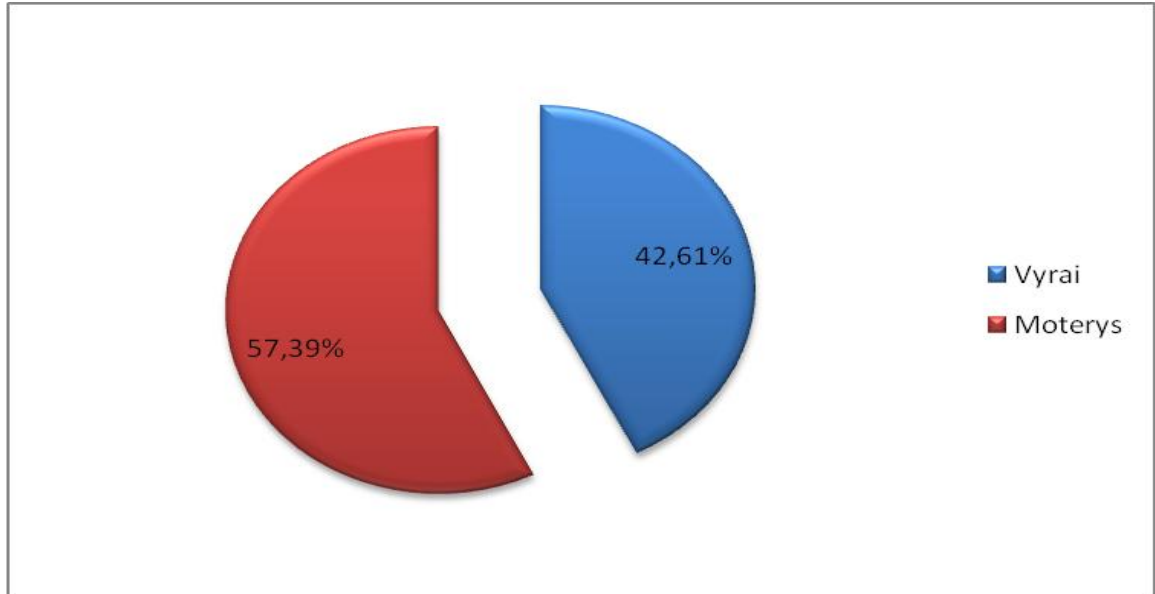
A.M.: Taip, kaip Lietuvos televizijoje tam yra skirtas LTV 2 kanalas, radijuje tam yra skirta „Klasikos“ programa.

R.Š.: Ar nacionalinis radijas turi savo klausytoją? Apibūdinkite jį

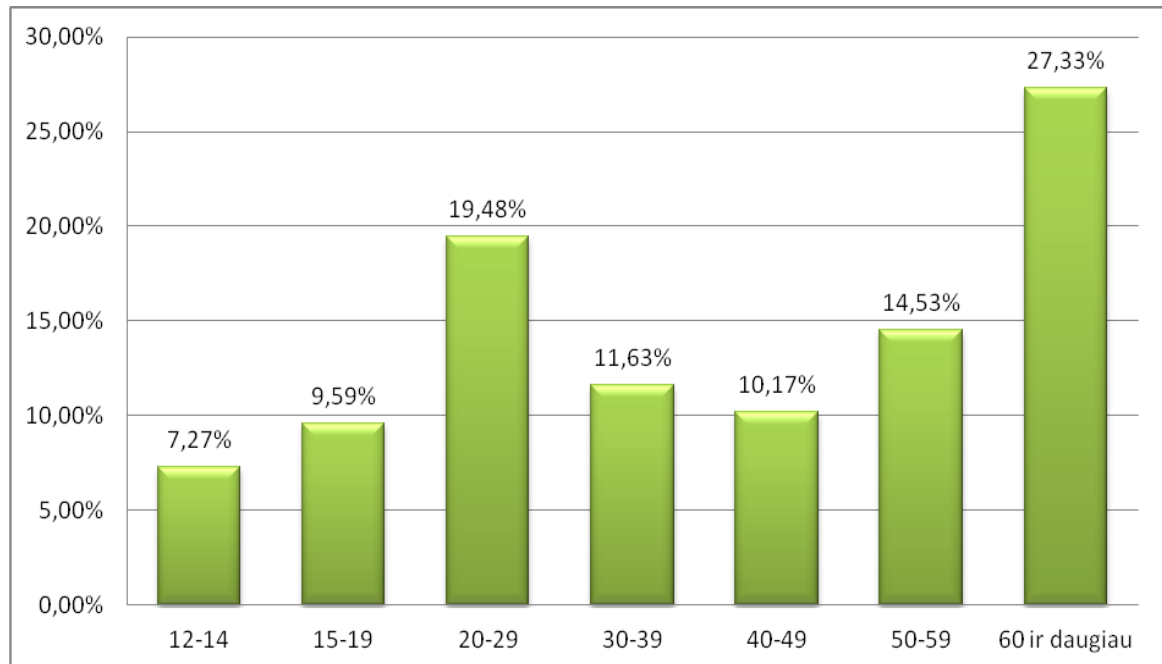
A.M.: Mūsų klausytojas – mąstantis, besidomintis politiniais įvykiais, socialiniais gyvenimo reiškiniais, dalyvaujantis rinkimuose, vienu žodžiu – aktyvus pilietis <...>

R.Š.: Ačiū Jums už pokalbį

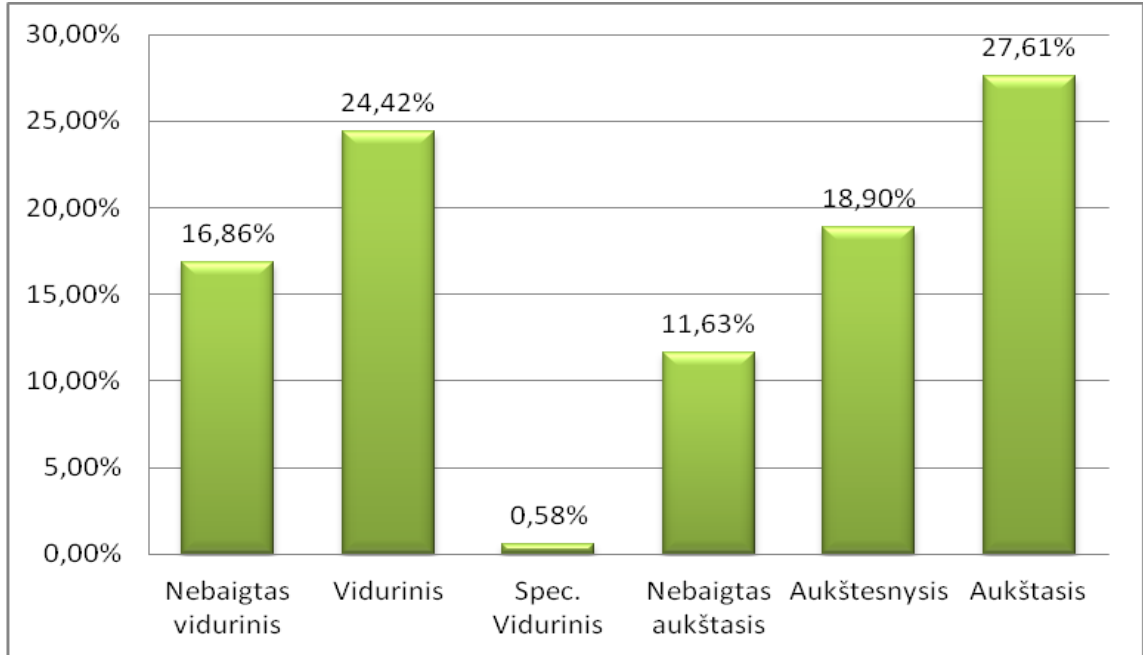
Apklaustų respondentų pasiskirtymas pagal lytį

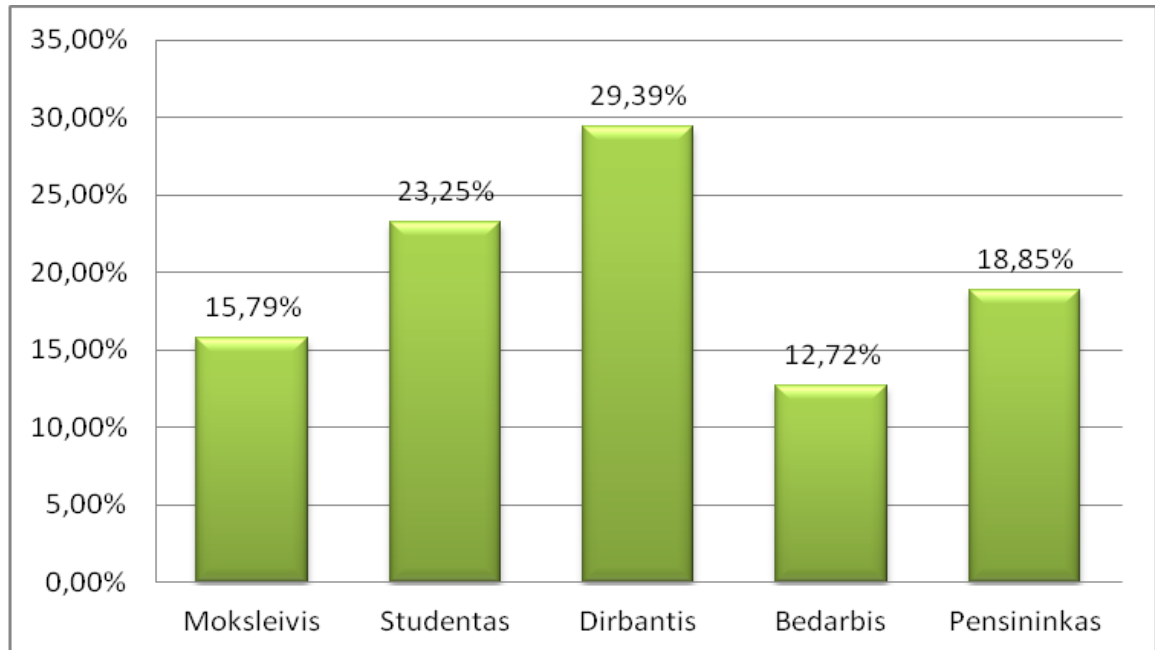
Respondentų pasiskirtymas pagal amžių

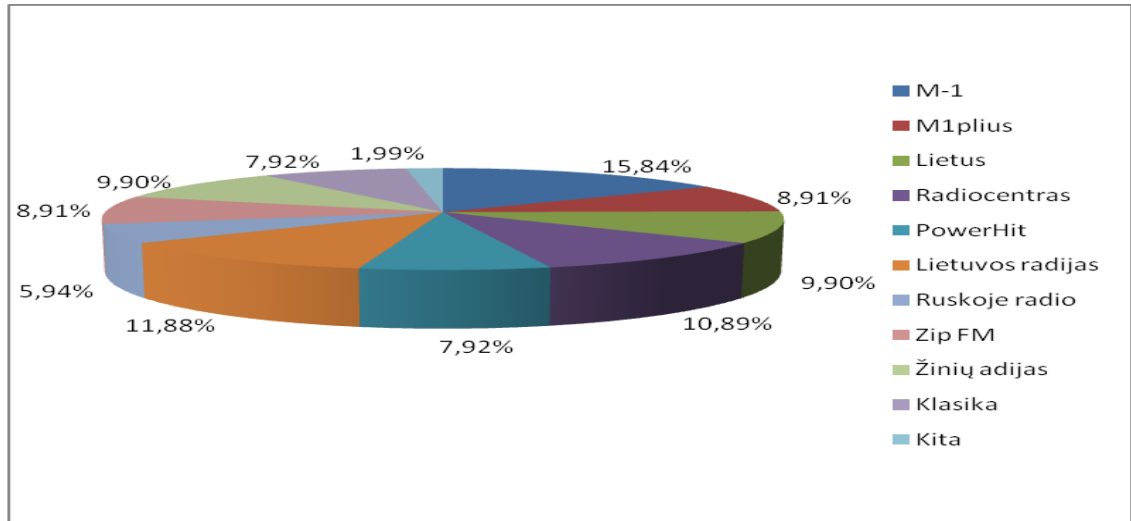
Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

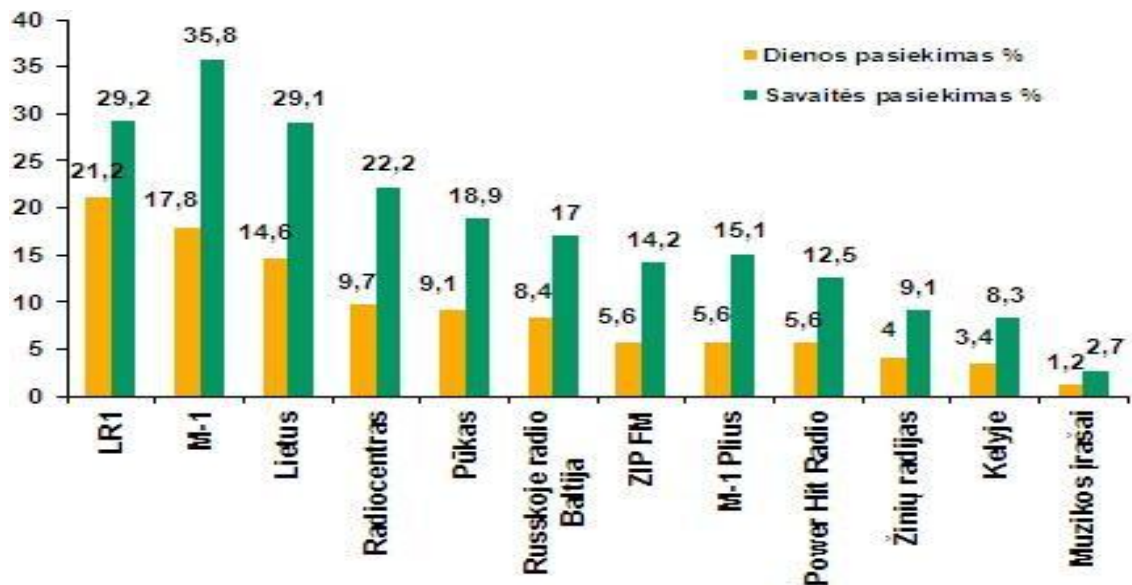
Respondentų pasiskirstymas pagal socialinę padėtį

Respondentų nuomonės pasiskirstymas apie populiariausias radijo stotis Lietuvoje

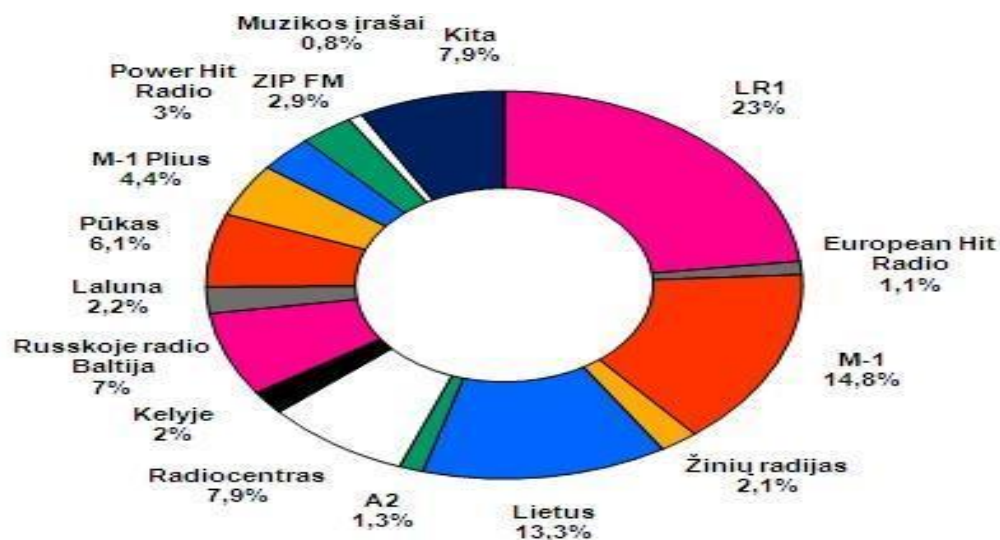

Radio auditorijos dienos ir savaitės pasiekimas 2011 m. rudenį*

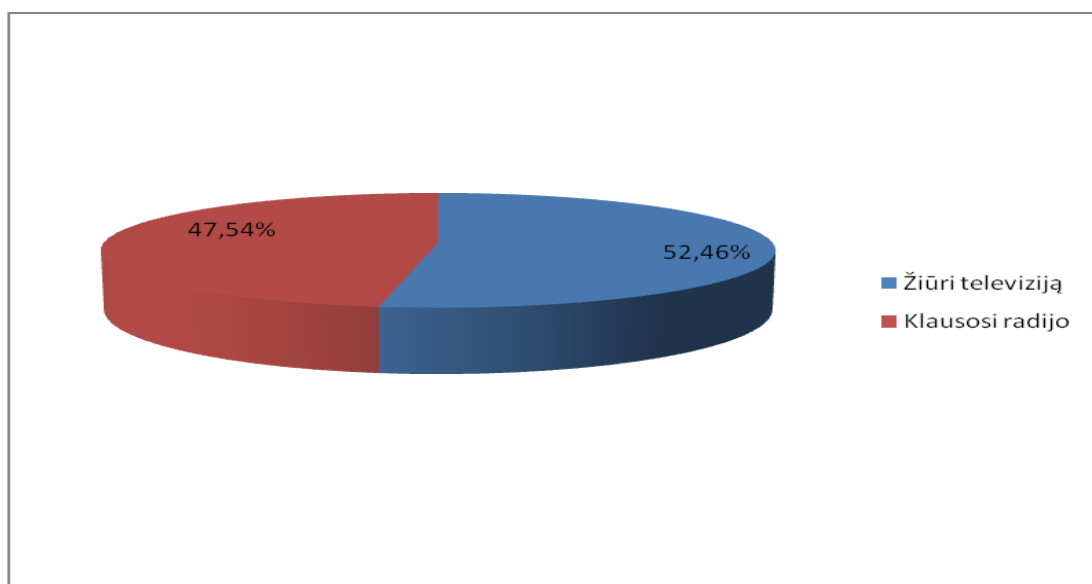
*Šaltinis TNS LT, <http://www.tns.lt/lt/ziniasklaidos-tyrimai-radio-auditorijos-tyrimas>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 05 07].

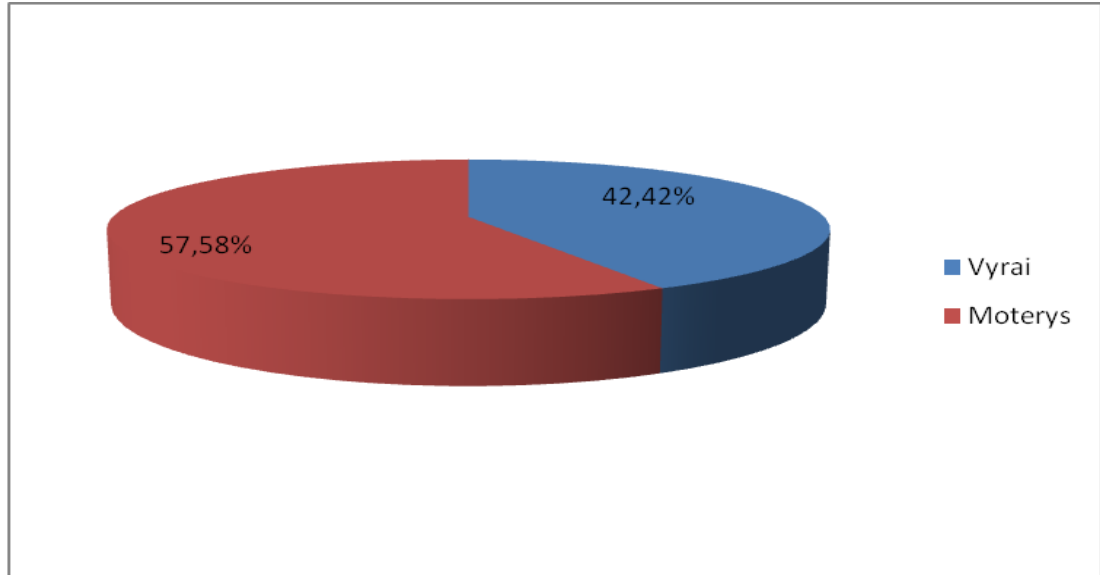
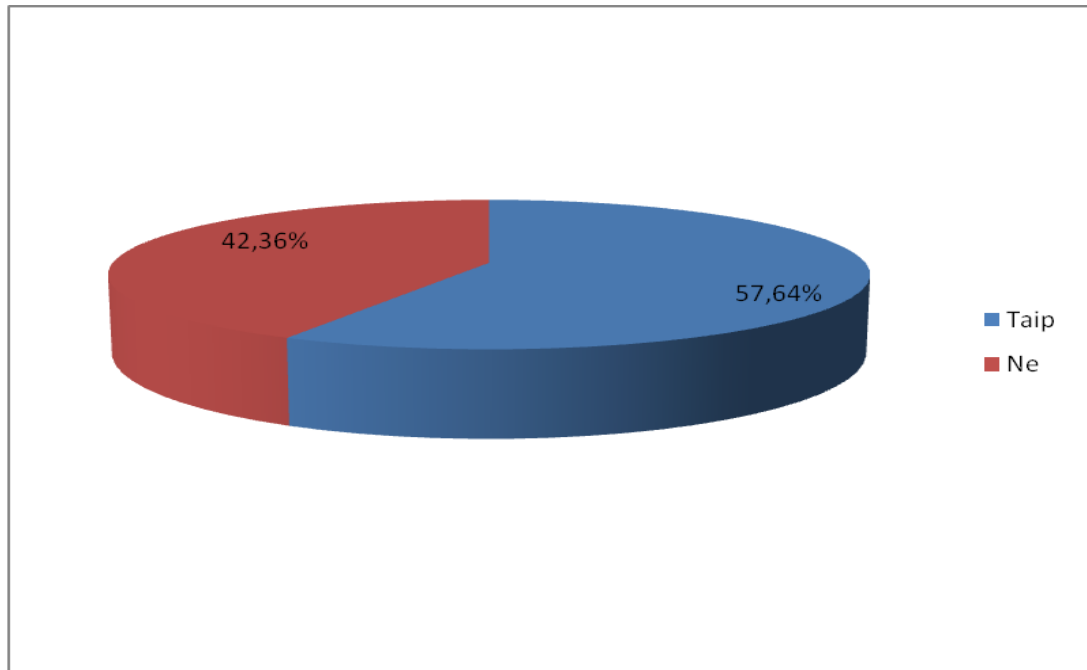
Vidutinė radijo auditorijos struktūra pagal klausytą laiką Lietuvoje 2011 m. rudenį*

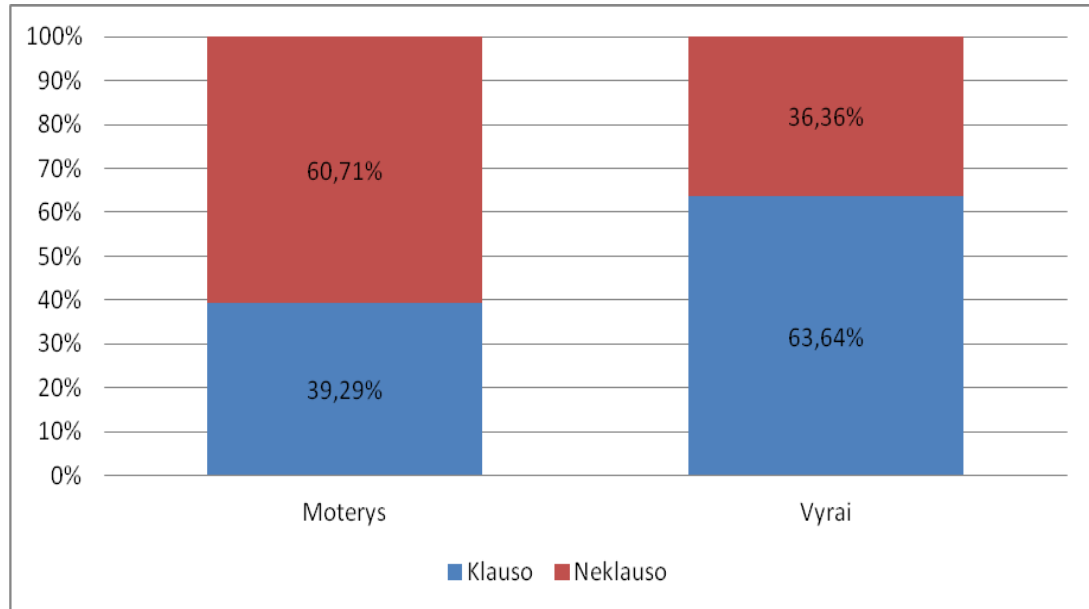
*Šaltinis TNS LT, <http://www.tns.lt/lt/ziniasklaidos-tyrimai-radijo-auditorijos-tyrimas>, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 05 07].

Respondentų pasiskirtymas pagal televizijos žiūrėjimą ir radijo klausymąsi

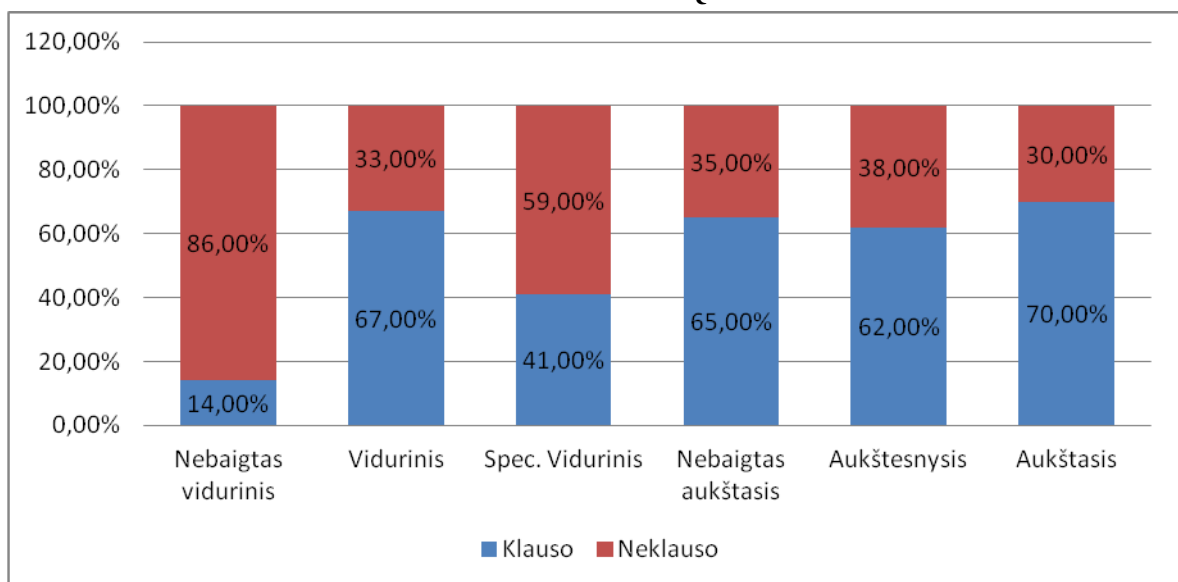

Respondentų klausančių radijo pasiskirtymas pagal lytį**Respondentų pasiskirtymas pagal nacionalinio radijo klausymą**

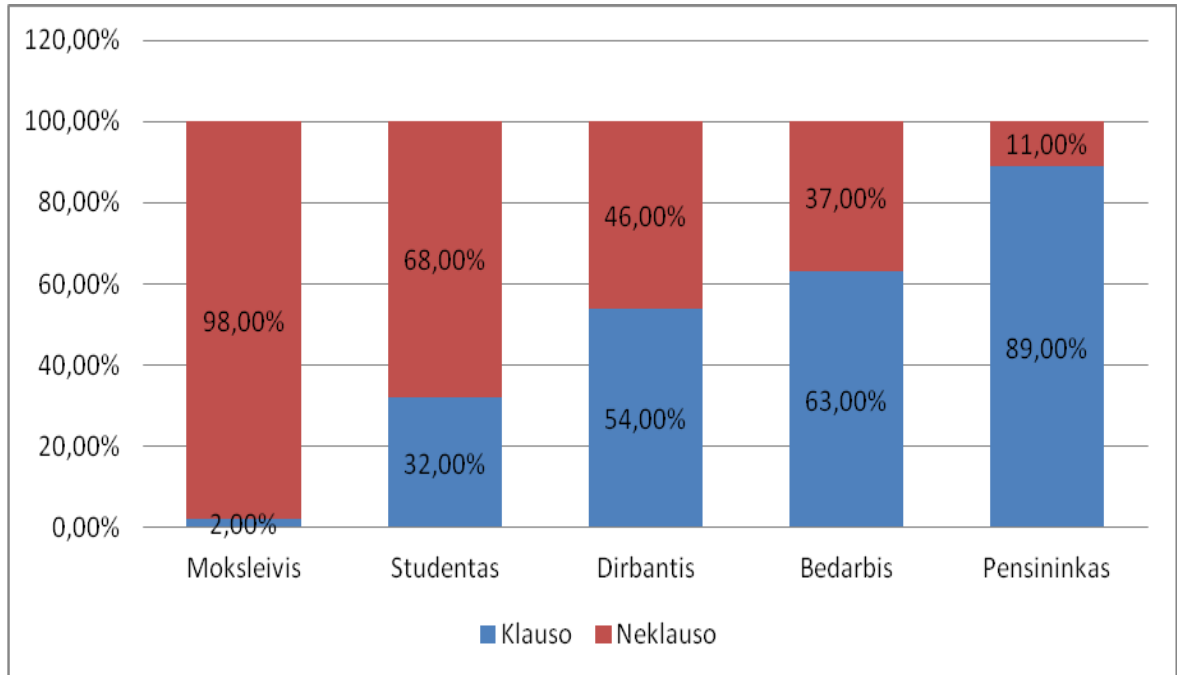
Respondentų, kurie klauso nacionalinio radijo pasiskirstymas pagal lytį

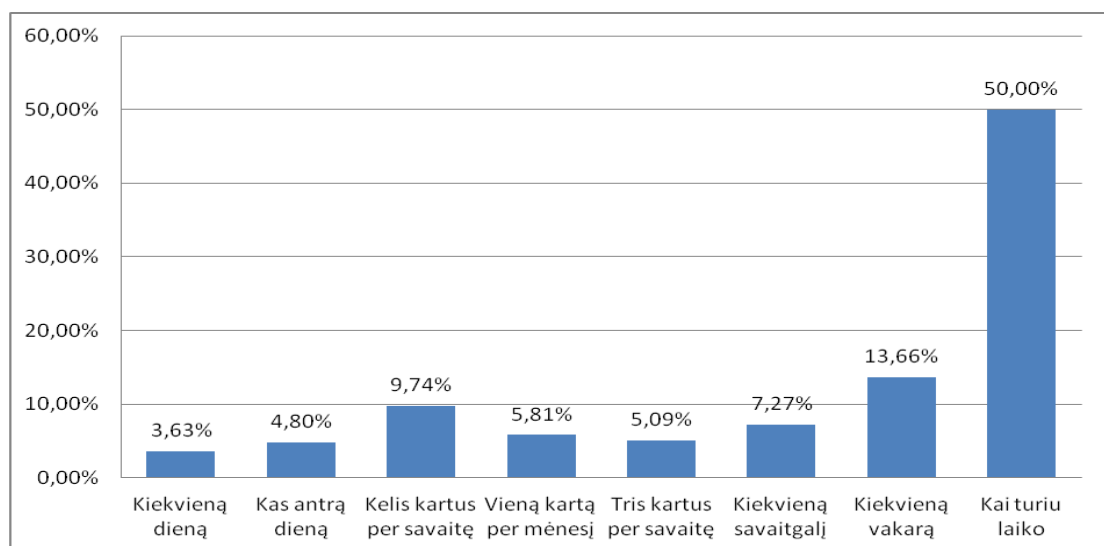
Respondentų, kurie klauso nacionalinio radijo pasiskirstymas pagal išsilavinimą

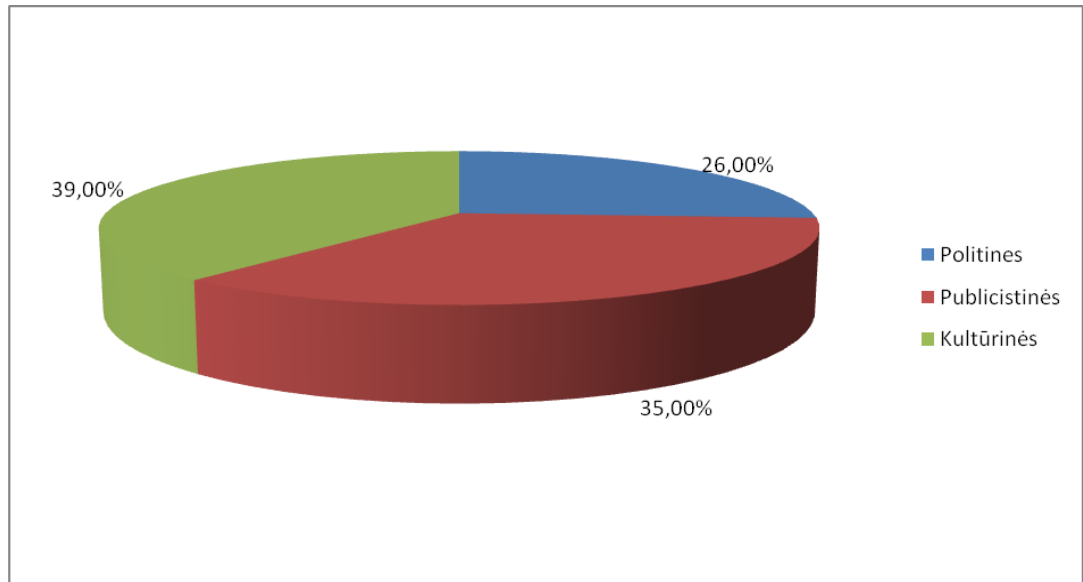
Respondentų, kurie klauso nacionalinio radijo pasiskirtymas pagal socialinį statusą

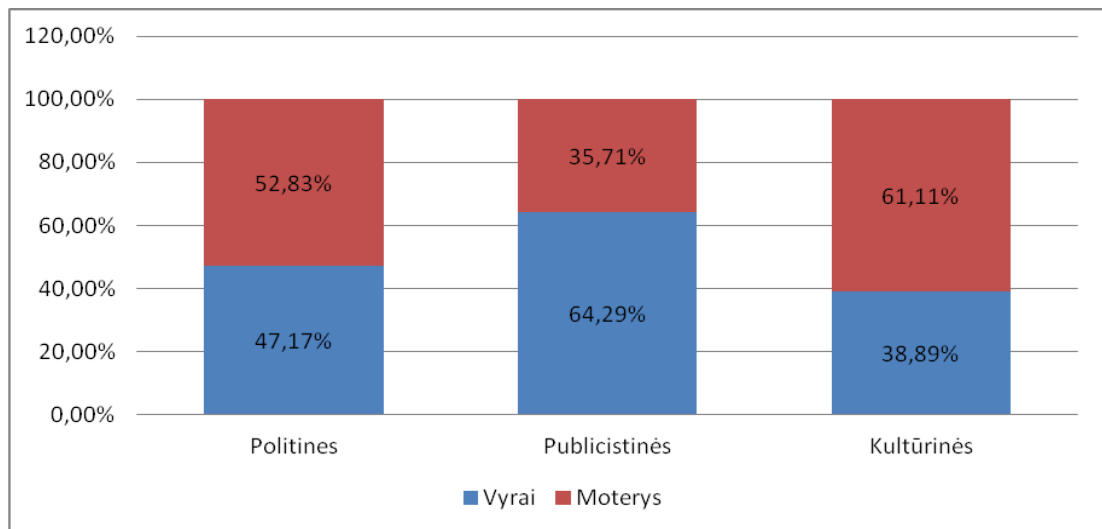
Respondentų, kurie klauso nacionalinio radijo pasiskirtymas pagal klausymo dažnumą

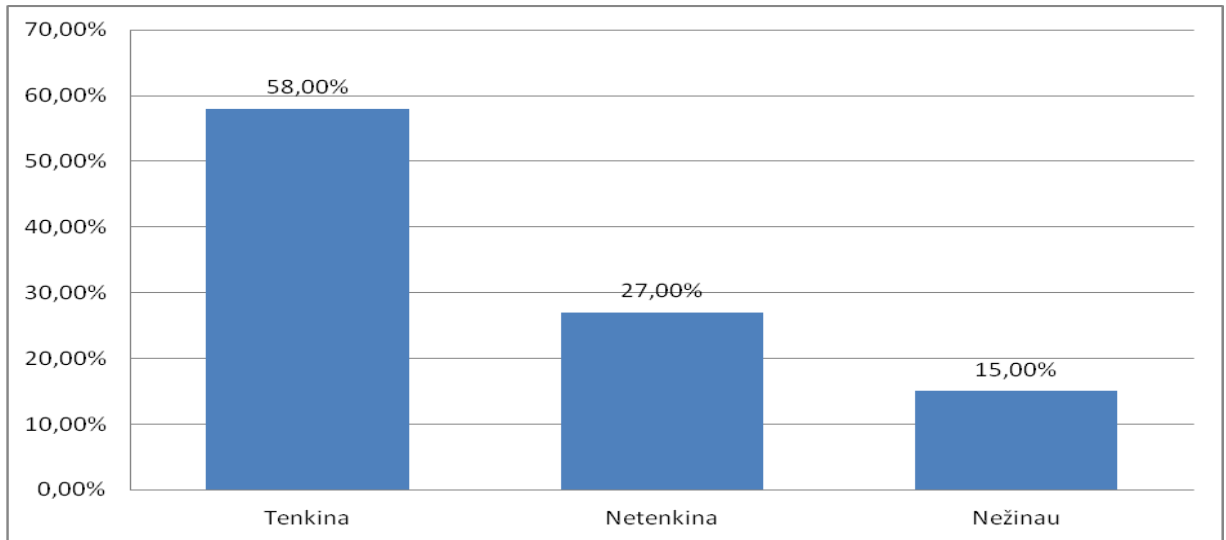
Respondentų, kurie klauso nacionalinio radijo pasiskirtymas pagal klausomų laidų pobūdį

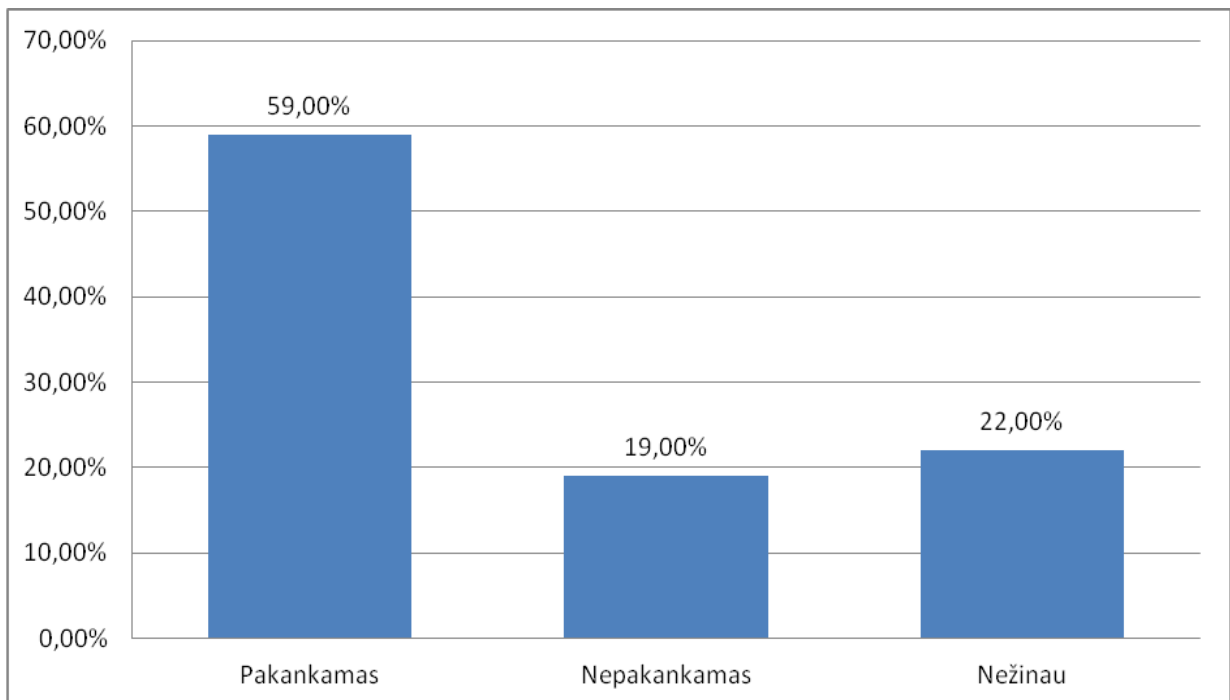
Respondentų, kurie klauso nacionalinio radijo, laidų klausimosi pasiskirtymas pagal lytį

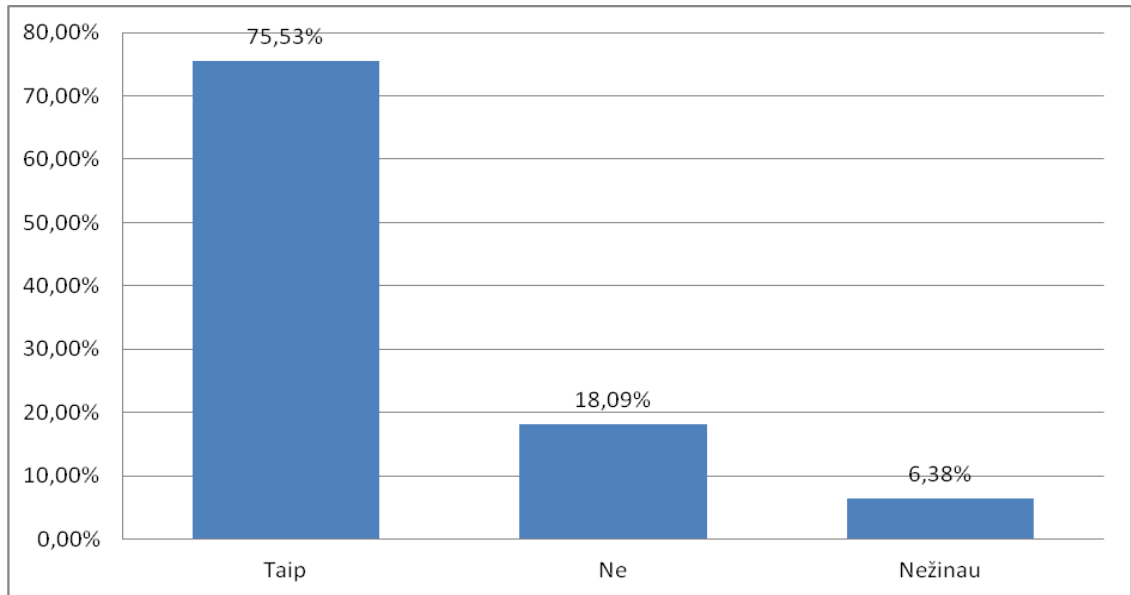
Respondentų, kurie klauso nacionalinio radijo nuomonės pasiskirstymas pagal kultūros laidų kokybės vertinimą

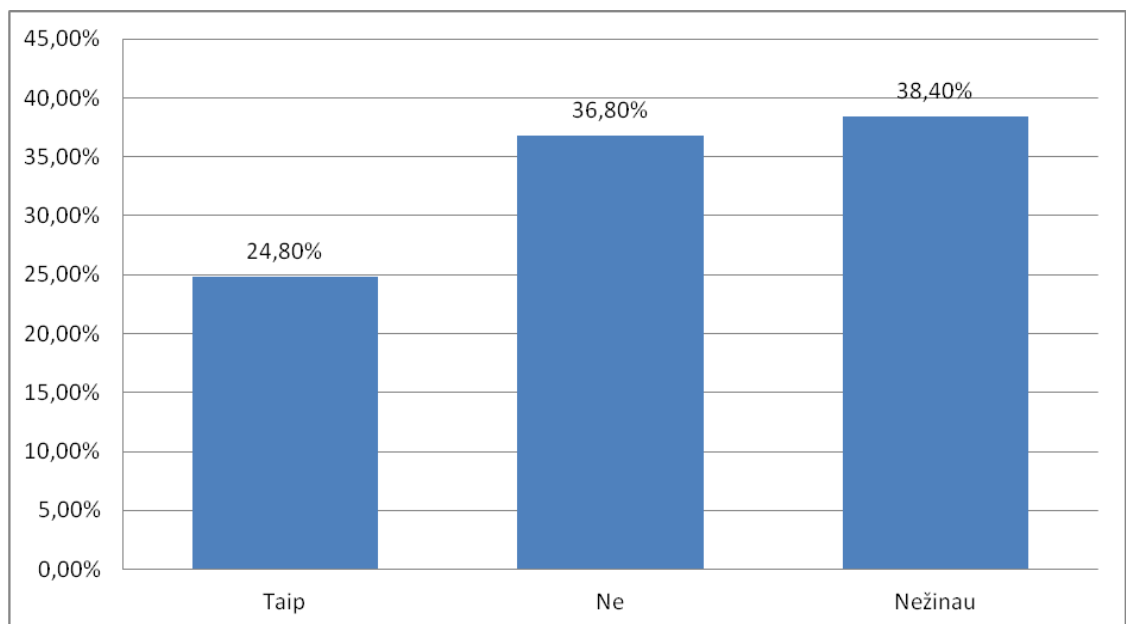
Respondentų, kurie klauso nacionalinio radijo nuomonės pasiskirstymas pagal siūlomų kultūros laidų kiekį

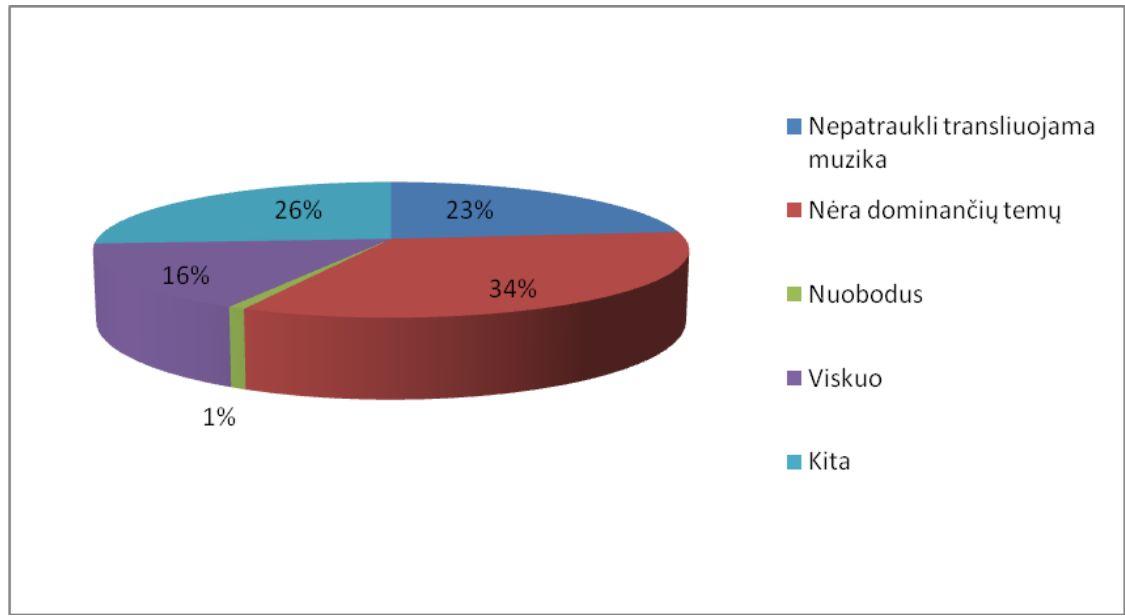
Respondentų, kurie klauso nacionalinio radijo nuomonės pasiskirstymas pagal nacionalinio radijo patrauklumą

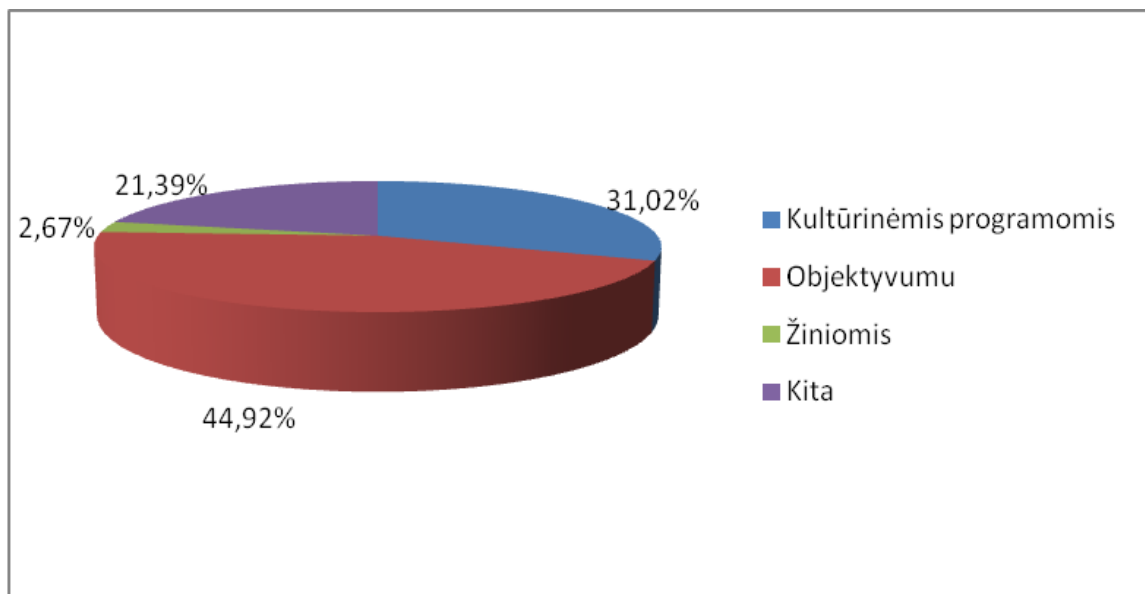
Respondentų nuomonės pasiskirstymas pagal nacionalinio radijo patrauklumą

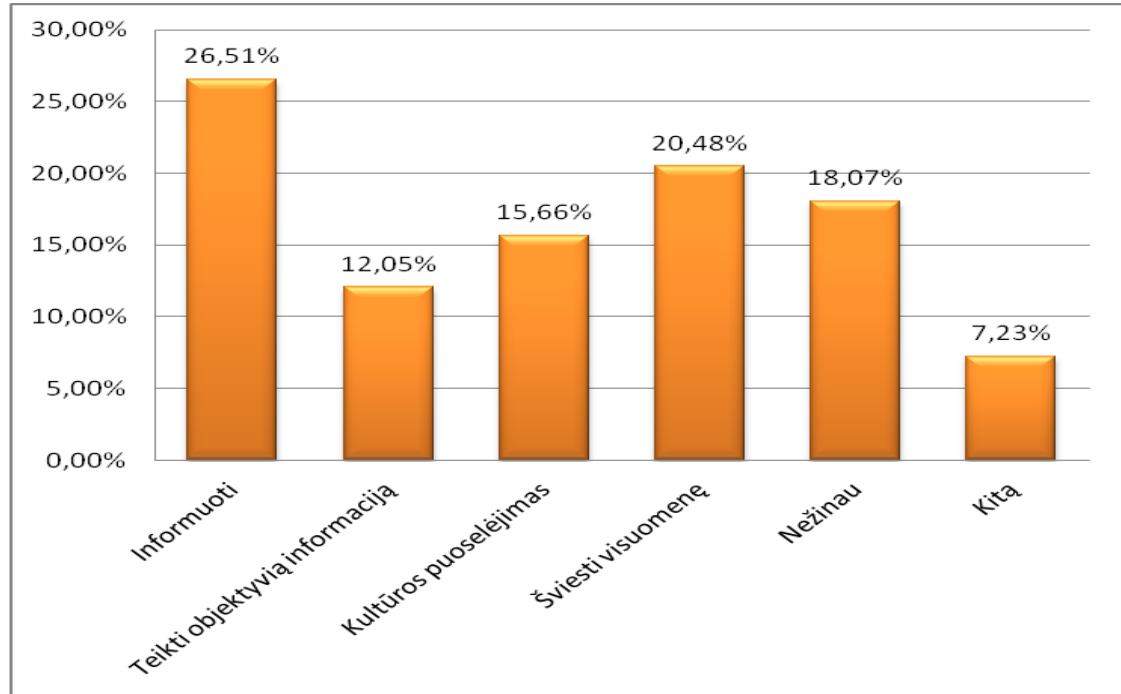
Respondentų dažniausiai įvardintos nacionalinio radijo nepatrauklumo priežastys

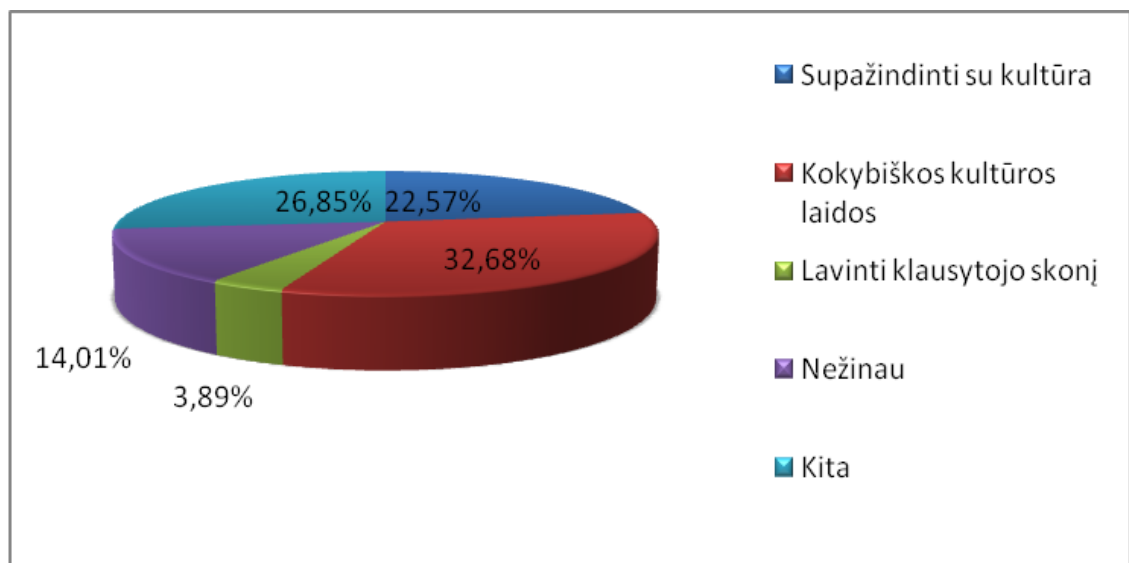
Respondentų dažniausiai įvardintos nacionalinio radijo patrauklumo priežastys

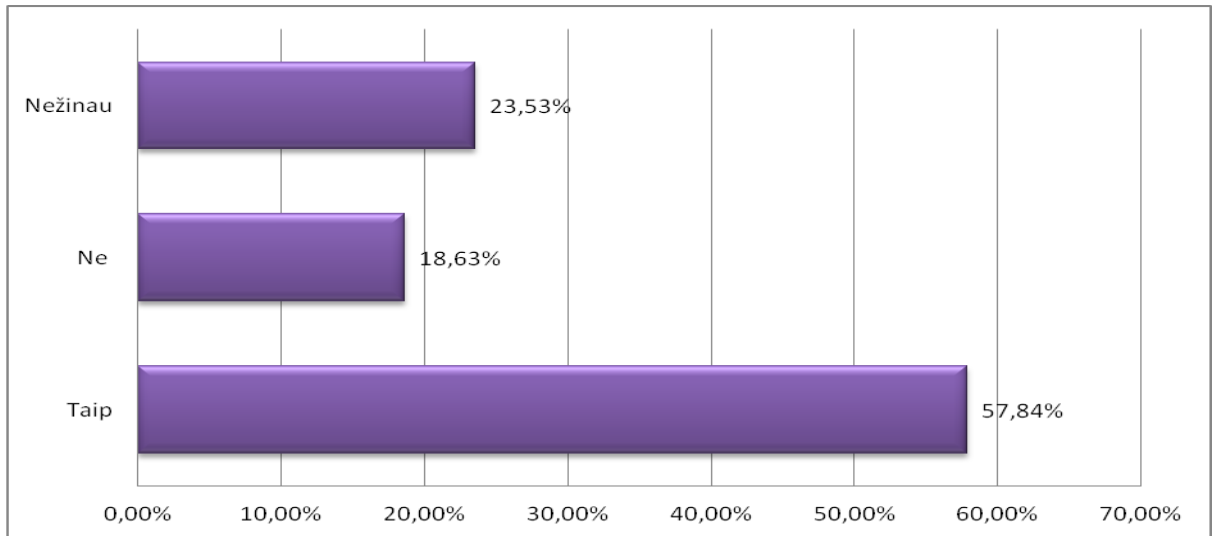
Respondentų dažniausiai įvardinama nacionalinio radijo misija

Respondentų dažniausiai įvardinama nacionalinio radijo kultūrinė misija

Respondentų nuomonės pasiskirstymas pagal nacionalinio radijo kultūrinės misijos vykdymą

Respondentų nuomonės pasiskirstymas pagal nacionalinio radijo kultūrinį orientavimąsi

